የሕገ መንግስት ኮሚሽን

ከ51ኛ እስከ 88ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ
ጥራዝ 2

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፌዴሬሽን
ምክር ቤት መረጃ ክፍል

ከጥቅምት 22 ቀን 1986 ዓ.ም
እስከ መጋቢት 27 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግስት ኮሚሽን ከአስከ 51ኛ እስከ 88ኛ

መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ጥራዝ 2

ከጥቅምር 22 ቀን 1986 ዓ.ም እስከ

መጋቢት 27 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግስት ኮሚሽን መደበኛ

ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

ማውጫ

ተራ. ቁ	ርዕስ	ገጽ
1	51ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለጉባኤ	1-5
2	52ኛ » » »	6-10
3	53ኛ » » »	11-14
4	54ኛ » » »	15-19
5	55ኛ » » »	20-24
6	56ኛ » » »	25-29
7	57ኛ » » »	30-33
8	58ኛ » » »	34-38
9	59ኛ » » »	39-43
10	60ኛ » » »	44-50
11	61ኛ » » »	51-55
12	62ኛ » » »	56-59
13	63ኛ » » »	61-65
14	64ኛ » » »	66-76
15	65ኛ » » »	77-81
16	66ኛ » » »	82-86
17	67ኛ » » »	87-94
18	68ኛ » » »	95-100
19	69ኛ » » »	101-104
20	70ኛ » » »	105-109
21	71ኛ » » »	110-114
22	72ኛ » » »	115-118
23	73ኛ » » »	119-122
24	74ኛ » » »	123-128

ተራ. ቁ	ርዕስ	ገጽ
25	75ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለጉባኤ	129-133
26	76ኛ » » »	134-139
27	77ኛ » » »	140-146
28	78ኛ » » »	147-155
29	79ኛ » » »	156-162
30	80ኛ » » »	163-170
31	81ኛ » » »	171-175
32	82ኛ » » »	176-185
33	83ኛ » » »	186-194
34	84ኛ » » »	195-202
35	85ኛ » » »	203-206
36	86ኛ » » »	207-211
37	87ኛ » » »	212-229
38	88ኛ » » »	230-243

000001

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባዔ

ከ51ኛ እስከ 88ኛ መደበኛ ስብሰባ

(ከጥቅምት 22 ቀን 1986ዓ.ም እስከ
መጋቢት 29 ቀን 1986 ዓ.ም.)

የኢትዮጵያ የሽግግር መንግሥት
የሕገ መንግሥት ኮሚሽን
ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY
The Constitutional Commission
The Transitional Government

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 51ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000002

ጥቅምት 22 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የህገ መንግሥት ኮሚሽን

515ኛ መደበኛ ስብሰባ

000003

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን

የስብሰባው ቀን .... ጥቅምት 22/1986 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... አባል
5. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... አባል
6. አቶ አበራ ማረኝ .... አባል
7. አቶ ታዬ አፀቀስላሴ .... አባል
8. አቶ አሰፋ ብሩ .... አባል
9. አቶ የማነ በርሔ .... አባል
10. አቶ ተሰፋዬ ሣሚ .... አባል
11. አቶ ናርዶስ ለማ .... አባል
12. አቶ ኄታቸው ኩቄ .... አባል
13. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... አባል
14. " መርየም ፋራህ .... አባል
15. አቶ አብደናሰር አሊሣህል .... አባል
16. አቶ የሺዋስ አድማሱ .... አባል
17. አቶ ፋሲል ገቢሣ .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. አቶ አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሳ ጊዳዳ .... አባል
4. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
5. አቶ ቃሲም መሐመድ .... አባል
6. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... አባል
7. አቶ ያሬድ በርሔ .... አባል
8. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... አባል
9. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
10. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... አባል
11. ወ/ሮ አፀደወይን ተክሌ .... አባል
12. አቶ ሙሉ መኳ .... አባል

ጥቅምት 22 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የኢትዮጵያ ሕገ መንግስት ኮሚሽን 51ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፡

1. የመንግስት አወቃቀርና ሥልጣን ክፍፍል ፓናል ባቀረበው ጽሑፍ መወያየት ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ቀናውን ስብሰባ ከመጀመራቸው በፊት ለጉባኤው አባላት እንደገለጹት ከኢትዮጵያ መምህራን ማህበር/ ኢመማ/ ለሕገ መንግሥት አርቃቂ ኮሚሽን ተወክለው የመጡ ሁለት አባላቶችን መኖራቸውን ገልፀዋል፡፡

እነሱም፡

1ኛ. አቶ የሺዋስ አድማሱ

2ኛ. አቶ ፋሲል ገቢሣ ሲሆኑ ራሳቸውን ለጉባኤው እንዲያስተዋውቁ ተጋብዘው ስማቸውንና የወከሉትን ማህበር በመግለጽ ተዋውቀዋል፡፡

በሌላ በኩል የመንግስት አወቃቀርና ሥልጣና ክፍፍል ፓናል ባቀረበው ሪፖርት መስተካከል ስለሚገባው ጉዳይ አንስተን የሚስተካከል ካለ ብናስተካክል የሚል ሀሳብ ቀርቦ መስተካከል የሚገባው ተስተካክሎ ያለቀው ለሚቀጥለው ስብሰባ እንዲቀርብ ማሳሰቢያ ተሰጥቷል፡፡

በመቀጠልም ለአጠቃላይ የሕዝብ ውይይት እንዲረዳ የተዘጋጀ ማስታወሻ መኖሩን ገልፀው ማስታወሻውን አባላት ተመልክተውና ተዘጋጅተውበት እንዲመጡ አሳስበው የተዘጋጀው ጽሁፍ ለተሰብሳቢ አባሎች ተሰራጭቷል፡፡ እስከ አሁን ድረስ ለውይይት የሚቀርቡ ጽሑፎች ቀደም ብለው ሲዘጋጁ እንደነበር የተገለፀ ሲሆን የሕገ መንግስት አርቃቂ ኮሚሽኑም የሰራቸውን ሥራዎችና በምን ደረጃ ላይ እንደሚገኝ ለሕዝብ ለማሳወቅ ኮሚሽኑ እስከ - አሁን ያከናወናቸውን ተግባራት በማመልከት፡

— በጋዜጣ

— በሬዲዮ

— በቴሌቪዥን መግለጫ ቢሰጥ የሚል ቀርቦ በህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ አማካይነት ሁኔታው ቢመቻች የተሻለ ውጤት እንደሚያስገኝ ተገልጾ ጥቅምት 21 ቀን 1986 ዓ.ም. በፍርም 84 በተዘጋጀው ስብሰባ የሕዝቡን አስተያየትና ስሜት ለመረዳት የተቻለ መሆኑ ተጠቁሟል፡፡

.../

ለህዝብ የሚቀርበው ጽሑፍ በአስፈላጊዎቹ ቋንቋዎች ያልተተረጎመ መሆኑን አስከዚያው ድረስ የውይይት መሪዎችን በቀደሚያ ማነጋገርና በነሱም አማካይነት መነሳት ያለባቸው ጥያቄዎች ምን ምን እንደሆኑ ማጥቀም፣ በዚህም ወቅት ሊነሱ የሚችሉ ከአሥር ያልበለጡ ጥያቄዎች ሲሆን የተሻለ መሆኑን፣ የፖለቲካ ድርጅቶችም የራሳቸውን ህዝብ እንዲገለጹ ማድረግ አስፈላጊ መሆኑን አብሮርተው በቀበሌ ደረጃ ውይይቱን የሚመሩት የተሻለ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ፣ ጠገ መንግስት ምን ማለት እንደሆነ ለሌተፍጽያ ቃን ያህል ሊጠቀም እንደሚችል በተበራራ መልኩ መግለጽ በተለይም በሁለት የአወቃቀር አይነቶች ህዝብ በደንብ እንዲያውቃቸውና ቀላል በሆነ መንገድ ቢገለጽለት የተሻለ መሆኑን ጠቁመዋል::

ከህዳር 1 ቀን 1986 ዓ.ም. ጀምሮ ከፖለቲካ ፖርቲዎች ከዞኖች፣ ከአገር ሽማግሌዎች፣ ከህዝብ፣ ከምሁራን፣ እና ከሌሎች ከፍሎች ውይይት ሚካሄድ እንደሚቻል በተለይም በህዝብ ዘንድ በሰፊ ዓይነት መልኩ ውይይት መካሄድ እንዳለበት በፋ ያለ ማብራሪያ የተሰጠ ሲሆን፣ ከህብረተሰቡም ሁነ ከሌሎች ተወያዮች የሚሰነዘሩትን አስተያየቶች መሰብሰቢያ ቅጽ /ፎርም/ በፍርና ውይይቱን የሚመራው አካል እንዲሞላ ቢደረግ የተሻለ መሆኑን፣ ይህም አስተያየት በኮምፒዩተር ቢጠቃለልና በዚህም ቋያ የሰለጠነ የሰው ኃይል ማሰማራት እንደሚቻል ተገልጿል:: በ11:20 ሰዓት ከምሳ ለሻይ አርፏል::.

ከሻይ ዕረፍት በኋላ ውይይቱ ቀጥሎ በውይይት ጽሑፍ አቀናባሪ ከሚቴ የቀረበ ማስታወሻ ግልጽና ቀላል በሆነ ቋንቋ የተዘጋጀ መሆኑን፣ በጽሁፉ ውስጥ መካተት የነበረባቸው ነጥቦች የተገለጸ ሲሆን በመጨረሻም ለህዝብ የሚቀርበው አርትኦቱን /ኤዲቲንጉን/ በተመለከተ የአንዳንዱ አባላትን ተሳትፎ እንደሚጠይቅና ለአገባቡ በሚገባ መልኩ እንደሚቀርብ ተገልጿል::

በመጨረሻም አንዱ የህገመንግሥት ጸንሰ ሀሣቦች ፖናል አባል በፖናሉ ማስ ታወሻ የቀረበው እንደ ሌሎች ፖናሎች ውይይት እንዲደረግበት ጽሑፉ ብዙ የተደከመበት መሆኑን ገለፀው መጻረያና መስተካከሉ የሚገባቸውን ለማስተካከል እንዲቻል ጽሑፉ ተዘጋጅቶ ለኮሚሽኑ አባላት ቀርቦ ውይይት እንዲደረግበት ባሳሰቡት መሠረት ውይይት እንደሚደረግበት ተገልጸ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 12:30 ሰዓት ተጠናቋል::

.../

000006

<u>የህገ መንግሥት ኮሚሽን 52ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባዔ</u>

ጥቅምት 24 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>አዲስ አበባ</u>

የህግ መንግሥት ኮሚሽን 52ኛ መደበኛ ስብሰባ

<u>ቃለ ጉባዔ</u> 000007

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ

የስብሰባው ቀን .... ጥቅምት 24/1986 ዓ.

<u>ስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ሰ ቱር .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
5. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሰላሴ .... "
7. አቶ አበራ ጣረኛ .... "
8. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
9. " አበፋ ብሩ .... "
10. " የማነ በርሄ .... "
11. " ተስፋዬ ዩሜ .... "
12. ወ/ሮ ከበቦሽ አርዓያ .... "
13. " መርየም ፋራህ .... "
14. " የሺሾስ አስማሩ .... "
15. " ፋሲላ ገቢሣ .... "

<u>ስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብርሃ ገ/መድህን .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. አቶ ያሲን መሐመድ .... "
5. " ፍርዶስ ለማ .... "
6. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
7. " ያሬድ በርሄ .... "
8. " ጌታቸው ዝቄ .... "
9. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
10. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
11. ወ/ሮ ገነት ደለማ .... "
12. " አፀደማርያም ተክሌ .... "
13. አቶ ሙሉ ሐጎ .... "
14. " አብደናስር አሊሣሀል .... "

ጥቅምት 24 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው ህገ መንግሥት ኮሚሽን 52ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣

ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ

1. በሕገ መንግሥቱ ውስጥ መካተት ስላለባቸው አንዳንድ መሠረታዊ ጉዳዮች ሆኖ የህገ መንግሥት ጽንሰ ሀሣቦች በፖናል በቀረበው ሪፖርት መሠረት:

በመጀመሪያ በፖናሉ የቀረበው ሪፖርት በንባብ ተሰምቶ ተጨማሪ የሃሳብ ማብራሪያ እንዲሰጥ በተጠየቀው መሠረት በልዩ ልዩ ርዕሶች ላይ አባላት ተጨማሪ ሀሣብ አቅርበዋል ይኸውም የአዲስ አበባ መናገሻ ከተማነት በተመለከተ በሽግግር [illegible] አከላለል እንደ አንዱ ክልል መቀመጫ በሌላ በኩል ልዩ ልዩ የኢትዮጵያ ህዝቦች የሚኖሩበት መሆኑን የተለያዩ የፖለቲካ አመለካከት ያላቸው የፖለቲካ ድርጅቶች የሚገኙበት መሆኑን ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ሁኔታው ሰፋ ያለ ጥናት ቢደረግበት ጠቀሜታ እንደሚኖረው።

— ሠንደቅ አላማን በተመለከተ የኢትዮጵያን ህዝብ ህልውናቱን፣ ሉዓላዊነቱን ተጋድሎውን የሚያመለክትና በጦር ሜዳ አባቶች አርማ አድርገው የተሰበሰቡበት ሰንደቅ መሆኑንና ከሌሎች የተለዩበት አርማ ለማቅረጽ መብት እንዳላቸው።

— ቋንቋ ለመግባቢያነት ብቻ ሳይሆን ለመንግሥት ሥራ እንዲሁም ለልዩ ልዩ ማህበራዊ እንቅስቃሴዎች መሣሪያ ሆኖ ስለሚያገለግል ማዕከላዊ መንግስት የሚጠቀምበት አንድ ቋንቋ እንደሚያስፈልግና የተለያዩ ብሔር ብሔረሰቦች የሚረዱትን ቋንቋ በክልላቸው መጠቀም እንደሚችሉ።

— ሀይማኖትን በተመለከተ እያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ የፈለገውን ሀይማኖት በመከተል ማምለክ እንደሚችልና ሀይማኖት ከፖለቲካ ነጻ መሆኑን በሀገሪቱ ክርስቲያንና እስላምና ብቻ ሳይሆን ሌላም ባህላዊ እምነቶች ምንም ዓይነት ተጽዕኖ እንዳይደረግባቸው እንደሚያስፈልግና ሀይማኖት ያለምንም መብቱ የተጠበቀ መሆኑን።

— ዜግነትን በተመለከተ አንድ ኢትዮጵያዊ ዜጋ ባለፉት አመታት በሀገሪቱ በነበረው ችግር ዜግነቱን በመለወጥ በሌላ ሀገር ዜግነት ስር እንዲኖር አስገዳጅ ሁኔታዎች ቢያጋጥሙ መልሶ የኢትዮጵያ ዜግነት ለማግኘት ከፈለገ የሚጠየቅ መብት እንዲፈቀድለት መደረግና ሌላ ዜግነት የሚመለከት ዝርዝር ጉዳይ በህግ እንዲደነገግ መደረግ እንደሚገባ።

...///

– መከላከያን በሚመለከት የአንድ አገር ሰላም አስከባሪ መሆኑን በጽሑፍ የተብራራ መሆኑን ገልፀዋል::

– ምርጫን በተመለከተ ሰፋ ባለ ሁኔታ የቀረበ መሆኑንና ነፃ ምርጫ የዴሞ ክራሲ ስርዓት መረጋገጥን እንደሚያመለክት እና ሌሎችም በዝርዝር የተቀመጡት ጉዳዮች ለመርያያ የመጠቀምና በሂደት መሻሻል የሚችሉትን ማሻሻል እንደሚገባ ገልፀው አያንዳንዱ የኮሚሽኑ አባል ጽሑፉን አንብቦ አስተያየት ከሰጠበት በኋላ ሊፀድቅ እንደሚ ችል ተጠቁሟል::

በቀረበው ጽሑፍ የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ ያለ ተካተተ መሆኑንና በቀጣዩ ጊዜ እንደሚቀርብ እና የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ በምን ዓይነት ሁኔታ መታወጅ እንዳለበት ለሚ ለው ጥያቄ ከእርስ በእርስ ጦርነት፣ አለመረጋጋት ሲፈጠር፣ ያለ ተጠበቀ በምርጫና በሰበብ የተሠነዘረ የበዐድ ወረራ፣ የተፈጥሮ አደጋ ሲከሰት ሊታወጅ እንደሚችል ተገልጿል:: የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ የሚታወጅ በሰጣን ለድእስ በጤና ከተጠ አፈጻጸ ሙን ዝርዝር ማስቀመጥ አስፈላጊ መሆኑን አንዱ የኮሚሽኑ አባል ጠቁመዋል::

ይህ በህገ መንግስት ጸንበ ሀሣቦች ፖናለ የቀረበው የጽሑፉ መሠረታዊ ጉዳዮችን ያካተተ መሆኑን ገልፀው መሻሻል የሚገባው ጉዳይ ካለ በቀጣዩ ጊዜ ተካቶ እንደሚቀርብ ተገልጿል:: መጋለት የሚገባቸው አንዳንድ የፖናሉ የሥራ ድርሻ በተ ግባ ሁኔታ ለማቅረብ ኃላፊነት የተሰጣቸው አባላት በአስፈላጊው ጊዜ ሊገኙ ባለመ ቻላቸው ችግር እንዳጋጠመ ተጠቁሟል:: በአመዛኙ በጽሑፍ መነባት የነበረባቸውን ነጥቦች የተመለከተ ሲሆን ይህንኑ ከፖናሉ የቀረበውን ጽሑፍ ለህዝብ ከሚቀርበው ቢነው ጋር ለማዋሀድ ከፖናል አንድ ሰው ተወክሎ የሚቀነበሩን ስራ በመስራት ለሚ ቀጥለው ስብሰባ እንዲቀርብ በማለት ላይ ተደርሶ ስብሰባው በ12:30 ሰዓት ለሻይ አርፏል::

ከዕረፍት መልስ በስብሰባው ቀጥሎ ለህዝብ የሚቀርበውን ጥናት ግልጽ በሆነ መንገድ ከነአማራጭ ስርዓት የእያንዳንዱ አማራጭ ደካማና ጠንካራ ጎን አንፃራዊ በሆነ መልኩ መቀመጥ እንደሚያስፈልግ፣

በተጨማሪ የቀረበው ጽሑፍ ያንዷንዱ ቃላ ያለና የሀሣብ ቀደም ተከተሉ የተ ሻለ መሆኑን እና ይበልጥ ለህዝብ ግልጽ በሆነ መንገድ በቀርቡ ህዝቡ በቀላሉ ሊረዳው

…..//

000010

እንደሚቻለና አስተያየቶን በተገቢ ሁኔታ ለመቅረብ እንደሚረዳ ተገለጸ በዓረቡት
አማሪዎች ተባታፊ ህዝብ ተሳትፎ ጋር የተወቀበት ቁጥ/ምርጉ/ ተዘጋጅቶ የህዝ
ቡን አስተያየት አገተ እንዲመዘገብና የመጠይቅ የህዝብ ጋር አስተያየት በከሚ ጀቱር
መወያየት የሚቻለበት መንገድ እንደሚፈለግ ተጠቅሞ ስብሰባው ከጠዋቱ 1:20 ሰዓት
አበቃቷል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 53ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY

ጥቅምት 26 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ::

የህግ መንግስት ኮሚሽን 53ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000012

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ″ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አ ቶር. .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... ″
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... ″
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... ″
7. ዶ/ር ሰ ዮም ገብረሥላሴ .... ″
8. አቶ አበራ ማረኝ .... ″
9. ″ ታዬ አስ ቀበሳሪ .... ″
10. ″ አስፋ ብሩ .... ″
11. ″ ተስፋዬ ዋሚ .... ″
12. ″ ጌታቸው ዘቄ .... ″
13. ሻ/ር ከበደች አርዳቸው .... ″
14. ″ ወርቅዬ ፋሪሀ .... ″
15. ″ አብደናስር አሊሃሰን .... ″
16. ″ የሺዋስ አሰማው .... ″
17. ″ ፋሲል ገቢሣ .... ″
18. ″ ናርዶስ ለማ .... ″

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ሙሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. ″ አበርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. ″ ቃሲም መሐመድ .... ″
4. ″ ዮሐንስ በርሄ .... ″
5. ″ ሜርቆስ ለ ዩብንበት .... ″
6. ″ ያሬድ በርሄ .... ″
7. ″ ገብረአምላክ ኩሉ ተካ .... ″
8. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... ″
9. መ/ር ገነት ላቀ .... ″
10. ″ አወሮማን ተክሌ .... ″
11. አቶ ሙሉ ወጃ .... ″

ጥቅምት 26 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ጉባኤ 53ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በጉባኤው ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን በዕለቱ የቀረበው አጀንዳ:-

000013

- ለህዝብ ውይይት በቀረበው ሰነድ ላይ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

  የሚል ነበር፣

በቅድሚያ ሰብሳቢው ለዕለቱ ውይይት ከመምሪያ ሪፖርት ገጽ 38/ለ ጀምሮ በቀረበው ሰነድ ላይ መሆኑን ገልፀው አባላት በዚሁ ሰነድ ላይ አስተያየታቸውን መስጠት እንደሚችሉ አስታውቀዋል::

በዚሁ መሠረት በቀረበው ሰነድ ላይ አባላት፣

- በቀረበው ሰነድ ውስጥ "የራስን እድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል" የሚለው ጽንሰ ሀሳብ ግልጽ ባልሆነ/Abstract / መልክ ስለተቀመጠ ተሻሽሎ እንዲቀርብ፣

- የፌዴራሉ መንግሥትን የተለያዩ የሥልጣን ተቋማትና አካላቶች በሰነዱ ውስጥ ግልጽ በሆነ ቋንቋ ለሚያየው ህዝብ እንዲያስተምር ሆኖ በቀላል አቀራረብ እንዲዘጋጅ፣

- የንብረት መብት ከመሠረታዊ መብቶች አንዱ ሆኖ ታውቆ በመግለጽ በሰነዱ ውስጥ መካተት እንደሚገባው፣ ከዚህም በተጨማሪ የአንድ ዜጋ የግል መብት /The Right to privecy/ ከእሱ የቤተሰቡ የመገናኛ ዘዴና ሌሎች ተመሳሳይ ሁኔታዎች ጋር የተፈጠረ እንደሚሆኑ እሱ የመብት ክብር በመሆኑ መዘንጋት እንደሌለበት፣

- ጽሑፉ በተቻለ መጠን መሠረታዊ በሆኑ ጽንሰ ሀሳቦች ላይ ማተኮር እንደሚገባና ለሰሚው ዝርዝሮችን በጋ ማቅረብ ሳይሆን ዝርዝር ባለመንገቱ ህዝቡን ለማስተማር እንዲያገለግል ሆኖ እንዲቀርብ የሚል አስተያየቶች አቅርበዋል:

በሌላ በኩል የጉባኤው የአሰራር ሂደት የሚመለከት፣

- የጉባኤው አባላት ህጋዊነት በግልጽ ማስቀመጥ አስፈላጊ መሆኑንና ለዚህም ጉባኤው በአሰራሩ ላይ ግልጽነትን/Transparency/ የተከተለ መሆኑን ማሳየት፣

..../ /

- ህገ መንግሥቱን በምርቀቁ ሂደት የተሳተፉ አባላትን ጥንቅር ማመልከት አስፈላጊ ስለሚሆን የምርጫዎችን ዝርዝር በግርጌ ማስታወሻ /Footnote/ በማመልከት ለህዝብ ግልጽ የሆነ መልዕክት ማስጠት፣

- የህዝብ ውይይት ከመደረጉ አስቀድሞ ከፍሰሌ ጀምር መድረኩ የሚገባቸውን መድረኮችና ተግባራቸውን በመገናኛ ብዙሀን በመጠቀም ለህዝብ መግለጽ፣ የሚሉ አስተያየቶች ቀርበው ከምሽቱ 12:40 ላይ ኮሚሽኑ ለሻይ እረፍት ተነስቷል::

ከእረፍት መልስ ኮሚሽኑ ውይይቱን በመቀጠል ለህዝብ መወያያነት በቀረበው በነጭ የመወያያ መሰረት ላይ የመንግስት አመጣጥ ታሪክ እና የመንግሥት ሚና በማመልከት በሰፈረው ጽንሰ ሀሣብ ላይ በሰፊው ተነጋግሯል:: በመሰረቱ በምዕራፍ አንዱ የተካተተው የመንግሥትን ታሪካዊ ክስተት የሚመለከተው ክፍል ከመረጃ ሰነዱ ርቆ መንግሥትን በኢኮኖሚ በማህበራዊና ፖለቲካዊ መስኮች የሚያደርገውን እንቅስቃሴ በተመለከተ በሰነዱ ቢሰፍር የበለጠ ይጠቅማል የሚል አስተያየት በአንዱ በኩል ሲቀርብ በሌላ በኩል የመንግሥትን ታሪካዊ አመጣጥ በማመልከት የቀረበው ትንተና ከመንግሥት ሚና ጋር ተዛምዶ ለመረዳዳ ሰነዱ በመግቢያነት ተስማሚ በሆነ መንገድ ይቀርብ የሚል ሀሣብ ቀርቧል::

በነዚህ ሁለት አማራጮች ላይ ኮሚሽኑ በሰፊው ከተወያየ በኋላ የመንግሥትን ታሪካዊ አመጣጥ በማመልከት የቀረበው ትንተና አንድ ዓይነ የመረዳዳ ጭብጥነት ቀርቦ ህዝቡን በሰፊው ያወያያል የሚል እምነት ባብዛኛው አባላት ስላልታመነበት ከሰነዱ እንዲወጣ በስምምነት ላይ ተደርሷል፣ የመንግሥትን ሚና በተመለከተ የቀረበው ሀሣብ ህዝብ ሊያወያይ በሚችልበት መልኩ ማለትም የመንግሥት ሚና ይጥበብ ወይስ ይስፋ ወይስ መካከለኛ ይሁን በሚል ቢቀርብ ህዝብ ብዙ ሊነጋገርበት እንደሚችል ኮሚሽኑ አምኖበት በሰነዱ ተስማሚ ሊሆን በሚችል ቅርፅ ተከልሶ ውስጥ ተካቶ እንዲቀርብ ስምምነት ላይ ተደርሶበት የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 2:00 ሰዓት ላይ ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ጉባኤ 54ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ጥቅምት 29 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ::

የህገ መንግስት ኮሚሽን 54ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000016

የስብሰባ ቦታ .... ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/

የስብሰባው ቀን .... ጥቅምት 29 ቀን 1986ዓ

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ሶቶሮ .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
8. አቶ ታዬ አፅቀስላሴ .... "
9. " ቃሲም ሙሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
12. " ናርዶስ ለማ .... "
13. " ጌታቸው ዘቁ .... "
14. ዶ/ር ክበደች አርዓቸው .... "
15. " መርየም ፋሪህ .... "
16. ሾቶ አብዱናስር አሊሣህል .... "
17. " የሺዋስ አሰማው .... "
18. " ፋሲል ገቢሣ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. " አበራ ሜሬጌ .... "
4. " የማነ በርሄ .... "
5. " መርቆስ ወልደሰንበት .... "
6. " ያሬድ በርሄ .... "
7. " ገብረእግ ኤሊሳ ተክ .... "
8. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
9. ዶ/ር ገነት ደለማ .... "
10. " አዑዱሮዲን ተከሌ .... "
11. አቶ ሙሉ ወዳ .... "

ጥቅምት 29 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 54ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረቡት አጀንዳዎች፣

- የሰብአዊ መብትና ፓናል ባቀረበው የመጨረሻ ሪፖርት ላይ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር::

በቀረበው አጀንዳ ላይ የዕለቱ ውይይት ከመጀመሩ አስቀድሞ አንዱ የኮሚሽኑ አባል እንግሊዝ አገር ሄደው የስራ ጉብኝታቸውን አጠናቀው የተመለሱ መሆኑ ተገልጾ ... አጠቃላይ የሥራ ጉብኝታቸውን በተመለከተ ለኮሚሽኑ አባሎች አንዳንድ ገለፃ እንዲያደርጉ ተጋብዘዋል::

ይኸውም በዚያ ሀገር የሚገኙ ኢትዮጵያውያን ባዘጋጁት ስብሰባ ላይ በመገኘት በሀገራችን በአዲስ መልክ በመረቀቅ ላይ ስላለው ህገ መንግሥት ገለፃ የተደረገ ሲሆን በአሁኑም ወቅት የኮሚሽኑ የስራ ሂደትና የደረሰበት ደረጃ፣ የኮሚሽኑን አባሎች ያካበና ተዋጽኦ በተመለከተ፣ ተግባሩን በኮሚቴና/ በፓናል/ በመከፋፈል በማከናወን ላይ መሆኑን፣ ለኮሚሽኑ አሠራር የሚጠቅሙ ከህዝብ የሚቀርቡ ሀሳቦች እንዴት እንደ ሚስተናገዱ የተገለፀ ሲሆን ህገ መንግሥቱን አስመልክቶ ለተነሱ ጥያቄዎች አጥጋቢ ማብራሪያ የሰጠ መሆኑን በተለይ የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ስለ ህገመንግሥቱ ግንዛቤ እን ዲኖራቸው የሚፈለግና ህገ መንግሥቱን በተመለከተ ፕሮግራም ተይዞ ውይይት እንዲቻሉ ሀሳብ ያቀረቡ መሆኑን ገልፀዋል::

ቀጥሎ ከዚሁ ጋር ዕለቱ የመነጋገሪያ አጀንዳ በመሸጋገር ካለፈው ስብሰባ በመቀጠል የብጤር በሌረሰብ የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት በተመለከተ በቀረቡት ማስታወሻ ላይ የተለያዩ አስተያየቶች ተሠንዝረዋል በቀረበው ጽሑፍ ምዕራፍ ሦስት የሰብአዊ መብት ጽንሰ ሀሳብ ላይ ተመርኩዞ ከሰብአዊ መብት ፓናል የቀረበው ጽሑፍ በንባብ የተሰማ ሲሆን በዚሁም ጽሑፍ ስር የተለያዩ ክርክሮች ቀርበዋል:: ይኸውም:—

- የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል የሚሄድ መብት በህገ መንግሥት መገለጽ እንዳለበት፣
- የመገንጠል መብት በህግ በይቀም ሁኔታው ካስገደደና አንዱ ህዝብ ጭቆና ከበዛበት መገንጠል የሚችል መብት መሆኑን

• • • • • • •

— የመገንጠል መብት በማንኛውም መንገድ በህገመንግስቱ መካተት የለበትም የሚሉ ሲሆን፣

በዚሁ በቀረበው ጽሑፍ አንጻር የማሻሻያ ሀሳቦች የቀረቡ ሲሆን በዚሁም መሠረት "መገንጠል" የሚለው ቃል "መገደብ" በሚለው ቢተካ የተሻለ እንደሚሆን ከአንድ የኮሚሽኑ አባል ሀሳብ ቀርቧል።

የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል በሚል አይነት መሰሉ ተግባራዊ እንደሚሆን ምን ምን መስፈርቶችን ማሟላት እንዳለበት በሕገ መንግስቱ - ውስጥ እንዴት ሊቀመጥ እንደሚችል ይህን በተመለከተ ሀሳቡ ለህዝብ ውይይት መቅረብ እንደሚገባው፣ በጽሑፍ በሚካተትበት ወቅት ግልጽነት ሊኖረው እንደሚገባ፣ ጥያቄው በፌዴራሉም ሆነ በክልሎች አስተዳደር ውስጥ ሊነሳ እንደሚችልና አስገዳጅ ሁኔታዎች ከተፈጠሩ የፌዴሬሽን አባላት ከአባልነት ለመውጣት እንደሚችሉና ለዚሁም ሥርዓቱን ማስቀመጥ እንደሚጠቅም እነዚህን የመሳሰሉ አበይት ነጥቦች በሰነዱ ቢካተቱ ጠቃሚ እንደሚሆን ከአባላት ተጠቁሟል።

የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል የሚለው በጽሑፍ ውስጥ ካለ ተካተተ እንዴት ጠንካራና ከፍ አገር መመስረት ያስቸግራል የሚል ሀሳብ በአንዳንድ መንገን ቢዘነዝር በሌላ በኩል ከብዙ ሀገሮች ህገመንግሥት ለማየት እንደሚታየው ይህን ጽንሰ ሀሳብ በህገ መንግስቱ ማስቀመጥ ከጥቅሙ ጉዳቱ እንደሚያመዝን፣ እንደ አሜሪካና ካናዳ ባሉ ሀገሮች ህገ መንግስት ውስጥ እንዳልተካተተ በተለይ በአሜሪካ ታሪክ የደቡብ ክፍል ከሰሜኑ ለመገንጠል ያደረገው ሙከራ በደም መፍሰስ በመደምደሙ በህገ መንግስቱ ውስጥ የመገንጠል መብት እንዳይካተት የሚል ሀሳብ ቀርቧል።

በሌላ በኩል ኅብረትን በተመለከተ ከሰብዓዊ መብት ክልል እንደሚመደብና ዜጋ ኅብረትን የማፍረት መብት ሊኖረው እንደሚገባ ተጠቁሞ ይህን በተመለከተ በፊ ያለ - ውይይት እንደሚያስፈልግ ተገልጾ ከምሽቱ 12:45 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል።

ከዕረፍት መልስ ኮሚሽኑ ውይይቱን በመቀጠል በሰብአዊ መብትን በተመለከተ በህዝብ የተመረጠ ዲሞክራሲያዊ መንግስት ሥልጣኑ በህገ መንግስት የተገደበ በመሆኑ የሰብአዊ መብት እንደሚያስከብርና እንደሚያስከብር ሀሳብ ሲቀርብ በሌላ በኩል አብዛኛውን ጊዜ የሰብአዊ መብትን የሚረግጠው መንግስት መሆኑን የህግ መንግስትና የተለያዩ የሰብአዊ መብት ጠባቂ ድርጅት አስፈላጊነት ይህን ለመከላከል ነው የሚል ሀሳቦች ተሰንዝረዋል።

...///

000019

እንዱ ህዝብ የራሱን ዕድል በራሱ የመወሰን መብት እለ ሲባል በቀደሞዎቹ መንግሥት የሚገባቸው ቀጥሎ ሁኔታዎች ጋር እንዳለባቸው ይህም ጥያቄ የሚነሳው ችግር ካለባቸው ክፍሎች ብቻ ሣይሆን የበለጠ ክፍሎችም በአጠቃላይ የፌደሬሽን ክፍል ሳለመደገፍ ሊያነሱ የሚችሉት ጥያቄም ጭምር ነው ተጠቂ እንደ ህዝብ/ ክልል/ እስከመገንጠል የሚደርሱ ጥያቄ ከማንሳት በፊት በፊ መብት እንዲያገኙ ማድረግ ማለትም በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ በድምጽ የመወሰን / Veto power/ / በማዕከላዊ መንግሥት የተደነገጉ አንዳንድ ድንጋጌዎች በክልሉ ሁኔታ ሊፈፀሙ የማይችሉ ከሆነ ተግባራዊ በክልሉ የማይነሳ/Nullification of the federal law እንዲሁም የተለያዩ የኢኮኖሚና የፖለቲካ እድሎችን በፊ ማድረግ የመገንጠል ጥያቄን ከማንሳት ሊገድብ ይችላል የሚል ሀሣብ ቀርቧል::

ዶክተሩም በተመለከተ የሌሎች አገሮችን ልምድ ማየቱ ብቻ በቂ እንደማይሆንና ከሀገራችን ተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር መገናዘብ አስፈላጊ መሆኑን ለህዝብ ግልጸት የሚቀርበው በነዱ ህዝብ ሊገባው በሚችል መንገድ ቀላል አቀራረብ ያንያ ጉዳዮች ጥርም መቀረብ እንዳለበት፣ በበነዱ ያለ ተከተተ ጸንስ ሀሣቦች ካሉ አባሳት ጥቆማ በማድረግ ማካተት እንደሚቻል ተገልጸ፣ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 2:35 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 55ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ኅዳር 1 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ፡

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 55ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

000021

የስብሰባ ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባ ቀን .... ኅዳር 1 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>በስብሰባ ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዓሊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶሮ .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. ዶ/ር ስዩም ገብረሥላሴ .... "
8. አቶ አበራ ማረኝ .... "
9. " ታየ አጽቀ ሥላሴ .... "
10. " ያሲን መሐመድ .... "
11. " አበፋ ገፋ .... "
12. " የማን በርሔ .... "
13. " ተስፋዬ ጆሚ .... "
14. " ዮርዳስ ለማ .... "
15. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
16. ወ/ሮ ከበደች አርዓያ .... "
17. " መርየም ፋሬሁ .... "
18. አቶ አብዲናስር አሊዋሂል .... "
19. " ፋሲል ገቢሣ .... "

<u>በስብሰባ ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራሂማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አበርሃ ገ/ኪዳን .... አባል
3. " ያሬድ በርሔ .... "
4. " ጌታቸው ጉቤ .... "
5. " ገብረአምላክ ኑኤሉ ተካ .... "
6. ሚስተር ኦቴንሽ ቶመሮ .... "
7. ወ/ሮ ገነት ዘለማ .... "
8. " አዳዲጋን ተክሉ .... "
9. አቶ ሙሉ መሸ .... "
10. " የሺጋስ አደፋሱ .... "

ህዳር 1 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 55ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ የቀረበው አጀንዳ

- ለሕዝብ ውይይት በሚቀርበው ሰነድ ላይ መካተት በሚገባቸው ፅንሰ ሀሳቦች ላይ መነጋገር፣
- ከሥልጣን ክፍፍልና ከመንግሥት መዋቅር ጋርና የቀረበ ሪፖርት ላይ መወያየትና፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፣

የሚል ነበር።

በቅድሚያ ሰብሳቢው የሰብአዊ መብትን በተመለከተ በኮሚኒስት ርዕዮተ ዓለም ለየት ያለ አስተሳሰብ ሊኖር ቢችልም ዋነኛው ነጥብ ግለሰቡን ነፃ የማውጣት መብት እንደሆነ ሲገልጹ አንድ አባል ሰብአዊ መብትን በተመለከተ ሁለት የተለያዩ አስተሳሰቦች እንዳሉ ተናግረው፣ አንደኛው የግለሰብን መብት መጠበቅ በቅርብ የመጣ አስተሳሰብ ሲሆን የቡ ግለሰብ መብት ከሚኖርበት ህብረተሰብ መብትና ነፃነት ተለይቶ የሚታይ እንዳልሆነ የሚገልጽ አስተሳሰብ መኖሩን ገልጸዋል። በዚህም መሠረት ሰብሳቢው ፅንሰ ሀሳቡ ግልጽ በሆነ መንገድ በጽሑፍ እንዲቀርብ ጠይቀዋል።

አንድ የኮሚሽኑ አባል የመገንጠል ጥያቄ በብዙ ሀገሮች ሕገ መንግሥቶች አለመስፈሩን ጠቅሰው፣ ጥያቄውን በሕገ አንቀጽ ለማየት አስቸጋሪ እንደሆነ ገልጸዋል። ይህን በተመለከተ የመገንጠል መብት በሕገ መንግሥት ቢረጋገጥም፣ ጥያቄውን ለማስቀረት የሚቻል እንደሆነ፣ ለዚህም ሁኔታውን የሚያበረታቱ ሁኔታዎች ካሉ አንድ ህዝብ መገንጠልን እንደምርጫ መብት ይዞ ሊነሳ እንደሚችልና ጥያቄው የሚነሳው በጭቆና ምክንያት ብቻ ሳይሆን ሀብታም የሆኑ ክፍሎች ያላቸውን ሀብት ላለማካፈል ጥያቄውን ሊያነሱ እንደሚችሉ ተገልጿል።

በሌላ በኩል የመገንጠል ጥያቄ ከአመጽ ጋር በተያያዘ መልኩ ከሚቀርብ ይልቅ በሕዝቦች መካከል ያለ ኪሳን ለመገንባት የሚያስችል ዋስትና መሆኑ ቢታወቅና ዲሞክራሲያዊ የሆነ ጥያቄን በሰላም ለመፍታት የሚቻልባቸው መንገዶች እንደ አንቀፅ ቢጨመር የተሻለ እንደሚሆን አንድ አባል ተናግረዋል። ከዚሁ ጋር በተያያዘ የመገንጠል ጥያቄ በሚመለከተው ህዝብ የክልል ምክር ቤት ድጋፍ ካገኘ በኋላ በሚሰጥ ህዝበ ውሳኔ ይቀርብ፣ ይህ ሀሳብ በጥናትና በውይይት በስፋት መቅረብ ያለበት ስለሆነ ለጊዜው ቢታለፍ ይሻላል የሚል ሀሳብ ቀርቧል።

በሌላ በኩል አንድ የኮሚሽኑ አባል በአሁኑ ወቅት መቅረብ ያለበት ሕዝብ የሚወያይበትን አማራጭ ሀሳብ ለማቅረብ የሚረዳ አስተያየት እንጂ ግላዊና ድርጅታዊ የሆነ

ከመለከከቶችን ማንፀባረቅ አስፈላጊ አይደለም የሚል አስተያየት ሰንዝረዋል።

በማስከተል፣ ከመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ጋር የቀረበ ሪፖርት በን ባብ ተበራክቷል፣ በጋራው በቀረበው ሪፖርትና ለህዝብ ውይይት በቀረበው በዋናው ሰነድ ላይ አበላት የተለያየ አስተያየት ሰንዝረዋል። እነርሱም፦

- ፓርላሜንታሪና ፕሬዚዳንታዊ የመንግሥት መዋቅሮች ህዝብ ለመያይበቸው በሚያስችል መንገድ ብርቱና ደካማ ጎናቸው ተዘርዝሮ መቅረብ አለበት፤

- በቀረበው ሰነድ ቁጥር 46 የዲሞክራሲያዊ መንግሥት አወቃቀር ሥርአቶች፣ በሚል የሰፈረ አሀዳዊ ወይም ፌዴራላዊ መዋቅር ሆኖ ዲሞክራሲያዊ ለሆነ ስለሚችል ዲሞክራሲያዊ የሚለው ተበርዞ የመንግሥት አወቃቀር ሥርአቶች ተብሎ ቢቀመጥ እንደሚሻልና በሰነዱ ውስጥ የካናዳ፣ የህንድ፣ የናይጄሪያ፣ የአሜሪካ፣ የፌዴራሊዝምን ልምዶች ተዘርዝረው ቢቀመጡ የበለጠ ጠቃሚነት እንዳለው፤

- ሥልጣኑ በሕግ መንግሥት የተወሰነ ዘውዳዊ ሥርዓትን /Constitutional Monarchy / በተመለከተ ደካማና ብርቱ ጎኑ በበቂ ሁኔታ ስላልቀረበ እንደገና መታየት እንደሚገባው፤

- ኮንፌዴሬሽን /Confederation / የሚለው አማራጭ ከቶም ጉዳቱ ስለሚወክሉ ህዝቦች በፖለቲካና ክሌሎች አስፈላጊ ትስስሮች ይልቅ በኢኮኖሚ ግንኙነት ብቻ እንዲወሰኑ ስለሚያደርግ ቢሰረዝ የተሻለ መሆኑንና አሀዳዊና ፌዴራላዊ መዋቅሮችን በተመለከተ በቀለለና ሊገባ በሚችል ደንብ መቅረብ እንዳለበት የአገዛዝ ዝርዝሮችን በተመለከተ በሰነዱ ውስጥ የደርግን ወታደራዊ አምባ ገነን ሥርዓት ዉሮ፣ የዘውዱ፣ ፋሽስቱ፣ የሚሉት ቢቀርቡ ለህዝብ ውይይት ጠቃሚ መሆኑን፤

- በቀረበው የመወያያ ሰነድ ገጽ 31 ላይ በፌዴራል መንግሥትና በአባል ዩኒቶች መካከል ያለውን ግንኙነት የሥልጣን ተዋረድ በሚል የተቀመጠው የሥልጣን ክፍፍልነት የለው የሚል እንዲሁ ስለሚኖረው በሌላ ቃል ቢቀየር እንደሚሻል፡፡

- የፌዴራል መንግሥት ሥልጣን በማዕከልና በክልል ብቻ የተወሰነ ከሆነ ክልላዊ ማዕከላዊነትን /Regional Centralism / እንዲፈጠር ሊያደርግ ስለሚችል የአካባቢ አስተዳደር /Local Administration / ሥልጣን የሚኖርበትን ሁኔታ ማስቀመጥ እንደሚያስፈልግና፣ ማዕከላዊው መንግሥትና፣ ክልሎችም የሚጋሩዋቸው የሥልጣን ክፍሎች ዝርዝርን /Concurrent Power List / በተመለከተ መጠቀስ እንደሚያስፈልግ፤

— ሥልጣኑ በሕግ የተገደበ ዘውድ /Constitutional Moncarchy/ በተ
መለከተ የቀረበው በቀንጅል ሥለሆነ ፓርላማ ኛ፣ ፕሬዚዳንታዊ ሥልጣኑ በሕግ
የተገደበ ዘውዳዊ በሚል መቅረብ አለበት የሚል ሀሣብ ሲሰነዘር በሌላ በኩል
ከምሥመጡ ከተለመደው የተለየ እንደሆነና እከፈፈሉ ሪፐብሊክ እና ዘውዳዊ
በሚል ኃና ሓና ክፍሎች እንደነበርና ሪፐብሊክ በሚለው ሥር ፓርላሜንታዊና፣
ፕሬዚዳንታዊ የሚለው ሲቀመጥ፣ ዘውዳዊ የሚለው በሌላ በኩል መታየት አለበት
የሚል ሀሣብ ቀርቦ ኮሚሽኑ ከ.ሸቀ 12:55 አርፏል፡፡

ከእረፍት በኋላ ውይይቱን በመቀጠል በበበሉ ለህዝብ ውይይት የሚቀርበውን በነጥ ለማዘጋጀት ከባለት የሚበነክሩትን አስተያየት በተቻለ መጠን ለማካተት እንደሚሞከርና ከነፌዴሬሽን በተለለከተ በቀረበው አስተያየት ቀደም ብሎ ከአባላት በተጠየቀው መሠረት በበነጉ የተከተተ መሆኑን፣ ጉባኤው ከመነበት ለወጠ እንደሚችል፣ የሥልጣን ክፍፍሉ እስከ አካባቢ አስተዳደር /Local Administration/ ድረስ ይወረድ የሚለው ከግንዛቤ እን ደሚገባ፣ በበነጉ እቀረበ ዕገበ ሀሣቦች ፑርቱር በለ መሳከ ለሚወያየው ህዝብ ግንዛቤ ሊያስጨብጡ በሚችሉበት ሁኔታ መቅረብ እንዳት እንደሚችሉ ውይይት እንደሚያስፈልግ፣ ለው ይይት ከመጀ ስለሚሆን ፓርላሜንታዊ ፕሬዚዳንታዊ ሥልጣኑ በሕግ የተገደበ ዘውድ የሚሉ ትን ኮሚሽኑ ከተቀበለው በአንድ ላይ ይዞግና ብርቱ ጉዳዮችን በመዘርዘር ማቅረብ እንደ ሚቻል፣ ስለ ነዚህ ሦስት የመንግሥት ቅርጾች አባላት አስተያየታቸውን በጽሑፍ ማቅረብ ቢችሉ ለበነጉ ዝግጅት እንደሚጠቅም፣ እናም የፖለቲካ ውክልና ያላቸውን ክፍሎችም በተ መለከተ ውይይት መደረግ እንደሚገባው ገልጸዋል፡፡

አንድ የኮሚሽኑ አባል የብሔር ብሔረሰቦች የራስን በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል በሚለው ሽንበ ሀሣብ ውስጥ መገንጠል የሚለው ቃል መካተት ውጤት ስለማይፈጥር በሌላ አማራጭ ቃል ቢተካ ይሻላል የሚል አስተያየት ሰንዝረዋል፡፡

የህዝብ መወያያ በነጥ ከመዘጋጀቱ በፊት እያንዳንዱ ህገ መንግሥታዊ ጭብጥ ግልጽ በሆነ አቀራረብ ከቀረበ በኋላ ለኮሚሽኑ ቀርቦ አባላት የኮሚሽኑን አመያለ ግንዛቤ የሚያንፀባርቅ መሆኑን ከመኑበት በኋላ ለህዝብ ውይይት መቅረብ እንደሚችል የብሔር ብሔረሰቦችን የራስን በዴል በራስ የመወሰን መብት እስከ ነፃነት የሚለው መርህ የሰብ አዊ መብት የሚረጋገጠውን ክፍል ለመቆጣጠር የሚረዳ መሆኑንና አነስተኛ ክፍሎች ጎዳና ሊደርስባቸው መብታቸውን ለመጠየቅ የሚያስችል መሆኑን አንድ አባል ገልጸዋል፡፡

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ስብሰባ በቀጣይ ስብሰባ የንብረት መብትን /Property Right/ እና እናስ የፖለቲካ አመለካከት የሚከሉ ክፍሎችን በተመለከተ ውይይት እንደሚደረግ ገልፀው፣ የዕለቱ ስብሰባ ከ.ሸቀ 2:35 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

000025

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 56ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ኅዳር 8 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ፤

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ፳፮ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000026

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ኅዳር 8 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አ.ቶሮ .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አሕመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. " ሥዩም ገብረ ሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ጫረኛ .... "
8. " ታዬ አዴቶ ሥላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አበሩ ብሩ .... "
11. " ተሰፋዬ ጥሚ .... "
12. " ዮርዳስ ለማ .... "
13. " ማርቆስ ወልደ ሰንበት .... "
14. " ጌታቸው ጂቆ .... "
15. ወ/ሮ ክበደች አርዓቸው .... "
16. " መርየም ፋራህ .... "
17. አቶ ፋቢል ገቢሣ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራሒማን .... ም/ሊቀ መንበር
2. " አብርሃ ገ/ሕዝቀል .... አባል
3. " ተሾመ ገብረ ማርያም .... "
4. " የማነ በርሔ .... "
5. " ያሬድ በርሔ .... "
6. " ግብረክሩ ኑኤል ተካ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ ዓምበው .... "
8. ወ/ሮ ገነት ዘልማ .... "
9. " አዐደወዴን ተክሉ .... "
10. አቶ ሙሉ ወጃ .... "
11. " አብዱናስር አሊሀሀል .... "
12. " የሺጋስ አደግበ .... "

ህዳር 8 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 56ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለውይይት የቀረበው አጀንዳ

- ለህዝብ መወያያነት በሚዘጋጀው አንድ ምዕራፍ ሰነድ ሰባት ጀምሮ ባለፉት ስብ ሰባዎች ኮሚሽኑ ባሳጠና ቀደቻቸው ጽንሰ ሀሣቦች ላይ መነጋገር
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር

000027

በቀዳሚያ ሰብሳቢው በኮሚሽኑ 55ኛ መደበኛ ስብሰባ የፌዴሬሽን የሚለው እንደ አማራል ሲቀርብ የፌዴሬሽኑ አባላት /ክልሎች የአከላለል መሠረት መሆን ይገባዋል የሚለው ጉዳይ ሰፋ ያለ ውይይት ተደርጎበት በጽንሰ ሀሣቡ ላይ የተለየ አመለካከት ያላቸው አባላት ሀሣባቸውን በጽሑፍ ማቀረብ እንደሚችሉ ተገልጾ እንደነበር አስታውሰው በዕለቱ በጉዳዩ ላይ አባላት አስተያየት እንዲሰጡ ጋበዟል::

በዚህም መሠረት በህዝብ መወያያ ሰነዱ ውስጥ የፌደራሲዊ አወቃቀር በማመልከት በቀረበው ክፍል ስር የፌደራሲዊ አስተዳደሩ የአከላለል መሰረትን በተመለከተ አባላት የተለያዩ አስተያየት ሰንዝረዋል:: ይኸውም በአንድ በኩል:—

- የፌደራል መንግሥቱን አባላት ለመከለል አራት መሠረቶች እንዳሉ እነዚህም በገጸ መሬት/ ህዝብ የሰፈረበት መሬት/ የጋራ መለዮ የመተሳሰሪያ ባህሪ ያላቸውን ህዝቦች በአንድ ላይ በመከለል/Refional Identity/ ምጣኔ ሀብታዊ ግንኙነት የተሳሰሩ አካባቢያችን በመከለል፤ ለአስተዳደር አመቺነት ያላቸውን በአንድ ላይ በመጣበቅ መከለል እንደሚቻል ሲገለጽ፤በሌላ በኩል
- በቋንቋ፤ በባሕር በሔረሰቦች አሰፋፈር፤ በኢኮኖሚና ተሰበር፤ ለአስተዳደር ባለው አመቺነት በሚል ቢቀርብም እነዚህ ሁሉ መሠረቶች ተግባራዊ ሊሆኑ የሚችሉት በገጸ ምድር ላይ መሆኑን፤
- በቀረበው የህዝብ መወያያ ሰነዱ ላይ ቋንቋ ብቻ የሚለው ጎልቶ የቀረበ ስለሆነ ህዝብን ማወያየት የሚችሉ ሌሎች አማራጮችንም ሚዛናዊ በሆነ መንገዱ ማቀረብ አስፈላጊ መሆኑን፤
- በመወያያ ሰነዱ ላይ ከሚቀርቡት የተለያዩ አማራጮች በተጨማሪ ህዝቡ በተለያዩ ጊዜ ያሳለፋቸውን ልምዶች የአሠራር ስልቶን ክፍላተ ሀገራት እንዲሁም በደርግ ዘመን ስለተከራበት ሰላሣ አንዱ የራስ ገዝና የአስተዳደር ክልልና በሽግግሩ ዘመን የሚሠራበት የክልላዊ መስተዳድሮችን ህዝቡ ከግንዛቤ በማስገባት አስተያየቱን እንዲሰጥ ማድረግ ጠቃሚነቱ እንዳለው አስተያየት ሰጥተዋል፤ በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ የተለየ አስተያየት ያላቸው አባላት ሀሣባቸውን ሰንዝረዋል:: ይኸውም
- ለዘመናት በሀገሪቱ የደረሰው የህዝቦች አመጽ የሚያመለክተው ብሔር ብሔረሰቦች ራሳቸውን በራሳቸው ለማስተዳደር ባላቸው ፍላጎት ያደረጉት የመብት ማስከበር እንቅስቃሴ በመሆኑ ይህንን ከግምት በማስገባት በቋንቋ በባህልና በሥነልቦና ቀ

አመለካከት ቀረቤታ ያላቸው በአንድ ክልል ሥር እንዲሆኑ ማድረግ ያስፈልጋል፣ የሚል ሀሳብ በአንድ በኩል ሲቀርብ በሌላ በኩል

- ክልል የሚባው ሥያሜ በራሱ በአስተበበብ ሥነልቦናዊ ቀረቤታ የሚያስይዝ ከመሆኑ በላይ ብሔር ማንነት /Ethnic conscious / ላይ የተመሠረተ ከሚሆን በአስተዳደርና በኢኮኖሚ ቀረቤታ ከመቼ ሊሆን በሚችል መንገድ ቢቀርብ ይሻላል የሚል ሀሳብ ተሰንዝሯል፡፡

- በማጠቃለያም በመወያያ ሰነዱ ውስጥ የተለያዩ አይነት የአከላለል መስፈርቶች እንደሚቀርቡና ህዝቡ በዚሁ ላይ ተወያይቶ የራሱን አስተያየት መስጠት እንደሚቻል ተገልጾ ከምሽቱ 12፡25 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል፡፡

ከእረፍት በኋላ ኮሚሽኑ ውይይቱን በመቀጠል ለሕዝብ ውይይት በቀረበው ሰነድ ውስጥ መካተት ይገባቸዋል ወይስ በህገ መንግሥት የማርቀቅ ሂደት ውስጥ ቢካተቱ ለህዝብ ውይይት መቅረብ አያስፈልጋቸውም በሚላቸው ጽንሰ ሀሳቦች ላይ በሰፊው ተወያይቷል፡፡ በዚህም መሠረት ሰንደቅ ዓላማ፣ የህዝብ መዝሙር፣ የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ ሥልጣን ድንጋጌና በአፈ ጻጻም፣ የመከላከያና ደህንነት ሠራዊት ዜግነት፣ ቋንቋ፣ በሕገ መንግሥት መግቢያ ላይ መገለጽ ስለሚገባውና የሀገሪቱን ሉአላዊ መንግሥትነት ስለሚያረጋግጠው ድንጋጌ የተለያየ አስተያየት ቀርቧል፡፡ ይኸውም፣

ሰንደቅ ዓላማ፣ የሕዝብ መዝሙር፣ የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ የመከላከያና ደህንነት፣ የሚመለከቱት ጽንሰ ሀሳቦች ሕገ መንግሥቱን በበለፀ ለማወያየት ስለሚያወጡ በማርቀቅ ሂደት ጊዜ እንደ አስፈላጊነቱ እንደሚነሱ ተገልጿል፡፡ የሀገሪቱን ሉአላዊነት የሚያረጋግጠው ድንጋጌ ውይይት ተደርጎበት በማርቀቅ ሂደት ላይ ቢነሣ እንደሚሻልና የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል ከሚለው የመብት ክልል ጋር አብሮ አንፃር ሊታይ እንደሚችል ውይይት ቢደረግበት የሚል ሀሳብ ቀርቧል፡፡

ዜግነትን በሚመለከት፣ የኢትዮጵያዊ ዜግነት በምን ይወሰናል፣ በደም ወይስ ሀገር ውስጥ በመወለድ፣ ድርብ ዜግነት ይፈቀዳል ወይስን, የዜግነት መብት የሚገፈፍ ስለመሆኑ ውይይት ማድረግ አስፈላጊ መሆኑ ተጠቁሟል፡፡ በሌላ በኩል ህዝቡ ስለዜግነት አንስቶ ሲወያይ የኤርትራዊ ዜግነትን ጉዳይ አንስቶ አወዛጋቢ ሁኔታዎች ሊፈጠሩ ስለሚችሉ ዜግነትን በሚመለከት የሚደረግ ውይይት ቢቀር የሚል ሀሳብ ሲቀርብ፣ በአንድ በኩል ህዝቡ በጉዳዩ ላይ በግልጽ መወያየት አለበት የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል፡፡

ቋንቋን በሚመለከት አንድ አፊሴላዊ ቋንቋ እንደሚያስፈልግና ክልሎች የራሳቸውን ቋንቋ የመጠቀም መብት እንደሚኖራቸው አንዱ ዜጋ በፍርድ ቤት በሚገባው ቋንቋ ተተርጉሞለት በዳኝ የሚያገኝበት ሁኔታ መከበር እንዳለበት ተገልጿል፡፡

በመከላከያና ደህንነት ሠራዊ በሚመለከት በተለይ በአፍሪካና በሶስተኛው አለም ሀገሮች የታጠቁ ኃይል ከፍሉ [illegible] ህዝብ ጋር የተፃረረ መሆኑንና ይህ ከፍተኛ በሲቪል ህገ ተገዢ ሆኖ የሚቀጥልበትን ሁኔታ ማመቻቸት እንደሚያስፈልግ፣ የአስቸኳይ ጊዜ

000029

አዋጁን [illegible]ማመለከት ለፍጅ ሥራ ላይ የሚለው ያለ ተጠበቀ የሚዉ ወሬራ ወይም በሀገር ውስጥ የስ[illegible]ዊ መብትን የሚጻረር አመጽ ሲቀሰቀስ እንደሆነ ተገልጿል::

[illegible]መጢሬ[illegible] [illegible]ው ሕዝብ ከሚቀርበው የመሮያያ ሰነዱ በጠቅላላ ህዝብ አስተያየትን የሚሰ[illegible]ቱ መሠረታዊ ነጥቦችን ያካተተ የመጠይቅ ቅጽ እንደሚሰራዊ ገለፀው [illegible] ተቻለ ከጠን [illegible] ተወሰኑ መሠረታዊ ጽንሰ ሀሣቦች ላይ የሚከረከሩ ዩያ ቂያዎችን ብቻ እንዲያካትት ሆኖ መዘጋጀት እንደሚገባው ጠቁሞ የዕለቱ ስብሰባ 2:25 ሰዓት ተጠናቋል::

000030

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 57ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ኅዳር 14 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 57ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u> 000031

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሕዳር 14 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ጸሐፊ
2. " አብዱልዚዝ አህመድ .... አባል
3. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረ ሥላሴ .... "
5. አቶ አበራ ግረኝ .... "
6. " ታየ አፅቀሥላሴ .... "
7. " አበራ ብሩ .... "
8. " ተስፋዬ ዶጊ .... "
9. " ፍርዶስ ለማ .... "
10. " ያሬድ በርሔ .... "
11. ዶ/ር ከበደች አርቶጮ .... "
12. " መርየም ፋሪሁ .... "
13. " እፍሬዳን ተከሬ .... "
14. አቶ አብዱናስር አለሙሂ .... "

<u>በስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ ስፍሉ ጋዳ .... ሰብሳቢ
2. " መሐመድ አብዱራሂማን .... ም/ሊቀ መንበር
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ አበርሃ ገ/ሥላሴ .... "
6. " ያሲን መሐመድ .... "
7. " የማነ በርሔ .... "
8. " ማርቆስ ገ/ጻድቃን .... "
9. " ጌታቸው ስፋ .... "
10. " ገብረክርስቶስ ኪዳኔ ተካ .... "
11. ሲስተር ሰቲና ኬሞሮ .... "
12. ዶ/ር ገነት ዘውዴ .... "
13. አቶ ሙሉ ወጊ .... "
14. " የሺዋስ አስፋው .... "
15. " ፋሲል ገቢሳ .... "

ሕዳር 14 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 57ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ባጊት ዮሐንስ ሲሆን ኮሚሽኑ በዕለቱ በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል።

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ኮሚሽኑ ለህዝብ ውይይት የሚቀርብ ሰነድ የማዘጋጀቱን ተግባር በማገባደድ ላይ መሆኑን፤ ከዚሁ የመጀመሪያ ሰነድ ጋር የህዝብ አስተያየት መሰብሰቢያ ቅጽ እንደሚዘጋጅ በሃያ ዘጠኝ ሺ ቀበሌዎችና በሃምሳ ዞኖች ለሚገኙ የውይይት መድረክ አስተባባሪዎች ገለፃና ማብራሪያ እንደሚሰጥ ሌሎች ተጓዳኝ ስራዎች ከተጠናቀቁ በኋላ የህዝብ ውይይቱ እስከ ታህሣሥ 30 ቀን 1986 ዓ.ም እንደሚጠናቀቅ በመግለጽ፤ ለዕለቱ በሚዘጋጀው የህዝብ መጠይቅ ሰነድ ውስጥ በፅንስ ሃሳብ ደረጃ መካተት ያለበት ጉዳይ ካለ አባላት ማቅረብ እንደሚችሉ ጠቁመዋል።

የቀድሞ አንድ አባል የዜጎች ሰብአዊ መብት የሚጠብቅ አንድ ነፃና ገለልተኛ የሆነ ቢሮ የሚቋቋምበትን ሁኔታ በህዝብ መጠይቅ ሰነድ ላይ ቀርቦ የሚል አስተያየት ቢያቀርቡ በሌላ በኩል አብዛኛውን ጊዜ የዜጎችን ሰብአዊ መብት የሚረግጠው መንግሥት ሆኖ ሳለ በመንግሥት በጀት የሚተዳደር ነገር ግን የሰብአዊ መብትን ለመጠበቅ የሚቆም ድርጅት ማቋቋም አካል ማደራጀት ይቻላል የሚል እምነት እንደሌላቸው አንድ አባል ገልጸው ነፃ ፕሬስ ቤት ነፃ ፕሬስ ሌሎች የሰብአዊ መብት ተከራካሪ ድርጅቶች በበቂ ሁኔታ ከተንቀሳቀሱ ሌላ ተደራቢ አካል ማደራጀት ጠቃሚ እንዳልሆነ ተናግረዋል፡ በሦስተኛ ደረጃ በአስታራቂነት የቀረበው ሀሳብ ጉዳዩን ህዝብ ቢወያይበት ይሻላል የሚል ሲሆን ይኸው ሀሳብ ከአብዛኛው አባላት ድጋፍ አግኝቷል።

በሌላ በኩል ለህዝብ ውይይት በቀረበው ሰነድ ገጽ 34 ላይ የሴቶችን የእኩልነት መብት በተመለከተ የቀረበ ሀሳብ የሴቶችን ጉዳይ የዘመናት ብሶት በበቂ ሁኔታ ስለማያንፀባርቅ ሕገ መንግሥቱ በሚቀረጽበት ወቅት ለጉዳዩ ትኩረት እንዲሰጠው አንድ አባል ጠይቀዋል፤ የሴቶች የመብት ጥያቄ ከባህልና ሀይማኖት ጋር በተያያዘ መልኩ መቅረብ እንደሌለበት ተናግረዋል። ይህንኑ በተመለከተ አስተያየት አቅራቢው አባል ለህዝብ ውይይት የሚቀርበውን ሰነድ የሚያጉላላበት ሀሳብ በጽሑፍ ማቅረብ እንደሚችሉ ተገልጾላቸዋል።

በሌላ በኩል በመገናኛ ብዙሀን ከኮሚሽን ጽ/ቤት በልዩ ልዩ ሕገ መንግሥታዊ ጉዳዮች ላይ በመመሥረት የሚቀርቡ ጽሑፎች ለተለያዩ የመገናኛ ብዙሀን አካላት ማለትም ለሬዲዮ፣ ቴሌቪዥንና ጋዜጣ አመቺ በሆነ መንገድ ለማቅረብ የሚቻልበት ሁኔታ እንዲታሰብ፤ ከህዝብ ውይይት በኋላ የህዝቡን አስተያየት ለመሰብሰብ ጊዜ መደረግ እንዳለበት ውይይት እንዲያስረዱን፤ የህዝብ አስተያየት መሰብሰቢያው ቅጽ ከመጀመሪያው ሰነድ ጋር ግንኙነት

....../2

000033

ያለችውን ጥያቄዎች ማከተት እንዳለበት፣ የሚጠየቁት ጥያቄዎች ቀደም ተከተል አስተያየት ለማሰባሰብ ህዝብ በሚያመች መንገድ እንዲዘጋጁ የመጠየቅ ቀን የአዕያይ ኮሚቴ ቀን የሚል ስያሜ እንዲሰጠው የህዝብ አስተያየት መሰብሰቢያ ቀን አስፈላጊ የሆኑ ጉዳዮችን ለማከተት እንዲችል ጋር የመረያያ በነዱ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ በዘጋጁ ይሸለል የሚሉ አስተ ያየቶች ከአባላት ቀርበዋል።

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ጸሐፊ ለቀጣዩ ስብሰባ በነቱ ማከተት የሚገባውን ክፍል በማ ጠናቀቅ እንዲያቀርብ ገልጾው የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 1:50 ሰዓት ተጠናቋል።

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 5ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ሐምሌ 17 ቀን 1966 ዓ.ም

አዲስ አበባ።

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 59ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000035

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ህዳር 17 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘሙኤ አ ተር .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... ״
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... ״
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... ״
6. ዶ/ር ሠፈ ገብረሥላሴ .... ״
7. አቶ ታዬ አበ ቀበሲሳ .... ״
8. ״ ያሲን መሐመድ .... ״
9. ״ አሰፋ ብሩ .... ״
10. ״ ሚር ቶቦ ማለሰባንበት .... ״
11. ״ ያሬድ በርሔ .... ״
12. ወ/ሮ ከበቸ አርዳቸው .... ״
13. ״ ሙርየም ፋሪሀ .... ״
14. ״ አዐምሮ ተከሌ .... ״
15. አቶ አብፍናበር አሊሣሀል .... ״
16. ״ ፋሲል ገቢሣ .... ״

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ዓሊት ፋሕገበ .... ህመም
2. ״ ገሐበ ስበትፈሃገን .... ፍ/ሊ የሚ ንግድ
3. ״ አበር ሃ ገ/መስቀል .... አባል
4. ״ አበሬ ግረኝ .... ״
5. ״ የግኔ በርሔ .... ״
6. ״ ተስፋዬ .... ״
7. ״ ናር ሳ ለማ .... ״
8. ״ ጌታቸው ዘዋ .... ״
9. ״ ገብረአብ ኩሊላ ተካ .... ״
10. ቢስተር አቲነሽ ቶመሥ .... ״
11. ወ/ሮ ገነት ዘላ .... ״
12. አቶ ሙሎ ሚፀ .... ״
13. ״ የጊዛ አርጋው .... ״

[library stamp]

ህዳር 17 ቀን 1966 ዓ.ም. የኢትዮጵያ የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 58ኛ
መደበኛ ስብሰባ የተደረገው በኮሚሽኑ ስብሰባ በአቶ ከፍሌ ወዳጆ ሲሆን
ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ

- ለህዝብ ውይይት በሚቀርበው የሕገ መንግሥት መሠረታዊ ነጥቦችን ባካተተ-
  የመጨረሻው ጽሑፍ ላይ መወያየት፤
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ:—

የሚል ነበር

ተዘጋጅቶ በቀረበው ጽሑፍ ላይ ቤቱ በቂ ያለ ውይይት ያካሄደበት መሆኑ ተጠቅሶ በተቻለ መጠን የተለያዩ አስተያየቶችን ለማካተት ተሞክሯል አሁንም ከአባላት የሚ ቀርብ የማሻሻያ ሀሳብ ካለ መቀበል እንደሚቻል ተገልጿል።

በዚሁ መሠረት በቀረበው ረቂቅ ሠነድ ላይ አንዳንድ ማሻሻያዎች ከአባላት በቀ ሠንዘራቸው እንደሚከተለው ታርሟል።

- ገጽ 3 ንዑስ 1 ተብሎ እንዲነበብ
- ገጽ 6 ንዑስ 2 ተሠርዞ " ሐ የዲሞክራሲያዊ መብት ጸንበ ሀሳቦች"
  ተብሎ ይስተካከል
- ገጽ 9 " ንዑስ 3 " የሚለ- " ንዑስ 2 " ተብሎ እንዲስተካከል
- ገጽ 18 " በበላይ የቦርዶች ሊ ከፌሊ " የሚለ- " ንዑስ 3 "
  ተብሎ እንዲታረም የሚል ማሻሻያ ቀርቧል።

ለህዝብ ውይይት በቀረበው ጽሑፍ የበለጠ በሚረበብ የሪቨን ውሳኔ በሪብ የመረጃ ማብት እስከ መንግሥት ስርዓት መንገብ ተወካዮች እንዲሳለበትና በጽሑፍ ግንባ በገለጸ መቀጥ እንዲያሠርበት። ይህ ዋጋ የህዝብ ዲሞክራሲያዊ መብትን እንደያዛለበት አበር የመንግሥት ገንዘብ የሚያጠናክር ከመሆኑ በላይ የመንግሥት ዋጋዎች ሊገታ እንደማይችል ተገልጿል። ይህን ዋጋ መነበብ ያለበት በዖለ ቲካ ሮር ቲ ዋጋዎ ነት ሠጋሀን የህዝብ ዋጋ ሀሳ በስፍ ተና ጉጽ መጠ የቱ እንዲሳለበትና የሚመስለው ህዝብ መሆኑን የሬበን ዉሳኔ በሪብ የመረጃ ማብት እስከ መንግሥት ስርዓት መንግ ሥት ባስበፍር ባለፈቃዱ እንዲ ህዝብ ዋጋዎ ከበዛበት ሁኔታው ካስገደደው መንግሥት የሚረል ማብት ነው የጊዜ አመለከት መፍረን መቀላከት እንዲሳያፈለግ ከፌዴሬሽኑ የመጠየት ጠብ ቀ ዋጋ ቢሆን ተካለ መንበት የዋጋ ሊሆን ስለማችል ሥርዓቱን በቀረበው የመንያያ ጸሁፍ በገለጸ ነበ ተቀ እንደሚጠቀም በተገቢ

...///

000037

አንዱ ህዝብ በጦርነት የተነሳበት ከሆነ አንድ ገና የሚሆነው ጥያቄ ባያነሳ ጉዳዩ በፍ/ቤት ሊታይ የሚችል የነበረ አስተባበረ መኖሩንና ይህ በሚገኝ በነዚህ ጊዜ ቢጠቅስ የነበረ አስተያየት ከአንዱ የኮሚሽኑ አባል ተሰንዝሯል:: በተለይ የፍርድ ቤቶች ህብረት እና የሰራተኛ አገሮች አገሮች የዚህ አይነቱ መፈረሪስ ሊደርስ የቻለው በህግ መንግስታቸው ውስጥ ይህ ፕሮቪዥን በግልጽ ባለመቀመጡ ምክንያት ባይሆን አይቀርም የሚል አመለካከት ተመዝግቧል::

በሌላ በኩል በህንድ የአራቱን አንቀጽ በራሳ የመገንጠል መብት እስከመገንጠል መብቱ የህዝቦችን አብሮ የመኖር ሁኔታ የሚያጠብብ መሆኑ ሲገለጽ፤ ለመገንጠያነት ከሚቀርበው ጥያቄ ላይ ጽንሰ ሀሳብ ተቀባይነት እንዳለው እንደሌለው ከመታየቱ አስቀድሞ ሥርዓቱን /Procedure / የሚቀጥል ሕዝቡ ሊያደናገር እንደሚችል ጭምር አንዳንዶች በሆኑ መላኩ ተቀጥቶ እንዳለበትና በጽንሰ ሀሳብ ላይ የተደረገ ውይይት እንዲመራበት መቋረጥ በ1:30 ሰዓት ንግግሩ ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት መልስ በበሰበሰው በመቀጠል የራሱን ዕድል በራስ የመወሰን መብት በሚመለከት ጽሑፍ ከተካተተ ፕሮቪዥን አንዳንዶች በሆኑ መላኩ ተቀጥቶ እንዳለበት ተመዝግቧል:: የብርሃኑ ነገር ጥያቄውን ለመገንባት በአማራነ ሲነሳ ስርዓቱን ከፍ ማድረግ እንደሚጠቅም ተገልጿል::

ህዝቦችም በፈቃዳቸው በአንድነት ለመኖር ከመስኮ ዘላቂ ሳለው ተባበር መቻሉ መሆኑን በጽንሰ ሀሳቡ በቻ መነጋገር እንደሚገባ የተመለከተ ቢሆን በሌሎች አገሮች ምለት በህገ በበዙዎች የአፍሪካ ሀገሮች፤ በቻይና የራሱን ዕድል በራስ የመወሰን መብት በህገ መንግስታቸው ውስጥ አለመኖሩን፤ በሌላ በኩል እንደ ሊዝያና ሊጋሪ ኒዚያ የመሳሰሉት ሀገሮች በህገ መንግስታቸው ውስጥ ያካተቱ መብት መሆኑ ተመዝግቦ በቀረበው የሚለያይ ጽሑፍ ውስጥ ይህ ጽንሰ ሀሳብ እንዴት ይካተት ለሚለው ጥያቄ አስታራቂ ሀሳብ ቀርቧል:: ይህም የተለያዩ ሥርዓቶችን በማቀረብ የአገባብን ልምድን በተመለከተ የተመሰነ ቁጥር ባሳከተተበት መልክ በሁለ መላኩ ተሻሽሎ ለሌ ቀጣዩ በበሰበሰ እንደሚቀርብ ተገልጿል::

000038

ንብረትን በተመለከተ በለከተው በኋላ የገጠር መሬት እንዲሁም ሌሎች ግለሰብ በድርጅትና በፈጠራው ሊያፈራ ቸው የሚችሉ ችሎታ ግዛር ከሙሽ ኑ አባሎች የፋረበ አበተ ያዮቹ በጸሙ የተካተተ መሆኑን ከአባላት ተጨማሪ ሀሣብ ካለ ግቅረብ እንደሚችል ተገለጸለ:: ለሀዘብ መያያነት የሚቀርበው በነው ሀዘብ በሚገባና ሊረዳው በሚችል መልኩ መዘጋጀት እንዳለበት ተጠቁሞ በመጨረሻም ከአባላት በሙያያ በነው ላይ ታክሎ በበበባቢና በጸ/ቤት ኃላፊነት ጸሐፊ ተዘጋጅቶ ቢቀርብ የተሻለ መሆኑን ተገልጾ ስብሰባው ከምሽቱ በ2:50 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 59ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000039

ኅዳር 2[illegible] ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 59ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000040

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ኅዳር 29 ቀን

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘሙዴ አቱር .... አባል
3. አቶ አብዱልአዚዝ አሀመድ .... ”
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... ”
5. ” ሥዩም ገብረሥላሴ .... ”
6. አቶ ታዬ አጸቀሥላሴ .... ”
7. ” ቃሲም ሙሐመድ .... ”
8. ” አበራ ብሩ .... ”
9. ” ተበጀ የ[illegible] .... ”
10. ” ፍርያት ለማ .... ”
11. ” ማርቆስ ወልደሰንበት .... ”
12. ” ያሬድ በርሄ .... ”
13. ወ/ሮ ከበደች አርዓያ .... ”
14. ” ወርቄ ፈረሁ .... ”
15. ” ገነት ጀለም .... ”
16. ሼኽ ፈሲል ገቢሳ .... ”

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. ” ሣጊት ፍቅገብ .... ፀሐፊ
3. ” አበርሃ ገ/መስቀል .... አባል
4. ” ተሾመ ገብረማርያ .... ”
5. ” አበራ ማረኝ .... ”
6. ” የማነ በርሄ .... ”
7. ” ጌታቸው ዘዋ .... ”
8. ” ገብረእግዚ ኬሌ ተክ .... ”
9. ሼኽ ዙ አቤካ [illegible] .... ”
10. ወ/ሮ አ[illegible] ተበሉ .... ”
11. አቶ ሙሉ [illegible] .... ”
12. ” አበዋጋበር አሊያሁ .... ”
13. ” የሺዋስ አሰፋ .... ”

ህዳር 20 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 5ኛ መደ-በኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ

- የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ የሥራ እንቅስቃሴን በተመለከተ መነጋገት
- ከጸሐፊ ጋር ስለሚሰበሰብ መጠየቂያ ቅጽ
- ለምክር ቤት የሚቀርበውን የጸሐፊ ማጽደቅ

ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የጊዜ ነበር

በቀረበው አጀንዳ መሠረት የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ እንቅስቃሴን በተመለከተ ኮሚቴው ስብሰባ ተወያይቶ ማብራሪያ ሰጥቷል::

የኮሚቴው ተግባር ለክልል ተጠሪዎች የኮሚሽኑ አላማ እንቅስቃሴና ስለ ሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ በኮሚሽኑ ጽሕፈት ቤት በክልል ገለፃ መደረጉንና በክልል 14 ለዘገየ ለመረጃ ተጠሪዎች የሕገ መንግሥት ኮሚሽን አላማን በመመለከት ገለፃ መሰጠቱን በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳቦች ላይ ህዝብ እንዲወያይበት ለማድረግ በአጭር ጊዜ በፊደላት በክልል [illegible] [illegible] ለማድረግ [illegible] ማድረጉን ህዳር 19 ቀን 1986 ዓ.ም በክልል 14 ሥር በሚገኙ ቀበሌዎች ከቀረቡት በስተቀር በአብዛኛው የተ-ደረጃ በማድረግ መድረኩን በክልሉ ስር በሚገኙ የከተማና ገጠር ቀበሌዎች በተለያዩ ቦታ-ዎች በበሰበሰ [illegible] በኋላ በቀበሌዎች በክፍለ ሠፈር ያለ ቀበሌ ባለሥልጣኖች የተመረጡ ያሉ የስብሰባ ተሳታፊዎች ያለምንም ችግርና ነገር ግን በስብሰባ ላይ ካልቀረቡ ቀበሌዎች ከተሰበሰቡ ህዝብ [illegible] ሊያደርጉ የሚችሉ [illegible] የተባለ መረጃ ተገልጿል:: ለነዚሁ ለተመረጡ የሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ አመለካከት በቅርብ ቀን [illegible] በተከታታይ በኋላ በክልል አሥራ አራት ሥር በሚገኙ ቀበሌዎች [illegible] ስለሚካሄድ እንደሚገለጽ [illegible]::

የኮሚሽኑ ስብሰባ በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ ላይ ውይይት ለማካሄድ እንዲያስችል ፕሮግራም የተያዘ መሆኑን ከሌሎች ክልሎች ጋር በመነጋገር የጋራ አቋም ለመ-ያዝ [illegible] [illegible] በተመለከተ ለኮሚሽኑ እንዲያውቅ አስተያየት ማስጠት እንደሚገባ በፈለገው በዚሁ በተያዘው ፕሮግራም የአዲስ አበባ ከተማ ቀበሌዎች የሚሳተፉ-በት ሲጀመር የሚያዝ ወይም የሚመለከቱ ሌሎች [illegible] ውይይቱ እንዲካሄድ እንዲሰጠው [illegible] እንደ ተሳታፊ [illegible] የኮሚሽኑ [illegible] ለህዝብ [illegible] በተሰበሰብ በውይይት እንዲቀርብ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ገለፃው የኮሚሽኑ አባላት ስለ ሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ ግልፅ ማስረጃ እንዲሰጡ ማዘጋጀት እንደሚገባቸው [illegible]:: [illegible] በኮሚሽኑ በኩል ለሚካሄደው ውይይት ግንኙነት [illegible]

....///

የተፈለገው የበጀት ያህል ባይሟላም በተገኘው አቅጋቢ እንቅስቃሴ እየተደረገ መሆኑን ገለፀዋል፡፡

ቀጥሎ ዝክሬው ወደ ሰሞኑ አዋጊ በመግባት በከላላ 14 ሥር በሚገኙ ቀበሌዎች በአብዛኛው የሚደረጉ ውርክ ግድያ ተገለፆ በዚሁ ፋን በሰላ በመሆኑ በቂ ቅስቀሳ ባለመደረጉ የታሰበውን ያህል ሕዝብ ወደ ስብሰባ አለመምጣቱ፣ ነገር ግን በበላቱ በተደረጉ የቀበሌ ስብሰባዎች ሊያመያፉ የሚችሉና በድ ችሎታ ያላቸው መመረጣቸው ተገልጿል፡፡ ምርጫው ባልተካሄደባቸው ቀበሌዎች በኩማንት በኩል የተሻለ ቅስቀሳ ተደርጎ አመያዎችን ሊመርጡ የሚችሉበት መንገድ እንዲመቻች፤ በአካባቢው የህዝብ ቁጥር ምርጫ የተካሄደባቸውን እንደገና መድረጥ ሚላቱ አገባብ አለመሆኑን ነገር ግን ቁሬታ እንዳይኖር የተመረጡትን የምርጫ ውጤት ወራቾች ለህዝብ በውጊል እንዲያውቃቸው ቢደረግ እንደሚገባ፤ በቦታ ርቀት የተነሳ ከአመያዎች ነበ ጫንበበና ጫጸፍ በማይገኝበት አካባቢ እስከ ታሁሳ መሪረሻ ውጤት እንደሚዘገይ ተጠቁሟል፡፡ በወሚያቸው ከ18 ዓመት በላይ የሆኑ በዛት ያላቸው ነገሬዎች ያሉበት ቀበሌ ከ8ዐ እስከ 9ዐ በሚደርሱ ሰዎች የምርጫ ውጤት ወራቾች ተመረጡ ሚላት የኩማንት ውክልት የሚገለጽና ለተቸት በር ከፋች መሆኑን እንዲሁም በቀረበው ሠነድ ላይ ህዝብ እንዲመያደበት ለማድረግ ቀጥሚ የበጀና የገበያ ቀን በመሆኑ ሙሉ ሰት ማካሔድ እንደማይቻል አሁው በገበት በመሆኑ ከቤተክርስቲያን መልስ የተለያዩ ሚህበራዊ ችግሮች በሊቪፉ ከ4፡ዐዐ ሰዓት በኋላ ስብሰባው በየቀበሌዎች የሚካሔድበት መንገድ በፈለገ የተሻለ መሆኑን፤ በቀረበው ሞያያ ሠነድ ላይ በቀበሌ ብቻ ሳይሆን በፋብሪካ፣ በት/ቤት ሙያዊ ተ ቢክ ሄዶ የሚሉና ሀሣብ መቅረቡን፤ ሜድ ቶን በአንድ ቀን ማጠረስ ስለማይቻል በተከታታይ አሁው እንዲደረግ ይሆን የመያያ ጊዜ አንድ የሥራ ቀን የሚጠመርበት መንገድ እንዲመቻች በአንድ የኩማንት አባል ተጠቁሟል፡፡ ሆኖም ይህን ለማድረግ ከመንግሥት ጋር መነጋገር እንደሚያስፈልግ የተገለፀ ሲሆን በገበሬው በኩል ሙቅት የሰብል መሰብሰቢያ ባለሆነ ለስብሰባ መጥራት አዳጋች መሆኑንና ሊታሰበበት እንደሚገባ ተጠቁሟል፡፡ ሜድ ቶ በሚካሄድበት ጊዜት በመሠረታዊ ጉዳዮች ላይ እንዲያተኩር መደረግ እንዳለበት ከዚያ በፊት በየቀበሌው የተመረጡ አመያዎች ወደ ህዝብ በመሔዳቸው በፊት ራሳቸውን ማዘጋጀትና አመር ባለ መልኩ ስለ ጸንስ ሀሣብ ግንዛቤ የሚያገኙበት መንገድ ቢመቻች ለሜድ ቶ ቀልጣፋነት የሚረዳ መሆኑን ተገልጿል፡፡

ለሜድ ቶ የሚቀርቡ ሕዝብ ግንዛቤ እንዲኖረው ፕሬ ሃሣቡን ለማስጨበጥ እንዲረዳ በመገናኛ በብዙሀን በሬዲዮ በቴሌቪዥን፣ በጋዜጣ በሚያገኙ መልኩ ከተታዩ

....///

000043

ገለባና ቃለ ዓለሰ ቢሮ?ን ጥሩ መሆኑን ወቅሞ የሆነ መንግስት ጸጉብ ህዝብ በግለጸ ቋንቋ ህዝብ ሊገባባና ሊረዳው በሚችል መልኩ መተርጎም እንዳለበት፣ ተርጓሚው በኦሮሞኛ፣ ትግርኛ፣ ሶማሊኛ በመሳሰሉት ቋንቋዎች እንደሚሆን የአተረጓጎሙን ሂደት በቃትና ጥራት የሚከታተሉና ተርጓሚው ማለክከቱን በትክክል የሚያስተላልፍ መሆኑን የሚያረጋግጥ ባለሙያ እንደሚያገለግል ተጠቁሞ ለዚህ ስራ ከት/ሚ/ር እና ከክልል አስተዳደሮች ጋር በመሆን የአስበስርት እርዳታ የሚገኝበት ሁኔታ እየተፈለገ መሆኑን ተጠቁሞ የኮሚሽኑን ሙሉ ለመ ቀነስ እንዲያስ የም/ቤቱን ግብረኃይ ለማን ቀባ ቀስ እየተከረ መሆኑን ገልጸዋል::

በአንዳንድ ክልሎች የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪዎች በአሚናሩ ሊሳሉ ከተወሰኑት አንድ ይበዝ ህብረተ ክላላ ሰበት የመሳሰሉት የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪዎች ስለሆኑ የእነዚህም ሁኔታ ሊታሰበበት እንደሚገባ::

በሚስክተለው ሰበባቢው በአገራችን የተለያዩ ህዝቦች ግናሬ ቸግርና አኑ የራሳቸው የሆነ ባህላዊ አስተዳደር ስላላቸው ከነሱ ጋ ምዛር እንደሚያል የእነዚህን በቁር በቁረሰቦ ተጠቃ ሽማግሌዎች በማነጋገር የህዝቡ ባህል ሊጠብቁን እንደሚቻሉና ፊታዊንነታቸውን የገለጹለን መሆኑ የታሪክ አዋቂዎች በቀርብ ማነጋገር እንደሚያስፈልግ ለነዚህ ሥራዎች በቂት መያዙን ገልጸዋል::

ለጥያቄው ቀለጣፋነት የሚረዳ ጥወቂዎች ፍርግ የሚዘጋጅና የህዝብ አስተያየት የሚሰተበት ለጥር ሆና በመሠረታዊ ጉዳዮች ላይ ያተኮረ መሆኑን ገለጸዋ ለሚዋቅለው ሰበበብ ተጠና ፋ የሚቀርብ መሆኑን ገልጸዋል::

የራሱን ሰብል በራስ የመብን መብት እስከ መገንጠል" በሌላ ም/ቤት ዝክሌ ማታየት ይፋርበታል!! የሚለው ህዝብ ፋርበ እንደሚነበርና በሀገሪቱ ያለተካተተ መሆኑን መሆኑን፣ የሥርዓት ዝርዝር እንዲሰገባ በመባሉ መቃረቱ ተገለጸ ተግባራ አስተያየት መደ. የሚሻሻይ ህዝብ ካለ እንዲገለጽ በተደጋጋሚ የተመናና የቀረበው የተካተተ መሆኑን ሰበባቢው አስታውሰው በመገረጃው ይህ የቀረበው የመናያያ ሠነዱ የሁሉንም ህዝብ ያካተተ በመሆኑ ጉዳዩ ሠነዱ እንደገና በሰበባቢው ገልጸው የለቀ በበ ስበ ከግማሽ 1.1ም በላይ ተመናቋል::

000044

የሽግግር መንግሥት ከሣሽ 6ኛ. ምስክር [illegible]

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

ህዳር 22 ቀን 1986 ዓ.

<u>አዲስ አበባ፡፡</u>

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 6ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000045

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ህዳር 22/1986

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዴ [illegible] .... አባል
3. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. ዶ/ር ሠ[illegible] ገብረሰላሴ .... "
7. አቶ አበራ [illegible] .... "
8. " ታዬ አስ[illegible] .... "
9. " ዳዊት ዮሐንስ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " ተስፋዬ [illegible] .... "
12. " [illegible] .... "
13. " ያሬድ በርሄ .... "
14. " ጌታቸው ዘሩ .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አርጋው .... "
16. " [illegible] .... "
17. " ገነት [illegible] .... "
18. " [illegible] ተክሌ .... "
19. አቶ አብዱናስር አሊሁሴን .... "
20. " ቶሎሳ ገቢሣ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ [illegible] .... ም/ሊቀመንበር
2. " [illegible] .... ጸሐፊ
3. " አበር [illegible] .... አባል
4. " [illegible] በርሄ .... "
5. " [illegible] .... "
6. " ገብረእግዚአብሔር [illegible] .... "
7. ሊቀ ጉባኤ [illegible] .... "
8. አቶ [illegible] .... "
9. " [illegible] .... "

ህዳር 22 ቀን 1966 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 6ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ከፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለመወያያነት የቀረበው አጀንዳ

- ለሕዝብ ውይይት ከተዘጋጀው የመወያያ ሰነዱ ጋር ተያይዞ የሚቀርቡትን ጥያቄዎች በተመለከተ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር።

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ለሕዝብ ውይይት የሚቀርበው ሰነዱ ዝግጅት በመጠናቀቅ ላይ መሆኑን ጠቁመው፣ ከዚሁ ጋር በሰነዱ ውስጥ በተካተቱት የሕገ መንግሥት ጭብጦች ላይ ተመርኩዘው ይበልጥ ለውይይት እንዲረዱ ጥያቄዎች መቅረብ እንደሚገባቸው ገልፀው የጥያቄዎቹ አቀራረብ በምን መልኩ መሆን እንደሚገባው አባላት አስተያየት እንዲሰጡ በጠየቁት መሠረት የተለያዩ አማራጭ ሀሳቦች ቀርበዋል።

ይኸውም በአንድ በኩል፣

- ከመወያያ ሰነዱ ጋር የሚቀርቡት ጥያቄዎች በተቻለ መጠን መሠረታዊ በሆኑ ሕገመንግሥታዊ ጭብጦች ዙሪያ የሚሽከረከሩ ሆነው ሕዝብ ሊያነሣቸውና ሀሳቡን ሊሰነዝርባቸው በሚችሉት ጉዳዮች ላይ ማተኮር እንዳለበትና መሠረታዊ ጭብጦች ባይሆኑ ለአጠቃላይ ግንዛቤ እንዲረዱ በሰነዱ ውስጥ የተካተቱ በጥያቄ መልክ መቅረብ እንደማያስፈልጋቸው የሚል አስተያየት ሲቀርብ፣ በሌላ በኩል

- በሚቀርበው የሕዝብ አስተያየት መጠይቆች ዝርዝር ሀሳቦች መቅረብ እንዳለባቸውና ቅፁ የሚካተቱ ጭብጦች በጥሞና ከሕዝብ ሊፈልቁ የሚችሉ አስተያየቶች ሊኖሩ ስለሚችሉ በውይይት መድረክ የሚሰጡት አማራጭ አስተያየትን በቃል ጭምር ይዘው ከቅፁ ጋር ለኮሚሽኑ እንዲላኩ ቢደረግ የሚል ሲሆን በሶስተኛ ደረጃ የቀረበው ሀሳብ በቅፁ ውስጥ ሊካተቱ የሚችሉ ሀሳቦችና የጥያቄዎችን ብዛት የሚመለከት ለሕዝብ ውይይት የሚሰጠው የጊዜ ገደብ መሆኑንና ለውይይት የተሰጠውን ጊዜ በተመለከተ ማሻሻል ይደረግ የሚል ሀሳብ ነበር።

....///

በመስከረም ተለዋ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ከአባላት የተሰነዘሩት ሀሣቦች ተቀራራቢነት ያላቸው መሆኑን ጠቅሰው ለቤቱ አስታራቂ ሀሣብ አቅርበዋል:: ይኸውም በመጀመሪያ በረቂቁ ውስጥ የቀረቡት መንግሥታዊ ሀሣቦች ለህዝቡ አመቻችቶ ግንዛቤ ለማስጨበጥ እንዲረዳ የገጠሩ ቀውና ችግር በጥያቄ መልክ እነዚሁን ማቅረቡ የጉዳ መፍትሔ እንደ ሚናረው በሌላ በኩል የሚቀርቡትን ጥያቄዎች በሁለት መልክ ማቅረብ እንደሚቻል፤ ይኸውም በያንዳንዱ ምዕራፍ የቀረበውን ሀሳብ የሚያንፀባርቁ ጥያቄዎችን እንደ አስፈላጊነቱ በሰፊው በማቅረብ አማራጮች በቀረቡ ሰነድ ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ለማጎልበት እንደሚቻል:: በሁለተኛ ደረጃ መሠረታዊ በሆኑ የሀገ መንግሥት ጉዳዮች ላይ ያተኮረና ህዝቡ ተመያይቶበት አስተያየቱን የሚሰጥበትና ሰፊ ውይይት በማድረግ የሚፈለገውን ሃሣብ ከገለፀ በኋላ በተዘጋጀው ቅፅ መሠረት በአማራጮች ተጠቃሎ ወደ ኮሚሽኑ የሚላክ መዘጋጀቱ እንደሚቻል ገለፃው በቀረበው ቅፅ ውስጥ የተካተቱ ጥያቄዎች መሠረታዊ የሆኑትንና የህዝብን አስተያየት ያስገኛሉ የሚባሉትን በመለየት በቅፁ ውስጥ እንዲሰፍሩ ቢቶ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ አስተያየት ማቅረብ እንደሚቻል ጠቁመው፤ የህዝቡን የውይይት ጊዜና የመርሀ ግብር አፈጻጸም በተመለከተ የኮሚሽኑ የህዝብ ግንኙነት ሰብሳቢ ማብራሪያ እንዲሰጡ ጠይቀዋል:: በዚህም መሠረት፤

የኮሚሽኑ የህዝብ ግንኙነት ሰብሳቢ በቃሉ የሚደረገው ሰፊው የህዝብ ውይይት በሁለት ተከታይ የአረፍት ቀናት እንደሚደረግ፤ በገበርና እና በንግድ ሥራ የተሰማራውን አብዛኛውን የህብረተሰብ ክፍል በሥራ ቀናት ለማግኘት አስቸጋሪ በመሆኑ ውይይቱ በአረፍት ቀናት እንዲሆን መደረጉ በሌላ በኩል ውይይት በሚደረግበት ጊዜ የገንዘብ ወጪ የሚጠይቅ በመሆኑ በተቻለ መጠን በአለው ጊዜ መጠቀም ማስፈለጉን ተናግረው ከዚሁ በተጨማሪ ውይይቱ ከመደረጉ በፊት የሕዝቡን ተሳትፎ ከፍ ለማድረግ በጋዜጣ፣ በቴሌቪዥን እና በሬዲዮ በመደበኛ ፕሮግራም የ30 ደቂቃ ጊዜ የሚሸፍን ሕገ መንግሥትን በተመለከተ የተለያዩ ዝግጅቶች እንዲቀርቡ በኮሚሽኑ የሕዝብ ግንኙነት ክፍል እና ከማስታወቂያ ሚኒስቴር ከመጡ ጋዜጠኞች ጋር በመተባበር ቀደም ሁኔታው በመጠናቀቅ ላይ መሆኑን ገልፀዋል::

ቀጥሎ የሕዝቡን አስተያየት ለማሰባሰብ በተዘጋጀው ቅፅ ውስጥ የሚካተቱ ጥያቄዎችን መርጦ የመጨረሻ ሂደት ጠቅሳሳ ዝግጅት በአለበት ይሆን ምድብ ከቤቱ ኮሚቴ ተሰይሞ ቢያዘጋጅ ይሻላል? የሚል ጥያቄ ቀርቦ አመቻቹ ዝግጅት ባለበት ጥያቄዎች ተለይተው ይቀመጡ በሚል ሀሣብ ላይ ኮሚሽኑ ስምምነት ላይ ደርሷል::

በማሳካቱ ፣ አንዱ የኮሚሽኑ አባላት የሴቶች ተሳትፎ በተለያዩ ጊዜ በስ ራቸው በተከሰቱት የመንግሥት ሥርዓቶች የሴቶችን መብት በተመለከተ በወረቀት ላይ ከመስፈር ባሻገር ... ተግባራዊ ... ለማስጠበቅ የተደረገ ... ዓይነት ተጨባጭ እርምጃ አለመታየቱን ገልጸዋል፡ የሴቶችን መብት በተግባር ለማስጠበቅ ሴቶች በመወሰኛ አካል ቦታ ሊሰጣቸው እንደሚገባ፤ ለዚሁ የሀሳብ ተቃዋሚ እስከ - አሁን በመጣው የተለያዩ የህብረተሰብ ... እንዲያስፈልጋቸው ... መንግሥት ለነዚሁ ሀብ ረብሀብ ከፍሎች በተለያዩ ... ከ... ... የ... ቀብተን ... በመሻት በኩል አገዝ ... እንዲሰጣቸው ... እንዲያደርጉ ... ከዚሁ ሀሳብ በቅንነት ከአባላት አስተያየቶች ተሰንዝረዋል፡፡

... የተለያዩ ህብረተሰብ ... እንደሚያስፈልጋቸው እናሳ የሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች ሲሆኑ ሴቶች ግን በህብረተሰቡ ... እናሳ ... ... አቀለከት አለመኖሩን እና ... ለሴቶች ለ... ህብረተሰብ ... ሰጠት ... እንደማይሆን፤ ለሴቶች በፖለቲካ ... ... የተለያዩ ህብረተሰብ ... የበለጠ ... ሊገኙ እንደሚችሉ፤ ... ለ... ህብረተሰቡ ... ... በ... እንደ በጽታ ... ... እንደሌለበት በ... ... አንዳንድ ሀገሮች ለአብነት ያህል ... በሀገሪቱ ፖርላማ ... ሴቶች ... ... ለሴቶች የተመ... በገበሬዎች ... በፖርላማ ... ሴቶችን ... መብት እን ... የ... ቢሆን በነዚህ ሀገሮች የሴቶች መብት በተግባር ... ተጠብቋል ለማለት እንደሚያስችል ተገልጿል፡፡

በ... በበባቢ ሴቶች በህብረተሰቡ ... የ...ባቸውን ቦታ ... ለዘመናት ... ... በእኩልነት ... በ...ብት ደረጃ የተረጋገጠ ... እንዲሰጣቸው እስከ አሁን የ... ... ተ...ዎች የደረሰ ባቸው በ...ሁኑ ... በ... ... ... ለዘመናት የ...ረሰባቸውን ተ...ዎ ከ... ... በ... ሰገባት ... አር ... /Affirmative Action / በ... ... ... እንዲ... አገዝ ... ተገቢ ... ... አንደ ... ገልጸዋል በዚህ ... ... አስተያየት ... ... ነው፡፡

....///

በሌላ በኩል አንዱ የኮሚሽኑ አባል ባለፉት ሥርዓቶች የእሥላምና ሀይማኖት ተከታይ የሆነው የህብረተሰብ ክፍል በፖለቲካና በመንግሥታዊ የአስተዳደር እርከኖች ፋይዳ ያለው ተሳትፎ እንዳያደርግ ተፅዕኖ የሚደረግበትና የተዘነጋ ክፍል እንደነበር አስታውሰው እንደ ሴቶችና እንደሌሎች አናሳ ብሄር ብሔረሰቦች የተለየ ጥበቃና ትኩረት እንዲሰጠው ጠይቀው በዚህ የህብረተሰብ ክፍል በኩል የሚነሣው የመብት ጥሰት [illegible] ጥያቄ ችግር ከመሠረቱ ለመቅረፍ ለጉዳዩ የተለየ አጽንኦት መስጠት የዚህንም ተግባር አፈፃጸም አስተማማኝነት ያረጋግጣል ሲሉ በሰነዘሩት አስተያየት ላይ ከአባላት ሀሳብ ተሰንዝሯል፡፡ ይኸውም፡—

ለእሥላምና ሃይማኖት ተከታዩ ክፍል የተለየ የፖለቲካ ውክልና ከተሰጠ በሀገሪቱ የሚገኙ በተለያዩ በክርስትና እምነት ሥር ያሉ የተለያዩ ክፍሎች ተመሳሳይ ጥያቄ ሊያቀርቡ እንደሚችሉና ይህም የመንግሥትን ከሃይማኖት ነጻ የሆነ አንቀሳቃሽ ጥያቄ ውጤት እንደሚያስገኝ እናዋ የሚለው አባባል በአንዱ የሥርዓቱ ክፍል የሚገኝ ምቅሬ ከአንዱ ወቅት ሺህ የሚያገኝ በጤር በሚረሰብ [illegible] ህዝብ የሚያመለክት ውሁኑና የእሥላምና ሃይማኖት ተከታዩ ህዝብ እንደ አናሣ ሊቆጠር እንደማይችል፤ በብሔሬ የኅሳሬነት ምሬቻ ሲምበልክ ሬፕሬዘንቴሽን/Symbolic Repre sentation/ መቋቋሚያ ያለው የአሰራር መንገድ አለመሆኑ ተጠቅሷል፡፡

በተጨማሪም በበኩሉ የኮሚሽኑ አባል ከሃይማኖት ነፃ የሆነ / Secular/ መንግሥት የሚመሰረትን ህገ መንግሥት ምርቃት መሆኑን ጠቅሰው የእስላምና ሃይማኖት ተከታዩ የህብረተሰብ ክፍል አብዛኛውን በሚገኝበት / ባሌ፣ አርሲ፣ሀረር ወዘተ.../ ያለው ሕዝብ ውክልናው ያለምርጫ የራሱ መሆኑን፤ አሳከአሁን የእሥላምና ሃይማኖት ተከታዩ በአካባቢው ዘርፍ በተለያየ በጎን ክፍል ሊከናኛ ከሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች ላይ ባለ ደረጃ እንደሚገኝ መረጋገጥ በሚደረገው የፖለቲካ ፖርቲዎች የሥርዓቱ ሂደት አሸናፊነትን ለመቀዳጀት የበዚህኑን ዕድል ማግኘት ገዢ በመሆኑ የእስላምና ሀይማኖት ተከታዩን በበራሱ እንደሚያስተፍ ገለፃው መንግሥትና ሃይማኖት ከአፍቻ መታየት እንዳለበት ተነግሯል፡፡

በዓ፡ በመስከተል ቤት ቀ[illegible] ብሎ በተከታዮ ሠረተ ለህዝብ መቅረብ በሚገባቸው ጥያቄዎች ላይ በመጀመሪያ በተቀ ውሳኔ ከቀረበት ማጠቃለያ የህዝቡን አስተያየት

የተኛቸ ማስረብ እንዲገባቸው ተወስኗል:: በዚህ መሠረት:—

- በገጽ 3 ተራ ቁጥር 6.4 ላይ " አናሣ ብሔር ብሔረሰብ በተለየ ትኩረት በፖለቲካው ሥርዓት ውስጥ እንዲካተቱ ማረግ የሚገባቸው? በሚል የቀረበው ከጽሑፉ ውስጥ እንዲወጣ ተደርጓል::

- በገጽ 3 በተራ ቁጥር 8 ሀ እና ለ የሊት ፍልያ ዝግጅትን የመቀበል ግብትን በተመለከተ የቀረበው እንዲወጣ ተደርጓል::

- በገጽ 4 ተራ ቁጥር 10 ሀ እና ለ የአበባዎች ጊዜ አጭሩን በተመለከተ የቀረበው በፖርላማው ውስጥ በርዕስ በሙሉ ድምፅ እንዲሆን የሚቀበት ጊዜ መሰብን አንቀምጠ በዚህ አበባዎች አጭር ጊዜ መሠረታዊ ማብቶች ሊታገቱ እንደሚችሉ ማግባት አለበት የሚል ሀሳብ ሲቀርብ በሌላ በኩል ሀዝብ በዚህ ጉዳይ ላይ ተወያይቶ የጠበቀ አስተያየት ለመስጠት ያለበት ጊዜ የሚል ሀሳብ በመያዝ ሀገ መንግሥትን በሚቀዳ ጊዜ ሀሳቡ እንደገና ተመርምሮ ለጊዜው ከመውያያ ውጭ ተደርጓል::

- በገጽ 4 ተራ ቁጥር 11 ለ " ... በከፍተኛ የህዝብ ተሳትፎ ..." በከፍተኛ የህዝብ ተሳትፎ ... " የሚለው ሀሳብ ግልጽ ነው የሚል አንድምታ ሊያሰጥር ስለሚችል " ....በከበረ ሥርዓት ::.." በሚል ቢተካ የሚል ሀሳብ ቀርቧል::

- በገጽ 4 ተራ ቁጥር 11 ሐ " ሀገ መንግሥት ሲሻሻል የሚደረገው ጉዳይ የትኛ መገለጽ አለበት ? " በሚል የቀረበው ሀገ መንግሥቱ የሀገሪቱ ሁሉ የበላይ በመሆኑ በቢሚያል ሚያጂት /Simplo Majority/ የሚለውም መሆን እንደሌለበት ስለሚያስታውስ በአስተያየት መስበብ ከጽሑ ውስጥ እንዲወጣ ተምኖበታል::

በመጨረሻም በበዓሉ ላይ ተጨማሪ አስተያየቶች ... የተሻሻሉ ሀሳቦች ከአሉ ስብሰባ በጸሐፊ በቃል ተረክቦ እንዲጨምሩ ገልጸው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ2:50 ሰዓት ተጠናቋል::

000051

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 61ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ህዳር 24 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 61ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000052

ስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

" ቀን .... ህዳር 24 ቀን 1986 ዓ.ም

ስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶሮ .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. " አበራ ማረኝ .... "
5. " ቃሲም መሐመድ .... "
6. " አሰፋ ብሩ .... "
7. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
8. " ማርቆስ ገልደበንበት .... "
9. " ያሬድ በርሄ .... "
10. ወ/ሮ ከበደች አርዓቸው .... "
11. " መርያ ፋራህ .... "
12. " አፀደወይን ተክሌ .... "
13. " ዮሺዋስ አድማሱ .... "
14. " ፋሲል ገቢሣ .... "

ስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አበርሃ ገ/ሥላሴ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ ታዬ አፀቀሥላሴ .... "
8. " የማን በርሄ .... "
9. " ጌታቸው ዘሩ .... "
10. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
11. ሲስተር አቴነሽ ዓመጠው .... "
12. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... "
13. አቶ ሙሉ ሐጂ .... "
14. " አብደናስር አሊሣህል .... "

" ናርዶስ ሰማ .... "

ህዳር 24 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 61ኛ
ዐ05 ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ከፍሌ ዋጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለውይ
ይት የቀረበው አጀንዳ:—

— ለህዝብ ውይይት ከተዘጋጀው ሰነድ ጋር ተያይዞ ስለሚላከው የአስተያየት መሰብሰቢያ ቅጽ መወያየት፣

— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር።

በቀዳሚያ አጀንዳዎች የህዝብን አስተያየት የሚሰበስብበት ቅጽ ከአሁን ቀደም ባለው በጋበነው መሠረት የተዘጋጀ መሆኑን፣ እንዲሁም በዋና ዋና ጉዳዮች ላይ ያተኮረ በሰነዱ ውስጥ ከተካተቱት የህገ መንግሥት ጽንሰ ሃሳብ ላይ የተመረኮዘ ሲሆን፣ በልዩ ህዝብ ትምህርት እና ግንዛቤ እንዲያገኝበት ለማድረግ እንደሆነ ጠቁመዋል።ይህንኑ ዘጋጅቶ የቀረበውን አስተያየት መሰብሰቢያ ቅጽ አባላት ተመልከተውት ሊስተካከሉና መጨመር ለሚገባቸው ካሉ እንዲጨመሩ ለማድረግ መሆኑን፣ ይኸው የሃሳብ መሰብሰቢያ ቅጽ ተዘጋጅቶ ከተጠናቀቀ በኋላ ለቀበሌ የውይይት መድረኮች ተልኮና ከውይይት መድረኮች ምላሹ ተሰብስቦ ከመጠ ማጠቃለያው በኮምፒዩተር እንዲሠራ ለማድ ተደርጎ መዘጋጀቱን በሰብሳቢው ገልፀዋል።

ገጽ 1 ተራ ቁጥር 3—1 ህግ አውጪውን በተመለከተ ባለ አንድ ቤት ይሁን ባለ ሁለት ቤት ምክንያት አብር እንዲገለጽ በጠማሪ የህግ አውጪው ክፍል የሚለው "የፀና አውጪው አደረጃጀት" ተብሎ እንዲስተካከል።

ገጽ 1 ተራ ቁጥር 3—2 የተመቀበው በአሁኑ በደንብ የተሻለ ሲሆን የክልል ምክርቤቶች ውክልናቸው በቀጥታና በህዝባቸው ብዛት ሆኖ በሚመደብላቸው ብዛት የራሳቸውን ተወካይ መርጠው የሚልኩ ሲሆን ይህ አሠራር በእኩልነት ላይ የተመሠረተ ጠንካራ ሥርዓት ለመፍጠር የሚያስችል መሆኑ ተጠቁሟል።

ገጽ 1 ተራ ቁጥር 4 በተመለከተ በዚህ መልክ ከማስቀመጥ በህዝብ የተመረጡ የህዝብን አመኔታ ባጡ ጊዜ ውክልናው እንዲጋርዱና ማንኛውም ቀጥተኛ ተጠሪነቱ ለመረጠው ህዝብ መሆኑ ታውቆ መስተካከል እንዳለበት።

ገጽ 1 ተራ ቁጥር 5 የበፊረው ፌዴራላዊ መንግሥት አጋጥሮ ተመራጭ ከሆነ የአካባቢ መስተዳድሮች አከላለል በብሔር ብሔረሰብ ብቻ መሆን ስለሌለበት እንደጋጣሚና ጋምቤላ በመባበሉት የተሰያዩ ቋንቋ ተናጋሪዎች ስላሉበት ታሪካዊ ሂደታቸውና ትስስር ተገናኘበ፦ በባህል፣ በሥነልቦና፣ በታሪክና፣ በቋንቋ ኪመዱና ያሳቸው ተብሎ ቢስተካከል የተሻለ መሆኑ ተጠቁሟል።

. . . /2

000054

ገጽ 2 ተራ ቁጥር 6—3 ሴቶች በባህል ተፅዕኖ ከወንዶች ጋር ተመጣጣኝ እድል ባለማግኘታቸው ባለፉት የአገዛዝ ዘመናት ከፍተኛ ጭቆና የደረሰባቸው ሲሆን በኃይለሥላሴ ዘመነ መንግሥትና በደርግ አገዛዝ ጊዜም በፓርላማም ሆነ በሌሎች መንግሥታዊ ተቋማት ተሳትፎ ያልነበራቸው በመሆኑ አዎንታዊ እርምጃ / Affarmative action/ እንደሚያስፈልጋቸው ተገልጿል፡፡ በመሆኑ ሴቶች የእኩልነት መብታቸው እንዲረጋገጥና በእኩልነት፣ ለመብታቸው መብት ለማግኘት እንዲሆን ተጠቃሚ ለምሣሌ ጋሀል በጥር ፃይ ሴቶች በመከር ቤቶ ውስጥ በራ ፅ-ዐ ጋሳቸው ሲሆን በእንግሊዝ አገር ከዱሪብ ጊዜ ጋሠ መመረጥ እንደቻሉ በሀገራችን በእኩልነት እንዲሳተፉ በመብት ተረጋገጠ ይበጠ ቸው ጠባብ የተገለ መሆኑ አስተያየት ቀርቧል፡፡

በሌላ በኩል መላው ህብረተሰብ ባለፉት ሥርዓቶች በፖለቲካ ውስጥ ያለው ተሣትፎ አነስተኛና ተፅዕኖ የተደረገበት በመሆኑ ተሳትፎ ለማድረግ እንዲችል የተለየ ትኩረት ሊሰጠው እንደሚገባ፣ ይህ ሁኔታ ካልተቻለ በስተቀር በሚነበታ የመብት ማስከበር ጥያቄ አደጋ ጋደፊት አስቸጋሪ ሊሆን እንደሚችል እንዲሁም የከሚቶ አበል አበሰበዋል፡፡

ምንም እንኳን የመላውን ህብረተሰብ በፖለቲካ ከፍል የጎላ እንቅስቃሴ ባይኖረውም በንግዱ ከፍል አከባ ከሌሎች የተሻለ ተሳትፎ እንዳለው ነገር ግን ሀይማኖትን መዘኛ አድርጎ ለአስለሙ ከፍል የተለየ ትኩረት ይሰጠዋ ማለት አስቸጋሪ መሆኑን፣ ሌላው የህብረተሰብ ከፍል በፖለቲካ ውስጥ የሚገለል ከሆነ በሀገራችን ኮክራሲያዊ የምርጫ ሥርዓት በመኖሩና ከፍተኛ የህዝብ ቁጥር ስላላቸው መብታቸው የሚከበር መሆኑን እንዲሁም በአሰፋት ህገ መንግሥታት ያልተካተቱ በአሁኑ ሊካተቱ እንደሚችሉ ተጠቃሚ መንግሥትና ሀይማኖት የተለያዩ መሆናቸው መታወቅ እንዳለበት በበባቢያ ገልፀዋል፡፡

ገጽ 3 ተራ ቁጥር 8—ሐ ዜግነትን በተመለከተ ጋደፊት በህግ የሚጋበን ስለሆነ በአሁኑ ቢታለፍ የተሻለ መሆኑ ተጠቁሟል፡፡

ገጽ 4 ተራ ቁጥር 10 የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅን በተመለከተ በመከር ቤቱ ሆነ በርዕሰ ብሔሩ መጽደቅ እንዳለበት ተገልጾ ጋደፊት በበራታ ሊታይ እንደሚገባ፡፡

ገጽ 4 ተራ ቁጥር 11 ህገ መንግሥት የበላይ ህግ እንደሆነ የህዝቦች ዴሞክራሲና በሀሳብ የሚደለደል በመሆኑ በመጠናከሩ ላይ እንዲሠፍር፡፡

ገጽ 4 ተራ ቁጥር 11—ለ ከፍተኛ የህዝብ ተሳትፎ የሚለው ህዝብ ሁሉ ነው የሚል አስተያየት ሊያበረክት ስለሚችል "በበበ ሥርዓት" ተብሎ ቢስተካከል የተሻለ መሆኑን ተጠቁሟል፡፡

.../3

000056

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 62ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ታኅሣሥ 4 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 62ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000057

ስብሰባ ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባ ቀን .... ታህሣሥ 4 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ አበራ .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. " ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
6. አቶ ቃሲም መሐመድ .... "
7. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
8. " የማነ በርሄ .... "
9. " ተስፋዬ ዋቄ .... "
10. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
11. ዶ/ር ከበደች አርዓቸው .... "
12. " መርዓዊ ፋራህ .... "
13. " ገነት ይልማ .... "
14. አቶ የሺዋስ አዱማሱ .... "
15. " ፋሲል ገቢሣ .... "
16. " አስፋ ብሩ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

አባላት

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
4. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
5. " አበራ ማረኝ .... "
6. " ፍርደሳ ለማ .... "
7. " ያሬድ በርሄ .... "
8. " ጌታቸው ኩቴ .... "
9. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
10. ሲስተር አቴነሽ [illegible] .... "
11. ዶ/ር አፀደወይን ተክሌ .... "
12. አቶ ሙሉ ሙጃ .... "
13. " አብደናስር አሊሣህል .... "

LIBRARY
The Constitutional Commission

ታኅሣሥ 4 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 62ኛ መደበኛ ስብሰባ የተካሄደው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፦

- ሀ — ለሕዝብ ውይይት የሚቀርቡ በነጥቦች ዝግጅት መጠናቀቅ በተመለከተ ሃሳብ መለዋወጥ፣
- ለ — ከኮሚሽኑ የሕዝብ ግንኙነት ክፍል የሕዝብ ውይይት መድረኮችን በተመለከተ የሚቀርብ ሪፖርት አነጋገር መጋዳየት፣
- ሐ — ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር፣

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ኮሚሽኑ ለሕዝብ ውይይት የሚረቱ አስፈላጊ በነጥቦች በማዘጋጀት መቆየቱን አስታውሰው ሥራው ከምን ጉዳይ መጠናቀቁን ገልፀው የሕዝብ ግንኙነት ሰብሳቢው የሕዝብ ውይይት መድረኮችን ዝግጅት በተመለከተ የሚሰጡት ማብራሪያ እንዲሰጡ ጠየቁ፣ የውይይት መድረክ ዝግጅት በተመለከተ አስፈላጊው ሁኔታ መጠናቀቁን ገልፀው ህዝቡ በውይይቱ በስፋት እንዲሳተፍ ቅስቀሳ መደረግ ላይ መሆኑን ገለፁ።

በመቀጠልም አንድ የኮሚሽኑ አባል በዕለቱ ከሕ/ቤቱ የሕዝብ አስተያየት ተሰብስቦ ተዘጋጅቶ ታች የቀረበ ረቂቅ ለሕዝብ ውይይት ይቀርባል ጋር ለህትመት የገጠመው ጫና ወይም ተዘብ በጥቅም ላይ ሣይውል ይቀራል የሚል ጥያቄ አንስተው ከሕ/ቤቱ ታች የቀረበውን በነጻ በማመልከት ከቤቱ የተሰጠ አስተያየት ተበንዘሯል፣ ይሕው በአንዳንድ ታች የቀረበው ረቂቅ ከምሳ ጉዳይ ኮሚሽኑ ቀደም ብሎ የተነጋገረባቸውን ሃሳቦች በማካተት ለህትመት የገጠሙን ጊዜ ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ለሕዝብ ውይይት የሚቀርብበት ሁኔታ ቢፈለግ የሚል ሃሳብ ቢቀርብ፣

በሌላ በኩል ኮሚሽኑ ተጋጋይ ስነንነት ላይ የደረሰበት ረቂቅ እያለ ይሕው ታች ሊቀርብ የቻለበት ምክንያት ግልጽ ካለመሆኑ በላይ ስነንነቱ እንደገና ለውይይት የሚቀርበው ለምንድን ነው? የሚል ጥያቄ ተነስቷል።

በሰስተኛ ደረጃ ኮሚሽኑ ቀደም ብሎ የተስማማበትን ውሣኔ በማንሣት ታች በቀረበው በነዱ ላይ ተጋጋይ በነት ለታለመው የሕዝብ ሃሳብ ማሰባሰብ ይጠቅማል ከሚል የሚል መደጋገሚያ ላይ የሚደረስበት ሁኔታ እንዲፈለግ የሚል ሃሳብ ቀርቧል።

....///

በአራተኛ ደረጃ በኮሚሽኑ ስብሰባና ፅሕፈት መካከል በአሰራር ላይ ያለመግባባት፣ በመኖሩ፣ በኮሚሽኑ ውስጥ የበላይ ሆኖ የሚቆጣጠረው የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ በአግባቡ ሥራውን የመምራትና በየጊዜው የኮሚሽኑ የሥራ ሂደት ፈር ለማስያዝ ጥረት ባለማድረጉ በየስብሰባው መጀመሪያ በአለፉት ስብሰባዎች የዘገቡ ቃለጉባኤዎችን መርምሮ ቢያጸድቅ የማለፍን አሰራር ሊያው በለመከተሉ የተፈጠረ ስህተት መሆኑ ተጠቅሞ በዩሪው ጊዜ የተመቀቡት ሁኔታዎች የሚስተካከሉበት ሁኔታ አንዲፈለግ ማስበሲያ ሲቀርብ አንዱ የኮሚሽኑ አባል የተፈጠረው ችግር በኮሚሽኑ ስብሰባና በፅሕፈት መካከል የነበረው ያለመግባባት ባይሆን ከአባላቱ ጥቂር ተገቢ ያልሆነ ስህተት መፈጸሙ የችግሩ ዋና መንስኤ መሆኑን ጠቁሞ እንደዚሁ ዓይነት ሥርዓት ያልተከተለ ሁኔታ የሚደጋገም ከሆነ ያለባቸውን ኃላፊነት ለመገጠት የሚያደርጉትን ጥረት ለመቀጠል እንደሚያዳግታቸው ገልፀዋል::

በማስከተልም ስብሰባው በዕለቱ ስብሰባው በታ አስከደረሱበት ጊዜ ድረስ ደቂቃ የዘገዩ በነው መኖሩን የሚያውቁ መሆናቸውን ጉባኤው የተስማማበት በነው በነበ ተከታታ ታናበት አያሳይኸኛው በነው አንኒት ሊታተ እንደቻለ በመድቅ ማን አውቃለሁ የፊ ማጠቃቸውንና ኮሚሽኑ የተስማማበት በነው አር ትክት / Editing / እንዲያደርጉ ኃላፊነት የተሰጣቸው አቶ ታዬ አፀቀሣለብና አቶ ጌታቸው ከቴ ስለሁኔታው የሚያውቁት ነገር አለመኖሩን፣ ቀደም ብሎ ከኮሚሽኑ ስብሰባ ጋር የነበረን የሃሳብ ልዩነት ለማጠብብ እንዲገኙ የኮሚሽኑ አባላት ባሉበት ተነጋገረው ከስምምነት ደረጃ ደርሰው እንደነበር ይህ ታክ የቀረበው በነው የሚጠል ኃይል የሚከን ባይሆን በለሳ ሁኔታ ጥቂ ላይ ሊያል እንደሚችል ተናገረው ከቤቱ ውሳኔ ይሰጥ የሚል ሃሳብ ካለ ውሳኔውን በማንበት አንደገና ለውይይት ማቅረብ የሚቻልበት ሥርዓት በመከተል በቱ ድምፅ እንዲሻር እንደሚያደርጉ ገልፀዋል:: ማጃሪቲ የሚጋበን ካይሆን በመከር ቤቱ አሰራር ደንብ መሠረት የቤቱን 2/3ኛ ድምፅ የሚጠይቅ መሆኑን ገልፀዋል::

አንድ አባል የሁሉም አባል ጥረት ለሀገር ጥቅም መሆኑን ጠቁመው በአሰራር ላይ ሥርዓት ያልተከተለ ሁኔታን መፍጠር ተገቢ ባይሆንም ያለውን ሁኔታ በግንዛቤ በማስገባት አስታራቂ የሆነው መንገድ ይህን በታሙ ደከመንት ላይ ተጋይቶ ጥቂ ላይ የሚገኝበት ሁኔታ ቢፈጠር እንደሚሻል ገልፀው ከምሽቱ 12:30 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት በኋላ ጉባኤው ውይይቱን ቀጥሎ በስብሰባው በመከር ቤቱ የአሰራር ደንብ መሠረት አንድ ያለፈ ጉዳይ መልሶ በማንበት ቢመከር ማጀሪቲ ቢያስፈልግ:—

ጋዜነን እንደገና ለማየት ግን 2/3ኛ ድምፅ እንደሚያስፈልግ ይሁን ቢሆን በሊቀመንበሩ የሚያስታውቁት እንጂ ለሁሉ በአጃቸው ስለሚደገፍ በቀጥታ ስብሰባ ጉዳዩ ለቤቱ ድምፅ ጋዜነ እንደሚያቀርቡት ገልፀዋል።

በሌላ በኩል የሀኪብ ግንኙነት በብሔራ ለመጋደያ ያቀረቡት ማስታጋሻ መኖ ፊን አስታውሶ ቤቱ እንደሚነጋገርበት ጠይቀው ለቀጥታ ስብሰባ በፊ ባለ ጊዜ ቢቀርብ የተሻለ እንደሆነ ተገልጸሏቸዋል።

በመጨረሻም የስብሰባው ሰዓት በተጋበዙት ሰዓት ተገኝተው በዙ መሬሞቹ ቢቻል ከተጋበዙት ሰዓት የመጊተት ሁኔታ አየታየ ስለሆነ እንዲታረም፤ በሌላ በኩል ካሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ እስከአሁን ያከናወናቸውን ተግባራት በተመለከተ የገንዘብ አጠቃቀም እስከ ሪፖርት እንዲቀርብ የጊሉ ማዕበሪያዎች ከአባላት ተሰንዝረው የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 1:50 ሰዓት ተጠናቋል።

የሽግግሩ መንግሥት ምክር ቤት 63ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

ታሕሣሥ 5 ቀን 1986 ዓ.ም.
አዲስ አበባ

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 63ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000062

የስብሰባው ቦታ .... ህገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
" ቀን .... ታህሣሥ 5 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዴ አቻሜ .... አባል
3. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ተሾመ ገብረኪዳን .... "
6. ዶ/ር ሙላው ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
8. " ዳቢር መሐመድ .... "
9. " አበራ በሪ .... "
10. " ዮሐንስ በርሔ .... "
11. " ተስፋዬ ጋሬ .... "
12. " ፍርዶስ ሰማ .... "
13. " ገብረ ዮስ ጋሪሪበንበት .... "
14. " ጌታቸው ከበደ .... "
15. ዶ/ር ከበደች አርጋው .... "
16. " ገርጊስ ፋሪሁ .... "
17. " ገነት ጊልማ .... "
18. " የሺጋስ አታገቡ .... "
19. " ፋቢል ገቢሣ .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... /ሊቀመንበር
2. " ዓሊት ዋሕንስ .... ፀሐፊ
3. " አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
4. " አበራ ገረሱ .... "
5. " ያሬድ በርሔ .... "
6. " ገብረአምላክ ኪሮስ ተካ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ ጎሜጋ .... "
8. ዶ/ር አለማየሁ ተክሉ .... "
9. አቶ ሙሉ ወልዱ .... "
10. " አብዱናስር አሊዩሱፍ .... "

ታህሣሥ 5 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 63ኛ
ዐና ስብሰባ የተሟላ ኮሚሽኑ ስብሰባ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ቢሆንም በዕለቱ ለመነ
ጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፣

- የህዝብ አስተያየት መሰብሰቢያ ቅጽ ላይ መወያየት
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር።

በተያዘው የኮሚሽኑ ስብሰባ ታህሣሥ 4 ቀን 1986 ዓ.ም. ለስብሰባ መሪነት ከዕለቱ ... ተመና ... ...በዚህ ላይ ... ተዘርግ ... በዚህ አንፃር የተጋበዙ ... አንፃር ... ... የተጋበዙትን ... ለመገባት 2/3ኛ የጉባኤውን ... ... መሆኑን አስረድተዋል።

በመጀመሪያ ለህዝብ ... የሕገ መንግሥት ... ለህዝብ፣ ለምሁራን፣ ... ... በሆነ መንገድ ... ... አሁን ... ለአሠራር ችግር ... የህዝብን አስተያየት መሰብሰቢያ በኮሚሽኑ ... አንደነበር ... ... አሠራር ... አንደሆነ፣ ... የኮሚሽኑ አንዲሁ ... ... መሆኑን ገልፀው በዚህ ... ... በህዝብ በሚቀርበው ... ... የህዝብ አስተያየት መሰብሰቢያ ... ... አስፈላጊ ነገር ... ... አንዲ... ተገልጿል።

... በማስከተል ... ... የሠራተኛ የሆነ ... ... ገልፀዋል።

... /2

– ሆኖ ሕጋዊ አንዱ ቤት ይሆን ሁለት ቤት በሰነበ ሃሣቡ ላይ እንነጋገብ ተተ፤

– የፈሰን ዕቃል በፈስ የምጋበን ብት እስከ ገንጠለ በገበ ሃሣቡ ላይ በቁጥር 2 /3 የሚሉ አለመኘፉን የዚህ ዓይነቱ አሠራር ትክክል አለመሆኑን ጠቁሟል፡፡

እንዲሁም አንዱ ነክፈት አባል በመጋደድ ሠንዱ ላይ እንዲካተትባቸው ወይም በዚያት ዕለት በፊ ታደሰት ከተካሄደበት በኋላ ተከታትና ነገር ግን በስነዱ እንዲገባባቸው ሃሣብ ያቀረቡት አባል በሌለበት ጉዳይ ተነስቶ ውሳኔ ባለ አገባብ አለመሆኑና የሁሉም የክፍሉን አባላት አስተያየት መከበር ስንነበት በብብቢታ ገልጸዋል፡፡

የጥሩ የሁሉም ፍላጎት እንዱ ወደፊ ሥራ ለሀብብ ለነጻና ቢሆን በቦነት መሥራት ለመገባበት ወሳኝ መሆኑን፣ በክፍሉ አባላት በተለያዩ ወቅ የዝጋጃን መጠይቅ ንዑስ ከተቀበሉ ህብቡን በሰፊ ያልተነገር ለበረት ችግር እንደሚፈጥር ጥንቃቄ ረግ እንደሚገባ ተገልጿል፡፡

ለጉዳዩ የቀረበ ሃሣብ በሬ ብሬ ከምጋበን በገበበት /በበንበንሰበ/ ሆን እንደሚለበት በእንዱ ጉዳይ መገባበት እንደሚቻል፡ በአሁን በተለ ያየ ምክንያት አለመገባበት በመፈጠሩ ሁለት ክፍሉን አባላት እንደገጠሙ ሆን በሉ ሪት ከቀጠለ አስተያየቶችና መሠረታዊ ጉዳዮችን እንዲሁም ክብራችንን ነካል በማለት አስረድተዋል፡፡

ይህ ከሚሆን በነዶ ጋር ተያይዞ ብላከው አስተያየት መበብበቢያ ለማዘጋጀት እንዱ ከሬቱ ተደሞ እንደተወ ሰነት ላይ ተፈርበ በነት ለአጋዮች በሞች መልኩ ዝግጅት የሀብብ ላሽ ተበበሰበ በመጠበት ጋዳት ጋጤቀ በቢ ቴዮተ ቀሠራት የሚሰቸል ሆኖ እንደሚለበት ተገልጾ በዚሁ መሠረት አሥራ አንድ/11/ ነጥብ በሳሣ ሁለት/32/ ገጽ ያለው መዘጋጀቱን አስረድተው በዕለቱ በተገኙ የክፍሉን አባሎች በተዘጋጀው ሪት ላይ ጉዳይ ተካሄደበት ሲሆን ከተፈረመ በኋላ ለጉዳዩ ቤት መላኩንና ታቹ ጠቀን ገልጸዋል፡፡ ሆኖም ይህ ታቹ ጠጋ መጠይቅ አጋ ዮችን ሊያደናግር እንደሚችል፣ ከሀብብ የሚጠቃን ሰበ በክ ቴዮተ ለመሥራት የሚያስችገር መሆኑን አስረድተዋል፡፡

ሌሎች አስተያየት በበበቢ ቃለ ለአጋዩ ሆኖ ለተጋዩ እንዲሁም ለአ ሠራር አመቺ በሆነ መልኩ እንዲዘጋጅ ተበሎ ሰነት ላይ መቀረቡንና በቢቀጥሉ የሰበበብ ጋዳት በጉጋራ ጉዳይ ነበት ለንነበረበት በዝግጅቱ መጠይቅ ጉዳይ የተካሄደበት ገንዘብ እንዲነበሩቸው በዕለቱ ላለነፉ አባላት ብሎ መጋበኑን ገሰረት ውገብ እንደነበር እንዲሁም በዕለቱ የተጋዘ ጋለ ጉባኤ ቀረበ የጫ ሃሣብ መበንዘፉንና፣ በዚሁ ኩረ ደለቶ ጉዳይ ተካሄደበት ከሆነ ትክክል መሆኑን

. . . /3

አለበለዚያ ኩሩ በሥራ የሠራት ሥራ ህግ ጋር ስለሆነ ሥራውን የቦርድ ሊጠየቅበት እንደሚችሉ አንዱ የኮሚሽን አባል አሳስበዋል፡፡

በሌላ በኩል ሁለቱ በነኑ ተጓዦ እና በሥራ ተጠሪ በዘጋጅ የተ ጠለ ሆኑን፤ አለበለዚያ የሚያስፈልጉ ጥያቄዎች ተለይተው በነዚህ ነጥቦች ላይ ጉዳ ይት እንዲከናወኑ ለአጋዥዎች ቢነገራቸው የሚል ሃሳብ ቀርቦ በአጠቃላይ የሠራ ሠራተኞች በሴት ነት መጠረስ እንደሚያስፈልግ ካልሆነ ግን ጉዳዩ እየተበጠበጠ ቢቆስና የአስተዳየት መበብበቢያ ቶሎ ታዥ ከመጠ የጊዜንና የገንዘብ ብክነት ከማ ት ጋሪ ማስገባት እንደሚያስፈልግና አንዳንድ ጉዳዮች ጋዛ ቢያገኙ እየታለፉ ለእነዚህ ዓይነት ችግር አስተማሪ እንደሚረዱ ተገልጿል፡፡

በሌላ በኩል ጋራ ዋና ሁዘቱ መገባት እንደሚያስፈልግ በዚህ ጉዳይ ጉዳይ ትክሬበት /Reconsider / ይደረግ ጋይነስ አይደረግ በዚህ ስ ነት ከተደረበ በኋላ ደቃይ ከተባለ ለግዩት የቢቱን ጉዳዩ ብልጫ ገኘት እንሰበትና ጋዛኑ ለመለ ጋዋ ግን የቢቶ 2/3ኛ ጉዳዩ ቢያገኝ ብቻ መሆኑ ተገልጿል በቀረበንና በተጋበነጉ ላይ የጉዳይ ከሰ ማስገባት እንደሚቻል ጉዳዩ ከተከፈለ በኋላ እንደገና መመለስ የሰበነጉ የግል ሃሳብ ቢኖር በነኑ ለጉዳይ ፍርብ የሚያጋ ከሰ ጉዳዩን ማቅረብ እንደሚችል፤ ስለዚህ አንዱ የኮሚሽን አባል ባቀረቡት ሃሳብ መሠረት በደጋሚ ማዩት እንዲቻል ጉዳዩ እንዲጠየበት ተደረጉንና በዚህ ጉዳይ ተበጥቶ አሥር /10/ ድጋፍ፤ ሁለት ተቃውሞ፤ሁለት ጉዳይ ተአቅቦ ሆኖ፡ጉዳዩ ቸውን ያልበጡ አባሎች ተከነዳቸውን ተጠይቀው ገልፀዋል፡፡ የቀረበው ሃሳብ እንደ አግሬጭ ሆኖ ሊገርብ ይችላል ነገር ግን ድጋፍ ብሎ ያለቀ ስለሆነ ለመገባበት ብቻ ነዩት እንደሚቻል፤ የተነጋገርነበት ሌላ ጉዳይ በመሆኑ የተደረገው ጉዳይ መጋሚ እንደሆነና ያለገን ፍላጎት ስለሚያገስ ለመገባበት ብቻ እንዩጋ ባልተባለ በስተቢ ድጋፉ ብሎ መጠናቀቁን፤ይህን በቀመለከተ ቃለ ጉባኤ አየያዙ እንዲያስረዱ፤ እንዲሁ በአግሬጭነት የቀረበው ሃሳብ በደጋሚ ገልጸ በሆነ መንገድ ለቤቱ መቅረብ እንደነበረበት ተገልጿል፡፡

አንዱ የኮሚሽን አባል እንደጠየቁት በጉዳይ ጋዩት የ ና የርብቻው ሃሳቦች በክከል አይበፍርሳንም ይታሪያ በዚህ ጉዳይ ላይ ክርክር ተደረገ ይገባናል በማለት ጥያቄያቸውን አሰ ተዋል፡፡ ነገር ግን ከአባሎች የሚጠይቁ ሃሳቦች መታፈን እንደሌለበ ቸውና ክከለ አለመሆኑን ለህዝብ ጉዳይ ስለሚሄዱና ችግሮ ስለሚያመጣ ጥንቃቄ ሊደረግበት እንደሚገባ ተገልጿል፡፡

በመጨረሻ፡ ጠቅላይ አስተዳየት ጉዳዮቹ አባላት ለበብባቢያ በሰሑፍና በቃል ማቅረብ እንደሚችሉ ተገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 2:55 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 64ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ታኅሣሥ 6 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 64ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

000067

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ታኅሣሥ 6 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ ኦቶሮ .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ታዬ እንቁ ሥላሴ .... "
6. ቃሲም መሐመድ .... "
7. አቶ አሰፋ ብሩ .... "
8. " የማነ በርሔ .... "
9. " ተስፋዬ ቀጄ .... "
10. " ናርዶስ ለሞ .... "
11. " ማርቆስ ወልደ ሰንበት .... "
12. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
13. " መርየም ፋሪህ .... "
14. " ገነት ይልማ .... "
15. " አባይጥዩን ተክሉ .... "
16. አቶ የሺማክ አድማሱ .... "
17. " ፋሲል ገቢሳ .... "

<u>በስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
3. " አበርሃ ገ/መስቀል .... አባል
4. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
5. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
6. አቶ አበራ መረኛ .... "
7. " ያሬድ በርሔ .... "
8. " ጌታቸው ኮዬ .... "
9. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
10. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
11. አቶ ሙሉ ቀኛ .... "
12. " አብዱናስር አሊሃሰን .... "

ታህሳስ 6 ቀን 1086 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 64ኛ መደበኛ
ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ጸሐፊ በአቶ ዳዊት ዮሐንስ ሲሆን፣ በዕለቱ ለመነጋገሪያ
ነት የቀረበው ጉዳይ

- በኮሚሽኑ የሕዝብ ግንኙነት ክፍል የሕዝብ ውይይት መድረኮችን እንቅስቃሴ አስ መልክቶ በሚቀርበው ሪፖርት ላይ መነጋገር፣
- ለሕዝብ አስተያየት መሰብሰቢያነት በሚቀርበው ቅጽ ላይ መነጋገር
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር::

በቅድሚያ አንድ የኮሚሽን አባል በኮሚሽኑ ውስጥ በሽግግር መንግሥት ተወካዮቻችሁ የተቀመጣችሁ አባላት ሌሎች አባላት በማያውቁት መንገድ በሌ ሌ ጉዳዮች ላይ በመጠ ሰን፣ አባላት ወደ ጫፍ እንዲሄዱ በመፍቀድ ስርዓትን ያላከበረ ድርጊት እየፈጸማችሁ በመሆኑ ይህ ጉዳይ በአጀንዳ ተይዞ በዕለቱ ውይይት ይደረግበት በማለት ሲጠይቁ በተጨማ ሪም አንድ ሌላ አባል ኮሚሽኑ የሚያደርጋቸው መደበኛ ስብሰባዎች የተያዙት ያለ ዝግጅ ቶች በጊዜው ብር ተው ለአባላት የማይደርስበት ሁኔታ ጭምር ከጽሕፈት ቤት አሰራር ጋር መታየት ስላለበት በዕለቱ ውይይት እንዲደረግበት ጠይቀው ጸሐፊው በበኩላቸው የተነሱት ጉዳዮች የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ባሉበት ውይይት ቢደረግባቸው እንደሚሻል አስታውቀው ስብሰባው አስኪያጅ የኮሚሽኑ ሕዝብ ግንኙነት ክፍል ሪፖርት እንዲሰማ ጠይቀዋል:: በዚህ መሠረት:-

የሕዝብ ግንኙነት ሰብሳቢው በሀገሪቱ በሚገኙ ክልሎች፣ዞኖች፣ወረዳዎችና ቀበሌ ዎች በየደረጃው የኮሚሽኑ መዋቅር መዘርጋቱን፣ የዞን፣ የወረዳና የቀበሌ ሊቃነመናብርትን በማሰባሰብ የውይይት መድረኩ እንዴት እንደሚካሄድም፣መመሪያ መስጠቱንና እስከአሁን ከተ ለያዩ አካባቢዎች የደረሱትን ሪፖርቶች ዝርዝር ባለ መልኩ አቅርበዋል:: ይኸውም

- በክልል 3፣5277 ቀበሌዎች ሲኖሩ የተሰጠ ሲሆን 1450 ውይይት መድረ መቋቋማቸውን፣
- በክልል 4 ጋምቤላ፣ ሞዐራብና ሰሜን ሸዋ፣ ባሌ፣ ወለጋ፣ ወሎ እስከ አሁን በተገኘው መረጃ መሠረት 3 ሺህ የሚሆኑ መድረኮች መቋቋማቸውን፣
- በክልል 5 በመገናኛ ችግር በሙሉ ተ ሊቀርቡ ባይችሉም መመሪያ እንደ ተሰጣቸ
- በክልል 6 ባሉት ዞኖች ሲኖር መሰጠቱንና እስከአሁን ተጠባቂ አሀዛዊ መረጃ በመጠበቅ ላይ መሆኑን

...//

000069

- ደቡብ ኢትዮጵያ ሥራዎች መከናወናቸውንና 2 ሺህ የውይይት መድረኮች መዘጋጀታቸውን
- በክልል 12 ለሚገኙ ዞኖችና መሪዎች ለሚገኙ ሊያነጋግሩበት ሴሚናር መሰጠቱን
- በክልል 13 በሚገኙ 35 ቀበሌዎች 17 የውይይት መድረኮች የገጠር ቀበሌዎችን ጠምሮ መዘጋጀቱን፣
- በክልል 14፣ 327 ቀበሌዎች፣ የገጠር ቀበሌዎችንም ጠምሮ፣ መድረኮች መዘጋጀታቸውን
- በድሬዳዋ በመቀሳሳ 50 የከተማና የገጠር ቀበሌዎች 25 የውይይት መድረኮች መዘጋጀታቸውንና በመቀሳሳ ፊደር ት እስከ ተመናቀረበት ጊዜ ከስባት ሺህ በላይ የውይይት መድረኮች መዘጋጀታቸውን ገልጸዋል::

በሌላ በኩል በአሰራር ሂደት ያጋጠሙ ችግሮችንም አቅርበዋል:: በተደጋጋሚ በነዚህ በተዘጋጁት የውይይት መድረኮች ከኮሚሽኑ የመወያያ ሰነዱ እንዲላክላቸው በተደጋጋሚ ቢጠይቁም ሰነዱ በወቅቱ ሊደርስ ባለመቻሉ ከፍተኛ ችግር መፈጠሩን፣ በሁለተኛ ደረጃ በመረጃ ደረጃ ስበበ ለመደረግ በየደረጃው ለማንቀሳቀስ የበጀት ችግር መኖሩን፣ ይህንኑ ለማስፈጸም በሰዓት ሽፋ ዘን የመረጃ ክፍችን ደብረ ብርሃን ከተማ ሰበብ ለማነጋገር የበጀት ጥያቄ ችግር መፍጠሩን፣ በተመሳሳይ ሁኔታ በክልል አራት የበጀት ጥያቄ መነሳቱን ተናግረዋል፣ ኮሚሽኑ ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጥ ጠይቀዋል::

በማስከተልም ዐቢይ ፍሬው ቀደም ብሎ የሕዝብ ውይይት እስከ ጥር 1 ቀን 1986 ዓ.ም ተጠናቆ ከሕዝብ በሚገኘው አስተያየት ላይ በማተኮር የማርቀቁ ተግባር እንደሚጀምር እምነት መኖሩን፣ ኮሚሽኑ በማዘጋጀት ላይ ያለው የመወያያ ሰነድ እንደታሰበው በተፈለገው ጊዜ ተጠናቆ ወደ ተፈላጊው የውይይት መድረክ ለመላኩ ችግር እየፈጠረ መሆኑን ዘጠና አራት ሕገመንግሥታዊ ጥያቄዎችን ያካተተው ሰነድ በሚቻለው ፍጥነት ወደ ተፈላጊዎቹ መድረኮች የሚላክበትን ሁኔታ ማጥናት አስፈላጊ መሆኑን፣ ኮሚሽኑ ለሕዝብ ውይይት ካዘጋጀው ሰነድ በተጨማሪ ሁለት ተጨማሪ ሰነዶች ማዘጋጀት እንደሚጠበቅበት፣ ይበልጥም አንደኛው በሕዝቡ ውይይት ዙሪያ የሚሽከረከር የሕዝብን አስተያየት የሚያካትት ሰፊ [illegible?] ጥናት ሲሆን በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ በዓነኞቹ የሕገ መንግሥት ምብጦች ላይ ተመስርቶ በአንቀጽ የተከፋፈለ ጥናት እንደሚሆን ገልጸው፣ ከአንዱ የኮሚሽን አባል ዐቢይ ኮሚቴ በሄደበት ወቅት ኮሚቴዎቹ ሕገመንግሥታቸውን ለማርቀቅ የተመቀመጡበት መንገድና ይህም ከኮሚሽኑ አካሄድ ጋር ሲተያይ ምን እንደሚመስል እንዲገለጽላቸው በመ የቀረበ መሠረት ዐቢይ ማብራሪያ ሰጥተዋል::

...//

ቁጥሩ ሰባት ሚሊዮን ከሚደርሰው የኡጋንዳ ሕዝብ መካከል ዘጠና ከመቶው አዶ-/90% ከማይምነት የተላቀቀ መሆኑን፣ በዚህም ምክንያት ኡጋንዳ ውስጥ ሕገ መንግሥትን ለማርቀቅ የሕዝብን አስተያየት ለመሰብሰብ የተመቻቸበት ዘዴ ሕዝብን በቀጥታ ማጠያየት ሣይሆን መጠይቅ / quaestionaire በማዘጋጀት እያንዳንዱን ዜጋ መጠይቁን እንዲሞላ በመድረግ እንደሆነ በተጨማሪም ከሰባት ሚሊዮን ሕዝብ መካከል አራት ሚሊዮን በተፈለገው አይነት ጥሩ መሆኑን ለመገረጥና ለመግረጥ የሚችለው አንድ ሚሊዮን ቱሉ ብቻ መሆኑን፣ በተጨማሪም ሕገ መንግሥት የሚያረቀው አካል ደከመንቶችን በማዘጋጀት በኩል ከፍተኛ ሥራ መሥራቱን ገለጸዋል::

ቀጥለው በመያያ በነዱ ውስጥ የተካተቱ ጥብጦችን መሠረት በማድረግ ጥዩ ሕዝብ የሚለከው ጸንስ ሀሳብ በሰፊት በጥርጭ በማርቀቅ ሂደት ጥቅት በሬ ያለ የሃሳብ ግጎጭ ለማግኘት ይረዳል የሚል አስተያየት ሰነዘር በሌላ በኩል እያንዳንዱን ጥብጥ አንበ▪ ተመያይቶ አስተያየት ለመስጠት የጊዜ አጥረት መኖሩን ከግምት ውስጥ በማስገባት እንደ ሙያስፈለግ፣ የሚሻለው አማራጭ በአሁኑ ጥቅት ዝግጅቱ ተጠናቆ ጥዩ ሕዝቡ ከሚለከው የመያያ ሰነድ በተጨማሪ፣ በተመሰኑ ገጾች ሕዝቡን ሊያመያዩ ይችላሉ ተብሎ ቢታመን ባቸው ጥብጦችን ያካተተ ጽሑፍ በተለየው ተራው ሕዝብና አርሶ አዳሪው ሊገባው በሚችል አቀራረብ ተዘጋጅቶ ቢሰራጭ ጠቃሚ እንደሚኖረው ተጠቁሟል::

ቀጥለው ፀሐፊው አሁን ለምክር ቤት መድረኮች ከሚላኩት ሰነዶች በተጨማሪ ዱጋፍ ሰጪ/ Supplimentary በመሆን በጽሀፈት ቤት የተዘጋጁትን ቢላኩ ለአመያዩቸ እና ለሚመያየው ሕዝብ ጠቃሚ እንደሚኖረው፣ ከዚህም በተጨማሪ በምክር ቤት ጥቅት የኮሚሽኑ አባላት ሙዪዩት በሚደረግባቸው መድረኮች ከማዕከል እስከ ክልል፣ ጥረጻና ቀበሌ ደረስ በመገኘት የሕዝብ ስሜት ማጡንና በተነሱ መሠረታዊ ጥብጦች ላይ የሚሰነዝሩቸውን አስተያየቶች በተጠባጭ መመለከት ለማርቀቅ ሂደት ከፍተኛ ጠቀሜታ እንዳለው ተናግረው፣ አንድ አባል የኮሚሽነሮች በክልላሎቹና በተለያዩ ከከተማ ጥጪ የሚገኙ መድረኮች መገኘ ባቀሰ የበጀት ጥያቄንም እንደሚያስከትል አስተያየት ሰነዘሩም፣ ይህን በተመለከተ ጽሕፈት ቤቱ እንደአስፈላጊነቱ አሰባበት የሚያዘጋጀው መሆኑን ፀሐፊው ገለፀዋል::

በማስከተለም የኮሚሽኑ ፀሐፊ በዕለቱ በአጀንዳነት እንዲያዙላቸው ከአባላት የቀረቡትን ሀሳቦች እና ዝግሌው እስከአሁን የተነጋገረበት ሜለትም የሕዝብ ግንኙነት ክፍል ሪፖርት ማቅረቡን ለኮሚሽኑ ሊቀመንበር ገለፀው፣

...///

LIBRARY
The Constitution Commission
The Transitional Government

000071

ህዳር 14 ቀን 1986 ዓ.ም አባቶች በሚያራምዱት ስብሰባ ዝግጅቱ ተወካዮች ባቀረቡት የሕዝብ አስተያየት ማሰባሰቢያ ቅጽ ላይ በዕለቱ ያለተ ዝግጅቱ አለተገኘም በሚል እንደ ገና ሙዩይት ማድረጉ ግልጽ እንዲሆንላቸውና በዕለቱ ያለተ ዝግጅቱ ማለትም አሠራ ሮች አባላት በስብሰባው ማግኘታቸው ወቅት እንደሚገባው ጠቀሜታ ቅጹ አሠራ አጋዘት ጥያቄዎችን በቻ አከተ ለጠቅላ ይደረብ ማለት ፋይም በሉ የተረቀቀ ሕግ መንግሥት ለለ በለው በተቃዋሚነት ለሚከራከሩ ወገኖች የበለጠ በር ይከፈት ነው ሲሉ ተናግረዋል::

ከምሽት 12:20 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፈ::

ከእረፍት በኋላም ኮሚሽኑ ሥራውን ቀጥሎ በቀረበው የኮሚሽኑ ዕለቱ ዝግጅ ተሟላ ቷል የሚባለው ሰንት አባላት ሲገኙ ነው፣ የሚል ጥያቄ ቀርቦ ኮሚሽኑ 28 አባ ላት ያሉት በመሆኑ ከዚህ ግማሹ ማለትም 14 አባላት ከተገኙ ዕለቱ ዝግጁ እንደሚሆን፣ የኮሚሽኑ ውስጥ ሊቀመንበር የሆኑት ግለሰብ በኮሚሽኑ አብዛኛ ስብሰባዎች እንዲሁ በኛና ለኮሚሽኑ ግልጽ ባልሆነ ሁኔታ ውጭ ሀገር ሄደው ለረዥም ጊዜ ባለመመለሳቸው 29ኛ አባል ሆነው አይሟይ ቀጠሩ ሲጠቁም፣ አባላት 28 ከሆኑ ዕለቱ ዝግጁው 15 ሰዎች ይሆንም ተብሎ ለተነሳው ጥያቄ በአንድ ስብሰባ ከነበሩት አባላት ግማሹ ከተገኙ ዕለቱ ዝግጁ እንደሆነና በውስጥ አሰጣጥ ስርዓት ሃምሳ አንድ ከመቶ/ ከግማሽ በላይ/ የሚለው እንደሚሰራበት እና ከዕለቱ ዝግጁ ከሚለው ሃሳብ ጋር እንደማይገናኝ ተገልጿል::

በመቀጠልም ታትሞ የቀረበውን ሰበ ሁለት ጥያቄዎችን ያካተተውን የሀሳብ መሰብ ሰቢያ ቅጽ እና አሠራ አንድ ምርጦች ያካተተውን ቅጽ ማገላከት እንደሚያስፈልግ ፀሐፊው ጠቁመው አነስተኛ ቁጥር ያለውን ማለትም አሠራ አንድ ጥያቄዎች የያዘውን ክፍል ሰባ ሁለት ጥያቄዎችና ምርጫዎች ወደ ያዘው ክፍል ማካተትና የጉደለ ካለ መሟላት እንደሚገባ ገልፀዋል::

በሌላ በኩል አንድ አባል በመቀፈሪያና በስብሰባው ማካከል ያሉት ልዩነቶች በሥ ራው ላይ በመታየት ላይ መሆኑ ችግር አየፈጠረ ነው ሲሉ ተናግረው፣ እንደኛቸው ያስ ጦስኑትን እንደኛቸው በሌላ ጊዜ እንደ አዲስ ያቀርቡታል ይኸም በተደጋጋሚ ታይቷል:: ሲሉ አስተያየታቸውን ሰንዝረው፣ በዕለቱ ለሕዝብ ሙዩይት ተብሎ የቀረበው ሰነድ ከአ ንድ ቀን በፊት ከአባላት ከተበረከተው የተለየ መሆኑን፣ ይህ አሰራር ለምን ሊሆን እን ደቻለና አባላት ያለቀለት ሰነድ መሆኑን ከተቀበሉት በኋላ በአዲሱ ማለክ ሌላ ማቅረብ ለምን እንዳስፈለገ ግልጽ እንዲሆንላቸውና ጉዳዩ እንዲብራራላቸው ጠይቀዋል::

.../ /

000072

በዕለቱ የቀረበው ሰነድ ከአንድ ቀን በፊት ከቀረበው የጎላ ልዩነት እንደሌለው በስብሰባው ወቅት የኮሚቴው አባላት ባሉበት በሰነዱ ላይ አንዳንድ ጉልተው የሚታዩ የቋንቋና የአቀራረብ ግድፈቶችን ለማረም እንዲቻል የአርትኦት/ editing ሥራው በአንድ አባል እንዲከናወን ሃላፊነት ተሰጥቶ እንደነበር፣ በወቅቱ የነበሩት የኮሚቴው አባላት:—

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ
2. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ
4. አቶ ታዬ አጽቀ ሥላሴ
5. ፊታውራሪ ዘውዱ አቸሮ
6. አቶ ጌታቸው ዘሩ

መሆናቸውንና ከመካከላቸውም የአርትኦ ሥራው ለአቶ ታዬ አፅቀ ሥላሴ መሰጠቱን፣ በወቅቱም ከአርትኦት ሥራው በኋላ በስብሰባውና ኃላፊነቱን የወሰዱት አባል ተገናኝተው በተደረገው አርሞት ላይ ተነጋግረው ከተስማሙ በኋላ የዶክመንቱ ህትመት እንደሚቀጥል ስምምነት እንደነበራቸው ሲገለጽ በሌላ በኩል አቶ ታዬ ይህን በተመለከተ ማብራሪያ ሰጥተዋል:: ይኸውም በተሰጣቸው ኃላፊነት መሠረት በሰነዱ ላይ ፋላ የቋንቋ አገባብና የአቀራረብ አርሞት ማድረጋቸውንና ጉልተው የታዩ ግልጽ ስህተቶችን/Factual errors ማረማቸውን ገልፀው፣ በተለይ አርሞት ያደረጉባቸውን የዶክመንቱን ክፍሎች ጠቅሰዋል:: ይኸውም:—

— 1ጸ 5 ቁጥር 12 በነጥብ ሶስትና አራት መካከል
  የዲሞክራሲ ሥርዓት በመድብለ ፖርቲ ሥርዓትና
  በምርጫ መርሆዎች ላይ የተመሠረተ በመሆኑ በአንድ
  ወቅት በፊ የሕዝብን ድጋፍ ያገኘ የፖለቲካ ኃይል
  የመንግሥት መስተዳደር ሲመሰረት አነስተኛ ድምጸ
  በማግኘት የተሸነፉት ደግሞ በሚቀጥለው የምርጫ
  ወቅት ተወዳድረው የመንግሥት ስልጣን እንዲይዙ
  ዕድል የሚከፍት

የሚለው ጸንሰ ሀሳብ እንዲነሳ መደረጉን፣

...///

በገጽ 15 ቁጥር 34 አንቀጽ ሁለት ስለ አናሳ" ክፍሎች በቀረበው
ጽንሰ ሃሳብ የተመረጠ ነገር
" ስለፖለቲካ አናሳዎች በሌላ ክፍል ተገልጿል::" የሚለው ክፍል እንዲጠፋ
ይደረግልን፤

በገጽ 17 ተራ ቁጥር 38 በሚገኘው ነገር
" ... ለክልሉ ሕዝብ ሚኒ ፍርድ በበላይ ደንብ መሠረት ከፍተኛ ደንብ
እንዲመሰን ማድረግ ነው::" ተብሎ የቀረበው:—
" ... በተመሰነ ጊዜ ውስጥ ለምርጫ ከቦበት እንጻት በኋላ ለክልሉ ሕዝብ
ሕዝብ ሚኒ ፍርድ በበላይ ደንብ መሠረት በከፍተኛ ደንብ እንዲመሰን ማድረግ
ነው::" በሚል እንዲስተካከል ይደረግልን፤ በቁጥ ዩ ፓራግራፍ
" ለሁሉም አገራት ዋያፍሮ በክልሉ ምክር ቤት በከፍተኛ ደንብ ከተመሰነ ለሕዝብ ሚኒ
ከመፅረጡ በፊት ረዝም ያለ ጊዜ እንዲኖር ማድረግ ነው::"
የሚለው ክፍል እንዲጠፋ ይደረግልን፤

ገጽ 19 ተራ ቁጥር 41፤
" ሕዝብ፤በጤር፤ ብሔረሰብ ራሱን በራሱ ለማስተዳደርና የራሱን ዐይነ ለማ
ሞበን ዋና ምስተናም የማሰበብ ኃብት ማከበሩ ነው::" ከሚለው አረፍተ ነገር
ቀጥሎ" የሚል አስተያየት አለ" የሚለው ሀረግ እንዲታከልበት፤
በዚህ አንቀጽ የተመረጠ አረፍተ ነገር በተማሳሳይ ሁኔታ
" በማለት ይከራከራሉ::" የሚለው ሀረግ ታክሎበታል::

ገጽ 22 ቁጥር 46 የተመረጠ ፓራግራፍ ማለትም:—
መሬት የሕዝብ የጋራ ሀብት ይሁን ማለት ገለበብ
ከመንግሥት በመጣው ሊያለመ አይችልም ማለት አይደለም::
እንዲያውም መሬትን ለማለምት የሚፈልግ ገለበብ
ሁሉ በፍላጎት ለማግኘት የሚያስችለው ነው::

ጉዳዩ የተነጋገረበት ሀሳብ በመሆኑ እንዲስተካከል ይደረግልን፤ ከላይ የተጠቀሱት በሰነዱ ላይ የተደረጉ ዋና ዋና አርሞቶች መሆናቸውን እና ጉዳዮ እንዲስተካከሉ ከተሰሞ ማብቸው ጥፎቶች እንዳሉ መቀጠቻውን ተነጋገረው ለሰበነት ያህል በሰነዱ መገቢያ ተራ ቁጥር አንዱ መመተሰ እንደሚቻል ገልፀዋል::

...//

ቀጥሎም ፀሐፊው ደከመንት ለሕዝብ ሙሴት መድረክ በአስቸኳይ መድረስ እንዳለበት አሳሰበው የተሻለው ሀሳብ ቢቀ በሰነቱ ላይ ውይይት እንዲሰጥበትና በተፈለገው ፍጥነት እንዲሰራም መደረግ እንዳለበት ሀሳብ አቀርበው ከአባሎቹ የተለያዩ አስተያየት ተሰንዝሯል::

ከዚያ በኮሚሽኑ ሰብሳቢዎች እስከአሁን በተሰባሰበ ሀሳብ ላይ የተለያዩ ጽሑፎች ቢቀርቡ መቀየታቸውንና ይግሙም አይናገሬ መሆኑንና አሁንም ይህ የመሰያያ ሰነድ እንዲታና በማን እንደቀረበ ሳይታወቅ መቀበሉ አዳጋች እንደሚሆንባቸው አንድ የኮሚሽኑ አባል አስተያየታቸውን ሲገልጹ፣

በተሰባሰበ ሁኔታ አንዱ ሌላ አባል ሰነዱን ለማንበብ ጊዜ እንዲሰጥ መደቀ በቂጥቃ ጊዜ ለማግኘት ቢቀርብ የተሻለ እንደሚሆን ሀሳብ ሲያቀርቡ፣ በሌላ በኩል አርት ኦፍ ተቀ የሰረት አባልና ሰብሳቢው አስቀድሞ በተስማሙት መሠረት ከተገናኙ በኋላ ስለ ሰነዱ መነጋገር ይቻላል ሲሉ ሃሳባቸውን ሰንዝረዋል::

ከዚህ በመጠረሻ የኮሚሽኑን አንቀሳቃሲ እና በሕዝብ የሙሴት መድረኮች የሚካሄደው ክርክር መጊተት እንደሌለበትና ሰነዱ በአስቸኳይ በአባላት ጸድቆ መሠረቱ አስፈላጊ ነው የሚለው ጥያቄ አይሎበመገኘቱ በሰነቱ ላይ ውይይት እንዲሰጥበት ተወርቷል:: በዚሁም መሠረት የቀረበው የመጠረሻ ሰነድ የኮሚሽኑ አባላት የሚቀበሉት፣ለሕዝብ ሙሴት የዘጋጀ ደከመንት ነው የሚለው ሀሳብ፣በአሰር/10/ የድጋፍ በአምስት/5/ድምጽ ተቀባ ፀድቋል::

ፀሐፊው ድምጽ ተአቅቦ ያደረጉ አባላት ምክንያታቸውን ማቅረብ እንደሚችሉ በገለጹት መሠረት አባላት . . . ሀሳባቸውን ሰንዝረዋል::

አርጣቱ ቢደረግ በሰብሳቢውና የመረጡን ሥራ ባከናወኑት አባል በተደረሰው ስምምነት መሠረት ባለመፈጸሙ፣ በሰነዱ ማካተ መሠረታዊ ለውጥ መደረግ አለመደገን ጊዜ ሰጥቶ ተነቦ ከመረጋገጡ በፊት ድምጽ መስጠት ስለሚያስቸግር፣ ሰብሳቢውና ፀሐፊው በሚገኙበት ሰነዱ ቀርቦ አባላት እንበሙት ከተስማሙበት በኋላ ለሕዝብ ሙሴት መቅረብ ይገባዋል የሚል እምነት በመኖሩ ምክንያት ድምጽ ለመስጠት ያልቻሉ መሆኑን ገልፀዋል::

ቀጥሎም ፀሐፊው ሕዝቡ በየመሰያያ መድረክ ,የከመንቱን በመጠባበቅ ላይ በመሆኑ በተቻለ ፍጥነት መድረስ ስላለበት በድምጽ መሰሉ አግባብ ያለው አሰራር መሆኑን ገልፀው

....//

000075

በዶክመንቱ ያሉ ተከታታ ጥቦች ካሉ ድጋፍ ሰጪ / Supplimentary ሰነድ አዘጋጅቶ ማሰራጨት እንደሚቻል ለሕዝብ አስተያየት ሚዛናዊነት በዝግጅቱ ፋጽ ላይ ድምጽ እንዲሰጥበት ወደፊቱ ለሥራ አንድ ነጥቦችን የያዘው ነጥ ማረፊያ ላይ የሰፈረው ሃሳብ፣ ሰባ ሁለት ጸገሰ ሀሳቦች ባካተተው ሰነድ ማካተ ይገባ የሚለውን ሀሳብ ለድምጽ ቀርቦ፣

- በዘጠኝ/9/ ድጋፍ ሁለት/2/ ተቃውሞ አንድ/2/ድምጽ ተአቅቦ ተመዝግቦበት አለፈ፡፡

- ተራ ቁጥር 9ለ መግባት አለበት የሰበተው የሚለው ለድምጽ ቀርቦ አሥራ አንድ /11/ ድጋፍ ሁለት/2/ ድምጽ ተአቅቦ ተመዝግቦበት አለፈ፡፡

አንድ አባል ጊዜን ለመቋጋን እንዲጠቀም ሰባ ሁለት ጸገሰ ሃሳቦች ባካተተው ሰነድ መግባት ያለባቸው በሚለው ላይ ድምጽ ተሰጥቶ እንደሚሻል በዚሁ ሰነድ ማካተት ይገባቸዋል የሚል ሀሳብ ካለ በጠቅላይ ይቻላል የሚል ሀሳብ ቀርቦ ተቀባይነት አገኘ፡፡

- በተራ ቁጥር 59

  " ሁለተኛው ቤት የበጦረሰቦች ም/ቤት ሆኖ ሰማቱ ሕገ መንግሥት መተርጐም ብቻ ይሆናል" በሚለ ከተረበው " ብቻ..." የሚለው ያለ ይሰረዝ የሚል ሀሳብ ቀርቦ በስድስት/6/ድጋፍ አንድ/1/ ተቃውሞ አራት/4/ ድምጽ ተአቅቦ ተመዝግቦ አለፈ፡፡

- ገጽ 1 ም ተራ ቁጥር 10

  " ለአናሳ የፖለቲካ ቡድኖችና ሀሳቦች ከሙሉዶር ሙሉ ሙከለና ሊገጥ ቸው ይገባል" የሚለው ይጣጣ የሚል ሀሳብ ለድምጽ ቀርቦ በሶስት/3/ ድጋፍ፣ በስምንት/8/ ተቃውሞ፣ ሁለት/2/ ድምጽ ተአቅቦ ተመዝግቦበት ሳይቀጥ እንዳለ እንዲሆን ተደርጓል፡፡

- በገጽ 4 ተራ ቁጥር 45

  " በሀገ መንግሥት የተገለበ ንግድ ሥርዓት" የሚለው በተገቢው ቦታ በሰላሆነ እንዲጣጣሙ ይደረግ የሚል ሀሳብ ቀርቦ፣ አራት/4/ድጋፍ፣ አምስት/5/ ተቃውሞ፣ ሶስት/3/ድምጽ ተአቅቦ ተመዝግቦ እንዳለ እንዲሆን ተወስኗል፡፡

.../ /

000076

- በንጥ ሞረ ዳት ከቀረበው በገጽ 3 ተራ ቁጥር 9ሀ በሁለተኛው ቅጽ ገጽ 5 ተራ ቁጥር 3 በጌል ዕካ ተተ የጦሉ ሀብበ ቁርበ፣ አሥር /10/ ዶ-ጋዎች፣ ሁለት /2/ ሬሞጽ ተለቀበ ተገዝግበበት አለፈለ::

- በመወረሻው ተሻሽሎ በቀረበው በተየሀርጨን.በነሎ ላይ ሬሞጽ ተበተ ቶበት በአሥራ. ሁለት /12/ የፎ-ጋዎ ፣ በሶስት /3/ ሬሞጽ ተለቀበ ጸፎቹ የዐለት ሰበበብ ከምሽት 2:35 ሰዓት ተጠናቋል::

000077

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 65ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ታኅሣስ 11 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 65ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000078

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ታህሳስ 11 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ:

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ጸሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ስ ቱር .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... አባል
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. " ስዩም ገብረስላሴ .... "
7. አቶ አበራ ገረኝ .... "
8. " ታዬ አፅቀ ሥላሴ .... "
9. " ያሲን መሐመድ .... "
10. " ሾበፈ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሄ .... "
12. " ተክፋ ዬ ጥሙ .... "
13. " ፍርዶስ ለማ .... "
14. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
15. " ወርቅዬ ፈራሁ .... "
16. አቶ አብዱልናስር አለሳህለ .... "
17. " የሺመስ አዲሙ .... "
18. " ፋሲል ገሣሳ .... "

በስብሰባው ላይ ያለ ተገኙ:

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አበርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. " ሀሸም ገብረመርያም .... "
4. " ሞርቆስ መለደብንበት .... "
5. " ያሬድ በርሄ .... "
6. " ጌታቸው ዘቄ .... "
7. " ገብረአም ኩሌ ሐጎ .... "
8. ሲስተር አቴነሽ ጸገጠው .... "
9. ወ/ሮ ገነት ደለዋ .... "
10. " አፀየመዴን ተክሌ .... "
11. አቶ ጣሱ ዋጄ .... "

ታህሳስ 11 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥ ኮሚሽን 65ኛ መደበኛ ስብሰባ የተገኙት በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ:=

1ኛ — የሕዝብ ውይይት መድረኮችን እንቅስቃሴና የሰነዱ ስርጭትን በተመለከተ መነጋገር

2ኛ — ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር

በቀዳሚያ ለሕዝብ ውይይት በኮሚሽኑ ለሕዝብ ውይይት የተዘጋጀው ሰነድ ለተወካዮች ም/ቤት ሲቀረብ ጽሑፉ በበቂና በተገቢው ሁኔታ የተዘጋጀ መሆኑን ገከር ቤት አባላት መግለጻቸውን የኮሚሽኑን አሰራር በሚመለከት አንዳንድ አስተያየቶች የተሰነዘሩ መሆኑን፣ ይኸውም በኮሚሽኑ በኩል አስፈላጊው ቅስቀሳ ቀድሞ ብሎ በበቂ ሁኔታ ባለመደረጉ በየቀበሌው የተሰበሰበው የሕዝብ ብዛት ከተጠበቀው በታች እንደነበር፣ በዚህም ምክንያት በየቀበሌው የአወያይ ኮሚቴ የመረጠው ሂደት የተጠበቀውን ያህል አለመሆኑን በቀጣዩ ጊዜ ለቅስቀሳ የሚያገለግሉ ማስታወቂያዎች የሕዝቡን ትኩረት በሚስብ መልኩ መዘጋጀት እንዳለባቸው መጠቆሙ ተገልጿል::

የኮሚሽኑን የስራ እንቅስቃሴ በተመለከተ ለዝግጅት ሪፖርት የሚያቀርብ አንድ ኮሚቴ መቋቋም እንዳለበት ሀሳብ ቀርቦ የኮሚቴው መቋቋም ለስራ ቀልጣፋና እንደሚረዳ ተገልጿል::

መሠረታዊ የሕገ መንግሥት ጽንስ ሀሳቦችን ያካተተና አጭር ገጽ የያዘ ጽሑፍ በአርሶ አደር የተዘጋጀና ደህና የገጠሩ ውይይት በጅምር የሚሰጥ መሆኑን ለዝግጅት ተገልጿል::

በመቀጠል ዝግጅት ጋር ዕለቱ አጀንዳ በመነጋገር የኮሚሽኑ ሥራ ለማቀላጠፍ ከክልል እስከ ቀበሌ የተዘረጋ መዋቅር እንዳለ ነበር ተገልጾ ነገር ግን በአሁኑ ወቅት የኮሚሽኑ መዋቅር ከክልል እስከ ቀበሌ ድረስ መዋቅሩ ስራውን በፊት ባለው መልኩ እንቅስቃሴ እየተደረገ መሆኑን፣ ከለሎችና ዘርፎች ይከሚንትን እየተጠባበቁና በተለይ በክልል 14 አዲስ አበባ ስር በሚገኙ የቀበሌ መድረክ አወያዮች በስብሰባ ቦታ ሲገኙ ታህሳስ 4 ቀን 1986 ዓ.ም እንደምሰፍ በዚህም በመጪው አሁኑ የውይይትን ሂደት ማስጀመር እንደሚቻልና አበረታች እንቅስቃሴ እየተደረገ መሆኑ ተገልጿል::

..../ /

ሌሎች ክልሎችን በተመለከተ በ27 ሺህ ቀበሌ የሕገ መንግሥት ሰነዱ ለማሠራጨት መታቀዱንና በተለያዩ ቋንቋዎች ማለትም በኦሮምኛ፣ በትግርኛ፣ በአፋርኛ፣ በሶማሊኛ፣ በዐረብኛ፣ በአደሬኛ መተርጎሙን በሚቀጥሉት ሁለት ሳምንታት ውስጥ ለክልሎች እንደሚደርስ ለኅብ ዞኖች ጥሪ ተደርጎ ስለ ሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ ሲማር በተጠበበት ማዕት ለስራ ማስኬጃ የሚሆን 5,000/አምስት ሺህ ብር/ ዘዴው የጎላ መሆኑን አሁንም ብዛት በኩል ከክልሎች የበጀት ችግር ያጋጠማቸው መሆኑ ተገልጿል::

ውይይቱን በመመለከት አሁን ቀን በህዝቡ ዘንድ የተለያዩ ማህበራዊ አንቀሳቃሽ በሸዋርር ያለፈውን የውይይት መድረክ ዶርጁ ሚዲያ የነበረውን ችግር በማገናዘብ ሕዝብ ዓይ በበበባ የሚጠበት መንገድ እንዲፈለግ እንዲሁም ከሚሸኑ አገሮ የሥራ ቀን ግመ ገር እንደሚችል ከፕሬዚዳንቱ የተገለፀ መሆኑንና በመንግሥትም በኩል አስፈላጊው ድጋፍ እንደሚደረግ ተጠቁሟል::

በዚህም መሠረት የተደረገውን ጸሁፍ ሕዝብ በአገሩ ቋንቋ አንብቦ አስተያየት ለመ ስጠት ስለሚያስችልና ሕዝቡም የተለየ ትኩረት ሊሰጠው ስለሚችል አገሩ የሥራ ቀን እንዲመደብ በተደረገው ማሳሰቢያ መሠረት አርብ እና ሰኞ በአማራጭነት ቀርበው ከአርብ ይልቅ የውይይቱን ቀን ከአሁኑ በመቀመል ሰኞ እንዲሆን ስምምነት ላይ መድረሱን፣ ከሐሌሌ 14 እ/አበባ ታህሳስ 25 ቀን እንዲሆን ከአዲስ አበባ ሚዲ ባሉት ጥር 1 ቀን 1986 ዓ.ም ውይይቱ እንደሚካሄድ የተገለፀ ሲሆን በዚሁ መሠረት ለጠቅላይ ሚ/ር ቢሮ ማስታወቅ እንደሚቻል ተገልጿል::

ሕዝቡ በውይይት ላይ የሚያቀርበውን መንገድ መቀየስ አስፈላጊ መሆኑን የሕዝቡን ትኩረት በማሰብ መላኩና ለመቀበቀሻ እንደሆነ መዝገር፣ ፖስተር ማዘጋጀት አስፈላጊ መሆኑን፣

— በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ ላይ የተለያዩ የፖናል ውይይት ማካሄድ

— የሕትመት መጠን ችሎ በተመጣጣኝ ዋጋ ለአንባቢ የሚቀርበትን መንገድ መመቻቸት አስፈላጊ ሲሆን በዚህ በተደረገው ሀሳብ መሠረት ሸጠውን በተለከተ አገሮ ኩሚቴ ዝርዝር ሂደቱን አጥንቶ እንዲያመጣ ሀሳብ ቀርቦ፣ ያለው ጊዜ አጭር በመሆኑ ከየዞኑ ለማመጡ ተማካዮች በቀጥታ የሰነዱን ኮፒዎች በማለክ መሸጥ እንደሚቻል ታምኖበታል::

ሆኖ ውይይቱ መድረክ ማዖጣት የሚደረጉት በው ጊዜ ማንበብ እንደሚያስችል ተገለጾ ሰነዱን በነፃ መስጠት የሚለው ሀሳብ ቢቀርብም በነፃ ለመስጠት አቅም አለመኖሩን የሰነዱን ወሳኝነትና ተፈላጊነት የሚያገናኝ መሆኑን፣ የፈላጊውን ብዛት ማየት ስለሚቻል ብዛት ያለው ሆኖ የህትመቱን ዋጋ ታሳቢ በማድረግ በአዲስ አበባ ቢሸጥ የተሻለ መሆኑ ተጠቁሟል:: በሌላ በኩል ሰነዱ ቢሸጥ ዋጋ ስለሚያጠፋ ከአንዳንድ ድርጅቶችና እርዳታ ሰጪ አገሮች ትብብር ቢጠየቅና ገንዘብ ሚጢ በመንግሥት ተሸፍኖ ለሕዝብ በነፃ የሚሰጥበት

...//

000081

መንገዱ እንዲመቻቸ ሀሳብ የቀረበ ቢሆን ዐሁን ለጥርጥግ ያለው ጊዜ በቂ አንዳልሆነ ተገልጿል::

በለዚሁ የሽያጩን ዋጋ ለመወሰን በኮሚሽኑ አባላት የተለያዩ የዋጋ አማራጭ ቀርቦ አቋንቋኙ የመሰሰ በነፍ ወከር 1.50/አንድ ብር ከሃምሳ ሣንቲም/ እን ዲሆን በመግባባት ላይ ተደርሷል::

በርዋቱን በሚመለከት በዘን በኩል ሆኖ ሽያጩ በቀበሌ አማካይነት እንዲሆን ያለተመው የሚወዳት ፊደርቲ ቢሰከ ቁሬ አበር ቢመለስ የተሻለ መሆኑን ዐሁን በተ ወለከተ ሕዝብ መግዝት እንዲቻል በሬዲዮ በቴሌቪዥንና በጋዜጣ ይበጋጋቱን መግዝት የሚቻሉ መሆኑን መግለጽ እንደሚገባ ተመቅሷል::

የበነቶን ሽያጭ አበመለከቶ ለንቅስቃሴው ቀደም ብሎ ወደረግ እንደ ነበረበት፣ በቀሪው ጊዜ በነቶን አገበር ለመጓዳት ለማዘጋጀት እንደሚያዳግትና በተቻለ ፍጥነት የበነቶን ሰርዋትና ለሽያጭ መቀረብ ተፈጥሮ ለተሟያ የሚደርሰበትን ሁኔታ መሸት አበሬሳጊ መሆኑ ተገልጿል::

በሬዲዮ፣ በቴሌቪዥንና በጋዜጣ ለሚተላለፉት የህገ መንግሥት ፕሮግራም የሀዝቡን ተከረት የማስብ ሆን እንዳለበት በዚህም ሞቅት ጥብጡን ለግብያዝ መምከር፣ ሀዝቡ እንዲያገኝ ዳብቁብ መርረግ፣ የፖለቲካ ፖርቲዎችን አቋሞቻቸውን ለመግለጽ እንደ ሚችሉና በምበታሚ ቴያ ሚ/ር በኩል ለሚተላለፉት ዝግጅቶች የኮሚሽኑ አባላት አንዱ ዮር ሾት አባላነታቸው ባይሆን በኮሚሽኑ አባላነታቸው ለጥያቄው መለስ መደግ መበሬሪያ መሰ ጠት እንዳለባቸው ተገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከጧቱ 1:10 ሰዓት ተዘግቷል::

000082

የሕገ መንግሥት ጉባኤ 66ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ታህሳስ 15 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 66ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000083

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ታህሣስ 15 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ፡</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዞማዴ ስቱሮ .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ታዬ አፅቀ ሥላሴ .... "
6. " አብዱላዚዝ አህመዱ .... "
7. " ቃሲም ሮሐሞዱ .... "
8. " አሰፋ በሩ .... "
9. " ተስፋዬ ብሩ .... "
10. " ግርፋስ ወልደሰንበት .... "
11. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... ም
12. " ማርያም ፋሪሁ .... "
13. " አፀደማርያም ተክሌ .... "
14. አቶ አብዶናስር አሊሰሀል .... "
15. " የሹዋስ አሰማሩ .... "
16. " ፋሲል ገቢሳ .... "

<u>በስብሰባው ላይ ያልተገኙ፡</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. " ተሾመ ገበረ ማርያም .... "
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረስላሴ .... "
5. አቶ አበራ ዋረኛ .... "
6. " የማነ በርሔ .... "
7. " ፃርዮስ ለማ .... "
8. " ያሬድ በርሔ .... "
9. " ጌታቸው ዘቁ .... "
10. " ገብረአም ኩሌ ተክ .... "
11. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
12. ወ/ሮ ገነት ዘለቀ .... "
13. አቶ ግሩም ሚጃ .... "

000084

ታህሳስ 15 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥ ኮሚሽን 66ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለመነጋገሪያ የቀረበው አጀንዳ

- በሕዝብ ግንኙነት ክፍሉ የቀረበ ሪፖርት ማዳመጥ
- በክልል አስራ አራት የሚደረገውን የሕዝብ ውይይት በተመለከተ መነጋገር
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር::

በቀደሚያ የኮሚሽኑ ሊ/መንበር ሮዮ ዐለቱ አጀንዳ ከመግባታቸው አስቀድሞ አቶ ለማ ደሳለኝ በደብዛ ህብረት ተመክለው የመጡ መሆናቸውን ገለፀው ለዝግሎ አስተዋውቀዋል::

በመቀጠል የኮሚሽኑ ስብሰባ ጥር 4 ቀን 1986 ዓ.ም ከኮሚሽኑ በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ ማገለጫ የሚሰጡ የሚጠ አንግዶች የሚመጡ መሆናቸውን አስታውቀዋል

እነሱም:—

1. ፕሮፌሰር ሪቻርድ ሊንጋስተርማ የመጀመሪያው ሲሆኑ የሚያቀርቧቸውም
   - comparative relation system
   - politices of ethinicity and gender
   - Legistlation and Democratic Process
2. ሌላው ፕሮፌሰር ኮሊ ኮናዘ ፊሪስ ባቻላ ሲሆኑ የሚያቀርቧቸው የመነጋገሪያ አርእስቶች
   - Creation of loyal opostion,multile ethinic problems in political systems, constitutionalism in Africa

ቸውን ገለፀው በውይይቱ የኮሚሽኑ አባላት እንዲገኙ ጋበዝዋል::

ቀጥለው ሊቀመንበሩ ሮዮ ዐለቱ አጀንዳ በማዘለቅ እሁድ በሚደረገው የመጀመሪያ ዙር የሕዝብ ውይይት በኮሚሽኑ በኩል ማንገባ ተደርጉ የሚደረጉ ተገ የውይይት ፕሮግራም ለማስተካከል እንደሚረዳ ገለፀው በሕዝብ ግንኙነት በኩል ስለ አጠቃላይ ዝግጅት ማብራሪያ እንዲሰጥ ተጠይቋል::

ታህሳስ 17 ቀን በአ/አበባ በ307 ቀበሌዎች በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ ላይ ውይይት የሚጀመር ሲሆን ሕዝቡ በውይይቱ እንዲሳተፍ ለማድረግ ቅስቀሳ እንዲ ቀጥሎ ከማስታወቂያ ሚ/ር ጋር በመተባበር በብዙሀን መገናኛ በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳብ ላይ ተገቢ ዝግጅት መደረጉን እንዲሁም የማስታወቂያ ሚ/ር ባደረገው

..../ /

000085

ተባብረው በኋላ ከሚኖሩ ላይ በሚገጠም ማባሪያ ትምህርት በማስማት በየና የና መንገዶች
ተሰማርተው የተደረገና፣ ፖሊስ ኃይሎች በኋላ ደንቡ ተዘጋጅተው በመንገዶችና በቀበሌዎች
እየተጠመቁ ነው ሆኑን፣ ለምሳሌ በየአካባቢያቸው የራሳቸውን መስታወቂያ ማሰጠር ችሎታን፣
በረዳትና በቴሌቪዥን በሁለት የማገናኛ ዘርፍ ሕዝብ በሚደረገት እንዲሳተፍ ቀስ በቀስ
ለማድረግ መዘጋጀታቸውን፣ ለገንዘብ በኩል ለሕዝብ እንዲጠቅ የተሰየነው በነው
በማጠሬ ማከምያት በሁሉም ቀበሌዎች ያለማዳረሱንና ለምቹት ቀበሌዎች ብቻ 50 ክፐ
ለከፈሉን፣ ክፍሉ ሳላደረባቸው ቀበሌዎች እስኪደርሱ ድረስ እየመጠቀ ነው ሆኑንና
ሰዓት በ2:00 ሰዓት እንደሚጀምር ገላፀው እያንዳንዱ የከማቹ አባል በስራው
ለተሰማሩ ብነትና ከትትሉ ቢያደርግ ጥሩ ሊሆን እንደሚችሉና እስከ አሁንም በህ
ዝብ ግንኙነት በሁለት አባል ብቻ እንቅስቃሴ እንደሚደረግ የሌሎች ብነተኛ ካለታ
ከስብስበ በስተቁር አጥጋቢ ውጤት ያመጣል ማለት አስቸጋሪ እንደሚሆን ጠቁመዋል::

የሬታችን አሁኑ በከለላ 14 በሚገኙ ቀበሌዎች በሕግ መንግሥት ጸንሰ
ሀሳብ ላይ ውይይት የሚደረግ ነው ተገላጸ በዚሁ ውይይት ሕዝብ በነቂስ ወጥቶ
እንዲሳተፍ እንዲችል በተለያዩ መልክ ቀስ በቀስ እየተደረገና ከነዚሁም በከማቹ በኩል
የሰበሰ ፖሊስ ኃይሎች እየለጠፉ ነው ሆኑን፣ የም/ሊ/ር ባደረገው ተበብር ለቀስ በቀስ ስራ
በዘጋጅ ከሚኖሩ በመዘጋጀር ቀስ በቀሱ መጀመሩን ዘገዳሪዳና ቀበሌዎች የየራሳቸውን
በቀስ መጀመሪ ቸውን እንዲሁም አደሮች የፖለቲካ ፖርቲዎች የራሳቸውን አባላቶች
በውይይት እንዲሳተፉ ለማድረግ ቀስ በቀስ ጀምረዋል:: አንዳንድ ቀበሌዎች በራሳቸው
አነሳሽነት ጥሪውን በጽሑፍ በማድረጋቸውና አጥጋቢ እንቅስቃሴ እየተደረገ ነው ሆኑን
ገልፀዋል::

በከማቹ በኩል ለእያንዳንዱ ቀበሌ አንድ ደብዳቤ በጽሑፍ ብዛት ቢላከለት
ሀሳብ ተሰጡ ይበላል ሊያሰበበት እንደሚችል ተጠቁሞ ሆኖም ይህን ለማድረግ ካለው
የጊዜ እጥረት አኳያ ሊደርስ እለመቻሉ ተገላጿል::

ሕዝቡም ትኩረት ሰጥቶ በብዛት እንዲመጣ በውይይቱ ቀን የዐደር ሰበሰባ፣
ሽምግልና የሚያደርጉ ሁሉ በውይይቱ ምክንያት ፕሮግራም ቸውን እንዲለውጡ ማሳሰቢያ
እንዲሰጥ የሚል ሀሳብ መነረጡንና ይህንኑ ችግር ለመፍታት ጥረት እየተደረገ መሆኑን፣
በከላሉና በስራ በሚገኙ መረዳጃዎችን ሰዎች ሰብሰባዎች ለጊዜ በደረጉን፣ ሰሀ
ዝብ መቀስ ቀሽ የተዘጋጀው ጉዳዩ ከፍ ተኛ ጥንቃቄ የሚያስፈልገውና ግጥሙም ሰሰሰ
ባለ መለኩ የተዘጋጀ መሆኑ እንዲሳሰበት ተጠቁሟል::

በማስከተል ውይይቱ የሚጀመርበት ሰዓት ሊታሰበበት እንደሚገባ አብዛኛው
የሬ ሕዝብ አሁኑ ግን ቤተክርስቲያን የሚሄድና ከቤተክርስቲያን መልስ መሆኑ ያ

000086

ቤት ድርስ የሚደጥ በመሆኑ በመኖት ተበበሩ ግለ ት አገልግሎት ችግር ታግቶ ሰዓት የሚጠብቅበት መንገድ እንዲፈለግና ለሚደፈ ተም ማር ማሳየት አገልግሎት አለ. ፈልጓል::

በቀበሌያች የሚደረጉትን ምርጫ ቶች ደካማና ጠንካራ ጎናቸውን ለመገምገም እንዲያግች፣ ከተማ ያቀ ሕዝብ የሚሰነዘረውን አስተያየት ለመሰብሰብ ፣ በአመያዩና በተመያዩ ቀኩልሉ የሚታየውን ችግር ለማውን ባመያዩ የምርጫ ቶን ማገፈስ ገንገ፣ የመደፊ ቶን የምርጫት መደረክ ለመበትከል እንዲረዳ እያንዳንዱ የኮሚሽኑ አባል በመኖሪያው ቀበሌ በሚካሄደው ምርጫ በመገኘት ለኮሚሽኑ ሰበሰቢ ሪፖርት እንዲያቀርብ ስምምነት ላይ የተደ የተደረሰ ሲሆን በአንዳንድ ቀበሌያች የሚካሄዱትን ምርጫ ቶች የኢትዮጵያ ድምጽ በማሰጠጥ ተበበር አማካይነት የምርጫ ሂደት በቪዲዮ ተቀርጾ እንዲቀርብ ፕሮግራም የተያዘ መሆኑን ተገለጿል::

ከከተማው ውጪ ያሉ የምርጫ መደረኮች የስራ እንቅስቃሴ ለመገምገም የተመሰ ኑ የኮሚሽኑ አባሎች ከከተማ ወጣ ብለው እንደበበታና ኩተቢ የሚያደብት መንገድ እንዲ ፈለግ ሀሳብ መቅረቡን እንዲያውም የዝግጅት ተኩረት በአዲስ አበባ ብቻ ስለሆነ የክልሎች እንቅስቃሴ ከምን እንደደረሰ በተለይም ርቀት ባላቸው አካባቢዎች ጋምቤላ፣ አፋር፣ ጉጂ ባሉት መረጃና ቀበሌያች ያለው እንቅስቃሴ ስለ በነው አሰረጣጠት፣ ለአመያዩች ገንዘቢ እንዲረዳ ገለጸ ማሰጠት ያለማሰጠቱ ጋምም የተገለጸ ነገር አን ደሌለ ከአንዱ የኮሚሽኑ አባል ተጠይቶ በነቀ በደረባቸው አካባቢዎች ደቡብ ብርሃን፣ አርሲና ሚሳኤ በመባሰሉት የሚጎበኙ መሆኑን አብሪና ጉንደር እንደ ተሳካ ገለፀዋል::

በሌላ በኩል አንዱ የኮሚሽኑ አባል በክልሎች ከተማና ገጠሩ ምርጫ ቶን በአንዱ ቀን ማደረጉ ለማረጃ አሰባሰብ ስለሚያስ ችግርና ጊዜም ስለሚያጥር በተለያዩ ቀን የሚደረግበት መንገድ እንዲገኝ ቻቸ ሀሳብ ቀርቦ ከለሎችን በተጨማሪ ይበለጥ በሚቀጥለው ሰበሰባ እንደሚታይ ገለፀዋል::

በመጨረሻም ስብሰባው ታህሳ' 19 ቀን 1986 ዓ.ም ምርጫው ምርጫ የሚ ደረግበት መሆኑን የኮሚሽኑ አባላት ለንዲገኙ ጋብዘው የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 1:00 ሰዓት ተጠናቋል::

የህገ መንግስት ጉባኤ 67ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000087

ታህሳስ 18 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 67ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000088

ስብሰባ ቦታ............................ ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባ ቀን............................ ታህሣሥ 18 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ........................ ሰብሳቢ
2. " " ዳዊት ዮሐንስ........................ ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቱር........................ አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ........................ "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ........................ "
6. ዶ/ር ሰዩም ገብረሥላሴ........................ "
7. አቶ አበራ መረኘ........................ "
8. " " ታዬ አፅ ቀሥላሴ........................ "
9. " " ያሲን መሐመድ........................ "
10. " " አሰፋ ብሩ........................ "
11. " " የማነ በርሄ........................ "
12. " " ተስፋዬ የሚ........................ "
13. " " ናርዶስ ለማ........................ "
14. " " ሻር ሸክ መለደሰንበት........................ "
15. ዶ/ር ከበደች አርዓቾ........................ "
16. " " መርየም ፋሩህ........................ "
17. አቶ ለማ ደባለኝ........................ "
18. " " አብደናስር አሊሣህል........................ "
19. " " የሺዋስ አደማሱ........................ "
20. " " ፋሲል ገቢሳ........................ "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን........................ ም/ሊቀመንበር
2. " " አብርሃ ገ/መስቀል........................ አባል
3. " " ተሾመ ገብረማርያም........................ "
4. " " ያሬድ በርሄ........................ "
5. " " ጌታቸው ዘሩ........................ "
6. " " ገብረአብ ኣኪለ ዘካ........................ "
7. ሲስተር አቴነሽ ዳግጠው........................ "
8. ወ/ሮ ገነት ይልማ........................ "
9. " " አፀደ ወይን ተክሌ........................ "

ህሣስ 18 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግስት ጉባኤ 67ኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን የዕለቱ የመ ነገ የቀረበው አጀንዳ:-

ታህሣስ 17 ቀን 1986 ዓ.ም በህገ መንግስት ረቂቅ ሀሣብ ላይ የተካሄ ደው የመጀመሪያ ዙር የህዝብ ውይይት ግምገማ

000089

ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር::

በክልል 14 ሥር በሚገኙ ከተማና ገጠር ቀበሌዎች በህገ መንግስት ረቂቅ ሀሣብ የመጀመሪያ ዙር ውይይት ታህሣስ 17 ቀን 1986 ዓ.ም ማድረጋቸውንና ይህንኑ ውይይት ለመገምገም እንዲያመች የኮሚሽኑ ሳባሳት በመናፈያ ቀበሌስቸው በመገኘት ሪፖርት እንዲያቀርቡ ቀደም ብሎ ስምምነት ላይ መድረሱን አስታውሰው በዚሁ ሪፖርት አንድ በአንድ እንደሰማ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ጋብዘዋል::

በወረዳ 18 ጠበሌ 41 ግሎ ሠፈር በውይይት ላይ የተገኘው ህዝብ ብዛት 105 ውይይት የተጀመረበት 4:00 ሰዓት ከተማ ያለ አብዛኛው በዕድሜ ገፋ ያሉ ሲሆኑ ሴቶች ግን ጥቂቶች መሆናቸውን የውይይት መድረክ ሰብሳቢው በሰዓቱ ያልተገኙት አወያዮች ለህዝብ በቂ ገለፃ ለመስጠት ያለመቻላቸውን በዕለቱ ውይይት የተካሄደባቸው ሠ.ለ.መ.እና የሚጠበቁ ሥርዓት መሆናቸው፣ የመንግሥት ሥርዓት ያለው ግና መ[illegible] ሠፊ፣ወበበ በሚለው ርእስ በአወያዮች በቂ ዝግጅት ለመደረጉ ከተከበ[illegible] ለማብራራት ቀለመቻላቸውን፣ እንዲሁም አናሳ ብሔረሰቦም ብዙ ውይይት እንደ ተካ ሔደበት በመጨረሻም ከአወያይ አንዱ ማስተካከሉን በአጠቃላይ ከተወያዩ የቀረ ያቀ ረሀቦች መሠንዘራቸውን ህዝቡ የውይይቱን መንፈስ በማስተካከልና [illegible] የነቃ ተሣትፎ በማድረግ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 7:00 ተጠናቋል::

በወረዳ 2 ቀበሌ 14 ከቴድሮስ አካባቢ ለውይይት የተገኘው ሕዝብ ብዛት 218 በውይይቱ ላይ የአስፈላጊነት ስምነት ተከታዮች መኖራቸውን ውይይቱ በሰፋት መካሄ ዱን በዕለቱ ያከራከረው ርእስ የመንግስት ግና የሚለው መሆኑን፣ በዚሁ ቅዳሜ ተከራኪ ተጠያቂ እንደነበርና በተለያዩ መልኩ የመንግስት ግና መኖር እንዳለበ ት የእህልና የመድህኒት ባጠቃላይ የዋጋ ንብረት ለማረጋጋት እንደሚጠቅም፣ የህዝብ ተወካዮች በህዝብ መመረጥ እንዳለባቸው ይህም ከፍተኛ ድጋፍ ማግኘቱን ሌላም አናሳ ብሔረሰብ ብዙ ውይይት እንደ ተካሔደበትና በውይይቱ ወቅትም የቋንቋ ችግር መኖሩን፣ለሽያጭ የቀረበው ሰነድ በቀበሌዎቹ መጠቀቱና ያለመዳረሳቸውን፣ አወያዮች ደህና ግንዛቤ ያላቸውና በትክክል ለማስረዳት መቻላቸውን በዚሁም አንዱ ሞዐሪፍ ጨርሰው ከቀኑ 9:00 ሰዓት የዕለቱ ውይይት ተጠናቋል::

በወረዳ 15 ቀበሌ 30 ለውይይት የተገኘው ህዝብ ብዛት 160 ሲሆን [illegible] ያቺ ሲቶችና ጥቂት ሰጣቶች መኖራቸውን ውይይቱ የተጀመረው 4:00 ሰዓት ሲሆን

...///

000090

ች ምዕራፍ ተነበ በሁለት ጊዜ ጣቢያ እስከ 30 ቁጥር ደረሰ ደርሶ መ[illegible]ጥ
በዕለቱ በዙ ያምያዩ የኮሚሽኑ አመቻቸር በተመለከተ ሰሆን ተመደቦ መ[illegible]
ክራ ቴክ መብት እንዳለ ያመለክታል የሚል አስተያየት ከህዝብ መቅረቡን፣ የጎን
ሴ ሚና ማሉ በመሉ፣ ሠፊ፣ ጠባብ በሚለው ጣቢያ ተከሴዩ መንገስት በሰፊው [illegible]
ብ ገነን ስለሚሆን እንዲሁም ጠባብ መሆን አለበት የሚሉም እንደነበር፣ ህግ
ሠንግሥትና የምርጫ ስርዓት በዕለቱ መታለፋን አመያየት ከተመደቡ የሚሠራ[illegible]
ህዝቦች አሰባሰብ መልስ ለመስጠት ያለመቻላቸውን ህዝብም ደግሚ እንዲነ[illegible] ቸው
ጠ የቃቸውን፣ በደምጽ አሰጣጥ ወቅት ችግር እንደነበር፣ለሽያጭ እንዲሚል የተመ
ር ሰነዱ በቀበሌ እንዳለ ተሸጠና በመጨረሻም የዕለቱ ጣቢያ 7:00 ሰዓት
ጠና ቀቀን ገለፀዋል::

በጣቢያ 17 ቀበሌ 17 ኡራኤል አካባቢ ለጣቢያ የተገኘው ህዝብ 200 [illegible]
ሆኑን በመህከል አያደረጉ መጣታቸው የዕለቱ ጣቢያ 4:00 ሰዓት መጀመሩን፣
በዙ ያምያዩ የመንግስት ሚና እና አናሳ ብሔረሰብ በሚለው መሆኑን ከበ[illegible]ር
በኋላ ሙሉና ደስጣቸው መባሉን በመጨረሻም ጣቢያው በ7:00 ሰዓት ተፈጸሟል::

በጣቢያ 23 ቀበሌ 12 ለጣቢያው የተገኘው ህዝብ 250 መሆኑን በዙ ነዋሪ ቻ
በከለሳቸው ስለሚደርሩ የተመደቡ በዛት መቀነሱን ጣቢያው 4:00 ሰዓት መጀመሩን
ከተመደቡ መህከል አብዛኛዎቹ ሴቶች ሲሆኑ የመጣት ቁጥር አናሳ እንደነበር፣ለመደ
ቸ በሰዓታቸው እንደ ተገኙ አናሳ ብሔረሰቦችም በጣቢያው ላይ መካፈላቸውን፣[illegible]
መንግስት ስርዓትና ሚና ስፋትና ጥበት አመያየት ሆነ ከተመደቡ መህከል አጥጋ[illegible]
ሳሽ ሊሰጥ ያለመቻሉን የኮሚሽኑ አመቻቸርና ሲደተን ከጸሐፊ የበለጠ አንድ የ
ቀበሌ ነዋሪ ጥሩ መብራሪያ መስጠታቸውን የህዝቡም ንቃት ሀሊና ከፍተኛ እንደነ
በር በሀ-ለ, መ-ሸ, አስተያየት መስጠታቸውን እንዲሁም በዕድሜ የገፉ አዛውንት ቻ
ህዝብ ቸውን በደፍረት የስነዛሬ መሆኑን የአመያየቱ በቂ ዝግጅት ያለማ[illegible]ረግ
ከተመደቡ መህከል ሠነዱ በተደጋጋሚ እንዲነበብላቸውን በሽያጭ ለህዝብ የሚ[illegible]ው
በነፍ በየቀበሌው እንዳለመጠ ነዋሪ ጥሬ እንቅስቃ[illegible] ያደረገ መሆኑ ገለጸው [illegible]በ
ደራቱ አመያየቱ በቂ ዝግጅት ቢያደርጉም የተሻለ መሆኑን ጠቁሟል::

ጣቢያ 17 ቀበሌ 18 ሯᑦ ማዘሪያ በጣቢያው የተገኘው ህዝብ በዛት 185 ሲሆ[illegible]
ን በጣቢያው ብዙዎች በዕድሜ ገፋ ያሉ እና ቶች እንደነበሩ ጣቢያው የተጀመረው በ
3:30 ሰዓት መሆኑን በዕለቱ የተመናከረ ቀስ ቀኝ ባለመደረጉ የተበ ቀውን ያህ
ል ሰው አለመምጣቱ በተገኘው ህዝብ የበሰሉ ሰዎችም በመናሬ ቸው ጥሩ ጣቢያ
መካሄዱ ተገለጸ በመጨረሻ ተያያዥ በሌለበት የረቂቁን [illegible]ራ ማካሄዱን አገባብ
ነው መደ የሚል ጥያቄ ቀርቦ የዕለቱ ስብሰባ በዚሁ አብቅቷል::

ጣቢያ 22 ቀበሌ 02 ሬዩታ በጣቢያው በተገኘው ህዝብ በዛት 1234 የተጀመረው
በ ሰዓት ሲሆን ከቢተክርስቲያን ጋለሰ እንደሆነ ሠስት ምዕራፍ ከተነበበ በኋላ በ-
ድምጽ አየሰሙ ሄደዋል:: ሰብአዊ መብት አስከባሪ ማን ነው የሚል ጥያቄ መሰንዘሩንና
...///

ቃለ ወለስ በሰጠት በጽሁፍ የሰፈረ ሕገ መንግስት ብቻ እንደሆኑ አብራርቷል::
በቸ በዊገበ ተንሸርሸራል በዕለቱ ስሞነት በተደረሰባቸው ጸንስ ሀሳቦች ላይ
ስያቸ ድምጽ አለመስጠታቸውን የኮሚሽኑ አባ ዩሉ ዲሞክራሲያዊ ነው አይደለም
እንዲሁም የመአንበሳና የኢ.ብ.አ.ፖ ኮሚሽኑ አባልነት መጣታቸው ጠዋዩቀ ወልዐ
ሰሞያይ ለመስጠት አለመቻላቸውን የአሞያዎች ብሶት ተሞያዎን ሀዝብ ...iente
ረን፡ ቀለመ ቻለን በመጨረሻም ጉዳዩ በ8:00 ሰዓት አብቅቷል::
24 ቀበሌ 25 አዳስ ከተማ ለጉዳዩት የተገኘው ሀዝብ ብዛት ከ250_300
ተዶማይን ተገኝቷል ጉዳዩ የተጀመረው 4:00 ሰዓት መሆኑን ሴቶች ዐብዛት ተገኝ
ተዋል፣ መንደቸና መጠቸ ቀጥራቸው አናሳ እንደነበር፣በቀበሌው አዳራሽ ስለሌለው
ጉዳዩ በደንኳን መካሄዱን፣ በዕለቱ የቀዳስ ጊዮርጊስና የበና አገር ቤተ ጠፍታ
ነበር ብዙ ሰጎዶች አለመ ጣታቸው ጉዳዩ ተ መዐሬፍ በመዐሬፍ የተካሔደ ሲሆን
ዕለት ያከራከረው የመንግስት ግና ምን መሆን አለበት ለዚህም የተሰጠው ምላሽ
በብ መሆን እንዳለበት፣ የኮሚሽኑን አሞቃር በተመለከተ በአጭር አስቀምጠዋል::
የዚህንአይነት አቀራረጽ እንዳለታዩና አበረታች እንደሆነ ገልፀዋል:: አሞያዎቹም
ቅዎቻቸውን መጠከራቸውን 25 የመሞያያ ሠነዱ ቀርቦ ለሀዝብ የተሸጠ መሆኑንና
ህ የዕለቱ ጉዳዩት አብቅቷል::
24 21 ቀበሌ 01 በጉዳዩ ተ 170 ያሀል ሀዝብ ተገኝቷል ጉዳዩ ተ የተጀመረው
30 ሰዓት ነው ጎንዶ በብዛት መጥቷል የሴቶች ቀጥሊ አነስተኛ ነው ከአሞያዎች
ከለ ሁለት ሴቶችና ለመከረከ አዳስ እንደነበሩ፣ለውይጽ ከደረሱ በኋላ ሙዩ ጉዳዩ ተ
ያሜ አሉ፣ብዙ ያከራከረው የመንግስት ግና ነው አናሳን በተመለከተ በገለጸ መሞያ
ታቸውን ተሞዳዩር ከሞዩቀ ጉከለና እንደሚያስፈልግ፣ የህገ መንግስት መሸሻለ በተመከተ
እንደ ተሰጠበት፣በበአ ጊ መብት አስከባሪ ቢሮ መኖር እንዳለበት ተዳቆ ሥራው
ንግስት ቀጥጥር ነፃ መሆን ይኖርበታል የሚል አስተያየት ቀርቧል::
ት የሚቀርበው ሪፖርት ከአረፍት በኋላ እንደሚቀጥል ገልጸ ኮሚሽኑ ከምሽት 12:30
ስሻይ አርፏል::
24 14 ቀበሌ14 ባሀን ሠፈር የጉዳዩ ተ ተሳታፊ ብዛት 300 ሲሆን ጉዳዩ ተ
የተጀመረው በ30 ሰዓት እንደነበር በሰብሰባው አብዛኛው መንደቸ እንደነበሩ ሴቶ
ችና መጣቸው መኖሬቸውን እንዲሁም ምሁራኖች በሰብሰባው መሳተፋቸውን፣ሰለኮሚሽኑ
ፈረገዷት ብዙ አሞያዩቱዋል የገበሬዎች ተሞካዩ መኖር እንደነበረውት የመንግስት
ን በተመለከተ በተለያዩ መልክ ተመልክተውታል በዚህም ሠፊ የሚለው በመሬት ይዞታ
ጸዩ ቀን፣ማእንበሳ በሰሳመከንፈረንስ ተገኝቷል ስለዚሁ ሁኔታው እንዲገለጸላቸው
ጠየቃቸውን በመቻላቸው ተሞያዩ ጥሬ እንቅስቃሴ ቀደረገ መሆኑንና የዕለቱ ጉዳዩት
8:00 ሰዓት አብቅቷል::

...///

ወረዳ 17 ቀበሌ25 ገርጂ በውይይቱ ላይ ከሁሉም የህብረተሰብ ክፍል ሴቶች፣ወጣቶች፣
ነጋዴዎች ምሁራን ተገኝተዋል:: የገበሬዎችን ተግባሮች ለምን እንዳልተከፈሉ ወጠ
የተሰጠው ግላሽ ኮሚሽኑ ሲገቱ የቀረበ እንዳለ ነበር ተገልጿል:: የኮሚሽኑ
አባላት ከተማ ምሁራን ህዝብ አሚኖበት ውጤቱ አገኝቷል የመንግሥት ሚና በሚለው
በዙሪያ የተደረገበት መሆኑን በተለያዩ መልክ አይተውታል መንግሥት በመካከለኛ
ደረጃ በማስጠበቅ በኩል እንደሚገባ በወቅቱ ሲታይ በስተት ያለው ውይይት መካሄዱን
ገልጸዋል::

ወረዳ 18 ቀበሌ 26 አስራሊላ ገፈሸ በውይይቱ የተገኘው ህዝብ 87 ወንዶችና ሴቶች
በዛታቸው አከል መሆኑን ጠቅሰ የለም ውይይት እንደተመራ ከተወያዩ መሀከል የአመያየ
ቶች አመራረጥ ስለሰ ተረቅ ግን መረጣቸው በትክለት ንትርክ መፈጠሩን መንግሥት ጥርጣ
ያ ቀጣቸው መሰሉቸው እንደ ነበርና በመጨረሻ ግልፅ ታቸው የመንግሥት ሚና ብዙ ግክ
ራክሩን ይሁንንም በተለያዩ መልክ አይተውታል:: ጠባብ ከሆነ ህገ ምህታና አገር
ማጠበቅ ብቻ ስለሚሆን ትምህርት ቤት መንገድ፣ሆስፒታል የሚሰራ ስለሌለ ስራ የሚ
ለማ ይገፈዋል:: በዚሁ የዕለቱ ውይይት በ8:00 ሰዓት አብቅቷል::

ወረዳ 18 ቀበሌ 17 8000ሕዝብ የሚኖርበት አካባቢ መሆኑን ነገር ግን በውይይቱ
ላይ የተገኘው ከ250_275 እንደሚደርስ ውይይቱ የተመራው በ4:00 ሰዓት ሲሆን
በዛት ያላቸው ተወያዮች ሲገቡና ሲወጡ ነበር:: ወጣቶች የሎምሽግሌ፣ ሰራተኞች ምሁ
ራኖች ነበሩ::' ሰነዱ ሲነበብ ለማዳመጥና ወደ ውይይት ለመ ሄድ መቻል እንደ ነበር
ወገያያ ሰነዱ በቀበሌው አለደረሰም:: ምዕራፍ አንድ እና ሁለት ብቻ ተነቧል የመ
ንግስት ሚና ብዙ ያወያየ መሆኑ ተወያዮች ሳይበለቁ በ7:00 ሰዓት ውይይቱ አብቅቷል::

ወረዳ 24 ቀበሌ 13 ቀጠና ሁለት ሺል ለውይይት የተገኘው ህዝብ ብዛት ከ300
በላይ መሆኑን አብዛኛው ወንዶች ሲሆኑ ወጣቶችም እንደ ነበሩ ሰነዱ ምዕራፍ በምዕራፍ
መነበቡን ብዙ ያወያየው የመንግሥት ሚና የሚለው እንደ ነበርና ከዚህም ውሎ በሙሉ
ሁሉን የከሚገስት ሥርዓትን የሚያመለክት ጠባብ ከሆነ አገሪቱ ታዳጊ ስለሆነች ስራ
በማለት ስምምነት መደረጉን ሌላው ደግሞ አስጠጡ ማስተር ፕ ቢሆን እንደሚሻል የህገ
መንግስት አዘጋጅት ውይይት መደረጉን፣የመምህራን ማህበርና ሰራተኞች ማህበር አንዳ
ንተኞች እንደሆኑ መጠየቃን በመጨረሻም የዕለቱ ውይይት በ8:30 ሰዓት አብቅቷል::

ወረዳ 9 ቀበሌ 20 በውይይቱ ላይ ላይ የተገኘው ህዝብ 230 እንደሚደርስ ውይይቱ
የተመራው በ4:30 ሰዓት መሆኑን በውይይቱ አዘጋጆችና በጥርጊያ ላይ ያሉ መገኘታ
ቸው፣ ቀበሌው አዳራሽ ስለሌለው ውይይቱ የተካሄደው በውጭ ሲሆን
ህዝቡ ከቤተክርስቲያን መልስ የመጠ መሆኑ፣በሕገ መንግሥት ከሚሽን አደረጃጀት ስፋ
ያለ ውይይት መካሄዱ፣እንዲሁም የመንግሥት ሚና ብዙ ያከራከረ እንደ ነበርና ውሎ በሙሉ
የሚለው ጠለቃ መገባት ስለሚሆን ስፋ ባለ መንገድ ቢሆን የተሻለ መሆኑን፣ስለዲሞክራሲ
በሰፊ መገለጹን:: እናሳን በተመለከተ ልማድ ስሌለ ግብሩ እንደሚደገብ ስለ ህገ
መንግስት አስፈላጊነትና የዲሞክራሲ ሀሳቦችን በቂ ስላልሆነ የተሟላ ሕገ መንግስት
እንደሚያስፈልግ ይህም 120 ገጽ በማግኘት ማለፍን ለህዝብ እንዲቀርብ የተወሰኑ
ሰነድ በቀበሌው የዕለቱ ውይይት በደህና ተጠናቋል::

ወረዳ 23 ቀበሌ 15 ውይይቱ ሲጀመር የነበረውሕዝብ ብዛት 60 እንደሚሆን የተመ
ራው በ3:30 ሰዓት ሲሆን አዳራሽ ስለሌለ በበባው ለህፃናት በተሰራ ት/ቤት እንደ
ነበር፣ተወያዩ በመጠ ቀጥር ገበብ እንደሚጠረጥ ሠነዱን ሠስቱም አወያዮች እየተፈራረቁ
ሲያነቡ ተሰብሳቢዎች ለማዳመጥ ስለ ተሰላቹ ንባብ ይቆምና እንወያይ የሚል ሀሣብ

....///

ጉባኤቱ ማካሄጃን፤ከተማ ያዩ ምሁራን ጽሑፍ ተደግፎ እንዲነበብላቸው እንደሚጠይቁ ተገልጿል::

ወረዳ-23 ቀበሌ 12 የሜዳ ከረፍን ችግር እንዳለ በእለት በተደረገ ጉባኤ ላይ የበሰሉ ደህና አመለካከት ያላቸውን ያቸው እንደነበሩና ለሽያጭ የሚቀርበው ሠነድ ለቀበሌው እንዳላደረሰ ተገልጿል::

ወረዳ 17 ቀበሌ 19 የቲንስ የተሰበሰበው ሕዝብ ብዛት 120_150 እንደሚደርስ ጉባኤ በሰፋት እንደ ተካሄደ አመያዎች ማብራሪያ ሰጡ ያለመቻላቸውን፤ በዕለት በዙ የቨረበረው የመንግስት ጊዜ የሚለው መሆኑን፤ ውሎ በሙሉ ስራ ለማለው ማብራሪያና ጋሳ ሊ ተጠይቀው አጥጋቢ ማብራሪያ ለመስጠት አለመቻላቸውን በጽሑፍ ጥናት ስለፖለቲካ ፓርቲ አለ ተገለጸም:: የጥያቄና የጽሑፍ እንደ ሎሳው ጥያቄው መጀመርያ እንደሆነ ለተነሱ ጥያቄዎች አመያዎቹ ሆኑ ኮሚሽኑ ለመመለስ ያለ ችግር እንደነበር በጉባኤ ጊዜ ጥያቄ ሲነሳ ያለፈውን እንደገና እንዲነበብ መጠየቃቸውን፤ የህዝብ ግንዛቤ ከፍተኛ እንደነበርና በነፃ የሚሻሻልበት መንገድ እንደሌለበት የጉባኤተ መሪዎች በበሰበ ማነጋገርና አበራሳኔ ጥያቄዎችን ታድቶ ዘዝጋጅቶ ለአመያዎች ጥበብ ቢስጥ የተሻለ መሆኑን ተገልጿል::

በበከተለ የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ የታህሣስ 18 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደውን ጉባኤ ቀለከተ አጠር ያለ ሪፖርት ለኮሚሽኑ አስገብቷል::

በዚህ ጉባኤ ህዝብ እንዲሳተፍ በመወሰን የደረገ በሕዝብ ግንኙነት በኩል ስራ ቅስቀሳ የተደረገ፤ሠሁት ዘሮች ሁለት/2/ መኪና በማሰማራት ዉት፤ ቀን፤ከበዓት ቅስቀሳ መደረጉን፤ በሰፈሩ መስሪያ ቤት ባለደረቦች ሌሎች ሚኒያች ችለው በመኪና ከኮሚሽኑ ተመካ ጋር በመሆን ቢነተን በመጠቀም ቅስቀሳ ኗት፤ ሕዝብ በማሰበሰበስ አከባቢ ፖስተሮች ለጥፈዋል:: የፖስተር አጥረት ስለ ነበር በሁሉም አከባቢ ለማዳረስ አለመቻሉ፤ ሁሉም በአንዳንድ አከባቢያች ገንዘብ አየተከፈለ ባለታሪቀ ሰያች እንዲነቀሉ መደረጉን ጉባኤ ተ ላይ የተገኘው ከፍተኛው የህዝብ ቁጥር 700 ሲሆን ሌላ አከባቢ 670 650,600,አነስተኛ የህዝብ ቁጥር የተገኘበት በቃሊቲ 50 ሰው ደህም በዕለቱ በቀበሌው ሰው ሞተ አበዛኛው ለቀብር ስነ ስርዓት በመሄዱ ተገልጿል:: ለህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ በደረሰው ሪፖርት መሰረት አመያዎች በብዛት በቃት እንደነበሩ ቸግና በጤቀት ቀበሌዎች በቻ ከአመያዩ በቃት ማነስ የተነሳ ከታፊ ህዝብ አየመራ ጉባኤ ተካሂዷል::

ከአንድ ቀን ሁለት አመያዎች ጋር ቀሊሊ ገብሬኤል በመሄዳቸው ለሚቀጥለው የበሰበ ቀን ተላልፏል:: በወረዳ 8 ቀበሌ 13 ጉባኤተኞ ለመበጥበጥ ሥክሬ እንደነበርና ተመያዩ ህዝብ ዳር ጊዜን እንደ ተቋጠረው፤በወረዳ 20 ቀበሌ 42 አሰፖ በጉባኤተ ተሳትፈለ መስ አደባባዮች የሚለ ጥያቄ መቅረቡን፤እንዲሁም በወረዳ 16 ቀበሌ 26 አመያዎችን ማን መረጣቸው የሚል ጥያቄ እንደነበርና በለዚሁ ሁኔታ ማብራሪያ ከተሰጠ ጉባኤ ተ እንደ ተካሄደ ተገልጿል::

....///

[illegible]ስከ አሁን ከተደረጉት እንቅስቃሴዎች በተገኘው ገንዘብ መሠረት የህዝብ ተሳ [illegible]ያበረታታ እንደነበርና ይህንኑ ለማጠናከር እንዲቻል በሚደረጉ ጥረቶች በተነሱ [illegible] ጥያቄዎች ሕዝቡን ያደናገረ መሆኑንና በነዚሁ ጥያቄዎች ላይ በማረሚያ መልክ [illegible]ምንያቱ ሆነ ተገቢ ይበልጥ ሊደናገር ስለሚችል በነዚህ ተመርኩዞ በፍሬ ሀሳብ [illegible]በዚህ መንገድ ማብራሪያ መደ ያለ መለስ የሚደረግበት መንገድ እንዲመቻቹ [illegible]ቀርቦ፤ ይህንንም ማብራሪያ ጉዳዮች ሊረዱን ስለሚችሉ በኮሚሽኑ በኩል ጥርግ [illegible]እንደሚያዝ ተገልጿል::

[illegible]እርግጥ በተመለከተ ሀዝቡን የማያዩት በስለታቸው የሚሸሸጉበት መንገድ ቀድሞ [illegible]ቢፈለግ በአንድ አንድ አካባቢዎች መድረኩ የተመራው የተማያዩ ሀዝብ ስለሆነ የሚ [illegible] ውይይት ከመድረኩ በፊት አስፈላጊ ቅድመ ዝግጅት ቢደረግ የተሻለ እንደሚሆን [illegible]ጿል::

[illegible]ለሽያጭ የሚቀርቡ ሰነዶ ለሁሉም ቀበሌዎች ያልተዳረሰ ስለሆነ በሚቀጥለው [illegible]ዜት ጊዜ ሀብረተሰቡ ዘዝጋጅቶ መቀጠሉ ሀሣብቻችን መግለጽ እንዲችሉ በእስቲ [illegible] ቀበሌዎች እንዲላኩ፤ በሌላ በኩል ይህንኑ ሰነዶ በጥሬ ውጭ በምዕራፍ በካሴት [illegible] ለቀበሌዎች ቢላክና ለሀዝብ ገንዘብ እንዲረዳ ለኖፍሬያቻቹ እንዲያስሙ ቢደረግ [illegible] መሆኑን አንድ የዘሚሽኑ አባል ጠቁሟል::

[illegible] የኮሚሽኑ ተከረት በአዲስ አበባ ብቻ ቢሆን ከለለ 3 እና 4 እንዲሁም ጋቢሳ [illegible]ከበቢ ሰነዱ ያለመድረሱንና ስለሁኔታው ማብራሪያ እንዲሰጣቸው ጠርቷል:: በዚሁ መሠ [illegible] ሰነዱን የጫኑ መኪናዎች ገዛ የደመረ መሆኑን፤ የፊታችን ርብ በሁሉም ከለል እንደሚ [illegible] እንዲሁም አርብና ሁለት ከክታታይ አሁኑ ለማያየት እንደታሰበ ተገልጿል::

[illegible]ድርጅቶች ስለ መንግስት አምታቸና የራስን አዲስ በሬ የመሰን መብት እስከ [illegible]መል በሚለው ርእስ የሚከተለውን የፖለቲካ ድርጅት አቋም መግለጽ እንዲቻል በረዲቅ [illegible]ተሊሽያን ተማሁርታዊ ፕሮግራም ይዘጋጅና ውይይት ቢካሄድ የተሻለ እንደሚሆን ሀሣብ [illegible] ይህን ለማድረግ ከመጀመሪያው ጋር ጋር የሚጋጭና ስለዚሁ ሁኔታ ቀድሞ ትበሉ [illegible]ሰብ ለሀዝብ ውይይት መቅረብ እንደሚሻል ሀዝብ ከመምጣት በፊት የፖለቲካ ድር [illegible] መድረኩ ያዙት የሚል ሀሣብ ስለሚጠጣና ሊተቹ በር የሚከፍት መሆኑ ተገልጿል::

ከኮሚሽኑ ጋር የተለያዩ ሀሣብ አመለካከት ያላቸው የፖለቲካ ድርጅቶች [illegible]መድረክ ሰጥተው ሊያማያዩ የራሳቸውን ተስቀሳ እንዲያደርጉ ይህንን በተመለከተ [illegible]ሚሽኑ እንዲያመቻቹ ሀሣብ መቅረቡን እንዲሁም ቋንቋቸውን በማናገው [illegible]ለሉና አካባቢ [illegible] በሕገ መንግስት ጸንሰ ሀሣብ ላይ የአካባቢው ሀዝብ ያደረጋቸውን ክትትል በዚ [illegible]ሁን መንገድ የማና ቀርበበት መንገድ እንዲመቻቹ ከአንድ የኮሚሽኑ አባል ሀሣብ ቀርቧል:: [illegible] አንድ አንድ ተቃዋሚ ድርጅቶች ሀሰብ በሆነ መንገድ ረቂቅ እያገዙ እየበተኑ [illegible] በአንድ አንድ አካባቢ በሕዝብ አመለካከት ላይ ተጽእኖ እንዳሳደረ ሊታወቅ እንደ [illegible] አንድ የኮሚሽኑ አባል ጠቁሟል::

• ስምምነት በተደረሰ መሠረት በዚሁ መንገድ መግለጫ እንደሚያስፈልግና የኮሚሽኑ [illegible]ባሎች ጥያቄ ቢቀርብ ተብበር ማረግ እንዲሰባቸው በበባቢው አስረድተዋል:: በመጨረ [illegible] እስከ አሁን በተሠራው ስራ ሀ/መ/ኮ ከፍተኛ የህዝብ አሟኔታ ማግኘቱን፤ የህዝቡም [illegible] ክትትልና ስነ ስርዓት አክባሪነቱ ለመገንዘብ የተቻለ መሆኑ ገልፀው፣ የዕለቱ [illegible] ከምሽቱ 2:50 ሰዓት ተጠናቋል::

የህገ መንግስት ኮሚሽን 68ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

000095

ታህሳስ 21 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 6ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ስብሰባው ቦታ.. ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
ስብሰባው ቀን.. ታህሳስ 21 ቀን 1989

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ........................ ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ........................ ፀሐፊ
3. ፋጡማ ዘሙዲ ኦ ቱር........................ አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ........................ ..
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ ....
6. አቶ ታዬ አፅቀ ሥላሴ ....
7. " ቻዎም ጠጠው ....
8. " ተክፋዩ ግሚ ....
9. " ማርቆስ ወልደሰንበት ....
10. " ያሬድ በርሔ ....
11. ወ/ሮ ከበቡሽ አርዓያ ....
12. " መርየም ፋሪሀ ....
13. " አፀደማርያም ተክሌ ....
14. አቶ ለማ ደሳለኝ ....
15. " አብዱናስር አሊሣህል ....
16. " ሞሊሳ አጭሳ ....
17. " ፋሲል ገቢሣ ....

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ገጠመው አብዱራሂማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. " ተሾመ ገብረማርያም ....
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ ....
5. አቶ አበራ ማረኝ ....
6. " አሰፋ ብሩ ....
7. " ዮሚ ብሩ ....
8. " ናርዶስ ለማ ....
9. " ጌታቸው ዘቄ ....
10. " ገብረአብ ኪሊለ ተካ ....
11. ሱልጣን አቲክ ዓምጠው ....
12. ወ/ሮ ገነት ደለማ ....

ታህሣስ 21 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግስት ኮሚሽን 68ኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ከፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣በዕለቱ ለመነ ጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ:=

ከ. በመጀመሪያ ዙር የህዝብ ውይይት ወቅት ያጋጠሙ ችግሮችን መገምገም

ለ. ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር::

ታህሣስ 17 ቀን 1986 ዓ.ም በህገ መንግስት ጸንሰ ሀሣብ ላይ በከፍተኛ አራት በቀበሌ ደረጃ የተካሄደውን ውይይት በአማያዎች በኩል ያጋጠሙትን ችግር ንግግር እንዲያመች የወረዳና የቀበሌ አማያዎች ቀደም ብለው ተሰብስበው ውይይት ባቸውን ገለፀው ለግንዛቤ እንዲረዳ የኮሚሽኑ ፀሐፊ እንዲያስረዱ ሰብሳቢው ጋብዘዋል::

ታህሣስ 17 ቀን 1986 ዓ.ም በህገ መንግስት ጸንሰ ሀሣብ ላይ የህዝብ ውይ ይቱን በዚሁ የውይይት ወቅት ምን አይነት ችግር እንደ ተከሰተ፣ለምን እንደ ተ በዝርዝር ለመግለፅና መፍትሔ ለመስጠት እንዲያመች የወረዳና የቀበሌ አማያዎች በበኩላቸውን ፀሐፊው ገለፀው በውይይቱ ወቅት አብዛኛዎቹ ቀበሌዎች ጥሩ ውጤት ማግኘታ ቸውን፣በዚሁ ውይይት ላይ በአማካይ ከ250_300 የሚገመት ህዝብ በስነቱ ላይ መገኘ ቱን፣ አንዳንድ ቀበሌዎች በአቅራቢያ አጠቃ ችግር እንዳጋጠማቸውና በቀበሌው የሚገኙ ባርቻ.ውጣቱንና መንበር በመስጠት መተባበራቸውን፣በአንድ አንድ የውይይት መድረኮች ነገሩ እንደሌለ ቸው፣ ቀበሌዎች ይህንን ውይይት አስመልክቶ ከቴሌቪዥን ጋር ባለመተባበራቸው ግልፅ ሆኖ መሰማታቸውን የሰበካ ጊዜ በቴሌቪዥን በመቀየታቸው ወደ 4:30 ሰዓት እዲጓተት መደረጉን ገልፀዋል::

ሌሎች በበፊት የታዩ ችግሮች ሊተዩ ያልሆኑ ዜጋ ከውይይቱ እንዲገመሉ ቸውን ለዚሁም የበሰሉ የመረከ መሪዎች በመናገር ቸው ውይይቱ ከፍተኛ ግንን ያለ ሲተያዩ ገለፀው የለም ማዘገባ እንደሚያስፈልግ በውይይቱ ላይ የሚሉ ዜጎችም እንደሚችሉና የውይይቱን መንፈስ መረዳት እንደማችሉ አስረድተዋል:: "ዜጋ" ያለ አገባቡ ተከከለ እንዳልሆኑ ይህም "ሊተ ዩ" ብሎ እንዳስ ተከሰ ቸው በአማርኛ ቋንቋ ችግር መኖሩን፣የህይማኖት ጥያቄ፣ የክልሎችን አከላለል፣ ፍ/ቤትን አሰራር በሚመለከት ጥያቄ ማንሳታቸውን፣ ንብረትን በተመለከት ት ታሪት የተሰጠ እንደ ነበር ተገልጿል::

በነቀን ለማንበብ ረዥም ያለ ሰዓት የሚፈጅ መሆኑን ከዚያም መዐራፍ በመዐራፍ በመጠ እየተነያዩ እንደሚቻል መጠቆሙን፣ በውይይቱ እለት በቴሌቪዥኖች ቸው አጠር እንዲያደርጉ ማሳሰቢያ እንዲሰጥ፣ ከቀዳሚ ምር ህዝቡ ውይይት እንዲሄድ ቀስ ቀስ እንደሚደረግ፣ ህዝቡን አጥረት ማከንያት መመያያ ሙን ነው በአሁኑ ሰዓት 23,000 ሺህ እየታተመ መሆኑን እሁድ ከመድረሱ ለአያን ዳንቁ ጸመያይ ለማዳረስ እንደሚሞከር ተገልጿል::

...///

ማስከተል አንድ ቀን ሰኞን ከአሁኑ በመቀጠል በተከታታይ በሰነዱ ላይ ህዝቡን እንዲቻል ከአሁን ቀደም ከሚሽኑ ስምምነት ላይ መድረሱንና ይህንንም ለጠቅላይ መግለጹን ጠቅሙ ይኸው ውይይት በተከታታይ ቀናት እረፍት መስጠቱ አስቸጋሪ ከጠቅላይ /ር ቢሮ ስለተገለፀ ከሰኞ ይልቅ አርብን በክልል 14 የረቻ መጠቀም እንደሚቻልና በዚሁ አኳኋን በተያዘው ፕሮግራም አሁንና አርብ ህዝብ በሰነዱ ላይ ተጸያ እንደሚያጠናቅቅ ተገልጿል::

አማያዎችን በተመለከተ በዜግነታቸውን ሀሳቦችን በሀገ መንግስት ውስጥ ይካተትልን መጠያያቸውንና የግል አስተያየታቸውን ይገባናል የሚሉም ፍራቻ እንዳላቸው፣ በዕለተ ዝግ የሀዝብ ውይይት ግልጽ በሆነ መንገድ ሀሳቦች እንዲሸራሸሩ ማድረጋቸው ተገልጿል:: በመቀጠል ያለፈውን የውይይት መድረክ ለመበጥበጥና በሰላማዊ መንገድ መካሄዱን የፈለጉ ግለሰቦች ሁለተኛው ዙር ውይይት ላይ ለረብሹ ይችላሉ የሚል ፍራቻ መኖሩንና ፈጠር በአፋጣኝ ለመፍታት እንዲቻል በኮሚሽኑ ውስጥ አንድ ኮሚቴ እንዲቋቋም ሀሳብ መቀረቡን በሌላ በኩል አኳኋን ኮሚቴ ከማናቸር የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ሥራና ከኮሚሽን አባላት ድጋፍ ቢሰጥ የተሻለ መሆኑ ተገልጾ በዚሁ ስምምነት ደርሷል::

የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ተደራቢ ስራ ማደም የአርዳታው አይነትና ችግር ምን ሆን መግለጫ ለመስጠት ማይገስ ለማረጋጋት ሁኔታው እንዲገለጸላቸው አንድ የኮሚ ጠይቀዋል:: በመሆኑም አማያዎችን ለማደናገር፣ በጸገስ ሀሳቡ ላይ የሚካሄ ውይይት ገቡን እንዳይመቻች የሚፈልጉ ፀረህዝብ ሀይሎች መኖራቸውን ተገልጾ ይህንን በላጥ መከላከል የሚቻለው የህዝቡ ስሜት ... እንዳያዘነበል መቀስቀስ፣ ረቂቅ ላይ የተመሠረተ መሆን እንደሚያስፈልግ አጽያቂ ህዝብ በጋራ ለችግር መስጠት እንዳለበት፣ የዞንና የወረዳ የህዝብ ተጠሪዎች እንዲሁም የቀበሌ አስ ከወረዳ ፖሊስ ጋር በመሆን የውይይቱን ሒደት በጋራ እንደሚከታተሉ ነገር ግን ብሬር ያለ እና የኮሚሽኑን አባላት መፍትሔ የሚያስፈልገው ከሆነ እዚሁ በመሆን ሁኔታ የሚሻሉ እንደሚሆኑ ተገልጿል::

ለህዝብ ውይይት በቀረበው ሠነዱ ላይ በውይይቱ ወቅት የተገኘው ህዝብ የሰ ... ት እንደገና ለማንሳት/ Reconsider /, ለማድረግ እንደሚያስቸግርና ለፀረ ህዝቦች በር የሚከፍት መሆኑን ይህም ለረብሻ እንዲ ... ቸው ስለሚሆን መጠንቀቅ እን ... የተገለፀ ሲሆን፣ በሌላ በኩል ይህንኑ እንደገና ለማንሳት // Reconsider / ... ት ጥያቄ ... ሰለሆነ መከላከል እንደሌለበት፣ ሥነ ሥርዓትን ጠብቆ ግልጽ በሆነ መንገድ መወያየት እንዲቻል ቢደረግ የተሻለ መሆኑን ጠቅሙ ከተወያዮች ውስጥ 2/3 ከምገፈው ለእንደገና እንዲታይ ማድረግ እንደሚቻል ተገልጿል:: ሆኖም በዚሁ ... ት የመድረክ መሪዎች ብቃት የሚጠይቅና የውይይቱም መንፈስ ለማስረዳት መቻል

...///

[illegible] ተመያይ ህዝብ ለውይይቱ ከፍተኛ ግምት የሰጠው ሲሆን ህዝብ ከተስማማበት [illegible]ማ የት እንደሚቻል ይሆን ኑ ለማንሳት የቤቱ 1/3 መደገፍ እንዲሰበትና [illegible] [illegible]ር 2/3 ድምጽ እንደሚያስፈልግ ተገልጿል::

በአሁኑ ጊዜ ምቀት ለተነሱ አስተያየቶች አጥያዎች ሊገለጹ ያልቻሉትን ጥያቄ[illegible]ቸ ላይ በማተኮር ለህዝቡ ጥቦትን ለማስረዳትና ለመግለጽ የኮሚሽኑን የጋራ [illegible] ሁሉ [illegible]ያስማማ በሚችል መልኩና እንዲሁም የኮሚሽኑን አባላት ከህዝብ ለማስተዋወቅ የሚ[illegible] [illegible]ሰ የሆኑ በበዚሁን መገናኛ ታህሳስ 22 ቀን 1986 ዓ.ም በ3:00 ሰዓት [illegible]ት ስብሰባ ገለፃ እንዲያደርጉ በምሳሌነት ላይ መደረሱንና በዚሁም መሠረት፡

1ኛ. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር
2ኛ. ም/ር መሪ ዮም ፋሪሀ
3ኛ. " ከበደች አርዓያቸው
4ኛ. አቶ የሺሰበ አደምሱ የተመረጡ መሆናቸው ተገለጾ የኮሚሽኑ ስብሰባ [illegible] 11:20 ሰዓት ለሻይ አርፏል::

[illegible]ከእረፍት መልስ ስብሰባው በመቀጠል የክልሎችን የርክመንት ስርጭት [illegible] [illegible]ሯል::

[illegible]ክልል አንድ በመሆኑ የተሳካ ሲሆን ቀዳሚና አሁኑ እንደሚያርስ፤ ክልል ሁለት [illegible] ክላል ሶስት መሠራቱትን በዚሁ ክላል በተለይ ጉንደር ስነቀን ለማሠራት [illegible] የሰነት ቀን ገዝ እንዳለና ገዝሙ በአህያና በአንበሳ እንደሆነ፤ [illegible] [illegible]ሰዶት ዘገ መሳኩን፤ በሊማበርና በሰረር በየዞኖቹ ለማዳረስ እንደታቀደ፤ [illegible] ሰሚት በመቻቸው ላይ እንደሆነ በክልሉም የቀገርት ችግር መኖሩን ክላል ስድስት [illegible] መቃኑን፤ በጉጃም፤ በጎሪ፤ በአሰበ፤ ደበብ ኢትዮጵያ ከአንዳንዱ መረዳዎቸ [illegible] [illegible]ሙ መሳኩን፤ ክልል አስራ ሁለት ታህሳስ 22/1986 ዓ.ም እንደሚላክ፤ [illegible]ሞያት መምረጃን የደረደዋ በመጪው ሳምንት እንደሚላክ ተገልጿል::

በአገሩ አንዱ የሞስ ትራንስፖርት በሶሳቸው ዞኖች እና አካባቢያች እንዲት [illegible]ከ እንደሚቻል እንደታሰበበት ተወደቀ ሠነዱን በአጣቸሳን ለማድረስ የክልል ተወ[illegible] እየተሰያየት ተሆኑንና ክልል ስምበትን በተወሰከተ የተለያየ ችግር መኖሩን [illegible]ን የክልሉን ህዝብ በራስ ቋንቋ በጽገስ ሀዋሡ ላይ በሬዲዮ በቀን የተመሰ[illegible] [illegible]ቀቶ ቀሰ ቀኑ ላይ እንደሚገኝ ተበራርቷል::

ከአሁን ቀደም በተደረሰው ስምምነት መሠረት ከአዲስ አበባ ውጪ ያሉትን የሙዚቃ መሪዎች ለመገምገምና ገንዘቡ ለማግኘት እንዲቻል የተደረገ ጥረት ካለ እንዲገለጽ [illegible] የኮሚቴው አባል ተጠይቀው ይህንኑ በተመለከተ የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ እንዲገለጽ [illegible] በዚሁ መሠረት ከተሳኑት ሚዲያ ጀምሮ ሶስት ገበሬ ማህበራትን ለማየት [illegible] በዚሁ ወቅት ቅስቀሳ በማድረግ ሙሪቀቶችን ሩጉበብ ለማቻሉ ከ30_35 የሚሆን ሰዎችን የተደረጉት እንቅስቃሴዎች ውጤታማ መሆናቸውንና ታህሳስ 21 ቀን 1986 ዓ.ም ለምርጫውሮና ትኩረትም ተሰጥቶት አንድ የተለመደን ቡድን ለመላክ መቻከሩን ገልጿል::

በመጨረሻም ሁሉም የኮሚቴው አባላት በአንዳንድ የሙዚቃ መሪዎች በታዛቢነት ቢገኙት ቢችሉ የተሻለ መሆኑን፣ ለአርብ ስብሰባ አንድ የገጠር አንድ የከተማ እና ሌላ አካባቢ ተወርጦ ያለፈውን የሙዚቃ ቤት በቪዲዮ ብንመለከት እንዲሁም የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ አርዓያ መጠየቃችንና ሁሉም የኮሚቴው አባላት ተበብር እንዲያደርግሉ ስብሰባው ገለፀው ስብሰባው ከቀኑ 12:15 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ጉባኤ 69ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ታኅሣሥ 25/1986 ዓ.ም.
አዲስ አበባ

የሕገ ንግስት ኮ.ሽን 69ኛ መደኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000102

የስብሰባ ቦታ .... ሕገ ንግስት ኮ.ሽን
የስብሰባው ቀን .... ታህሣሥ 25/1986

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ዋዷ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አብርሃ .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ታዬ አጽቀሥላሴ .... "
7. አቶ ዓሊ መሐመድ .... "
8. አቶ አበፉ ብሬ .... "
9. አቶ ብርሃነ ገብረ-ስንበት .... "
10. ወ/ሮ ከበቡሽ አርዓያ .... "
11. ወ/ሮ አፀደ ወርቅ ተክሌ .... "
12. አቶ ለገ ደባለቀ .... "
13. አቶ አብዱናሰር አሊሃሰል .... "
14. አቶ ኢሊያስ አሜሮ .... "
15. አቶ ፋሲል ገቢሣ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀ መንበር
2. አቶ አበርሃ ገ/ ስላሴ .... አባል
3. አቶ ተሾመ ገብረ ማርያም .... "
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
5. አቶ አበራ ጀረኝ .... "
6. አቶ ... ን በርሄ .... "
7. አቶ ተክሌ ዮናስ .... "
8. አቶ ፍርዶስ ሲ... .... "
9. አቶ ያሬድ በርሄ .... "
10. አቶ ጌታቸው ዝና .... "
11. አቶ ገብረአ ኣኔል ተኮ .... "
12. ሲስተር ሶፊያ ነጋሽ ዓ/መሪ .... "
13. ዶ/ር ርዕዮ ፋሪህ .... "
14. " ገነት ዳዊ .... "

ታህሣሥ 25 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግስት ኮሚሽን 69ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳ ሲሆን፣ በዕለቱ ለው ነገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፣

- ታህሣሥ 24 ቀን በሕገ መንግስት ጸንሰ ሃሣቦች ላይ በአዲስ አበባ የተካሄደው የህዝብ ውይይት ግምገማ፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር::

በዕለቱ ስብሰባ ከቀረቡ አስተያየቶች ታህሣሥ 24 ቀን 1986 ዓ/ም በአዲስ አበባ ከተማ የተካሄደውን የሕገ መንግስት ጸንሰ ሃሣብ ሁለተኛ ዙር ውይይት ከአንድ ቀን በፊት ነዋሪዎች በቢሮው ተገኝቶ ያቀረቡትን የውይይቱን ዝርዝር ከመንግስቱ ፊልም ለግንዛቤ እንዲረዳ በኮሚሽኑ አባላት ተመልክተውታል::

የቀረቡ የዕለቱን ስብሰባ በማድረግ ታህሣሥ 24 ቀን 1986 ዓ/ም በተካሄደው ውይይት የህዝብ ቁጥር ካለፈው ጊዜ ያነ በዛት ባሳዩ ነዋሪዎች የተሳተፉበት እንደነበር አመራሮቹ እንደ ነበሩና አጥጋቢ የሆነ ብሔራዊ ክርክር የተካሄደበት ጊዜያት ነበሩ ሆኑን፣ በዕለቱም ተገኝተን ህዝብ ያከራከረው የሪፖርት ባለቤትነት ጥያቄ የፌደሬሽን ዕጣ በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል፣ እንዲሁም "በሀገሪቱ ባንዲራ ላይ ያለው የዘውድ ምልክት" የሚሉት ጉዳዮች እንደ ነበር ተገልጿል::

በሌላ በኩል በጥቂት ነዋሪዎች የአንዳንድ የክርክር አይነት ችግር እንደ ነበር ከተለያዩ ህዝብ የሰጡ ጽሁፎች ተገኝተዋል፣ እንዲነበቡ ተደርጓል፣ እንዲሁም ጸንሰ ሃሣቡን በትክክል ለማስረዳትና ብሔራዊ ሊሰጡ ያሉ ጥያቄዎችን በተለይ ስለ ፌዴራል አወቃቀር በህዝብና በመንግስት ከክልል ስልጣን ልዩነትና የመንግስት ሥራ ሒደት በተመለከተ በቂ ማብራሪያ ሊሰጥ የሚገባ ከሆነ በበለጠ መዘጋጀት ያለብን ሆኑን፣ በአንዳንድ ድርጊት የተነሳ ተሰብሳቢዎች አስተያየቶችን፣ እንዲሁም በመረጃ 13 ና 15 በተለይ ህዝብ በተነሱት አከራካሪ ጥያቄዎች ኮሚሽኑ ግልጽ አስተያየት ... ውይይቱን እንዲካሄድ ለጠቅላላ ተገልጿል::

በስነ-ጥበብ ጸንሰ ሃሣቦች ላይ ለብሔራዊ ኅብረብሔር / Multinational/ የሚለው እንደሆነ በተለይ ገጠራማ ክፍል በትክክል ሊረዱ ስለማይችሉ ብሔራዊ ቢሰጥበት የተሻለ ሆኑን እንዲሁም ሌሎች አንዳንድ ጸንሰ ሃሣቦች በዝርዝር ለማብራራት ብሔራዊ እንዲሰጥ ሃሣብ ቀረቡን፣ በዚሁ በተነሱ አከራካሪ ጥያቄዎች ላይ ኮሚሽኑ ግልጽ አቋም ብሔራዊ ለመስጠት በሚያስችል ሁኔታ ውይይቱን ገልጾ ታህሣሥ 27 ቀን ለመንግስት ሠራተኞች ስራ ዝግ ሆኖ ከሚሰጠው የገለጻ መድረኮችን በተለይ ... በሆኑ የኮሚሽኑ አባላት ... ብሔራዊ እንዲሰጥበት ከአንድ የኮሚሽኑ አባል ... ቀርቧል::

.../

..ዉ ተገ ናገ በተ ለከተ ገሬዘ ና ሠበተ አሁኔ ..ዉተ ..ካሄዱ በለ ..ስበቸገር በተጀለ ..ጠገ ረቡዕ ታህሣሥ 27/1986 ዓ.ም. ቢሮና ናቀ የተሻለ ..ሆነ ነገር ገን ሰበሰብ..ን ያሳመናቸቀ ናበሌያቸ በህዝብ በ..ነት አሁኑን ..ሬገ አገር ቻሉ ተገለጸ ..ተገ ለ..ና ናፍ የ..ፍ/ለሳ፣ ያሳቸ./ ጋዜሎቸ ለናፉ ሰለ ቸሉ የከ..ቸት አባላት በ..ፍበት ናበሌ ሁኔታ..ን በ..ከታተለ ..ናተጤ ..ለ..ጣተ ቀረተ ..ሬገ አገ.. ..በፈለገ አገ.. የከ..ቸት አባለ ጠ.. ናለ::

በጸገበ ሣበ ሳ.. በተነሱ ቀያናያቸ ለ..ራዉ ..ገ ..ሁገ በለ ፍ ፍ/ቤተ ..ሁን ..ገበ በፖርሳ..ገተ በለ ..ሬተ ..ገ ..ሬገ አገናለበተ እነዚህን በ..ባበ በሉተ ሳ.. የተለያዩ አ..ራጮቸ በሳሉና ..ጠናበ በሳለባቸ.. ከረቂቁ በፊተ በአ..ራ ..ቸ ሳ.. ..ያተ አገ.. ..ያበፈለገ ገለጸ.. በ..ጠረቧና በሰበሰብ.. በተነሱተ አገ ..ገ.. ቀያናያቸ ሳ.. ለ.. ያተ ታህሣሥ 27/1986 ዓ.ም. በ10:00 በዓተ ተገናኘተ ..ያየተ አገ..ቢቻለ ተገለጸ የዐለተ ሰበሰብ በ..ሸተ 1:10 በዓተ ተጠናቋል::

000105

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 70ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ኅዳር 16 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 70ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ 000106

የስብሰባ ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባ ቀን .... ኅዳር 16/1986 ዓ.ም.

በስብሰባ ላይ የተገኙ

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
2. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
3. አቶ አበፋ በሬ .... ״
4. አቶ ተበፋ ዮ ፋ .... ״
5. አቶ ...ር ዓብ ... ሰብሰገብት .... ״
6. አቶ ...ሬ... በርጬ .... ״
7. ዶ/ር ከበ...ቸ አርዓቸ... .... ״
8. ״ ር... ፋራህ .... ״
9. ״ ገነት ...ል... .... ״
10. ״ አፀ... ...ን ተክሌ .... ״
11. አቶ ሰ... ...ዛለኝ .... ״
12. አቶ ...ሺ...ስ አ...ሱ .... ״
13. አቶ ፋሲል ገቢዛ .... ״

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ዳዊ .... ሰብሳቢ
2. ...ፊታ...ራሪ ዘ...ዱ ስ...ቱር .... አባል
3. አቶ አበ...ሳዚዝ አህ... .... ״
4. አቶ አበራ ...ረኝ .... ״
5. አቶ ታ... አፀ ዓበሰቢ .... ״
6. አቶ ያሲ... ጠ... .... ״
7. አቶ ...ነ በርጬ .... ״
8. አቶ ዓር...ስ ሰ... .... ״
9. አቶ ጌታቸ... ዘ... .... ״
10. አቶ ገበረአ...ኣሌ ተካ .... ״
11. ቢስ ተር አ ቴነሽ ዓ...ጠ... .... ״
12. አቶ አበ...ናበር አሊዛሀሉ .... ״

000107

የካቲት 16 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግሥት ጉባኤ 70ኛ መደበኛ ስብሰባ ተራ - በኮሚሽኑ ሪፖርት በአቶ ... መገበ ሲሆን በዕለቱ ለ... ያት የቀረበው አጀንዳ፣

- በሕገ መንግሥት ረቂቅ ጸንሰ ሃሳቦች ላይ በሁለት ክፍል ሀሳቦች የቀረበውን አስተያየት የኮሚቴ ዝርዝር ተወስኖ በአስበራፊ ላይ ነጋገር፣
- የኮሚሽኑን የጠ ሥራ በ ሰከት ያት ፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሐ ሲሆን ፣

በዋናነት ፀሐፊ - የኮሚሽኑን የሰለት ዝግዩ አባላት በዛቱና በልዩ ልዩ ምክንያት በ ቀ ቀ በኮሚሽኑ ጠብ ያሉትን ተካተኛ ያደረጡ አባላትን በተለከተ አስተያየት በንዘረናል፡፡ ... በኮሚሽኑ ተካተኛለትን ያደረጡ አባላት፣

1. አቶ ተሸ ገ/ጊርጊስ
2. አቶ ጠ... አብዱራህማን
3. አቶ አብርሃ ገ/ሰናል
4. ዶ/ር ሥ... ገ/ሥላሴ

ሆናቸውን መፍ... በነዚህ አባላት በተለያዩ ምክንያት ከ ...ብኛ ስብሰባ የቀረበ የኮሚሽኑን ለለት ዝግዩ አሥራ ሠብት አባላት አን... ...ደርገ... ገለጸናል፡፡

በ...ከተለ... በሕገ መንግሥት ረቂቅ ጸንሰ ሃሳብ ላይ በአገር አቀፍ ...ረጃ የተደረገውን የህዝብ ...ት በተ ለከተ ...ቶ ... በሊ.ስት ... ቀ ስ...ሳ ...ስት /565/ ሬፖርቶች አሥራ ሠብት ...ሊዩን በ...ርስ ተሳታፊ የተካሄደ ...ሆኑን አስረ... ከአፋር ቤንሻንጉልና ክልል ...ስት በስተቀር በአብዛኛ - ቦታ ያለ... የህዝብ አስተያየት በ ሰበሰበ ላይ ...ሆኑንና በአራት ... ቶ ስ...ሣ ሁለት /462/ ሬፖርቶች የህዝብ አስተያየት ...ጸ፣ በኮሚቴር ለ...ተናነጀ ...ሆኑን ገለጸ... ለጊ... በኮሚቴር ተዘጋጅተ... የተጠና ...ተን ...ከለለ አንድ... አና አሥራ አራት የህዝብ አስተያየት ዝርዝር ለኮሚሽኑ አባላት አ...ርበ - አስተያየት እንዲሰጥበ... ...ጠ... መ... ...ል፡፡ በዚሁ ሠረት አባላት ልዩ ልዩ አስተያየት ሰንዘረናል፡፡

- ከተለያዩ ክልሎች የተሰበሰቡት የህዝብ አስተያየቶች በኮሚቴር የ... ...ርቦበትን ሁኔታ በተ ለከተ ጥያ... ...ርበ፣ በአንዳንዱ ጸንሰ ሃሳብ ላይ የተሰነዘረ - ...ጋፍ የተያ... ... የተሰ...በ ...ጽ አን... ህዝብ ...ኒ በህዝብ ቁጥር በአሀዝ የ...ገለጸ ...ሆን በ ...ረጃ / Percentage / ከአመ...ሉ ተሳታፊ ቁጥር ጋር አ...ተበሳ የ... ...ርበ ሆኖ ቢገለጽ በሀገር አቀፍ ...ረጃ፣ በአንዳንዱ ጸንሰ ሃሳብ ላይ የተሰነዘረ ...ጽ ከመ...ሳ... አሀዝ ጋር በ ...ረጃ/ Percentage/

..../

- ኮሚሽኑ ከህዝብ የቀረበውን አስተያየት ተመልክቶ ወደ ረቂቅ ሥራ ከመሸጋገሩ በፊት በውይይቱ የተሳተፈውን የህዝብ ቁጥር አምኖ መቀበሉንና ህገ መንግስቱ ያሻሻላቸው ጉዳዮች መኖራቸውን ያምናልን? የሚለውን ማንሳት አይገባውም ወይ የሚል ጥያቄ ተነስቷል፤ በሀገሪቱ ውስጥ አሥራ ሦስት ሚሊዮን የሚጠጋ ህዝብ በሕገ መንግስት ውይይት መሳተፉንና ይህም ከሌሎች ሀገሮችና አጋጣሚዎች ለምሳሌ አንጻር ሲታይ በቂ መሆኑን፤ በተቻለ መጠን ህዝቡ ያለምንም ተፅዕኖ እራሱ በመረጣቸው አወያዮች ውይይቱን ዲሞክራሲያዊ ሂደ መደረጉንና በኮሚሽኑ በኩል ከህዝብ በመጡት ሰነዶች ላይ የተሳሳቱ ነገሮች ካሉ ለመመርመርና ለማስተካከል እንደሚቻል ተገልጿል።
- ኮሚሽኑ ዋናው ሥራውን በምን ሁኔታ ይገፋል፤ ሥራው በልዩ ልዩ ፓናሎች አማካኝነት ይከናወን ወይስ ኮሚሽኑ በኤክስፐርቶች እገዛ ሥራውን ያፋጥን የሚሉ አስተያየቶች ቀርበው፤
- ሥራው ወደ ኤክስፐርቶች ከመመራቱ በፊት ኮሚሽኑ መመልከት የሚገባው ጉዳዮች መኖራቸውን፤ ከነዚህም መካከል የሚቀረጸው ሕገ መንግስት አጠቃላይ ይዘት [illegible] በአንዳንድ እንደ አሜሪካ ባሉ ሀገሮች እንደተዘጋጀው ሕገ መንግስት ጠቅለል ባለ መልክ የሚቀርብ ነው ወይስ በዝርዝርና በሰፊው፤
- ኤክስፐርቶች የሚሰጡት እገዛ ቴክኒካል መሆኑንና መሠረታዊና አስፈላጊ የሆኑ ጽንሰ ሃሳቦችን ተወያይቶ አዳብሮና ለይቶ በሕገ መንግስት የሚካተቱ መሆናቸውን የመወሰን ኃላፊነት ግን በቀዳሚነት በኮሚሽኑ ላይ እንደሚወድቅ፤
- ካለው የጊዜ እጥረት አንጻር ፍጹም ብሎ በሕገ መንግስቱ መካተታቸው አጠቃላይ ግንዛቤ ያገኙ ምዕራፎች /ክፍሎች/ የመቅረጽ ሥራ ከአሁኑ ለማፋጠን ቢደረግ መልካም መሆኑን፤
- ለህዝብ ውይይት በቀረበው ሰነድ የተካተቱ መሠረታዊ ጽንሰ ሃሳቦች መሠረታዊ በመሆናቸው ለህዝብ እንደቀረቡ፤ ለህዝብ ውይይት ባይቀርቡም በሕገ መንግስቱ ረቂቅ ሂደት ግን መነሳትና መካተት ያለባቸው ሌሎች ጉዳዮች መኖራቸውን በግንዛቤ ውስጥ ማስገባት አስፈላጊ መሆኑን፤
- የኮሚሽኑ የሕግ ኮሚቴ በመሠረታዊ ጽንሰ ሃሳቦች ላይ በመነጋገር በኮሚሽኑ የሚገቡ ዝርዝር ነጥቦችን በመለየት ለኤክስፐርቶች አስፈላጊውን ሃሳብና እገዛ መስጠት እንደሚገባው፤ በየፓናሉ ይሠራ ከተባለ ግን ጊዜ እንደሚወስድ፤

..../

- ከየአካባቢው የህዝብ አስተያየት ተሰብስቦ በኮምፒዩተር የሚደራጅበት ሥራ እንደተጠናቀቀ በአንዱ ወር ጊዜ ውስጥ የተጠናቀቀ ሥራ መከናወን እንዳለበት ተገልጿል::

በመጨረሻም ስብሰባው በነገው ዕለትም የካቲት 17 ቀን 1986 ዓ.ም ከጠዋቱ አራት ሰዓት ጀምሮ የኮሚሽኑ የሕግ ኮሚቴ ስብሰባ በሚደረግ በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ እንደሚነጋገር ገልጸው በዚሁ ኮሚቴ ውስጥ ያሉ አባላት በስብሰባ እንዲገኙ አስታውቀው የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 12:30 ሰዓት ተጠናቋል::

የካቲት 16, 1986 ዓ.ም.

ቤተ መጻሕፍት LIBRARY The Constitutional Commission

000110

<u>የሕገ መንግስት ኮሚሽን 7ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባዔ</u>

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

የካቲት 17/1986 ዓ.ም.
<u>አዲስ አበባ</u>

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 71ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... የካቲት 17/1986

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስ ቁር .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... ››
5. አቶ አበራ ገረሜ .... ››
6. አቶ ኃሲም መሐመድ .... ››
7. አቶ አሰፋ ብሩ .... ››
8. አቶ ናርዶስ ለ. .... ››
9. አቶ ጋርኖስ ወልደሰንበት .... ››
10. አቶ ያሬድ በርሄ .... ››
11. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... ››
12. " መርያም ፋራሀ .... ››
13. " ገነት ይልማ .... ››
14. " አፀደወይን ተከሌ .... ››
15. አቶ ለ. ደባለን .... ››
16. አቶ የሺዋስ አድገሁ .... ››
17. አቶ ፋሲል ገቢሣ .... ››

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... አባል
2. አቶ ታዬ አጸናስላሴ .... ››
3. አቶ የማነ በርሔ .... ››
4. አቶ ተከፋዬ ዋኜ .... ››
5. አቶ ጌታቸው ዘኔ .... ››
6. አቶ ገብረአ. ኑኤል ተካ .... ››
7. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... ››
8. አቶ አብደናሰር አሊሣህል .... ››

የካቲት 17 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግስት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕ ለመወያየት የቀረበው አጀንዳ፤

- የኮሚሽኑን ቀጣይ ሥራ በሚመለከት መነጋገር ፤
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር::

በቅድሚያ ሰብሳቢው ኮሚሽኑ ሕገ መንግስቱን በረቂቅ ሂደት ወስኖ ውይይት ላይ መደረሱን ተናግረው ቀሪው ጊዜ የኮሚሽኑን አባላት ከፍተኛ ተሳትፎ የሚጠይቅ በመሆኑ፤ በመንግስት መሥሪያ ቤት ሠራተኛ ለሆኑ የኮሚሽኑ አባላት የሚመለከታቸው መሥሪያ ቤቶች ደብዳቤ ተጽፎላቸው አብዛኛው ጊዜአቸውን ለኮሚሽኑ ሥራ የሚያውሉበት ሁኔታ እንደተመቻቸ፤ በግል ሥራ ላይ የተሰማሩ አባላት እስከአሁን ጊዜአቸውንና ችሎታቸውን መሥዋዕት ያደረጉበትን ሥራ ከገቢ አንፃር ከበፊቱ በበለጠ ሁኔታ ተሳትፎአቸውን እንዲያጎለብቱ ጠይቀው በረቂቅ ሂደት ከፍተኛ ኤክስፐርቶች የቴክኒክ እርዳታ እንደሰጡ ገልጸው፤ የኮሚሽኑ የሕግ ኮሚቴና ልዩ ልዩ ፓናሎች ከፍተኛ ተሳትፎ እንደሚጠበቅባቸው ኮሚሽኑም በሣምንት ሦስት ቀን በመሰብሰብ ሥራውን ማፋጠን እንዳለበት አሳስበዋል::

በማስከተል የኮሚሽኑ ፅሕፈት ቤት ከተለያዩ ክልሎች የህዝብ አስተያየት በመሰብሰብ እና በኮምፒዩተር አስፈላጊው ትንተና በመከናወን ላይ መሆኑን ገልጸው፤ ከክልል አንድ፤ ሦስት፤ አራት፤ ሁለት እና አሥራ ሦስት፤ ሰነዶች ቀደም ብለው የደረሱ መሆናቸውን ከአምስት መቶ ስልሳ አምስት /565/ ወረዳዎች መካከል አምስት መቶ /500/ የሚደርሱት ለኮሚሽኑ መድረሱን፤ በክልል አምስት እና ቤንሻንጉል ጉባ ሰነዶችን በወቅቱ ለመሰብሰብ አንዳንድ ችግሮች መከሰታቸውን፤ በዕለቱ ከክልል አንድ እና አራት በተገኙ የህዝብ አስተያየቶች ላይ በመመርኮዝ የሕግ ኮሚቴ በቀረቡት ጽንሰ ሃሳቦች ላይ በተሰነዘረት የድጋፍ የተቃውሞና የድምጸ ተአቅቦ አሀዞች ወደ ፐርሰንት / Percentage / በመቀየር ኮሚሽኑ እንዲመለከተው የቀረቡን፤ በቀጣዩ ጊዜ የሕግ ኮሚቴው በየቀኑ ለሁለት ሰዓታት በመሰብሰብ በእያንዳንዱ ጽንሰ ሃሳብ ላይ የቀረበውን የህዝብ አስተያየት በመመልከት የሕግ ርጽ፤ የሚዘጋጅበትን ሁኔታ በመነጋገር ለፓናሎች በቀረበ ሃሳባቸውን እንዲገልጹና እንዲነጋገሩ በተደረገ ሃሳቡን በማቅረብ ለኤክስፐርቶች የሚቀርቡበትን ሁኔታ እንደሚያመቻች ገልጸው ከክልል አንድ እና አሥራ አራት በተገኙት የሕዝብ አስተያየቶች ላይ በመመርኮዝ የሕግ ኮሚቴ ያዘጋጃቸውንና ስለ ሕገ መንግስት መሠረተ ሃሳቦች የህዝብ ውይይት ውጤት ህዝብ የተቀበላቸው መሠረተ ሃሳቦች በሚልና ስለ ሕገ መንግስት መሠረተ ሃሳቦች ህዝብ ያልተቀበላቸው ሃሳቦች በሚል የተዘጋጁትን ሰነዶች ኮሚሽኑ ተመልክቶ በሰነዱ አቀራረብ ላይ አስተያየት እንዲሰጥ ጠይቀዋል::

ቀጥሎም ወደ ረቂቅ ሂደት ከመሄዱ አስቀድሞ ህዝብ አስተያየት የሰጠባቸውን ጽንሰ ሃሳቦችና አቀራረባቸውን ለመመልከት ፓናሎች እየተነጋገሩ ለኮሚሽኑ በማቅረብ ውይይት እንዲደረግባቸው ቢደረግ እንደሚጠቅም ሲገለጽ በተጨማሪም ከኮሚሽኑ ተሳትፎ ያደረጉ አባላት በእያንዳንዱ ፓናል የነበራቸውንም ተሳትፎ በሚመለከት ቀደም ብሎ የነበረው የፓናሎች አወቃቀርና የአባላት ድልድል ለሥራው

.../

...ንናት ስመቱ ሲሆን በሚቻል መንገድ ተከተካከሉ፣ ፓኔሎች የተመለከቷቸው ጉዳዮች በሕግ ኮሚቴ እየተናኞና ጸየደበረ ኮሚሽኑ እንዲወያዩባቸው ቢቀርቡ በአሰራር በኩል ይጠቅማል የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በመከተልም በበሳቢው በኮሚሽኑ ውስጥ አንዳንድ አባላት የነበራቸውን ሐሳብ ቢያሳርሙም፣ በምክር ቤቱ አምነት የፖለቲካ አስተያየት ልዩነት እንዲኖር በሰፈለገ አንዳንዶቹ አባላት የሚሰጡበት መንገድ ይፈለጋል የሚል እምነት መኖሩን፣ ኮሚሽኑ ሥራውን ከጀመረበት ጊዜ አንስቶ በግርናዋ ሂደት ኃላፊነት በምሁራንና የሕግ ባለሙያዎች ኃላፊነት ብቻ ሣይሆን የብዙሀኑን ንቁ ተሳትፎ አስፈላጊነት የታመነበት መሆኑን፣ አንዳንድ ወገኖች በሌላ መንገድ የተረቀቀ ሕገ መንግስት እንዳለ አድርገው የሚቀርቡትን ሁኔታ ትክክለኛ አለመሆን የሚያሳይ የሚቻለው ክርክርን በክርክር በመመለስ ሣይሆን የግርቀቁን ሂደት ለህዝብ ምስክርነት ክፍት በማድረግ በመሆኑ፣ በግርቀቁ ሂደት ኮሚሽኑ የሚያደርገውን ክርክርና የውይይት ሂደት በቀጥታ በቴሌቪዥን በማስተላለፍ ህዝብ እንዲመለከት ማድረግ እንደሚያስፈልግ፣ የህዝብ ውይይት በማመለከት ህዝብን የማወያየት ሀሣብ መጀመሪያ በአብዛኛው ያልተደገፈ እንደ ነበር አስታውሰው ቢወይይት ሂደት ግን ከተጠበቀው በላይ ውጤት መገኘቱን፣ የህዝብ ውይይት ሲባል ግን ህዝቡን አስተያየት ገንዘብ ለማቅረብ፣ እንዲረዳና የህዝብን ተሳትፎ መሆኑንና ሂደቱ እንደ ውሣኔ ህዝብ / Referendum ../ መውሰድ እንደሌለበት በቀረቡት ጸንሰ ሃሣቦች ላይ በኮሚሽኑና በምክር ቤትም ጥምር ድምጽ እንደሚሰበሰብ የፖለቲካ ፖርቲዎች በያንዳንዱ ጸንሰ ሃሣቦች ላይ እንደሚከራከሩ ገልጸዋል:: ቀጥሎም አንዱ የኮሚሽኑ አባል የህዝብ አስተያየት በህዝብ ውሣኔ / Referendum / መልክ መወሰዱ የለበትም የሚለው ሃሣብ እንዳሳሰባቸውና ህዝቡ ተወያይቶ ሃሣቡን ከገለፀ በኋላ የፖለቲካ ፖርቲዎች ሃሣባቸውን ቢናረብ ይገባቸዋል ቢባል ከህዝቡ የተለየ ምን ሃሣብ ሊያቀርቡ ይችላሉ የሚል አስተያየት ሲሰነዘር በሌላ በኩል አንዱ አባል በኮሚሽኑ ውስጥ የፖለቲካ ፖርቲዎች እንዲገለጸላቸው ጠይቀዋል::

በበሳቢው የህዝቡን አስተያየት ኮሚሽኑ በገንዘቤ ማስገባት አለበት የሚለውን ሃሣብ ሙሉ በሙሉ እንደ ሚደገፉት አስታውሰው ውይይቱ እንደ ህዝብ ውሣኔ / Referendum ../ መውሰድ የለበትም የሚለውን ሃሣብ በድጋሚ አስምረውበታል:: በኮሚሽኑ ውስጥ የፖለቲካ ፖርቲዎችን ሚና በተመለከተ እስከ አሁን በኮሚሽኑ ልዩ ልዩ አስተያየቶችን ውክለው የተሳተፉት አባላት በጋራ በሚወጡባቸው ጸንሰ ሃሣቦች ላይ ተከራከረ በጥቂቱ እንደ ነበር አስታውሰው በወደፊት የግርቀቁ ሂደት ግን እያንዳንዱ ድርጅት የሚወክለውን አመለካከት በመግለጽ በመከራከር ድምጹን ሊመዘገብ እንደሚጠበቅበትና ይህም ለምክር ቤት በሪፖርት እንደሚቀርብ ገልጸዋል::

.../

በማስከተልም ሀሰፊው አንዳንድ አባላት በኮሚቴው ያሏቸውን ተቃውሞ በግ[illegible]ቸው ምክንያት በፖናሎች የአባላት መጉደል የፈጠር ከሆነ የሚተካከልበት ሁኔታ [illegible]ረሰግ አንቀጸለበት አሳስበው የረቂቁን ሂደት በተመለከተ የረቂቁ የሀገሪቱ ሕገ መንግሥት መሆኑ መታወቅ እንዳለበትና ህገንም የሚያጸድቀው የሕገ መንግሥት ጉባኤ መሆኑን፤ ህዝቡ በመሠረታዊ ነጥቦች ላይ መወያየቱን መገንዘብ እንደሚያስፈልግ መሆኑንና ህዝበ ውሳኔ /Referendum../ ነው አይደለም የሚለው ጥያቄ በሕገ መንግሥት ላይ የሚነሱ ጥያቄዎች ካሉ ጋር የሚያያዝ በመሆኑ መነሳት እንደሌለበት፤ ተወካዮች ምክር ቤት የፖለቲካ ፓርቲዎች ወይም የአከባቢ [illegible] ተጽዕኖ የሕዝቡን አስተያየት ለረቂቅ ሥራ መነሻ መሆኑን ኮሚቴ እንዳይቀበል ማድረግ እንደሌለባቸው ተናግረዋል፡፡

ቀጥሎም በአንድ በኩል ለሕገ መንግሥት ረቂቅ መነሻው የህዝብ አስተያየት ስለሆነ ይህን አስተያየት በመተንተን / Interprets / በማድረግ ሕገ መንግሥታዊ ቅርጽ የሚይዝበትን መንገድ መሻት፤ ህዝብ በአጀንዳንዱ መሠረታዊ ሃሳብ ላይ ያለውን አጠቃላይ ዝንባሌ መሠረት በማድረግ በሚቀርበው መረጃ መሠረት የረቂቁን ሂደት መቀጠል ያስፈልጋል የሚል አስተያየት ሲቀርብ፤ በሌላ በኩል ፤

ህዝቡ ያቀረበው አስተያየት በህዝበ ውሳኔ መልክ መታየት እንደሌለበትና የህዝብ ውይይት አሁን በረቂቁ ሂደት ከመጀመሪያ ጀምሮ የህዝብን ተሳትፎ ለማጎልበት ታስቦ የተደረገ መሆኑን፤ የህዝብ አስተያየትና ዝንባሌ በረቂቁ ሂደት በግንዛቤ ውስጥ ቢገባም በያንዳንዱ ጽንሰ ሃሳብ ላይ በኮሚቴው ውስጥ ያሉ ድርጅቶች በጉዳዮች ላይ መከራከርና ድምጻቸውን መስጠት ይኖርባቸዋል የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል፡፡

በመጨረሻም ስብሰባው ለጊዜው ክርክሩን መቀጠል አስፈላጊ አለመሆኑን ገለጸው በዕለቱ በሕግ ኮሚቴ የቀረበውን ሁለት ሰነድ አባላት አንብበው ለቀጣዩ ስብሰባ ያላቸውን አስተያየት ይዘው እንዲቀርቡ አሳስበው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 12:00 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

000115

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 72ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የካቲት 21 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ቃለ ጉባዔ

ስብሰባው የተካሄደበት ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባው የተካሄደበት ቀን .... የካቲት 21 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ አባላት

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ባኔች ዋቅንስ .... ጸሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አቶሮ .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ አበራ ዓረኘ .... "
6. " ያሲን መሐመድ .... "
7. " አበሩ ብፉ .... "
8. " ተስፋዬ ዲጓ .... "
9. " ጌርሞስ ወልደሰንበት .... "
10. " ያሬድ በርሔ .... "
11. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው .... "
12. " ማርዬ ፋራህ .... "
13. " አሰፉ ጋርን ተክለ .... "
14. አቶ ለማ ጉበለኘ .... "
15. " የሺዋስ አደማሱ .... "
16. " ፋቢሳ ገቢሣ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀ መንበር
2. " አብዱልዚዝ አህመድ .... አባል
3. " ታዬኪፀ ሠሰቤ .... "
4. " የማነ በርሔ .... "
5. " ፍርዶስ ለማ .... "
6. " ጌታቸው ኪዬ .... "
7. " ገብረክርስ ኑሌ ተካ .... "
8. ሲስተር ስቴኔሽ ዳምጠው .... "
9. ወ/ሮ ገነት ዘለማ .... "
10. አቶ አብዲናስር አለዋሊ .... "

የካቲት 21 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሽግግር መንግሥት ኮሚሽን 72ኛ መደ
በኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ከፍሉ ታደሰ ሲሆን በዕለቱ ለመነጋገሪ
ያንቶች የቀረበው አጀንዳ፣

- የኮሚሽኑን የወደ የሥራ ሂደት በሚመለከት መነጋገር
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚለው ነበር፣

በዕለቱ በቀረበው አጀንዳ ውይይት ከመጀመሩ በፊት የዚህ ብሎ የቀረበበ ዘዴና
ስብሰባን በመክፈል በኮሚሽኑ ውስጥ ሲሰተፉ የቆዩት ዶ/ር ሥዩም ገ/ሥላሴ በድርጅታቸው
ውሣኔ ተበትኖቸውን የደረጠቸውን ስብሰባው እስታውቦ እኝህ አባል ከኮሚሽኑ
ጋር በቆዩበቸው ጊዜያት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረጉቸውን ኮሚሽኑ በሚከተለቸው አሠራሮች
ሁሉ ቀን የሆነ ከመለከከት እንደነበሩቸው ተናግረው በዛሬው ዕለት ጉባኤው ወሀሏ በመቁ
ጉት ለረጅም ጊዜ ሳበረከቱት አስተዋጽኦ ከኮሚሽኑ ምሥጋና ተደርጉለቸው እንደሚገኙ፣ እን
ዚህ ዕድሬት በግለሰቡ በመገናኘት ኮሚሽኑ ለርጎታ በሚፈልግበት ጊዜ ለመርዳት ዝግጁ
እንደሆኑ ስብሰባው ገልጸው፣ በበጉ ፈቃድና በውይይት ላይ የተመሠረተውን የኮሚሽኑን አሠ
ራር እንዲሁም ከጠያለ ሂደትን የሚደገፉ መሆኑንና ጉደፈኞ በሚችሉት ሁሉ ለነደሚረዱ
ያለ መገበታቸውን ስብሰባው ገልጸው ዶ/ር ስዩም ለኮሚሽኑ ከበለት ያለቸውን አስተያየት
ለጉባኤው እንዲገልጹ ጋበዘዋቸዋል።

የኮሚሽኑ ዓርጅት ከኮሚሽኑ በመልቀቁ ምክንያት በአባልነት ለነደማይቀጥሉ ደስተር
ሥዩም አስረድተው ከኮሚሽኑ እስከ ለቀቁበት ጊዜ ድረስ በተደረገው ከፍተኛ ጥረት ኮሚሽኑ
ስሆን ለሰበት ደረጃ መብቃቱን፣ በግላቸው ባለቸው ችሎታና አቅም ለመረዳት ዝግጁ መሆ
ናቸውን ኮሚሽኑ ከዶሉን ስለበጠቸው ምሥጋና አቅርበው ለኢትዮጵያና ለሕዝቧ የሚጠቅም
ነገር ሁሉ በለቸው ችሎታና አቅም ለመርዳት ዝግጁ መሆናቸውን ገልጸዋል።

የቀሩ ስብሰባው የሰንበት ሥርዓት በሸኝ አረፍት እንደሚደረግ በመግለጽ በዕለቱ
አጀንዳ ላይ ውይይቱን ከፍተዋል።

የቀጠሮ የዕለቱን ውይይት በመጀመር ከባቢው ተሰብስበ በመጣዩና የዚህ ብሎ በተ
ደረገው ውይይት ኮሚሽኑ ስለሚነት በደረሰበቸው ሸንበ ሀሣቦች ላይ የረቂቅ ሥራ መጀመር
እንደሰበት፣ ይህንኑ በተመለከተ በተጋከዮች ለሌት ውይይት መከሄጉንና በዚህም ወደሬት
ያለው ጊዜ አጋር በመሆኑ ሰፋ ያለ ውይይት ለማደረግ ስለማይቻል ይህንኑ በመገንዘብ ያና
ሉች ሥራቸውን ግፋጠን እንዲሰበቸው፣ መነሽ ሆኖ የሚያገለግለው የፌዴራል መንግሥት አወ
ቃቀር መሆኑንና እንዲሁም በየቀኑ የሚሠሩትን ሥራዎች ኮሚሽኑ በየተመለከተ ለሚያጋጥሙ
ነገሮች መፍትሔ እየሰጠበቸው ቢሄዱ እንደሚሻል ተጠቁሟል። :

የሕግ ኮሚቴ ተግባሩ ከፍተኛ በመሆኑ በቀረቡት አጀንዳዎች /ISSUE / ላይ በመጋየት ያሉት ጉዳዮች ተዘጋጅተው ለኮሚሽኑ መቅረብ እንዳለባቸው ኮሚሽኑ ሊወያይባቸው ረቂቁን መሳረስ እንደሚቻል ለስብሰባው ገለጸዋል።

ከሠራተኛ በተመለከተ ... መሆን አለበት ሲሉ ከለው የጊዜ ክፍል ወታየት ያለ በት ሲሆን ፌደራል የመንግሥት አወቃቀር በኮሚሽኑ ሆነ በሕዝብ ዘንድ በበዛኛው ድጋፍ ያገኘትን ከግምት ውስጥ ማስገባት እንደሚያስፈልግ አወቃቀሩ ... ይሁን በሚለውና የሠራተኛ ክፍፍልን በተመለከተ የተለያዩ አማራጮች በመጠቆም የሀገ ኤክስፐርቶች ድጋፍ ሊሰጡ እንደሚገባ ተጠቆሟል።

በማስከተልም የስብሰባው አባላት በሙሉ በሩ ያለ ግንዛቤ ማግበራቸው የሆነ ወገን ነስተ ዝብኤን ሊረዳ የሚችል መሆኑና በዚህ ረገድ የኮሚሽኑን ሥራ ለማገዝ የሕግ ኮሚቴ በአያንጎት አማራጮች ላይ ያሉትን ጉዳዮች እንዲጠቁም፣ ቀደም ብሎ መንግሥት ማዋቀርና ሥልጣን ክፍፍል ጋር የተያያዘ የጥናት በተመለከተ የተለያዩ አማራጮች ላይ በመ ነገር ለኮሚሽኑ እንዲያቀርብ አሳሰበዋል፡

አከራካሪ በሆኑትና ስለ... በአቶ ተዘረዘሩበት ጉዳዮች ላይ ውይይት ሊሰጥ እንደሚችሉ፣ ነገር ግን በ... ያሉትን ... በ... ለማቅረብ መቻከር እንደሚያስፈልግና በዚህም ... ያለተዘረዘሩበት ጥናት መሆኑን ለስብሰባው ገልጸዋል።

በተለያዩ ሀገሮች የተለያየ ክፍለ ህገ መንግሥት እንደሚተረጉሙ በሀገራችንም የሕገ መንግሥት ትርጓሜን በተመለከተ ... አንድ ... እንደነበር፣ ነገር ግን በአሁኑ ዐይነት ሌሎች አማራጮች ሊኖሩ እንደሚችሉና በዚህም አንድ ህገ ህግ መንግሥትን ... ዐይነት ... በዚህም የሚያረጋግጥ ... ሊያቀርብ ይችላል፡፡ ነገር ግን ይህ ... ሥልጣን መስጠትን አስቸጋሪ መሆኑን፣ በዚሁ ላይ የሕግ ኮሚቴ ... በሆነ መንገድ አማራጭን ሊያቀርቡ እንደሚችሉ ተገልጿል፡

ከውጪ ሀገር በመጡ ምሁሮች የሕገ መንግሥትን ትርጓሜ አካላን በተመለከተ በሬ ግንዛቤ መገኘትን፣ በጉንጉ ላይ ምርጫ / Option / ለማግኘት ያህል መወያየት እንደሚያስፈልግ ጠቅሰው በመጨረሻም የህግ ኮሚቴ ከጠዋቱ 4:00 ሰዓት ስብሰባ መኖሩን ስብሰባው ገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 12:10 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

000119

የህገ መንግስት ኮሚሽን 73ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የካቲት 25 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የስብሰባው ቦታ........................ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... የካቲት 25 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ........................ ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ........................ ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘሜዴ አቱሮ........................ አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ........................ "
5. አቶ አበራ ጣረኛ........................ "
6. " ታዬ አፅቀሥላሴ........................ "
7. " ቃሲም መሐመድ........................ "
8. " አሰፋ ብሩ........................ "
9. " የማነ በርሔ........................ "
10. " ተስፋዬ ሙ........................ "
11. " ናርዶስ ለማ........................ "
12. " ማር ያስ መለደስገበት........................ "
13. " ያሬድ በርሔ........................ "
14. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው........................ "
15. " ጫር የሚ ፋሪሁ........................ "
16. " አፀደ ሮደን ተክሌ........................ "
17. አቶ ለማ ደባለቅ........................ "
18. " ፋሲል ገቢሣ........................ "
19. " የሺናስ አዴሞሱ........................ "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን........................ ም/ሊቀመንበር
2. " አብዱላዚዝ አህመድ........................ አባል
3. " ጌታቸው ዘ ቁ........................ "
4. " ገብረእግ ኡሌል ተክ........................ "
5. ሲስተር አቴነሽ ዳገጠው........................ "
6. ወ/ሮ ገነት ይጃማ........................ "
7. አቶ አብደናስር አልሳህል........................ "

000121

የጥር 25 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግስት ጉባኤ 73ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በክቡር ሰብሳቢው በአቶ ክፍሉ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለውይይት የቀረቡ አጀንዳ፡=

- _የሕገ መንግስት በሚያቋቁመው ረቂቅ ላይ ለመወያየት እንዲቻል
- _ቅድመ ዝግጅት ማድረግ
- _ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር፡፡

በዕለቱ አጀንዳ ውይይት ከመጀመሩ በፊት በክቡር አባል የሆኑ የአስተዳደር ምርጫ ተከታዮቹ በጸሎት ማክበሪያ ከሰአት በኋላ ለሰበሰቡ በሰዓታቸው ጾሙ እስከሚፈታ — ድረስ የክቡር ስብሰባ ጠዋት 4.00 ሰዓት እንዲሆን በሰብሳቢው ሃሳብ አቅርበው አንዱ የክቡር አባል ወይ ቢሆን መደበኛ ስብሰባ ያለቸው አባላት መድረሻቸውን በሰጡ ቁጥር 8:30 ሰአት ጀምሮ ቢደረግ ለሁሉም የተቻለ መሆኑን ገልጸው በቀረበው ሃሳብ መሠረት በ8:30 ሰአት ስብሰባው እንዲካሄድ ስምምነት ተደርሷል፡

1ኛ/ የጥሩ የዕለት ቀን ውይይት ሲጀመር የህገ ክርክሩ በቀረበው ጽሁፍ ላይ ተጠናቆ የተያዘ ማብራሪያ እንዲሰጥ ሰብሳቢው ጠይቀዋል፡፡

የህገ ክርክሩ ተግባር የመጀመሪያ ቅርጹ ማለት ሲሆን በዚሁ ላይ በሩ ያለ ውይይት ተካሄዶበት ሰሞኑን በመደረጉ ክርክሩ ተነጋግሮበት የተቀበሏቸውን መካተቻዎች ማግኘት የሌለበት ማጭበርበር ከአንዱ አንዱ ምዕራፍ ጉዳይ አማራጭ መቀመጡን ለውይይት የቀረበውን ረቂቅ ጽሑፍ በተለያየ መልኩ ሊቀርብ እንደሚችልና አብዛኛውን ግን ያተኮረው በሰብሰባ መብት ላይ ሲሆን ለአስተዳደር የቀረበውን መከተሉ እንደሚገባና እስከ አሁን ተቀርቦ የተካሄደን ስራዎች ከባለ ሙያ ጋር በቅርብ በመወያየት መሆኑን ተገልጿል፡፡

በጽሑፉ አቀራረብ ላይ ችግር እንደሌለና እያንዳንዱ ምዕራፍ በደንብ ተዘጋጅቶ ግንባብ እንደሚያስፈልግ ከዚህም በኋላ የቀረቡትን ስህተቶች የሚገባቸው መሠረታዊ የሆኑ ጉዳዮች ካሉ በጽሑፍ ቢቀርብ፡ የተሻለ መሆኑን፣ መግቢያ በተለይ በቋንቋ መሠረት እንዲታለፍ በቋንቋ በከፊል ገለጻና ቀላል ሆኖ እንዲታለፍ፣ ህገ መንግስቱ የሚያገለግለው ህዝቦች አብሮ ለመኖር የተስማሙበት ቃል ኪዳን ሲሆን የአንድነት ግለሰብና ህዝቦች አብሮ የመኖር ፍላጎት የሚገለጽ መሆኑን፣ የጋራ ጥቅሞችን የጋራ ባህልና ታሪክ በሳሉ ቸሩ ይህንኑ እንዲያንጸባርቅ መደረግ እንዳለበት ተገልጿል፡፡

...///

እስከ ዛሬ ድረስ በሃገሪቱ ዲሞክራሲያዊ ህገ መንግስት ያለመኖሩን መግለጽ እንደሚያስፈልግና አገራችንም ብዙ ብሔር ብሔረሰብ መኖርያ እንደሆነችና አሁንም ሕብረብሔር የሆነች አገር ለመፍጠር እንደሚያስችል እነዚህ በተለያየ መልክ በምዕራፍ ቢጠቀሱ የተሻለ መሆኑ ተጠቁሟል::

ኮሚቴው መቅላላ መግለጫን አያቀረበ ግንዛቤ ለማግኘት እንዲቻል በምዕራፍ በፊት ባሉ መንገድ መሞያየት እንዲያለበትና በመሆኑ ያሉ ተቀረቡባቸው እየታዩ መፍትሔ እየተሰጣቸው ቢሄዱ የተሻለ መሆኑን፣ ነገር ግን በሁሉም ርእሶች /ጉዳዮች/ ላይ ስምምነት ይደረስ ባለ ማለት ሳይሆን በአብዛኛው ስምምነት ላይ መድረሱ እንደሚቻል ቀደም ዝግጅት ሳይደረግ በት መነጋገሩ ጠቃሚ እንደሌለው ተገልጾ ሁሉም አባላት አስበውበትና ተዘጋጅተው ሃሳባቸውን በጽሑፍ ቢያቀርቡ ለኮሚቴው አሰራር እንደሚያመች ተጠቁሟል::

እያንዳንዱ አባል አንዱ አይነት አመለካከት ያለው ቢሆን ለህገ መንግስት አቀራረጽ እንደሚረዳና በሚቀርብበት ጊዜ የብዙሃኑንና የአናሳ አስተያየት መግለጽ እንዳለበት ተገልጿል::

የሚቀርበው ረቂቅ በ12 ምዕራፍ ይጠቃለላል የሚል አመነት ኮሚቴው እንዳለውና በዚህም በቀረበው ረቂቅ፣

ሰኞ_መግቢያና ምዕራፍ አንድ
ማክሰኞ_ምዕራፍ ሁለትና ምዕራፍ ሦስት
ረቡዕ_ምዕራፍ አራትና ምዕራፍ አምስት በዚሁ በቅደም ተከታተል እንደሚታይ ተገልጿል::

በመጨረሻም ከኮሚሽን አባላት በረቂቅ እንዲካተት የሚቀርበው አስተያየት ሰኞ በ7:00 ሰዓት በፊት እንዲቀርብና ና የኮሚሽኑ ስብሰባ ከቀኑ 8:30 ሰዓት መሆኑን ስብሰባው ገለፀው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:45 ተጠናቀቀ::

000123

የሀገ መንግሥት ኮሚሽን 74ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የካቲት 28 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY
The Constitutional Comm...
The Transitional Government

የህገ መንግስት ኮሚሽን 74ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000124

ስብሰባው ቦታ.................................... ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባው ቀን.................................... የካቲት 28 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ.............................. ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ.............................. ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ስጦር........................ አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ.............................. "
5. አቶ አበራ ግሬኝ.............................. "
6. " ታዬ አፀ ቅባሳ.............................. "
7. " አሰፋ ብሩ.................................. "
8. " የማነ በርሄ.................................. "
9. " ናርዶስ ለማ.................................. "
10. " ያሬዱ በርሄ................................. "
11. ወ/ሮ ከበደች አርዓ ቸሜ......................... "
12. " ማር የም ፋሬሁ............................. "
13. " አፀደመደን ተክሌ............................ "
14. አቶ ለማ ደባለኝ.............................. "
15. " ፋሲል ገቢሣ................................. "
16. " የሸ ሻክ አደምሱ............................ "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ሙሐመድ አብዱራህማን..................... ም/ሊቀመንበር
2. " አብዱላዚዝ አህመዱ.......................... አባል
3. " ቃሲም መሐመዱ................................ "
4. " ከሱፋ የ ናሚ................................. "
5. " ማር ቆስ ወልደሰንበት.......................... "
6. " ጌታቸው ዘ ቴ................................. "
7. " ገብረእግ ሂሄል ተከ............................ "
8. ሲስተር አቴነሽ ዳግጦ............................ "
9. ወ/ሮ ገነት ደለማ................................ "
10. አቶ አብዱናስር አሊሣሁል........................ "

የኅዳር 28 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 74ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ [illegible] ክፍሌ ጣፋጭ ሲሆን በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፡=

ሀ_ በኮሚሽኑ የሕገ ኮሚቴ ተዘጋጅቶ በቀረበው የመጀመሪያ ረቂቅ መግቢያና ምዕራፍ አንድ ላይ ከአባላት በተቀርበ አስተያየት ላይ መነጋገር፣

ለ_ ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር::

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በሕገ ኮሚቴ ተዘጋጅቶ በቀረበው ረቂቅ መግቢያ ላይ እንዲህ ተተ ያቀረቡት ጽሑፍ ለአባላት ተሰራጭቷል:: ሰብሳቢው በጽሑፍ ያቀረቡትን አስተያየት በተመለከተ የቃል ማብራርያ ሰጥተዋል:: ይኸውም ሕገ መንግሥቱ የማን ነው? የሚለውን ለመመለስ በመግቢያው ላይ ""እኛ የኢትዮጵያ ሕዝቦች"" በሚል ""እኛ የተለያዩ ብሔረሰቦች አባል የሆነው የኢትዮጵያ ሕዝብ"" በሚል ቢቀመጥ የተሻለ እንደሚሆን፣ ኢትዮጵያ የምትባለው ሀገር ሌሎች የዓለም ሀገሮች ከተፈጠሩበት በተለየ ሁኔታ በእርስ በርስ ጦርነት፣በባህል ግንኙነትና ውህደት፣አንዱ ክፍል በሌላው ላይ የበላይና የበታች ሆኖ የተለያዩ የታሪክ አጋጣሚዎች በሰላምና በጦርነት አብሮ በመኖር፣ የጋራ ባህል፣ ቋንቋና የማህበራዊ ግንኙነት ያዳበሩ ሕዝቦች የሚኖሩበት በመሆኑ ከጋራ ታሪካዊ ጉዞ ለሪ ትምህርት መቅሰም በመቻሉ፣ሀገሪቱን ለወደፊት ዲሞክራሲያዊ በሆነ ጉዳና በማጓራትና በመገንባት፣ በአንድነት መኖር የሕገ መንግሥቱ መሠረታዊ እምነት መሆኑንም ቢሆን እንደሚያስፈልግ ይህ በጋራ የተገኘው ባህልና ቅርስ የሕዝቦችን የወደፊት የጋራ እድል እንደሚያሳስብ ምለከት ሞጥ ቀሱ፤ ሕዝቦች ያላቸውን የራስ እድል በራስ እስከ መገንጠል የመተገበር መብት እንደማይቃረር መገንዘብ እንደሚያስፈልግ፣በቀረበው በገጽ ቁጥር 1.[illegible] የተቀመጠው ሃሳብ በረቂቁ ቀደም ብሎ የተገለጸ ቢሆንም በሀገሪቱ ቀደም ብሎ የነበሩት ኢዲሞክራሲያዊ አገዛዞች በሚገባ እንዲስፋፉ ወደፊት እነዚህ ሁኔታዎች በምንም መንገድ እንደማይደገሙ ቃል ኪዳን ለማኖር ታስቦ የቀረበ መሆኑን አስታውቀው ከቤቱ አስተያየት ካለ እንዲቀርብ ጋብዘዋል::

በዚህም መሠረት ከመግቢያው በቀረበው አስተያየት ላይ ከቤቱ የተለያዩ ሃሳብ ተሰንዝሯል፡፡ ይኸውም በአንዱ በኩል በጽሑፍ በቀረበው አስተያየት ሕገ መንግሥት የማን ነው? በሚል ለቀረበው እኛ የተለያዩ ብሔር ብሔረሰብ በሚል ቢቀርብ የተሻለ መሆኑን፣ የሚቀረፀው ሕገ መንግሥት ዲሞክራሲያዊ ሀብረ ብሔራዊ እንደመሆኑ መጠን ግንኙነቱ የህብረተሰቡ ክፍሎ ለይገደድ ወደ አንድነት እንዲመጣ የሚገልጽ መግቢያ በማስፈር በታሪክ አንድ ላይ የኖረ ሃሳ በሚል የራሱን እድል የመወሰን መብት በሚያሳንስ ሁኔታ ማስቀመጡ አከራካሪ እንደሚሆን፣አንድነቱን ብቻ እያጎላ ከመጻፍ ቢሆር ብሔረሰብ የሚለውን በማስፈር የራሱን

...///

እድል በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል የሚለውን ጽንስ ሃሣብ በመግቢያው መጠቀሱ አስፈላጊ መሆኑን፣መግቢያውን በታሪክ ሂደትና መጀመር ክርክር ሊያነሳ ስለሚችል ወደፊት በጋራ ተከባብሮ መኖር እንደሚቻል ማስፈር እንደሚቀል፣መ ተራ ቁጥር 1.3 ላይ የቀረበው ሃሳብ እርስ በርሱ የሚቃረን በመሆኑ ግልጽ በሆነ መንገድ መቀመጥ እንደሚገባው ቢገለጽ፣ በሌላ በኩል፣

የአንድ ህገ መንግስት መግቢያ መሠረታዊ መርሆን ማንፀባረቅ እንዳለበት ደክሙ አብሮ አብሮ የመኖር ቃል ኪዳን ከመግለጽ ማነስ እንደሌለበት፣ሰነዱ የአንድ ሀገር ከፍተኛ ህግ በመሆኑ በዓለም አቀፍ ደረጃም በዙዎች ስለሚመለከቱት መገንጠል የሚለውን ጽንስ ሀሣብ በመግቢያው ላይ ማስፈሩ ተቀባይነት እንደማይኖረው፣አንዱን ሀገር ሀገር የሚያሰኘው የተፈጥሮ ሃብቱ፣ህዝቡ፣ግንኙነቱ ብከሉ የሚገኝ ነገርን ስለሚፈጥር የሚመጣው ህገ መንግስት <u>የኢትዮጵያ ህገ መንግስት መባል</u> እንዳለበት፣በደፊት ህብረተሰቡ በሥልጣን ላይ የገፋ እንደሚሄድ ከገንዘብ ውስጥ ማስገባት እንደሚያስፈልገና የመገንጠል መብትን የሚይነገ ክፍል /Binding provision / ራሱን ችሎ በህገመንግስቱ ውስጥ ስለሚገፍር በመግቢያው ላይ መጠቀሱ አያስፈልግም የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በማስከተልም የክፍለ ከተማው ስብሰባ መግቢያውን በሚመለከት ከአባላት የተሰነዘሩትን የተለያዩ አስተያየቶች ከግምት ውስጥ በማስገባት የህገ ኮሚቴው የሚቀጥል ስራ እንዲቀጥል አስስበው፣በሚቀርበው ረቂቅ ላይ በአባላት መካከል ሙሉ በሙሉ መስማማት ሊኖርም ላይኖርም እንደሚችል አስገንዝበው በረቂቅ ላይ አባላት የየራሳቸውን ሀሣብ መግለጽ እንደሚችሉ ጠቁሟል::

ቀጥሎም አንድ የክፍለ ከተማ አባላት የህገ መንግስት መግቢያ በሚመለከት ያላቸውን አስተያየት ለማቅረብ እንዲፈቀድላቸው በጠየቁት የመጀመሪያ ዕለት በስብሰባው ባለመኖራቸው ሀሣባቸውን ለመግለጽ የሚችሉ መሆኑን ስለተፈቀደላቸው አስተያየታቸውን አቅርበዋል::ይኸውም በሕገ መንግስት መግቢያ ላይ የሀገሪቱን ችግሮች በመጠቀም ህገ መንግስቱ ችግርን ለመፍታት መሣሪያ መሆኑን መመልከት እንደሚያስፈልግ፣በክፍለ ከተማው አመለካከት /Vision /ብቻ ሳይሆን የሀገሪቱ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ሁኔታ መመልከት እንደሚገባ፣በሀገሪቱ የአንድ ህዝብ ሀገር ብቻ ሳይሆን የብሔር ብሔረሰብ ሀገር መሆኗን፣ሀገሪቱ ሉዓላዊ ነጻ ሀገር መሆኗን፣ህገ መንግስቱ በህዝብና በመንግስት እንዲሁም በህዝቦች መካከል የሚቀመጥ የቃል ኪዳን ሰነድ መሆኑን መግለጽ እንዳለበት፣ህገ መንግስት ሰብአዊ መብትን በእኩልነት ላይ የተመሠረተ አንድነትንና የህግን የበላይነት የሚያረጋግጥ ሰነድ መሆኑን መጠቆም እንደሚያስፈልግ ገልፀው ሀሣባቸውን በጽሑፍ ለህገ ኮሚቴው እንደሚያቀርቡ አስተውቀዋል::

..///

በዓስከተለው ኮሚሽኑ በቀረበው ረቂቅ ምዕራፍ አንድ ላይ ጎልይቶ ቀጥሎ ከአባ ሪሮ የተለያዩ አስተያየቶች ላይ ተነጋግሯል፡፡ ይኸውም በቀረበው ረቂቅ አንቀጽ የቀረበት የሕገ መንግስት መሠረታዊ መርሆዎች/ Basic Constitutional Principss በዚህ ምዕራፍ ውስጥ መካተት አለባቸው የሚላቸው መሠረታዊ ነጥቦች አቢሳት ናቸው፡

- የአናሳ ክፍሎች መብለና፤
- ብሔሮች የቋንቋና የባህል እኩልነት፤
- ዜጎች በማንኛውም መንግስታዊ ሥራ ተካታፊ መሆን እንዳለባቸው፤
- የመንግስት አሰራር የህዝብ ግልጽ ስለመሆኑ /Transparency/
- የመንግስት ለህዝብ ተጠሪ መሆን/ Accauntability/
- የህዝቦች ሀሣብን በነጻ የመግለጽና የመደራጀት መብት፤
- የስልጣን ክፍፍሉ በማእከልና በክልል ደረጃ መደሙ ስልጣን በበስተኛ ደረጃ ይከፈል፤
- የማዕከልና የክልል ሥልጣን እንዴት ይዘርዘር፤ የህብቱም በዝርዝር ይቀመጥ በይስ የማዕከሉ ሥልጣን መዘርዘር በዝርዝሩ ያልተካተተው የክልል ሥልጣን መሆኑን ያመለክታል በሚል ይታለፍ፤ የሚሉ ሀሣቦች ሲቀርቡ ከዚህ በተጨማሪ
- ኢትዮጵያ ከጎረቤት ሀገሮች ያላት በሰላማዊነት ግንኙነት
- ኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መሆኗና የሪፐብሊኳ ሉአላዊነት መሠረቱ ህዝብ መሆኑ፤
- ምዕራፍ አንድ <u>ሕገ መንግስት</u> በሚል የሰፈረው ድንጋጌም ስለሚሆን በሌላ ርዕስ እንዲተካ፤

የሚሉ ሀሣቦች ቀርበዋል፤ኮሚቴው እሁን ባለበት የማርቀቅ ሂደት ትኩረት የሰጠው ከተላ ባይሆን መሠረታዊ በሆኑ ጉዳዮች ላይ መሆኑንና በመጨረሻም እነዚህን ሁሉ ውስጥ በማስገባት እንደሚመለከታቸውና የሚጭ ግኝነት ፖሊሲ በተመለከተ ራሱን ምዕራፍ ላይ የተገለጸ መሆኑንና ለጊዜው በሀተመት መዘለሉን ተጠቁሟል፡፡

ከዚሁም በተጨማሪ ሰብአዊ መብትን በሚመለከት በመንግስት የሚደነገጉ ሕጎች ዝኛው በአፈጻጸም ደረጃ አጥጋቢ ውጤት ማስገኘት ያልቻሉት እነዚህን ድንጋጌዎች ፈጸም አስፈላጊ የሆኑ ተቋማትንና የበጐ ሀይል በበቂ ሁኔታ በበጀት ለመደገፍ ችሉ ነው የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል፡፡

በመጨረሻም ስብሰባው ቀጣዩ ስብሰባ የካቲት 29 ቀን 1986 ዓ.ም ከቀኑ 8:30 ሰዓት ጀምሮ እንዲካሄድና በዕለቱም ከስብሰባዉ መብቶች ፖሊሲ በሚቀርበው ላይ ውይይት እንደሚያደርግ ገልፀው የዕለቱ ስብሰባ ከጠዋቱ 10:55 ሰዓት ተዘግቷል።

000129

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 75ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የካቲት 29 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

<u>የሀገ መንግስት ኮሚሽን 75ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

000130

የስብሰባው ቦታ........................ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን........................ የካቲት 29 ቀን 1986 ዓ.

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ከፍሌ ወዳጆ...................ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ...................ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አ ኮር..................አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ.................. "
5. አቶ አበራ ጦረኛ.................. "
6. አቶ ታዬ አፀ ቀሰሉ.................. "
7. አቶ ጃቢሮ መሐመድ.................. "
8. አቶ አበፋ ብሬ.................. "
9. አቶ ናርዶስ ለማ.................. "
10. አቶ ግር ፍክ መላይበንበት.......... "
11. አቶ ያሬዱ በርሔ................ "
12. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው.......... "
13. ሥ/ር አደመደን ተከሌ.......... "
14. አቶ ለማ ደሳለኝ................ "
15. አቶ ፋሲል ገቢሣ................ "
16. አቶ የሺዋስ አድማሱ .... "

<u>በስብሰባ ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን........... ም/ሊቀመንበር
2. " አብዱልአዚዝ አህመዱ............. አባል
3. " የማነ በርሔ .... "
4. " ተክሌ የማ.................. "
5. " ጌታቸው ዘቄ .... "
6. " ገብረአምላክ ኩሉ ተካ .... "
7. ሡልጣን አቲኩ ዓማሞ .... "
8. ወ/ሮ ዋር የም ፋራህ.............. "
9. ወ/ሮ ትግት ደለሞ.............. "
10. አቶ አብዶናስር አሊሣህል.......... "

የካቲት 29 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሔደው የህገ መንግስት ኮሚሽን 75ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋጆ ሲሆን በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፡-

_ምዕራፍ ሁለት/በቅርፀ መንግስት/ ላይ መወያየት

_ሌሎች ጉዳዮች

ካሉ የሚል ነበር::

ከዕለቱ የመወያያ ነጥብ በተጨማሪ የመብት ፖናል ፊርማ እንዲቀርብ ቢጠበቅም ተፈላጊው በነዚ ሊደርስ አለመቻሉን ባለፈው ስብሰባ በቅርፀ መንግስት ላይ ውይይት እንደሚደረግና በምንነት በተደረሰባቸው ነጥቦች ላይ ላይ እንዲሁም አባላት እንዲታከሉባቸው የሚፈለጉባቸውን ሀሳቦች በጽሑፍ ማቅረብ እንደሚችሉ፣ቀደም ሲል ተሉን በተመለከተ በአሁኑ ወቅት መነሳት እንደሌለበት፣በመቀሳሳ ሀሳቡ ላይ በምንነት ከተደረሰ በኋላ ቀደም ሲል ተሉ ሊስተካከል እንደሚችል ተገልጿል::

የዕለቱን ውይይት በተመለከተ የህግ ኮሚቴ ተጨማሪ የጽሑፍ ማብራሪያ ካለ እንዲያቀርብ ሰብሳቢው ጋብዘዋል::

የፌዴራል አከፋፈልን በተመለከተ በህዝብ ፈቃደኛነት አሠፋፈር፣እና በብሔረሰቡ ቋንቋ ላይ የተመሠረተ ሲሆንና ምንም ሌላ ዝርዝር ሁኔታ ባይገባ የተሻለ መሆኑ፣የፌዴሬሽኑ አባላት በምንነት ይገበሩባቸውን መብቶች ሲገልጹባቸው ቢገለጽም ከአሁን ቀደም የተቋቋመው ግስጋሴ በህዝብ ምርጫ ላይ በሰላ ተመሠረተ በዚህ ላይ የቱነሳው ሀሣብ አሰባሰብና መሠረታዊ ጥያቄ በመሆኑ አሁን ያለው የክልል አከፋፈል እንደገና /Convention / እንዲፈ ተሟይቶ የክልሉን ህዝብ ማጽደቅ እንዳለ በት ገልጿል::

ርዕስ ከተማ የመስከረሚው መንግስት መቀመጫ የሁሉም ሊተፉጸ ህዝቦች መና ሀርያ መሆን ቅንጅብርስክ ከተማ መቁጥር ሜላጥም የተለያዩ መንግስታዊ መስሪያ ቤቶች፣ የሌገት ድርጅቶች፣የሚጨ ኮሚኒቲ ጽ/ቤቶች አለም አቀፍ መስሪያ ቤቶች ያሉበት በመሆኑ አዲስ አበባ ለፌ ትኩረት እንደሚያስፈልጋት ሲጠቅም በሌላ በኩል ቀደም ሲል አዲስ አበባ ፊንፊኔ ተብላ ትጠራ እንደነበርና ሕዝቡ በተያዘበት የጠርነት በረራ መሬቱን በመነጠቁ ምክንያት አፍላቀቀ መሰደዱ የተገለፀ ሲሆን አሁንም የአዲስ አበባ ዙሪያ የኦሮሞ ህዝብ መኖሪያ በመሆኑ መደፊትም ለከተማው ህዝብ ጉዳይ ከኦሮሚያ ጋር ተያይቶ መገንባት ስለሚያስፈልግ የከተማ መስፋት መጨመር የኦሮሚያ ም/ቤት ስለሚመለከተው ሁኔታውን ከግምት ውስጥ በማስገባት ቢካተትበት መታየት እንዳለበት ተገልጿል::

...///

በአንድ በኩል ግን ከተማ የፌደራሉ መንግስት የአስተዳደር ኃላፊነት በመሆኑ ሌላ ችግር እንዳያጋጥም ጥንቃቄ መደረግ እንዳለበት ሲገለጽ በሌላ በኩል ህዝቡና ኮሚሽኑ በሚያገባ ቸው እንዲወስን የሚል አስተያየት ሲሰነዘር አዲስ አበባን በተመለከተ ለቀ ተከራክሮ የሚጠየቅ መሆን እንዳለበትና በዚሁ መሠረት ሁሉም የክልል 14 እና 4 ምክር ቤት ኃላፊዎች ተወርተው ውይይት ማካሄድ እንዳለበት ምክንያቱም አካባቢው የኦሮሞ ህዝብ መኖሪያና ቀደም ሲል በተገለጸው ምክንያቶች ሚዛኑ ከተማዋ ለትብብር በሰላማዊ የኦሮሞ ህዝብ ለቀ መብት ሊሰጥ እንደሚችል ተገልጿል::

ቋንቋ የህዝቦች መግባቢያና የአንድነት መገለጫ ሲሆን ሁሉም ቋንቋ የተከበረና እኩልና ያለው መሆኑን ይበልጥም መታወቅ እንዳለበት ከአሁን ቀደም በሚሰጥ መደረጉ ተገልጿል:: በዚሁም መሠረት የፌደራሉ የስራ ቋንቋ መወሰን እንዳለበትና መንግስት ካሉት ቋንቋዎች ውስጥ ከአንድ አሲያ ብዙ ህዝብ የሚጠቀምበትና ለሥራ የሚያመቸውን መምረጥ እንደሚችል እንዲሁም ከሁለት ክልሎች በላይ ተናጋሪ አብዛኛው ያለው ቋንቋ አማርኛ ሲሆን፣ መንግስት በክልሎች ውስጥ የሥራ እንቅስቃሴ በሚያደርግበት ከክልሉ ቋንቋ ጋር በጣምራ አማርኛ ከትግርኛ አማርኛ ከኦሮምኛ በመባሉ መጠቀም የሚችል ሲሆን ክልሎች ራሳቸው በመረጡት ቋንቋ እንዲጠቀሙ ነገር ግን በክልሉ ውስጥ ከአንድ በላይ ቋንቋዎች ካሉ የክልሉ ህዝብ በህዝብ ውሳኔ መምረጥና መወሰን ያለበት መሆኑ ተገልጿል::

እኩልና የሚጠጣ ቋንቋን በተመለከተ የትኛው መሆን እንዳለበትና እንዲሁም ሁለት ወይም ሶስት የተመረጡ ቋንቋዎች እኩልና ሊጠቀሙ የሚችሉ መሆን እንዳለበት ሲጠቅ በዚሁ ጉዳይ ታዋቂ ከሌላ በህዝብ አስተያየት መሠረት መፈፀም እንደሚችል ተገልጿል::

ሠንደቅ ዓላማን በተመለከተ በህገ መንግስት ዝርዝር ትርጉሙ መገለጽ ያለበት ሲሆን ባለመቀበሉ ምክንያት ለህዝብ ውይይት በቀረቡት 73 ጥያቄዎች ውስጥ ብዙ ህዝብ በየአካባቢው አስመዝግበ በሠፊው ውይይት አካሂዶበታል:: ስለዚህ ሠንደቅ ዓላማው ያለውን ትርጉም መስቀሙ የሚችል መሆኑን ሲገለጽ፣ በሌላ በኩል ከአሁን ቀደም እንደነበረው ሣይሆን መደፊት የሚፈጠረውን የፌዴሬሽን አባላት የሚወክል የሚገለጽ መሆን እንዳለበት ለህዝብ ውይይት እንዲቀርብ ቀድሞ ባለመቀረቡ ምክንያት በህዝብ ዘንድ የተለያዩ አመለካከት ማሳደሩ ተጠቁሞ ሠንደቅ ዓላማን በተመለከተ የህገ ኮሚቴ አጥንቶ ተግባራዊ ህዝብ እንዲያቀርብ ስምምነት ላይ ተደርሷል::

...///

የፌዴሬሽኑ አባል የሆኑ ህዝቦች በእኩል መንፈስ በአንድነት ለመኖር የሚፈልጉ መሆኑን በዚህም የኦሮሞ ህዝብ ከሌሎች ህዝብ ጋር አብሮ ለመኖር እንደሚፈልግ ተቀ ግለሰቦች በአንድነት መኖሩን የማይፈልጉ በሚሉ ህዝቡን እንደሚይዙት የኦሮሞ ሕዝብ በጠርነት ለተነጠቀው መሬት አጥቅና እንዲቆሙ እንደሚያስፈልግ።

ሌሎችም ህዝቦች ቢሆን በከለሳቸው ባሉ ከተሞች ሳይ ተመዛዛኝ ጥያቄ ቢነሳ የኦሮሞ ህዝብ ያነሳውን አይነት ጥያቄ ሊያነሱ ይችሉ እንደነበር፣ የኦሮሞ ህዝብ ቀብቶ ከተከበረለት በሌሎች ብሔር ብሔረሰቦች ጋር ለመኖር ከፍተኛ ፍላጎት ያለው መሆኑ መታወቅ እንዳለበት ተገልጿል:: በአዲስ አበባ ከተማ የፌደራሉ ና ከተማ ተወካዮች በጉዳዩ ጉዳይ ሳይ የከለለ አሪትና አሰራ አሪት ማከር ቢቶች አባላት አስተያየት መጠየቅ እንዳለበት ተጠቁሟል::

አሁን ያለው የክልሎች አከላለል በህዝብ ምርጫ የተከለለ ስላመሆኑ ነገር ግን አሁን ያለው እንዳለ ቆይቶ መደፊት አያያዝ ህዝብ ተመያይቶ በ/Convention/ እንዲያፀድቀው ስምምነት ላይ መደረሱን እንዲሁም ሌላ ተጨማሪ ሀሣብ ካለ በጽሑፍ መቅረብ እንደሚችል ተገልጿል::

በመጨረሻም ሀሣቦች መንሸራሸራቸውንና በይበልጥ አባላት አስበማትና ተዘጋጅተው እንዲቀርቡ አቀራረቡንና ሌላ ተጨማሪ ሀሣብ ካለ በጽሑፍ እንዲገለፁ የህግ ኮሚቴ በተሰጣተናጥ በዝረው ሶስት ጭይት ያከሄዱበት በነዉ ተበርቶ ተጠና ቶ እንዲቀርብ የመብት ኮሚቴ አርብ ተሰብሰቦ ከአባላት የቀረቡትን ሀሣቦች በማካተት እንዲያቀርብ ስብሰባው ወደ ቀጣይ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:38 ሰዓት ተጠናቋል::

000134

<u>የህገ መንግስት ኮሚሽን 76ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

መጋቢት 1 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>አዲስ አበባ</u>

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 76ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u> 000135

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... መጋቢት 1 ቀን 1986 ዓ.ም.

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1.- አቶ ክፍሌ ዋዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... አባል
3. ፊታውራሪ ዘሚካኤል [illegible] .... "
4. አቶ አበራ ገረኛ .... "
5. " ታዬ አፀ ቀበሳ .... "
6. " ቃሲም መሐመድ .... "
7. " አሰፋ በሬ .... "
8. " የማነ በርሄ .... "
9. " ዶርጆስ ለማ .... "
10. " ገር ኪን ወልደሰንበት .... "
11. " ያሬድ በርሄ .... "
12. ወ/ሮ ከበደች አርዓያ .... "
13. " ገነት ደለሞ .... "
14. " አፀደማርያም ተክሌ .... "
15. አቶ ለማ ደሳለኝ .... "
16. " ፋሲል ገቢሣ .... "
17. " የሺሻብ አደማሱ .... "

<u>በስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብዱላዚዝ አህመድ .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. አቶ ተስፋዬ ዋሌ .... "
5. " ጌታቸው ዘቁ .... "
6. " ገብረአግ ኡሎ ተከ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ ደምመጡ .... "
8. መ/ር ገርያም ፋሪሁ .... "
9. አቶ አብዶናስር አሊሣለ .... "

መጋቢት 1 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግስት ኮሚሽን 76ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፣

_በኮሚሽኑ የሰብአዊ መብት ፓናል ተዘጋጅቶ በቀረበው ቁጥር 4 ላይ መወያየት፣
_ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፣
የሚል ነበር።

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ፀሐፊ በተለያዩ ክልሎችና በአዲስ አበባ ከተማ በተደረገው የህዝብ ውይይት በጸገሰ ሀሣቦች ላይ የተሰነዘረውን የህዝብ አስተያየት በፐርሰንታይል ሪካርድ፣ የሰፋ ልዩነት እንደሌለው ተናግረው የአገር አቀፍ ሪፖርት በፐርሰንታይል ለማዘጋጀት አብዛኛው የህዝብ አስተያየት በመሰብሰቡ የተሟላ ጥናት አካባቢዎች አለመካተት የጎላ ለውጥ ያመጣል የሚል እምነት እንደሌላቸው ገልፀዋል።

በማስከተልም የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በኮሚሽኑ የሰብአዊ መብት ፓናል ተዘጋጅቶና የሴቶች፣የህፃናት እና በሰብአዊ መብት አለም አቀፍ ድንጋጌዎች ጭብጥ አዲስ የመብት ክለሎችን ጭምር በቀረበው ሪፖርት ላይ አባላት አስተያየት እንዲሰጡ ጋብዘዋል።

በዚሁ መሠረት ከፓናሉ በቀረበው ሪፖርት ላይ አባላት ለየ ለየ አስተያየት አቅርበዋል። ይሔውም የሴቶችን መብት በተመለከተ በአንድ በኩል በህገ መንግስት ውስጥ ራሱን የቻለ ርዕስ እንዲሰጠው፣ለሴቶች ልዩ ድጋፍ /Affirmative Action/ የሚፈጸምበት ስርዓት ጭምር ዝርዝር ማቅረብ፣አንዳንዱ የሥራ መስኮችን ለይቶ ማቅረብ በሴቶችና በወንዶች መካከል ያለውን የጾታ ልዩነት ስለሚያጎላ ቢቀር፣ የሚል አስተያየት ሲሰነዘር በሌላ በኩል፣

ለሴቶች የሚሰጠው የልዩ ድጋፍ ድንጋጌ /Affirmative Action/ ዝርዝር ማቅረብ መብትን ከማረጋገጥ ይልቅ ሊገደብ የሚችል መሆኑን፣ሴቶች በጋብቻ ወቅት ብቻ ሳይሆን በፍቺ ጊዜ የሚገጥማቸውን የሀብት ክፍፍል አለመጣጠን ሊያስተካክል የሚችል ድንጋጌ እንደሚያስፈልግ፣ሴቶች ልዩ ድጋፍ ሲደረግላቸው የሚያስፈልጋቸውን የእንቅስቃሴ መስኮች ማለትም የትምህርት የአስተዳደር ወ.ዘ.ተ. መጠቀስ እንደሚገባ ተጠቅሷል።

...///

በተጨማሪም የልዩ ልዩ ድጋፍ /Affirmative Action/ መብት ለሴቶች ብቻ [illegible] በአለፉት ሥርዓቶች የአስተዳደር፣ የባህልና የሀይማኖት ጭና ሲደረስባቸው ክፍሎችም ጭምር መስጠት እንዳለበት አንድ አባል ሲጠቁሙ በተለይም የእስልምና ሀይማኖት ተከታዮች የህብረተሰብ ክፍል ከፍተኛ ጭቆና የደረሰበት በመሆኑ ልዩ መብት ያስፈልገዋል:: የሚል አስተያየት አክለዋል::

በሌላ በኩል የልዩ ድጋፍ መብት በ[illegible] ልዩነት ተፅዕኖ ተደርጎባቸዋል ለሚሉ ክፍሎች ከተሰጠ በሀገሪቱ ዳርቻዎች የሚገኙ እናስ ብሔረሰቦች ያለ[illegible] መብታቸውን ሁሉ በተጽዕኖ ስላጡ እነዚህ ክፍሎች ከግንት ውስጥ ይገቡ የሚል ጥያቄ ሊያስነሳ እንደሚችል፣ ይህ የልዩ ድጋፍ መብት ለሴቶች፣ ለህጻናትና ለአካል ስንኩላን ብቻ የበለጠ ተገቢነት እንዳለው፣

በበሳሰጡ የልዩ ድጋፍ መብትን /Affirmative Action / በተመለከተ ይህ መብት የሚገባቸውን ክፍሎች በሚመለከት በዚሁ ንዑስ አንቀጽ [illegible] የሚደረግባቸውን ዝርዝር ማለትም የዚህ መብት ተጠቃሚ የሆኑት ክፍሎች በተጨባጭ በአስተዳደርና ሌሎች አስፈላጊነታቸው የታመነባቸውን መስኮች መቀመጥ ባለ መልኩ መግለጽ ጠቃሚ መሆኑን ገለፀዋል::

በመስከተልም በሰብአዊ መብት ከላይ ጥቅሙ በተለይ ሴቶችን በተመለከተ በጋ ብቻ መቀጠር ሊፈጠር የሚችል ችግር ከልዩ ልዩ ማህበራዊ ና ፖ ሌሎች ሀብት ክፍፍል ላይ የሚገጥም ችግር መሆኑ ሲጠቁም ከጋብቻ ጋር የተመለከተ ለሆ በተመለከተ አከል መብት ያለው መሆኑ አግባብነት እንዳለው ተገልጿል::

ቀጥሎም አንድ አባል በቀረበው የመጀመሪያ ደረጃ የመወያያ ረቂቅ ምዕራፍ 2 አንቀጽ 12 ላይ የፌደራል መንግስትን አባላት የሚዘረዝረው ክፍል ነፃ ረቂቅ ላይ ተቁጥሮ እንዲቀርብ ለህግ ባለሙያዎች የቀረበው በምን ነት እንደተረሳ ተቀጥሮ ነው ወይ? የሚል ጥያቄ አንስቶ በበኩላቸው በተጠቀሰው አንቀጽ ላይ የተለየ አስተያየት እንዳላቸው እንደሚያዘጋጁ ወይም አንቀጹን በተመለከተ ያላቸውን የሀሳብ ልዩነት የሚገልጽ ሁለት ገጽ የያዘ ጽሁፍ ሊቀርብ ይገባል ብለዋል፡፡

የከፋ ህዝቦች ዲሞክራሲያዊ አንድነት ሊቀንበርና የተመካ ዋና ጉባ[illegible] ቤት አባላት በረቂቅ ህገ መንግስቱ አንቀጽ አሥራ ሁለት ላይ የቀረበ የሀሳብ ልዩነት::

የሌ ሊሆን፣ለኮሚሽኑ አባላት ቀርቧል፡፡ ሰነዱ አምስት ነጥቦችን ያካተተ ሲሆን፣

1. የከፋ አስተዳደር ክልል ከአጼ ሚኒሊክ ወረራ አስቀድሞ ለረጅም ዘመናት ራሱን ችሎ በንጉሣዊ ያስተዳደር አገር ነበር፡፡ ይህም በጽሑፍ በሀገር ታሪክ ፀሐፊዎች የተረጋገጠ መሆኑን፣
2. ክልሉ ከአጼ ሚኒሊክ ወረራ እስከ 1984 ዓ.ም ድረስ ከማንኛውም ክልል ጋር ሳይጣመር በራሱ ክልል ይተዳደር እንደነበር፣
3. በሽግግሩ ዘመን ብሔራዊ ክልላዊ መስተዳድሮችን ለማቋቋም በወጣው አዋጅ ቁጥር 7/84 አንቀጽ ንዑስ 1 መሠረት የከፋ አስተዳደር ክልል ከአሥራ አንዱ በላይ የሆኑ ብሔረሰቦችን እንደያዘ ክልል አስራ አንዱ ተብሎ በህግ ሲካለል በተጠቀሰው አዋጅ አንቀጽ ቁጥር 2 መሰረት አናሳ ቢሮዎች፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች በሚያደርጉት በማንነት መሠረት አድናስ ኮታ ገጠም በመጣመር አንዱ በ4 ሙሉ ክልል ይመሰርታሉ ከሚለው መርሕ አኳያ ከላሎ ከሌሎች የሚለዩ ነጥቦች እንዳሉ፣እንዲሁም

   _በቋንቋ በባህል

   _በታሪኩ

   _እንዲሁም ከአዲስ አበባ እስከ ከፋ አስተዳደር ያለው ርቀት ከአንድ ሺ ኪሎሜትር በላይ መሆኑ ሲሆን፣

4. ከላይ በዝርዝር የቀረበው ልዩነት እያለ የህዝብ ፍቃደኝነት ሳይጠየቅ ከደቡብ ህዝቦች መስተዳድር ጋር እንዲጣመር መደረጉ አግባብ ያልሆኑ ዶርጆት ለሽግግሩ መንግስት የተከበሩ ምክር ቤት አመልክቶ ምላሽ ስላልተገኘና አሁን በሚረቀቀው ህገ መንግስት ከዚህ ቀደም በሀገራችን በዘረ ቀደ በገን አለበኝነት ይካሄድ የነበረውን አስተዳደር በደል በማስወገድ ያለ ዝባ አስተዳደርን ለማስረገ ከላይ መርሀ አኳያ ጉዳዩ እንዲታይ ለማስጠበቅ እንዲታሰብበት፣
5. በቀረበው የመጀመሪያ ረቂቅ ምዕራፍ ሁለት አንቀጽ 12 ላይ በዝርዝር የሚዳረገው የፌደራል መንግስት አባላት መካከል የተዘረዘሩት አስር ሲሆኑ፣ የከፋ አስተዳደር ክልል የደቡብ ህዝቦች ጋር በመለካከ ሚዛናዊ /እንገራል

...///

አቀማመጥ ካልሆነ በስተቀር አብሮ አጣምሮ የሚደርጉት አንዳንድ ህገ መከንያት አለመኖሩ ታውቋ፣ የክፉ አስተዳደር ከለላ ራሱን ችሎ ክልል 11 ተብሎ በረቂቁ ሕገ መንግሥት ውስጥ መካተት አለበት፣

ዶ. የሚሉ ሀሣቦችን አካቷል::

በመስከተልም በረቂቁ አዘገጃጀት ላይ የኮሚሽኑ አሰራር በተመለከተ በመነጋገር በምርጫ የተዘጋጀው ጽንስ ሀሳብ በህገ ኮሚቴ ከቀረበ በኋላ ኮሚቴው ለኮሚሽኑ በማቅረብ ሲደረቅ ተደርጎበት በብዙሃኑ /Magority / እና የአነስተኛው /Minority/ ከናሎች አስተያየት ተለይቶ የተለየ ኮሚቴና ኢኮኖሚክ ቶች በውይይት መቅረብ እንደሚችል ግንዛ - ቤ ሲወሰድ ፣ የአናሳው ክፍል አስተያየት በውይይት ጊዜ በተናጠል በጽሑፍ መቅረብ እንደ ሚችል ተገልጿል::

በሌላ በኩል የፌደራሉን መንግስትና የአባል መንግስታትን ሥልጣን በተመለከተ የሁለቱም ሥልጣንና ተግባር ይዘርዘር ወይስ የፌደራል መንግስት ስልጣን ብቻ የሚሉ ሁለት አስተያየቶች ቀርበው የፌደራል መንግስት ሥልጣን በዝርዝር በግስ ቀጥ ቀሪው ስልጣን / Resedual power / የፌደረሽኑ አባል ይሁን በሚለው ላይ ስምምነት ላይ የተደረሰ ሲሆን፣ የሥልጣን እርከኑ ለክልል / Region / አለፍ እስከ አካባቢ መስተዳደር / Local administration / ይረስ ቢከፋፈል ከልሳዊ ማእከላዊነት /Regional centralism /ን ለመገደብ ያስችላል የሚል አስተያየት ቀርቦ በገዛፍ ላይ ጥይይት እንደሚደረግበት ግንዛቤ ተወስዷል:: የስልጣን አከፋፈሉ በተመለከተ በፌደራሉ መንግስትና በአባላት በጋራ መያዝ የሚገባቸው / Concurrent power List / የጋራ ሥልጣኖች ሊኖሩ እንደሚችሉ ከግንዛቤ ውስጥ ማስገባት አስፈላጊ መሆኑ ተገልጿል::

በመጨረሻም ሰብሳቢው በእለቱ በቀረበው ሰነድ ላይ ከአባላት የተሰነዘሩትን ወቅ.አስተያየቶች ከግምት ከማስገባት ለቀጣዩ ስብሰባ እንዲ ሰነዱ እንደገና ተስተካክሎ ቀርቦ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 12:30 ሰአት ተጠናቋል::

000140

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 77ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 3 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 77ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000141

ስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባው ቀን .... መጋቢት 3 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ፃዲቅ ዮሐንስ .... ጸሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር .... አባል
4. አቶ አበራ ጣሬኛ .... "
5. " ታዬ አጸ ቀሥለሬ .... "
6. " የማነ ገርሔ .... "
7. " ተስፋዬ ዋሪ .... "
8. " ዮርዳኖስ ለማ .... "
9. " ጌርሞስ ወልደሰንበት .... "
10. " ደሬቶ ብርሔ .... "
11. ወ/ሮ አበደች አርጋው .... "
12. " አደጋጌን ተበሉ .... "
13. አቶ ሰማ ደበለኝ .... "
14. " ፈቢሌ ገቢሣ .... "
15. " የቪያስ አደፋሩ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራሕማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብዱላዚዝ አህመድ .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. አቶ ያሲን መሐመድ .... "
5. " አስፋ ብሩ .... "
6. " ጌታቸው ኑሬ .... "
7. " ገብረክሮስ ኩሌ ተካ .... "
8. ሲስተር ሐቡሻ ዓለሙ .... "
9. ወ/ሮ መርየም ፋሪሴ .... "
10. " ገነት ዘውዴ .... "
11. አቶ አብዱናስር አሊሣሊ .... "

መጋቢት 3 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 77ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፡=

አንድ – ምዕራፍ ሦስት የመንግሥት አወቃቀር
ሁለት – ሌሎች ጉዳዮች ካሉ
የሚሉ ነበር

የዕለቱ ውይይት የሕገ ኮሚቴ በቀረበው ሰነድና የመንግሥት መዋቅርን በተመለከተው ምዕራፍ ሦስት ላይ ሲሆን፣ በምዕራፉ ላይ ከአባላት አስተያየት በተቀረበ የህዝብ ሉዓላዊነትን የሚያመለክት ሐሳብ የቀረበ እንደሆነ ተገልጾ፣ የሕገ ኮሚቴ አባላት ተዘጋጅ ማብራሪያ ካለ እንዲሰጡበት ስብሰባው ጋበዘ።

ስለመንግሥት በተደረሰው ላይ የረቂቁ የሥራ ሂደት በመጀመሪያ በቀጥታ እንደሚሠራ እና በአንቀጾቹ ነጥቦች ላይ የተለያየ ሀሳብ ሊኖር እንደሚችል ከአሁን ቀደም በሰፊው ውይይት መካሄዱንና አባላት [illegible] የሚፈልጉት ተጨማሪ ሀሳብ ካለ በጽሑፍ ለሕገ ኮሚቴ መቅረብ እንደሚችሉ ለጉባኤው ገልጸዋል፡፡

በመቀጠልም በቀረበው ገለጻ የመጀመሪያ ረቂቅ በተራ ቁጥር አንድ ላይ የክልሎችን ብዛት አሥራ አንድ ከማለት ይልቅ ቁጥር ሊቀንስ ሊጨምር ስለሚችል ብዛቱን መግለጽ አስፈላጊ አይደለም የሚል አስተያየት አንድ አባል ሰንዝረዋል፡፡

በተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 1 ትምህርትን በተመለከተ የክልል አስተዳደር ኃላፊነት መስጠት እንዳለበት የፌዴራል መንግሥት ኃላፊነትን ጠቅሎ መያዝ እንደሌለበት፣ በአሁኑ አወቃቀር ቢሆን ትምህርት የክልል አስተዳደር ተግባር እንደነበር ተጠቅሶ ክልሎች ኃላፊነትን በጋራ የተሸከሙ መሆኑን፣ አለበለዚያ የክልል ህዝብ ራሱን በራሱ ያስተዳድራል ከሚለው መርህ ጋር ሊጣጣም እንደማይችል ተገልጿል፡፡

በሌላ በኩል ክልሎች የየራሳቸው ተቋማት ከፍተኛ ትምህርትን ሲያቋቁሙ የሚከሰቱ ችግሮች እንደሌሉ ነገር ግን በሌው አገሪቱ ተገቢ ሁኔታ የትምህርት አደረጃጀት ወጥነት (Uniformity) እንዲኖረው ማድረግ፣ ትምህርቱ የሚደገፈው ከመሬት ጋር ከሚሰበሰብ ገንዘብ በመሆኑ ኮሌጆች ዩኒቨርሲቲና ሌሎች ትምህርት ተቋማትን በፌዴራሉ መንግሥት ሥር ሆኖ ሌላው ለክልል መንግሥት ቢሰጥ እንደሚሻል እንዲሁም የሚስተካከል ዘዴ እንዲኖር መከናወን እንደሚኖርበት አገር መሠረት እንዳለበት ተጠቅሷል፡፡

ተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 3 የፌዴራል መንግሥት አወቃቀር የተለያየ ቢሆን በዚህ መልኩ ቢሆን የማዕከላዊው መንግሥትና የክልል መስተዳድር ሥልጣን [illegible] ሆኖ በግልፅ ተለይቶ መቀመጥ እንዳለበት ተገልጿል።

000143

በተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 4 በአንቀጹ ስለተፈረፈ የፌደራል መንግሥት ሥልጣን ሆኖ ያሆነ እንዲሳለበት በሥራ መስንዶት ከክልሉ ጋር ከሌላ ቢሰጥ እንዲሁ፡ የገንዶ አን ዝርዝር በሚደረግበት ጊዜ የፌደራሉ መንግሥትን ይመለከታል ጋይንስ ከይመለከታቸው ሠፋና ዝርዝር ባለ መልኩ እንዲታይ።

በተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 7 የንግድ የወደብ የገቢ ቀረጥን በተመለከተ መታ ወጫ ዝርዝር እንዲሳለበት የፌደራሉ መንግሥት ግን ከዐነት ታክስ ሊኖሩ /ሊሰበሰብ/ ይችላል፣ የክልሉ አስተዳደርስ ታክስ የሚሰበሰብ ሥልጣን እለው ከተባለ ዝርዝር ባለ መልኩ መቀመጥ እንዲሳለበት፣ ክልሎች በሰበሰቡት ገቢያቸውን መሠን ከፍሎ ኪ..ደረሰን ስለ ... የሚደረግ እንደሚገባ ግ.. በሆነ መንገድ መቀመጥ እንዲሳለበት ሲጠቃለ የታክስን ሁኔታ የከሠራር ... አስመ..ሽ ... ... ከክሉሉ የተባሉ ጋዜጣ ...ሁር ለሁለት ጋራ..ዚሁ የይታ በማደረጋቸው በታክስ አሰባሰብ ላይ ቀናታ ... ለአበላት ገንዘብ አንደሪዓ የተሠራል መሆኑን በሰባበሩ ገለጸዋል።

በተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 13 የክ... መስተዳድር ከሚባል "ክልል አስተዳደር" ቢባል የተሻለ መሆኑን፣ እንዲሁ መስተዳድር ለሚለው የተሻለ ከወራር ይኖራ... ... ሀብትን በደንብ ስለሚደገፍ የደንድ ...ሁሮችን ...ገክር እንደሚያስፈልግ ነገር ግን ከዋ ... ከአተገኘ በዚሁ ሊያጥቁ እንደሚችሉ ተገልጿል።

...ን ከክልሉ መስተዳደር ከቋሚ በላይ ሆኖ የሥራታ መደቀረስ በያጋጥሙ የሚለው በዚህ መልኩ መቀመጥ እንደሌለበት ደርጊቱ በፌዴራል የማዕከላዊ መንግሥት የክልሉን መስተዳደር የማፍረስና ሠራዊት ማሠማራት የሚችል በሆነ አስታላይ ክርክሩ መቀመጥ ያለበት የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ /EMERGENCY / በሚለው መከተትና መደያለል እንዳለበት ተገልጿል።

በተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 14 መሬት፣ ሀይቆች፣ ፓርኮች የመሳሰሉት በግን ሥር ይሆናሉ. በተጨማሪ እንደ አክሱም ሀውልት ያሉት የሀገር ቅርሶች ተብለው የተወዘ ገበና የገንዘብ ዱቅ፣ በየተደረገ ሊወሰድ የሚችሉበትን አስመልክቶ በግልጽ መቀመጥ ያለበት.በሆነ ታሪካዊ ቅርሶችንና እንዲሁ ሌሎች ሌሎች የተፈጥሮ ሀብቶችን በተመለከተ የሀገ አስስተርቶች አዘጋጅተው በሚያቀርቡት ሰነድ ላይ ውይይት ቢከሄድበት እንደሚሻል ተገልጿል።

በተራ ቁጥር 7 ንዑስ ቁጥር 15 የፌደራል ፡ርጃ በመርሆ ደረጃ መግለጽ እንደ ሚያስፈልግ አሁን በተገለጸው መሠረት በሀገ መንግሥት በዚህ መልኩ ማስፈር ይገባል ከዚ ገበ እንዲታይ ለጠር እንደሚችሉና የመሳሰሉት ጉዳዮች ሊታሰቡበት ይገባል።

000144

የወል ፖሊሲን በተመለከተ የፌዴራል መንግሥት ተግባርና ኃላፊነት መሆኑን፣ የወል መንግሥታትም ቢሆኑ ገንቢነትንና ትብብርን የሚመሠርቱት ከማዕከላዊ መንግሥት ጋር መሆኑን፣ ከወል መንግሥታት ጋር የሚፈጸመው የትብብር ስምምነትን በተመለከተ ጉዳዩ እንደገና ተለይቶ ሊታይ ዝርዝር በለ መልኩ መቀመጥ እንዳለበት ተጠቁሟል።

ሀ. በሀገ መንግሥት ውስጥ የሰፈረውን ሕግ ለማስፈጸም ክልሎች በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ሕግ ሊያወጡ ይችላሉ ይህን የክልሎቹም ሕግ ፌዴራሉ መንግሥት ከተገባቢ ክንድ ሊሆን በሚችል የማስተባበር መብት ጋር ለማስማማት ለክልሎችም የተሰጠው ይህ መብት ለማስፈጸም የሚያስችል በማዕከሉ በክልሉ ውስጥ የመደራጀት፣ የመሠለፍ፣ የመኖር፣ የመሰብሰብን ሕግ ሊያወጡ ይችላሉ። ይህ መብት ከፍተኛ ቢሆንም ክልሎችም በዘፈቀደ መብቱ እንዲለብሱ ሳይሆን ከሆነ ከፌዴራሉ ሕግ ጋር ሊያረጋግጡ ለማስቻል በሀገሪቱ የሚገኝ ጠቅላላ ሥርዓት እንዲያስከብሩና እንዲመጣጠን መደረግ ያለበት ሳይሆን የሚያደርግ እንደሚገባ ተገልጿል።

ለ. በክልሎች ውስጥ ለሚሠሩ ሕግጋት ተገቢነት ወጥነት (Uniformity) የሚያስፈልግ ሆኖ በታችኛው በሀገ ክፍሎችም በመሰብሰብ ቢሆን በዚሁ ጉዳይ በመርህ ደረጃ ሰምምነት ከተደረሰ አስፈላጊ ነጥቦችን መሠረት ለማድረግ በሀገሪቱ እንደሚሰሩ መንገድ መሠረት አስፈላጊ መሆኑን፣ ማዕከላዊ መንግሥትም ፖሊሲ ማውጣት ብቻ ሳይሆን የሚያስፈልጉ መንገዶችን እንዲያስፈጽም፣ በዚሁ ውይይት በመነጋገር ህግን በፌዴራል መንግሥት ደረጃ ወጥነት / Uniformity / ያስፈልጋል እንደሚሉ እንዲሆን መገለጽ ያለበት ለሚቀጥለው ውይይት ጊዜ በለ መልኩ ተዘጋጅቶ እንዲቀርብ ገንዘብ ተወስኗል።

ከሠፈር የሥልጣን ክፍፍልን አስመልክቶ ለክልል መንግሥት መስጠት በጥብቅና ለሰው እንደ ግንኙነት ማዕከላዊ መንግሥትም ውስጥ ያለውን ተግባሩ ለፌዴሬሽኑ ይችላሉ የሚል አንቀጽ ተነግሯል።

ሐ. በክልል እና በፌዴራሉ የሀገ አፈጻጸም ያለመጣጣም ችግር እንዳይፈጠር የአሠራር ዘዴ መቀየስ አስፈላጊ መሆኑና በክልሎችም ውስጥ ለማሻሻል የሚደረገው ጉዳይ ኃላፊነት ለፌዴራሉ መንግሥት ቢሰጥ የተሻለ መሆኑን ተጠቁሟል።

መ. የመሬት ጉዳይ በአብዛኛነት በተመለከተ የማዕከላዊ መንግሥት ይቆጣጠረው ዘንድ የክልል መንግሥት የማዕከላዊ መንግሥት ከተገባ የክልል መስተዳድሩን ለማስያዝ ስለሚያስፈልግ እና ሰይ / Centrilizetion / ለመስጠት እንደሚችል በተለይ አስፈላጊ መንገዶች የዐይነቶች፣ ደንቦች፣ ህጎችና ጋንዞች የመሰብሰብ ሁለት እና ሦስት ክፍል ስለሚያስከትሉ የክልሎችንም ጥቅም የሚነካ በመሆኑ ትኩረት እንዲሰጠው ተገልጾ በቀጣይ ውይይት መሠረት የሚገባቸው ስለተጠቀሙ የሀገ ሥርዓቱ በአንድ የመሠረቶች ህግን እንዲያቀርብ ገንዘብ ተወስኖ ዝግባው 11:05 ሰዓት ላይ አበቃ።

ከዐረፍት መልስ ውይይቱ በመቀጠሉ የሕገ መንግሥት አንቀጾች መነጋገሪያ ነው ? የሕ
ዝቦና የብሔረሰብ ተወካዮች እንዴት ይመረጡሉ የሥራ ዘመናቸውስ ስንት ዓመት ይሆናል
የሚሉ ሀሳቦች መሠንዘራቸውንና እንዲሁም ሕገ መንግሥቱን ማን ይተርጉመው የሚለው ከሠራር
የሚመለከተው ፍርድ ቤት ወይስ ከብሔር ብሔረሰብ ተወካዮች የሚዋቀረው ምክር ቤት የሚ
ለው ከፍተኛ አከራካሪ የሚገባው ጉዳይ መሆኑ ተገለጸ ። በማስከተል በሕዝብ የተመረጡና
የጠቅላይ ፍርድ ቤቱን ፕሬዚዳንት የሚያካትት ኮሚሽን እንዲሁም በክልሉ ውስጥ በሚገኙ ብሔር ብሔረሰብ ተወ
ካዮች መካከል እንዲመረጡ፣ የብሔር ብሔረሰብ ምክር ቤት ሕገመንግሥቱን የመተርጎም
ሥልጣን እንዲኖረው የሚለው ሀሳብ በሕዝቡ ውይይት ብዙ ድጋፍ ያገኘ መሆኑን፣ ለሕዝብ
ውይይት ቀርቦ ምክር ቤቱ ሁለት ቤት እንዲሆን ሲደረግ መሆኑን፣ የሁለት ቤት ምክር ቤት
መኖር አንዱ ለአንዱ የሚቆጣጠርበት /Check and balance / ለመቆጣጠርና ሚዛን
ለማስጠበቅ እንዲሁም ሥልጣንን ለመገደብ እንዲሁም የተዘረጋውን ሕገ መንግሥት ከፍ ለማድረግ ሕገ
መንግሥትን ሊያናጋ የሚችለውን ችግር በማለፍ ለመፍታት እንዲሁም፣ የክልል ብሔረሰቦችን
መብት ለመጠበቅ ስለሚችል ይበልጥ አዲስ መንገድ በመስጠት ያለውን ችግር በአኩልነት ለማ
የት በመታሰቡ እንደሆነ ተገልጾ ከሰሙ በዚሁ ረገድ ጋ ቀት ዴሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ
መስተናገድ እንደሚችሉ ተገልጿል ።

የዋሉ ሕገ መንግሥቱን የሚተረጉመው አካል ከብሔር ብሔረሰብ ተወከለው የመጡ
ዜጎችን ያቀፈው ም/ቤት ማለትም የብሔር ብሔረሰብ ምክር ቤት መሆኑ ተጠቃሏል ።

በሌላ በኩል ለሀገሪቱ አንድ ም/ቤት በቂ በመሆኑ የታቸናው እንዲስፋፋና
ተጠሪ በጀት ከመመደብ ሊያድን እንደሚችል፣ ሁለቱም ምክር ቤት ለአገሪቱ በተቀመጠ
አሠራር የሕገሪቱ የሕግ አውጪ አካል በመሆን ቢኖር የተሻለ ነው የሚል አስተያየት ቀር
ቧል ።

በተለያዩ የገዢ መደቦች ቀደም ካሉት ሥልጣን በእጁ በመያዝ የኖረው
ሕገ መንግሥት በአጋጣሚ የሕዝብ መብት ሲረገጥ መኖሩ ተጠቅሞ ደርግም የአገሪቱን ሕገ
መንግሥት ምክር ቤት ይተረጉመዋል በማለት መያዙንና አሁንም ይህ አዲስ ዲርጊት መፈጸ
ከነበበነት የሌለው ሥሆን በአራት እስከ አራት ዓመት የአገልግሎት ዘመናቸውን በርሰው
ለሚኒቱ ስጋች የሕገ መንግሥት መተርጎም ኃላፊነት መስጠቱ ተገቢ ካለመሆኑ ሌላ የፍርድ
ቤቶችን ሥልጣን ከሚያጠናክር አሠራር መሆኑ ተጠቅሞ ይህንንም የነኛቹ የሥራ ዘመን
ረጅምና የሁሉንም የዜጎች መብት ለማስከበር ፍርድ ቤት በቂ በመሆኑ መታየት እንደሚገባው፣
እንዲሁም ሥልጣን በአንድ ቦታ ሊበዛ ስለሚችል ጉዳዩ በስፋትና በጥንቃቄ መታየት እን
ዳለበት አንዳ የኮሚቴ አባል ገልፀዋል ።

.... /5

በመጨረሻም [illegible] ሰሞኑን [illegible] በአንድ ላይ [illegible] ለሆነ [illegible] ለዚህ በሚደጋፉት ፕሮግራም [illegible] ጋር [illegible] [illegible] ዘርዘር ያለ [illegible] በቀኑ 12፡35 ሰዓት ተበተነ።

000147

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 78ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

መጋቢት 5 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 78ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000148

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... መጋቢት 5 ቀን 1986 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ገነት ጉሕንስ .... ጸሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ኮቶር .... አባል
4. አቶ ታዬ አፅቀሥሰቡ .... "
5. " ተስፋዬ ሙሴ .... "
6. " ዮርዳኖስ ለማ .... "
7. " ዋርዮስ ሃይለሰንበት .... "
8. ወ/ሮ ከበደች አርጋው .... "
9. " አጸደማርያም ተክሉ .... "
10. አቶ ለገ ዘበለኝ .... "
11. " ፋሪስ ገቢዛ .... "
12. " ዮሃንስ አሰግሱ .... "
13. " አበራ ተረፈ .... "
14. " ያሬድ ብርሔ .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራሂማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብዱልአዚዝ አሊመድ .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. አቶ ያሲን መሐመድ .... "
5. " አሰፋ ብሩ .... "
6. " ሰዒን በርሔ .... "
7. " ጌታቸው ሺፈ .... "
8. " ገብረእግዚአብሔር ተከ .... "
9. ሲስተር አቴነሽ ጊዜው .... "
10. ወ/ሮ መርዬም ፋራህ .... "
11. " ገነት ጋሻው .... "
12. አቶ አብዱልናስር አሠማሁ .... "

የሕ.ገ መንግሥት ኮሚሽን መጋቢት 5 ቀን 1986 ዓ.ም ባካሄደው 78ኛ መደበኛ ስብሰባው የሥራ አስፈጻሚ አካላትንና የፍርድ ቤቶች አወቃቀርን በሚመለከት የረቂቅ ሕገ መንግሥት ምዕራፍ 5 እና 6 ላይ ውይይት አካሄደ።

በቅድሚያም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በረቂቅ ሕገ መንግሥቱ ላይ የሚደረገው ውይይት አካሄድ በኮሚሽኑ ሥር የተቋቋሙት ኮሚቴዎች በሚያቀርቡት አማራጭ ሀሳቦች ላይ እንደሆነ ስምምነት ላይ እንደተደረሰበት አስታውሰዋል፤ በሚቀርቡት አማራጭ ሀሳቦች ላይ አባላት የሚሰማቸውን አመለካከት ግን ልዩነት ሊፈጠር እንደሚችል ገልጸው ልዩነቶችን በክርክር ማስገንዘብ የሚያስችል መሆኑን ተገንዝበው ልዩነቶች የተከሰቱት በምን በምን ላይ እንደሆነ አባላት ማለፍ ተመራጭነት እንዳለው አስስበዋል።

ከዚያም በዕለቱ ውይይት ላይ እስከ መጨረሻው ለመድረስ እንደሚያስችሉ ገልጸው ለውይይት በቀረቡት ጉዳዮች ላይ ያላቸውን አስተያየት በቅድሚያ አቅርበው ለመሄድ ጉባኤው ስለተፈቀደላቸው የሚከተሉትን አስተያየቶች አቅርበዋል።

<u>ስለሥራ አስፈጻሚ አካል</u>

- ከሠራፊ ገለልተኝነት እንዲኖረው ተደርጎ ከተዋቀረ የሥራ አስፈጻሚው አካል ፓርላማን ተጠሪ ፕሬዚዳንታዊ መሆኑ ለአገሪቱ ተገቢ ሁኔታ እንደሚሆን፤
- "የሥራ አስፈጻሚ አካል" የሚለው ግን ገለልተኝነት ስለሚጎድለው መሻሻል እንደሚገባው፤
- የፕሬዚዳንት አመራረጥ ከሌሎች አገሮች የሚከተሉትን የአመራረጥ ሥርዓት ከግምት ውስጥ ያስገባ መሆን እንደሚኖርበትና ለአገራችን ተገቢ ሁኔታ ፕሬዚዳንት በፓርላማ ውስጥ የበላይነት /Majority / ካለው ፓርቲ ውስጥ ቢመረጥ እንደሚሻል፤
- ሆኖም የፕሬዚዳንቱ ፓርቲ ሁል ጊዜ በፓርላማው ውስጥ የበላይነት /Majority / ያገኛል ማለት እንዳልሆነ፤ ለምሳሌ በፈረንሳይ አገር የበላይነት ካለው ፓርቲ የወጡት ዶጎል ፕሬዚዳንት ሆነው የመረጥ እንዳ ያገኙ የነበሩበት ሁኔታ እንደ ነበረ፤
- ፕሬዚዳንት ጠቅላይ ሚኒስትሩን እንዲሾም ማድረጉ እንደሚያስገኝ፤ ነገር ግን የፕሬዚዳንቱ ሆነ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ሥልጣን ተዘርዝሮ መቀመጥ እንደሚኖርበት፤
- የፕሬዚዳንት ሥልጣን ከፓርላማው በላይ የሚሆንበትና ም/ፕሬዚዳንት ደግሞ የፕሬዚዳንት ቃል አቀባይ ብቻ ሊሆን የሚችልበት ሁኔታ እንዳለ ገልጸዋል፤

000150

የፍርድ ቤቶች አደረጃጀት፣

1. ፍርድ ቤቶችን ለማደራጀት በሽግግሩ ዘመን የታየውን የፍርድ ቤቶች የአሠራር ሁኔታና የአገሪቱን አቅም ከግምት ውስጥ ማስገባት እንደሚገባ፣

2. በሽግግሩ ዘመን ማዕከላዊ ፍርድ ቤቶች ከጠቅላይ ፍርድ ቤት ጀምሮ እስከ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤቶች እንዲደራጁ አዋጁ ተደንግጎ እንደነበረ፣

3. ሆኖም በበጀትና የሰለጠነ የሰው ኃይል እጥረት ምክንያት የማዕከላዊ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤቶችን ለማደራጀት እንዳልተቻለ፣

4. አሁንም ሠፊ የተጠየቀው ችግር እንደሚታይ፣

5. በመሆኑም የፌዴራል መንግሥት መርሁን ለመጠበቅ እንደሚያስችል የፌዴራሉ መንግሥት ፍርድ ቤቶች እና የክልል ፍርድ ቤቶች የሚሉት ክፍፍል እንዲኖር በመርሆ ደረጃ ቢቀመጥና ተፈጻሚው ግን በሂደትና የሚሠራበት መንገድ ቢኖር እንደሚሻል፣

6. የክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤቶች የማዕከሉን የመጀመሪያ ፍርድ ቤቶች ተግባር ተደርበው እንዲያከናውኑ እና የማዕከሉ /ፌዴራሉ/ ከፍተኛ ፍርድ ቤቶች ደግሞ በጠበያቸው የክልል ዞኖች የሆኑ የፍርድ ቤት ጉዳዮችን በውክልና ተረክበው እንዲሠሩ ተደርገው ቢቆዩ በሁለቱም ዘንድ የአሠራር ጫናነት በመፈጠሩ በተግባር የፌዴራል ሥርዓት መርሁ የተጠበቀ እንደሚሆን፣

7. የዚህ ዓይነቱ አሠራር ለተወሰነ ጊዜ ለምሳሌ ለ10 ዓመት እንዲያገለግል ተደርጎ ቢቆይ እንደሚጠቅም፣

8. የክልሉን ሕጎች በውክልና በማዕከል የሚስተናገድ አሠራር በጀርመንና በአውስትራሊያ እንዳለ፣ በአሜሪካም እስከተወሰነ ጊዜ ይሠራበት እንደነበር፣ ገልፀዋል፣

9. በመጨረሻም የሕገ መንግሥት ኮሚሽን በረቂቅ ሕገ መንግሥት በሚያደርገው ውይይት የመንግሥት የመገናኛ ብዙሃን እየተገኙ ለሕዝቡ ቢያስተላልፉ ሕዝቡ ተረድቶበት ሕገ መንግሥት አንድነት እንደሚረዳ ገንዘብ ለማስገኘት ተረቅቆ የተቀመጠ ሕገ መንግሥት እንዲሆን የሚናፈቅበትን አለበለዚያም የጋቢስ ለማድረግ እንደሚረዳ አስገንዝበዋል።

/3

ከዚያም የዕለቱ ውጊያ በሰብሳቢነት የመራት አቶ ጎዳት ዓለምስ ጉባዔን በተመለከተ በሰጡት ማብራሪያ በፓርላማው ውስጥ ከፍተኛውን መቀመጫ /Majority / ካገኘው ፓርቲ ወይም በፓርላማው ውስጥ ከሚገኙት ፓርቲዎች ቅንጅት የሥራ አስፈጻሚው አካል ሲመሠረት እንደሚሸፈን፤ ፕሬዚዳንቱ ከፍተኛ መቀመጫ ከያዘው ፓርቲ ውስጥ የሚወጣ ቢሆን እንደሚጠቅም ና ከዚህ ቀደም ይሠራበት ከነበረው ፕሬዚዳንትና ጠቅላይ ሚኒስትር ከሚለው አሠራር በመውጣት ፕሬዚዳንትና ምክትል ፕሬዚዳንት በሚለው ቢቀየር እንደሚበጅ ገልጸው ፕሬዚዳንቱ ርዕሰ መንግሥትና ርዕሰ መስተዳድር (Head of state and Head of Government) እንደሚሆን ሀሳብ አቅርበዋል።

ከዚህ ጋር በአገሪቱ ውስጥ ፖለቲካዊ ችግር /Political crisis /ሲደረስ፤ ፓርላማውን ከመሠረቱት ወይም ከፍተኛ መቀመጫ የያዘውን ፓርቲ ከደጋፊዎቹ ድርጅቶች መካከል የተጋበዙት ለቀየው ከወጡ ወይም ሌሎች ሁኔታዎች ከተፈጠሩ ፓርላማን መበተን (dissolution of parliament) እንደሚኖር፤ የመበተኑና አዲስ ምርጫ እንዲካሄድ ጥሪ የማቅረብ ሥልጣንም የፕሬዚዳንቱ እንደሚሆን ገልጸው ፓርላማው ተበትኖ የሚቆይበትን ጊዜ እና አዲሱ ፓርላማ እስኪመረጥ ድረስ የዕለት ተዕለቱን አገርን የማስተዳደር ኃላፊነት የሚረከበ ከአሁኑ መንግሥት እንደሚኖርበት አስበዋል። በበኩላቸው የተጠየቡትን ኃላፊነት የበዙር ቤሪሶቦች ተጠሪዎች ምክር ቤት ቢረከበው እንደሚሻል ገልጸው በቅድሚያ ግን መንግሥትና መስተዳድር አንድ መሆን አለባቸው ወይስ የለባቸውም? በሚለው ላይ መነጋገር እንደሚገባ አስበዋል።

በዚሁም መሠረት መንግሥትና መስተዳድር አንድ ላይ ከተጣመሩ ሥልጣን በአንድ ቦታ እንዲሰበሰብ፤ የመቆጣጠርና የማስተካከል /Check and balance / ሁኔታ እንዳይኖር፤ እንዲሁም ፓርላማው ከተበተነ በኋላ ፕሬዚዳንቱ አዲስ ፓርላማ እስኪመረጥ ቢሆ ሥልጣኑን የሚጠቀምበት መንገድ እንዲጠፋ፤ ብሎም አምባገነንነት እንዲመጣ እንደሚያደርግ አስተያየቶች ከሚሰጡን አባላት ተሰንዝሯል።

ይህንን ችግር ለማስወገድ የፕሬዚዳንቱን ሥልጣን የተገደበ ማድረግ፤ ፓርላማን ለመበተን የሚያስፈልግበት ምክንያት አጥጋቢ እንዲሆንና አዲስ ፓርላማ እስኪመረጥ የፕሬዚዳንቱ ሚና ምን መሆን እንዳለበት መዘርዘር እንደሚያስፈልግ ሀሳቦች ቀርበዋል።

በሌላ በኩል ደግሞ በሌሎች አገሮች ለምሳሌ በእንግሊዝና በእሥራኤል ርዕሰ መንግሥትና ርዕሰ መስተዳድር የተለያዩ እንደሆኑ፤ ሆኖም የርዕሰ መንግሥቱ ሥልጣን ሥነ ሥርዓቱ /Cermonias / ብቻ ሆኖ ከማንም ፓርቲ ያልወገነ /neutral / እንደሆነ፤

..../4

የተጠየቁት አገሮች በሁለት የተከፈለ የሥራ አስፈጻሚ አካል ሊኖራቸው የቻለው ባህሪ በሁለቱ ታሪካቸው ያሳለፉት ልማድ ስለሌላቸውና ሥነ ሥርዓታዊ ተግባር ብቻ የሚፈጽም አካል ለማስቀመጥ የሚከናወኑ አቅሞቻቸው በሚፈቅዱ እንደሆነ ተገልጾ ኢትዮጵያ ያላት ፖለቲካዊ ሁኔታ ግን ከማንም ጋር ያልተገናኘ አካል ለማስቀመጥ የሚያስችልና የሚከናወን አቅም ለሥነ ሥርዓት ብቻ የሚቀመጥ ርዕሰ መንግሥት ለማስተናገድ የሚያስችል ባለመሆኑ መንግሥትና መስተዳድር መጣመራቸውን የግድ እንደሚያደርገው አስተያየቶች ቀርበዋል። ለመሠረት የታሰበው መንግሥት ፓርላሜንታዊ ስለሚሆን ሥልጣን በአንድ ቦታ የሚሰበሰብ የሚለው ሥጋት ሊኖር እንደማይገባ ተገልጿል።

ከዚያም መንግሥትና መስተዳድር ተጣምረው ይቀመጡ የሚለው ሀሳብ የአብዛኛውን አባላት ተቀባይነት ያገኘ ቢሆን ከዚሁ የተለየ ሀሳብ ያላቸው አባላት አስተያየታቸውን በጽሑፍ አዘጋጅተው ሊያቀርቡ እንደሚችሉ ተወስኗል።

በመቀጠል ደግሞ ፓርላማን የመበተን ሥልጣን ለፕሬዚዳንቱ ስለመሰጠቱ ጉዳይ የተካሄደ ቢሆን ፕሬዚዳንቱን የሚመርጠው በፓርላማው ውስጥ ከፍተኛውን መቀመጫ ከያዘው ፓርቲ ስለሆነ ፓርላማው ሊበተን ቢል ራሱን መበተን አይሆንበትም ወይ የሚል ጥያቄ ተነስቷል።

ለዚሁም በተሰጠ ምላሽ ፓርላማ ሊበተን የሚችልባቸው ምክንያቶች በርካታ እንደሆኑ፣ ከዚሁም መካከል በህዝብ የተመረጡት የፓርላማ አባላት የፈለጉትን የለሽ ቢሆን፣ ሕገ መንግሥታዊ ጉዳይ ለማድረግ ድጋፍ /Vote of confidence / ቢጠፋ፣ የሥራ አስፈጻሚውን አካል የመሠረተው ነባሩ ፓርቲ ሆኖ በአስተዳደሩ ብኩን በሕዝብ ተቀባይነትን ያጣ ከመሆኑ የሥልጣን ዘመኑ ሳያበቃ ግን ከተያረበበት ፓርላማውን አፍርሶ ለአዲስ ምርጫ የሚለበት ሁኔታ ቢኖር፣ ሥልጣን የጨበጠው ፓርቲ በቅንጅት / Coalition / የተመሰረተ መካከል አንዱ ጋር ከዚያ በላይ የሆኑ ድርጅቶች ከፓርቲው ለቅቀው የመጡ ከሆኑ የሚሉት እንደሚገኙበት፣ በመሆኑ ፕሬዚዳንቱ በፍላጎቱ የራሱን ፓርላማ ሊያፈርስ የሚችልበት ሁኔታም እንዳለ መታወቅ እንደሚኖርበት ተገልጿል።

በማስከተልም የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታ /Emergency / በሚፈጠርበት አጋጣሚ ሥልጣን የያዘው ፓርቲ ከኃላፊነት ለማምለጥ ቢል ራሱን ቢበትን በምን መንገድ መቆጣጠር እንደሚቻል እንዲገለጽ ተጠይቋል።

ለዚሁም በተሰጠ አስተያየት የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታ ለአጭር አስፈላጊነት አስቸጋሪነት እንዲኖር፣ በዐቅቶ ፓርላማን መበተን እንደማይቻልና በአካባቢው ከተከሰተ መንግ በስተቀር ሌሎች በተለይም በአዋጅ መብቶች መገደብ እንደሌለባቸው መደንገግ

...... /5

የሰጠውን ሥጋት ሊያስቀረው እንደሚችል ተገልጿል::

ጋሪዎ የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታን አዋጅ የሚያስፈልግበት አጋጣሚ በተፈጠረበት አካባቢ ተወሰነ ጊዜያት የአካባቢ አስተዳደሬ እንቅስቃሴዎች እንዲቆሙ ማድረግ ብቻ ሳይሆን አስተዳደሩን የፌዴራሉ መንግሥት ራሱ ተረክቦ የሚመራበት ሁኔታ ስለሚኖርና በዚሁ ሰበብ ዎች መብት ሊገደብ ስለሚችል አስተዳደርን እገዳ ማድረግ / suprension /ቢተ ጊዜ ገደብ የሚያበጅና ተደጋጋሚ መሆን የሌለበት መሆኑን መደንገግ እንደሚገባ አስ የት ተሰንዝሯል::

ከዚያም ፓርላማ ከተበተነ በኋላ አዲስ ምርጫ እስከሚካሄድ ድረስ የጊዜ ገደብ እንደ ሠፈረው የ6 ወር ጊዜ ለኢትዮጵያ ተገቢ ሁኔታ እንደሚስማማ፣ ፓርላማውን ለመበ ተን የሚችለው የፓርላማው የሥልጣን ዘመን ሊያልቅ ቢያንስ 6 ወር እስኪቀረው ድረስ ብቻ ሆን እንደሚገባ ከስምምነት ላይ ተደርሷል።

ሆኖም አንድ ፓርላማ በተደጋጋሚ በአጭር ጊዜ፣ ሊፈርስ በቀረት በመንግታት ውስጥ ቢበ ትን ማድረግ እንደሚቻል በመጠየቅ ፓርላማው በአብላጫ ድምፅ ሥርዓት (First past the past) እንዲመረጥ በማድረግ የተጠየቀውን ዓይነት ሁኔታ መቆጣጠር እንደሚቻል ተብራርቷል።

ከዚያም የፓርላማው የሥራ ዘመን ስንት ይሆን 7 የሚለውን በተመለከተ በነዱ ምርጫን ማካሄድ ከፍተኛ ወጪን የሚጠይቅ በመሆኑ፣ በአንጻሩ ከተወረሙ በኋላ ወያኔ ሃሳብ ለማበርከት ጊዜ ከሚያስፈልጋቸው አገሮችን በለቻበት የዕድገት ደረጃ የምርጫ ዘመ ማካሄድ አስቸጋሪና ረዘም ያለ ጊዜን ከመጠየቅ አንፃር የፓርላማው የሥልጣን ዘመን 8 ዓመት በላይ ጊዜ ውስጥ ቢሆን እንደሚሻል፣ በሌላ በኩል ደግሞ ለመራጩ ሕዝብ ተገቢር ማድረጉን የሚችለው ለሥራ በቂ ሬዕድነትና ቅንነት ቢኖር እንጂ የሥራ ዘመን ስለረዘመ ስለማሆንና በሁኑ ሰዓት ሲቀረቡ ያለው አስተያየት የፓርላማው የሥራ ዘመን በተቻለ መጠን አጭር ይሆን የሚል ስለሆነ 5 ዓመት እንደሚበቃ አስተያየት ቀርቧል:: ጉባኤው ሁለቱን አስተያየቶች ከተመለከተ በኋላ 5 ዓመት ይሆን የሚለውን በስምምነት /ኮንሰንሰስ/ ተቀብሎታል::

በማስከተልም የፍርድ ቤቶችን አወቃቀር በተመለከተ ውይይት የተካሄደ ስለሆነ ጉባኤው በበኩሉ አቶ ዓሊ ዓሊ በሰጡት ማብራሪያ በሽግግሩ ዘመን የማዕከላዊ መንግሥት ውስጥ ወስተዳደሮች የፍትሕ አስተዳደሮች ራሳቸውን ችለው ክልል እስከታች እንዲደራጁ የነበረ ቢሆንም ከተያየዘ ጋን አንዳንድ በጣም ሰፊ በጀትን፣ በርካታ የሰለጠነ የሰው ኃይል የሚጠይቅ ሆኖ በመገኘቱ ሙሉ በሙሉ ተግባራዊ ሊሆን አለመቻሉን ገልጸው ከዚሁ

በመነሻነት፣ የፌዴሬቱ የፍርድ ቤቶች ከመያዣር የተጠመረ የሚሆንበትን ጋር ከሁ ወርቁ ዓደራጀት የሚቻልበትን መንገድ በተመለከተ ጥናት እንዲካሄድ አበሰ ሠ፤

ጉዳዩን በተመለከተ የፍርድ ቤቶች ከመያዣር በሽግግሩ ዘመን ሊኖር እንደታሰበው በክልል የተቋቋተን ከሆነ በሀገሪቱ ውስጥ ሕጎች ከነድ ወደ አተረጓጎሙ ከነ እንደሚያደርግ፤ በመሆኑ ከመያዣሩ የተጠመረ ቢሆንና የፌዴራሉ ሆነ የክልሉ ተያያዥ የሚያያርቡበት የሰበር ችሎት እንዲኖራቸው ቢደረግ እንደሚጠቅም ሀሣብ ቀርቧል፤

በሌላ በኩል ደግሞ የሰበር ተያያዥ የሚቀረብ መንገድ መኖሩ ተገቢ ቢሆንም የፌ የክልሉ ፍርድ ቤቶች ይጠመሩ ቢባል ግን ከፌዴራል ከሠራር ወርሁ ጋር እንደዚያ ወጥነቱ እንደሚገበ ተገልጿል፡፡

ይህንኑ አስመልክቶ በተረበ ሌላ ሀሣብ ደግሞ የፍርድ ቤቶች ከመያዣር በፌዴራልና የተከፋፈለ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ የፍርድ ቤቶች የተለያዩ ደረጃዎች አደረጃጀት ተጠመረ ቢሆን እንደሚሻል፤ ማለትም የክልሉ የከፍተኛ ፍርድ ቤቶች የፌዴራሉ የመ ደረጃ ፍርድ ቤቶች በመሆን እንዲሠሩና የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤቶች ደግሞ ፍርድ ቤቶች በላይ የሆኑ የክልል ጉዳዮችን ተቀብለው እንዲያስተናግዱ ተደርገው የፌዴራል ከሠራር ወርሁ ከመጠበቁና በገሪቱ የሕግ አተረጓጎሙ አንድነት ከመጠበቅ የበለጠ የበጎ ጎኑና የበጀት ስጋረቱ ችግር እንደሚያቃልል ተገልጿል፡፡ ይሁ ሀሳብነው የጉባዔ አባላት ተቀባይነትን ያገኙ ቢሆን በአስተዳደሩ በኩል ደግሞ የፌዴራሉ ይበልጡ የየራሱ የዳኞች አስተዳደር ጉባኤ እንደሚኖረው ተወስኗል፡፡

የፍርድ ቤቶችን ሥልጣን በተመለከተ ፍርድ ቤቶች ነፃነትን በተመለከተ ከዳኞችም ነፃ ተጠሪነታቸው ለሕግ መንግሥቱና ለሕጉ ብቻ ሆነው ከእነሱ በስተቀር የነፃነት ያለው ሌላ አካል ሊኖር እንደማይችል ተገልጿል፡፡

ሆኖም ሕገ መንግሥትን የመተርጎሙ ሥልጣን የተሰጠው የብሔር ብሔረሰቦች ምክር ቤት በአተረጓጎሙ ብቻ በሌሎቹ የሚገኙበት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቢያማክረው አጋዥነት የሚል ጥያቄ ተነስቶ ምክር ቤት የራሱ ኤክስፐርቶች ስለሚኖሩት ማማከሩ አስፈላጊ እንደሚችል ምላሽ ተሰጥቷል፡፡

የዳኞችን አሿሿም በተመለከተ በፓርላማው ከሚሾመው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ነትና በክልሉ ም/ቤት ከሚሾመው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንት በስተቀር ዳኞች የሚሾሙት በዳኞች አስተዳደር ጉባኤ ጥቆማ እንደሚሆን ግንዛቤ ተወስዷል፡፡

በሌላ በኩል ደግሞ እስከአሁን እንደታየው ዳኞችን ወስውሎ ለሹመት የሚያቀርቡት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንት እንደሆነ፣ ሆኖም በአሁኑ ጊዜ የኮሚቴው ሰብሳቢ ስለ ሆነ የሹመት ጉዳዩ ኢንፎርሜሽን ሊሆን እንደሚችል፣ ይህ ከሚሆን ግን ከፕሬዚዳንት በተጨማሪ ሌሎች የጉባኤ አባላት ብቃት ያላቸውን ዳኞች ከነብቃት ታሪክ ሪከርዳቸው እና ለማሾም እንዲችሉ ቢደረግ ለነዲሚሽና የዳኝነት ነፃነት ከሚታይበት ሁኔታዎች አንዱ ያንኛው የዳኞች አሿሿም መሆኑ መታወቅ እንዳለበት አስተያየት ተሰንዝሯል፡፡

ይኸንኑ በተመለከተ በቀረበ ሌላ አስተያየት ከግብፅነት ያለው የዳኝነት አሿሿም ወደፊት ዳኛውን ግን በቀጥታ በሆነ የተቀየመው ጎኖ በያትና ችሎታ አለው ጋዜጣ የሚ ሆነው እንደሆነ፣ ከዚህ የዳኞ የአሿሿም ስርዓት የተከበተው በጉስጥ የአሠራር ሂደት ነገር ጠቅላይ የጠቅላይ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንቱ ብቻ በመሆኑ እንዲታነበረ፣ ፕሬዚዳንቱ ለጉባኤው ቢያቀርብ የመጨረሻው ጉዳይ ግን ጉባኤው ስለሆነ ችግር እንደሌለው ተገልጿል።

በስነዚሁ አስተያየቶች ላይ ሰፊ ውይይት ከተካሄደ በኋላ ተጨማሪ ዳኞችን የመጠቆም ኃላፊነት የአያንዳንዱ የጉባኤው አስተዳደር ጉባኤ አባል ቢሆን ችግር እንደሌለው ሀሳብ ተሰጥቷል፡፡

ከዚያም ፍርድ ቤቶች እንደሌሎች የሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶች በጀት ይመደብላቸው ዘንድ በራሳቸው እንዲሰጡበ ለማስቻል ይጠቅሙ በሚለው ላይ ተወያይቶ መንበሩ እንደ ሚገልፀው ህግን ቢያቀርብ ከለበጀቱ ሁኔታ ለመነጋገር ግን በቀደሚያ የጠቅላይ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንት አቶ ከማል በድሪ ማነጋገርና ችግሩ የት፣ የት ላይ እንደሆነ በዝርዝር እንዲሚያስረዱን ሰብስብ የርበ ተቀባይነትን አግኝቷል። ፕሬዚዳንቱን ከሚሾሙ ኋላ ከመጋበዝ ግን አንዱ ሰው ተነስቶ ቢያነጋግሯቸውና ያገኙትን ግንበዛ ለቤቱ እን ደያቀርቡ ከስምምነት ላይ ተደርሷል።

የዳኞች የሥራ ደንብ ረቂ ንገ ይሆን በሚለው ላይም ውይይት ተካሂዶ በመጨረሻ ረቂቁ የሌሉ ፍርድ ቤቶች በፌደራሉ መንግሥት ደንብ፣ የክልሉ ፍርድ ቤቶች ደግሞ በክልሉ ምክር ቤት የሚገደቡ ደንብ በሠራ የሚሸፈ በመሆኑ ላይ ግንዘቤ ተወስዷል። የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ ለ 11 ሰዓት ከ5 ደቂቃ ተጠናቋል።

000156

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 79ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የካቲት 9 ቀን 1986 ዓ/ም

አዲስ አበባ

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 79ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

000157

ስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
ስብሰባው ቀን .... ጋቢት 9/1986 ዓ.ም.

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ሃኒት ሙንጉስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስቶር .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... 〃
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... 〃
6. አቶ አበራ ረኘ .... 〃
7. አቶ ታዬ አጸ ሰሳቢ .... 〃
8. አቶ ያሬድ ጠዬ .... 〃
9. አቶ አበፋ ብሬ .... 〃
10. አቶ ... ቦርጬ .... 〃
11. አቶ ተክፋ ዮ ና .... 〃
12. አቶ ናርዶስ ለ... .... 〃
13. ዶ/ር ከበደች አርዳቹ .... 〃
14. ዶ/ር ገነት ደለገ .... 〃
15. ዶ/ር አፀደ ዩን ተከሌ .... 〃
16. አቶ ለ... ደሳለኝ .... 〃
17. አቶ አብዱናስር አሊሣሀል .... 〃
18. አቶ ፋቢለ ገቢሣ .... 〃
19. አቶ ሺናስ አዶሱ .... 〃

<u>በስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ ጠ... አብርሀም .... ም/ሊቀ መንበር
2. አቶ ፍርናስ ወልደሰንበት .... አባል
3. አቶ ጀሬኛ ቦርጬ .... 〃
4. አቶ ጌታቸው ዝና .... 〃
5. አቶ ገብረአብ ኑኤል ተከ .... 〃
6. ሲስተር ... ቴነሽ ዳዎጠ .... 〃
7. ዶ/ር ርጋሳ ፋራህ .... 〃

ጋቢት 9 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው ሕገ መንግሥት ኮሚሽን 79ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀ መንበር በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ የተመራ ሲሆን በቀዳሚነት ስብሰባው በዕለቱ ለአባላቱ ከተሰራጩት የ<u>መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶች</u> እና የሕገ መንግሥቱ <u>የመጀመሪያ ንድፍ ረቂቅ</u> ሰነዶች በኋላም አንቀጽ በአንቀጽ አስተያየቶች አንደ መነሻ በፅንሰ ሃሳብ ደረጃ የተደረገ ውይይት ሕገ መንግሥቱን ለመጨረሻ ጊዜ ሲያፀድቀው ስለሚገባ ጠቃሚ ነጥቦችን ያሉት ሐሳቦች በጽሁፍ ለመጨረሻ ጊዜ እንዲሰጡ ቀርቦ መስማማት ላይ ተደርሷል ገለጸዋል::

የኮሚሽኑ ፀሐፊም በበኩላቸው በኮሚሽኑ አባላት ከቀረበ ያሉት የጽንሰ ሃሳብ ልዩነት ሊገታ ይችላሉ የሚል ግምት እንደሌላቸው የሕገ መንግሥቱ የመጀመሪያ ንድፍ ረቂቅ ከዚህ በፊት የኮሚሽኑ ዝግጁ ለሕገ ኮሚቴ እና ሴክሬተሪያት ቶች በሰጡት ... ራ መሠረት ዘጋጅተንና የተዘጋጀበት የቋንቋ ዘዴ በቋንቋ ሴክሬቴሪያት ቶች በተገቢ ሁኔታ ለመተካከል እንደሚችል ለሕገ መንግሥት ዝግጁ አባላት ምርጫ ... ከ ቀጠሉ አንፃር በዕለቱ በንድፍ ረቂቅ ውይይት ... ተገቢ እንደ ሆነ ገለፀዋል::

... ቤቱ የንድፍ ረቂቁን በቀዳሚ በተሰጠው ውይይቱን የተደረገ ሲሆን የኮሚሽኑ ... ከዚህ በፊት ቤቱ የተለያዩ ነጥቦች በቀዳሚ ... ተቃቶችን ገለጸው ለቤቱ ... አስገብተዋል::

... በቀዳሚ ስብሰባው በሰጡት አስተያየት የሕገ መንግሥቱ ግቢያ " ቀዳሚ" ... በ ቀዳሚ ሥር የሠፈሩ ነጥቦች የሕገ መንግሥቱ አካል የሆኑትን ... ሊና ... ስለሚችል " ግቢያ " ቢባል እንደሚሻል፤ በሕዝቡ የ ... ረጡ ተ ... የሕ ... አደራ በተከከለ ... ጣት ... የ ገቢታቸው ጉዳይ በ ቀዳሚ ... መ ናቸውን ገለጸዋል::

... ከዚያም የሕገ መንግሥቱ ዓላማ የሆነ በኢትዮጵያ የነበረውን አንድነት ብሔር/ ብሔረሰብ ሌላ ... የበተዓር ... ሥርዓት ለ በ ... ረትና በ ... ተኩ አ ... ንቁ ብሔር/ ብሔረሰብ ራሱን በራሱ የሚያስተዳድርበት በፈቃደኝነት የተመሠረተች ሀገር ... ት እስከሆነ ... ረስ ... ንገጠሙ ብት በ ቀዳሚ ... ላይ ... መናሩ የፌዴራል መንግሥቱ አባላትን ... ነት ሊያሳ ... እንደሚችል፣ ሕገ መንግሥቱ ከ ... ... ይበለጥ ... ሁኔታን ... የሚያገለግል በ ሆኑ ... ሁኔታ ... በቀዳሚ ... ዘንጋቱ ተገቢ ... ነው፤ " እኛ የኢትዮጵያ ብሔር/ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች" የሚለው ... ረግ ... ቶን ዓር ... በትክክል በለ ... ለከት ... ለከት በ ... ችል ... ... የ ... ... ለበት አስተያየቶች ተሠንዝረዋል::

... በሌላ በኩል ... የሀገሪቱ ዓር ... ነበር ከ ... ት አስከ ... የት እን ... ሆነ ... ያ ... ባለ ሆኑ ... ተመ ... ጠረግ ግለጸነት እን ... ይገኛሉ፤ ... ብሔር/ብሔረሰቦች ... ... ገንጠል ብት እንዲከበርና በሕገ መንግሥቱ እንዲረጋገጥ በሕገ መንግሥት ... ሃሳብ ... ይት ... ት ተናባይነት ... ገኝ በ ሆኑ የፌዴራል መንግሥቱን አባላት

..../

በዎያነት ያሳሳሉ በሌላ በሕገ ንግስቱ ሊሸረፍና ሊከለከል እንደሚችል፣ ተናግዩ
ነት ያገኙትን በ ፈያዩ አበሮ ለ ኖር አንዷ ለ በታተን እንዳልሆነ እስተያየቶች
ተዘግዝረናል።

ሰበባቢ፡ በበኩሳቸው፡ በሕገ ንግስቱ በ ሥነገጉ ጸንስ ሃሣቦች በተ ለከተ
ኮክ ጦት አባሳት የተለያዩ አፈች አንዳሏቸው፡ ከ ጦት ሥራውን ከ፫ ረበት ጊዜ
እንስቱ ቢንፀባረቅ ነበረ በ ሆኑ በአሁኑ ጊዜ ያየቱ አሳበፈላጊ አንደሆነ
ጠቁ ቃሉን በተ ለከተ በሰጡት አስተያየትና የአንዱ ሕገ ንግስት ግቢያ
በ ብጥ ከተቱ ጉዳዮች ብርጉ ያ አንዱ ሆኑ ወገን የዜጎችን ነፀነት አኩልነ
ትና ክብሩ የሚያንፀባርቅ በያንዳንዱ ሕዝብን የሚያበተባበርና ለሥራ የሚያነሣሣ
ሆን እንዳለበት፣ የገረበ፡ መግቢያ ግን የሕገ ንግስቱን ዓላማ የሚጸጠቅና
በሀገሪቱ በንጉሡና ታሪኩ አገዛዞች የነበረውን የ ፍና ታሪክ አጉልቱ አንዱ
ያሳዩ፣ ይህ ጊን, በአሁኑ ጊዜ ዲክራሲን በሰፊው የሚያራምዱ ሀገሮች ያለፉበት
ታሪክ ከ ሆኑና የዲክራሲ ጸንስ ሃሳብ በዓለም ከ፫ ረበት ጊዜ ያርበት አንፃር
ተገቢ እንዳልሆነ ገልጸዋል።

በሰበባቢ፡ ከተሰነዘረው አስተያየት ጋር በተያያዘ በሀገሪቱ ተናንት
የነበረው ዲክራሲያዊ ታሪክ ባል ተዳሰሰ ሰፊ ዲክራሲያዊ ታሪክ ሥራት ሊያስቸ
ገር አንደሚችል ከኮ ጦት ፀጠፊና ከአንዳንድ አባሳት አስተያየት የተሰነዘረ ቢሆን
ለዚህም ሰበባቢ፡ በሰጡት ምላሽ ቅሬታቸው ስለ አለፉት ሥርዓቶች ተኛና ታሪክ መ
ኖሩ ላይ ሣይሆን ጋነኑ ላይ አንደሆነ ገልጸዋል።

ኮ ጦት ፀጠፊም ቃሉ የተዘጋጀው ከዚህ በፊት ቤት የተሰ ባቸውን
ጥቦች በ ከተተ ቢሆንም ያልተከተቱ ነጥቦች ካሉ እንዲከተቱ አስተያየት የቀረበ
ለንደ ሚቻል በጸንስ ሃሣብ አናራረቡም ቤቱ ሊበ በት ባልቻለ በሙሉ ብልጫ
ሊያጋልፈ፡ አንደ ሚገባ ገልጸዋል።

ሰበባቢ፡ ቃሉን በተ ለከተ ያሳቸውን የሃሣብ ልዩነት በጸሁፍ አን
ዲያናርቡ፣ አነስተኛ ድምጽ ያሳቸውን አባሳት ሃሣብ አናራረብ በተ ለከተ ከፍተ
ኛ ድምጽ ያሳቸው፡ አባሳት አስተያየት ቀረብ / dictate / እንደሚችሉ
በቃሉን ቤቱ በድምፀ ብልጫ ቢያጋልፈ፡ እንደ ሚ ጠቁ ዋል።

ቃሉን በድምፀ ብልጫ ባሰፍ አንደሚቻል የተሰነዘረውን አስተያየት በተ
ወለከተ ቃሉ፡ ቤቱ ከሰጣቸው ነት ያሬረበባቸውን ነጥቦች ያከተተ አስከሆነ ድረስ
ለምን ድምፅ ሰጠት ያስፈልጋል? ድምፅ ከ ሰጠ ከ በፊት ከፍተኛ ድምጽ ያሳቸው
አባሳት ዝቅተኛ ድምፅ ያሳቸውን አባሳት ለ ሰ ን ለምን ጫይት አይደረግም?
የሚሉ ጥያቄዎች ከሁለት የኮ ጦት አባሳት ቀርበዋል።

.../

ለጥያቄዎች በበጉባኤ በሰጡት ማብራሪያ ከፍተኛ ፍ/ቤትና ዝቅተኛ ፍ/ቤት ያሉ … አባላት ሃሳቦች ከዚህ በፊት ከ…ሽኑ ባሳለፈው … ና … ክ… ፍ/ቤት … ተ … በ … ገንዘብ … መሠረት ገለጸ እንዳለባቸው፤ በጸጉበ … ሣብ ደረጃ … አባል … ግልጽ የሆነበት ጊዜ የነበረ … ሁን … አስፈላጊ እንደሆነ … በተለከተ ፍ/ቤ … ተቋቋመበት ቤት … ነጥቦች ካለ ካተታቸውና ከጊዜ አንፃር እንደገና … ር … ስለ … እንደሆነ ገልጸዋል::

በ … 11 ከፍተኛ ፍ/ቤ … አባላት … 5 … ኛ ፍ/ቤ … አባላት … ሣብ … በጽሑፍ … ታል::

በገር … ረቂቅ … 1 ላይ … ሰጡ … በጸጉበ … ሣቡ ደረጃ … እንደ … ከቀረቡ በኋላ … በተ … ከተ … ሕግ … ብራሪያ እንዲሰጥ ጠይቀዋል::

በዚህ መሠረት … ዐጠሬ በሰጡት … ረቂቅ በሕግ … ንገስቱ … ተከታተ ዝርዝር ጉዳዮች ጠቅለል ባለ … ለ … ቀረብ … ከረበት እንደሆነ ገልጸዋል::

… በተለከተ አጠያሳይ አስተያየት ካለ ለመነዘር እንደሚቻል … ባለ … ቤት አዝጋጂ አንቀጽ በአንቀጽ … ስለሆነ … ሳቦችን አጠያሳይ አስተያየት ሊሰጡ በ … ረቂቅ … ተጠየቁት ነጥቦች … ሕግ … ንገስቱ አጠያሳይ … ሆኖች በ … ሆናቸው አንቀጽ በአንቀጽ … ጥ … በአ … አንቀጽ ቢጠያለሉ እንደ … ሻል … ነው፤ በተለይ የገለበና ብጤር/ብጤረበ … ች በተና አኩልነት … ረጋገጡ በ … ለጠያለሉ እንደ … ችሉ፤ በፌዴራል … ንግስት … ሥልጣን ክፍፍል እንደ … ርና … ርጫን በተለከተ … ሳሌ … ግራዚዳንቱ በ … ዝ … ገሩ በምርጫ … ረጥ እንደ … ችል በ … ረቂቁ ላይ … ጥ … ገልጸዋል::

ከዚያም በ … ረቂቁ አንቀጽ በአንቀጽ … ያቀረቡ እንደ … አባል በሰጡት አስተያየት አንቀጽ 1/ለ/ ላይ "የፖለቲካ ሕይ … ት" ከ … ለት" የፖለቲካ ሥርዓት" … ባል እንደ … ሻል፤ በአንቀጽ 3/ጠ/ላይ ከ"ግል … ነት" "ግል … ለካከት" … ተራሚነት እንዲለ … ጠይቀዋል::

አንቀጽ 1/ሀ/ በተለከተ እንደ … ለሳ አባል ከዚህ በፊት … ንኛ … ርጫ … ግ … ተኛና … ጥ … በሆነ … ንገሩ እን … ቤት በ … ነት … ር … ንደ ነበር አስታ … " … ጥራዊ" … ለ … ያለ … እንዲ … ተካተተ … ና … ርበ … "ፍትሐዊ" … ርጫን … ጥራዊነት ሊያጠያልል ከ … ቻሉ ሌላ በ … ጥር … ከና … ፍ/ቤ … አሰጣጡ … ንዲ አጠያሳይ … ርጫ … ቱ እንዲሆን፤ በሌሎች ሀገሮች ሕገ … ንግስት … ፍ/ቤ በ … ጥር … ስጠቱ ጉዳይ እን … ጠየቀ፤ በአንቀጽ …

..../

000161

ሁሉ አቀፍ ነፃ የፕ ተኛና የተጠ ና" ነፈሉ - ጠረገ በእንግሊዝኛ - "Universal
free and fair ... " Universal suffarage ...." ለ ተባት
...ሆነ፣ ግሬዚዳንቱ በምርጫ ፣ በ ረጥ በሕዝብ ...ርጫ ከ ...ሸንፋ ምለ ቲካ ...ር
...ኔ ረጥ በ ሆኑ ...ርጫ - ዘዘዋሪ ሊሆን አንደ ...ችል አስተያየት ተሰጥቷል::

በተጨ...ሪያ የ...ዐራፉን አንቀጽ 2 ...ሕግ ንግስቱን በሳ...ነት ...ለክት ...ሆኑ ንጉስ አንቀጽ "ጠ" በአሉታዊ አገላለጽ ...የ ...ለበት ...ል አስ ...ያየት ከበበባቢ - ...ረበ ቢሆን በሌሳ በኩል ...ግ...ንጉስ አንቀጽ ...ና ቸ... ሕግ ንግስቱን ...ያረ ተግባራት ተፈጻሚነት ሊያገኙ አንደ...ችሉ በአሉታዊ አገላለጽ ...ጠ ለበሳ...ነት ተለየ ...ስተና አንደ ...ሰጥ አንዲ...ሕግ ንግስቱን ...ጥበ ...ንግስት ባለሥልጣን ...ምለ ቲካ ...ርጅት በ ንጆለኝነት ሊናጫ አን ...ቻል ጠየበ አንዲሰበቱ አስተያየት ተሠንዝሯል::

ከዚያም ቤቱ በአንቀጽ 3 ያየቱን የየጠለ ቢሆን ...አንቀጹን ንጉስ ...አንቀጽ "ጠ" በተ ለከተ ...ንኛ ... በ - ሰበሳ ...በ ቶች ከጸታ አንፃር ...ነት ባ...ረገበት አንደ ...በበራ ለ...ረጋገጥ "ጾታ" ...ል ያለ አንዲካተት፣ ...ኛ ... በ... ሴ ባሌ ጤንነቱ ለሥራ በቂ ካልሆነ ቢየር ሊናጠርና ስራት በለማይችል ...በ ፦ ጤና - ከ ...ባለ " በአካል ሁኔታ -" ቢባል አንደ ...ሻለ፣ በሌሳ በኩል ...ብቶችን በተ ለከተ ልቅነት የ...ረገባቸ ... ነጥቦች በአንቀጽ ...ዘርዝሯ ሌሎች ...ለ ዘረዘሯ ... ለዘረዘሯ የ...ቸሉ ነጥቦች ሊያጠያለል በለ ...ችል በ...ፈና... በግና ቸው ሁኔታ" ቢባል አ...ራጭነት ለንዳለ ... ሰበባቢ ... በከፋ ሕዝቦች ዲ.ከ ...ቢያኔ አንደነት ...ርጅት ተ ካይ ተገልጿል::

የ...ዐራፉን አንቀጽ 4 በተ ለከተ ብሔር/ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ገንጠለ ...ያስቸሳቸ - ...ዘኛያቸ ጠየበ አለባቸው፣ ...ገንጠለ ጥያቄ ...ረት በ...ዕከ ...ስ ንግስት ...ዘታ ሥር ከ ሆኑ ጋር ለንዴት ሊያያዝ ...ችሳል? ...ሉ ጥያቄና አስተያየት ከአባላቱ ቀርበዋል::

ከጉዳዩ ጋር በተያያዘ ... ገንጠል ብቶ ከበር ያለበት በበሔር ...ረኛ ...ሁን ...ስ በበሔረሰበ ...ረኛ ለ...ሉ ... ጥያቄ አንደ ...ዘኛ በሕግ ንግስቱ ... ...ጥ አንዳለበት ...ሆን በተ ለከተ ...ፊት ...ያት አንደ ...ያስፈልግ የገለጹ ቢሆን ...ፀጠፊ... በበኩሳቸ - " ብሔር/ብሔረሰቦችና ሕዝቦች" ለ... ለ... ...ሆገሪቱን ሕዝቦች አንደ ... ለክት ተርጓ...ያቸውን ...ፊት በ ...ያት ለ...በ... ጥ አንደ ...ቻለ ገልጸዋል:: በተጨ...ሪያ በአንቀጹ ርዕስ ሳይ " አኩልነት" በ " ...ብቶች ሊተካ አንደ ...ሻለ በበበባቢ - ...የረበ - ሃሣብ ተየቢነት አግኝቷል::

ከዚያም በ...ዐራፉ አንቀጽ 5 ሳይ በተ...ረገ ...ውይይት ንግስትና ኃይማኖት የተለያዩ ናቸ - ቢባል ብሔራዊ ኃይማኖት የለም ... ለት ነ -? ...ል ጥያቄ ከአንዳ ...ንጻ የርበ ንግስት ...ተለያዩ ኃይማኖቶችን የ...ከተሉ ሕዝቦች ...ከል ከኃይማኖ ...ተ ...ተለ... ዓለ...ዊ አካል በ ሆኑ በሕግ ...ተ...ነገገ ብሔራዊ ኃይማኖት በሀገሪቱ ...ለኖር አንደ ...ችል ...ሳሽ ተሰጥቷል:: በ ሆኑ ንግስት ዓለ...ዊ / Secular/ ...ሆኑ በአንቀጽ ጠየበ አንዳለበት አስተያየት ተሰጥቷል::

000162

የሕዝብ አ.ነት ኃጢ ኃሳፊ ይ፦ ተራጭ ከሥልጣን ከ ረቀ ሌላ በስልጣን ት ሳጠፋ ጥፋት በሕግ ጠያቂን ተገቢነት ቤቱ በሳ ነ ሆኑን የሚገልጽ ሰ አንቀጽ በ ዐራፉ አንቀጽ ስ ብት አንዲካተት ከስ ነት ተ ርቧል::

ቤቱ ዐራፉን አንቀጽ 7 አንቀጽ ተናበለ ሲሆን አንቀጽ 8ን በተ ለከተ ፌ ክራሲያዊ ብቻ በተለይ የ ናገር፣ የ ጸናና፣ በበበብና በ ነበር ደራጀት ብቻ " በሕጉ ሠረት " በ ለ ጠረግ ሳ ገ ቡ ካልተና ሙ በስ ተናር የሕግ ንገበቱ ረጃ ከቶ ሌሉ አን ቻል በአን በኩል በሌላ በኩል ገር ገኛ ዎ ዲ ክራሲያዊ ብት የሌሎችን ብት ጋፉ ከሆነ በተነቱ በሕግ ናር ስለ ቻል የተጠናበ ጠረግ ካተቱ አስፈላጊ እንደሆነ አስተያየቶች ተሰጉ ዘረናል:: ሆኖ ግን በዝርዝሩ ራት ት ለግ ረግበት ሰበበሲ ባሰ ት ሠረት አንቀጹ አንዳለ ታልፏል::

በ መረጃ በአጠቃላ ዐራፉ ከፍተኛ ዕ ያለ ቸ ን አባላት ሃሣብ አን ያነዐባርቱ 11 አባላት ገፈ ሲያረጋግጡ 7 አባላት የአናባ ዕ የሃሣብ ቶነት አን ያና ሩ አረጋግጠዋል:: የዕለቱ ስብሰባም ከ ሽቱ 5:05 ሰዓት /ለ ስት ሰዓት ከአ ስት ቂቃ/ ሲሆን ተጠናቋል::

ቤተ መጻሕፍት LIBRARY
The Constitutional Commission
The Transitional Government of Ethiopia

000163

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 80ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 12 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 80ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000164

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ግንቦት 12 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ሙሉጌታ የሺጥላ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አጥር .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... አባል
5. አቶ አበራ መረጋ .... አባል
6. አቶ ታዬ አፅቀሥላሴ .... አባል
7. አቶ ቃሲም ጠሐሙድ .... አባል
8. አቶ ናሚ ነ በርሔ .... አባል
9. አቶ ፍርደስ ሌማ .... አባል
10. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... አባል
11. አቶ ያሬድ በርሔ .... አባል
12. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... አባል
13. " ገነት ርዕሶም .... አባል
14. " አፀደወይን ተክሌ .... አባል
15. አቶ ለማ ደሣለኝ .... አባል
16. አቶ አብደናስር አሊሣህል .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ጠሐሙድ አብዱራህማን ....
2. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... ም/ሊቀመንበር
3. አቶ አበፋ በሪ .... አባል
4. አቶ ተስፋዬ ሞሲ .... አባል
5. አቶ ጌታቸው ዘቁ .... አባል
6. አቶ ገብረእግዚአብሔር ተከ .... አባል
7. ሲስተር አቴነሽ ሳህሉ .... አባል
8. ዶ/ር ሙር ያሲ ፋሪሁ .... አባል
9. አቶ የሺዋስ አሰፋ .... አባል
10. .... አባል

መጋቢት 12 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የህገ መንግስት ኮሚሽን 80ኛ
መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለው
ይይት በቀረቡት ገርዶች ረቂቅ ላይ ተነጋግሯል::

ኮሚሽኑ ያለፈው መደበኛ ስብሰባ ከቆመበት ፓራግራፍ ሁለት ቀርጸ መንግሥት
ርዕስ ከቀረቡት ክፍል በነጥቦች ላይ ቀጥሏል:: በዚሁ መሠረት በቅድሚያ
ኮሚሽኑ ፀሐፊ የተጠቀሰ ፓራግራፍ የሚፈቱ መንግሥታዊ ሥርዓት አይነት ፌደ
ራል መንግሥት የሚያጠቃልላቸውን አባላት የሚያገኙ ከተማን አስተዳደር ለአርሶ ህዝብ
ብሔረሰብ ለመጠቅ እንደምገባ፣ የክልሎችን የሥራ ቋንቋና ሌሎችን ከፓራግራፍ ፍሬ
ነገር ጋር የሚገናኙ ጉዳዮችን ለማካተት እንደተከራከረ ገልጸዋል::

በመስከተል የከፋ ህዝቦች ዲሞክራሲያዊ አንድነት ተወካይ በፓራግራፍ 2 አንቀጽ
12 ለ የፌዴራል መንግሥት አባላት አሥር መሆናቸው ቢገለጽም ድርጅታቸው የከፋ
ክፍለ ሀገር በመለስ ዜናዊ አስተያየት በደቡብ ህዝቦች ክልል ጋር ቢያገናኙትም በቋ
ንቋ በታሪክ የተለየ ከመሆኑ በላይ የደቡብ ህዝቦች ከተማ ለሆነችው አዋሳ የአንድ
ቀን የጉዞ ርቀት ለማያስከብር እንደማይችል በሚፈለጉ አስተዳደራዊ ግልጋሎት በተፈለገው
መንገድ ለማግኘት ከፍተኛ ችግር የፈጠረ መሆኑን አስረድተዋል በተጠቀሰው አንቀጽ ከተዘ
ረዘሩ አሥሩ የፌደራሉ አባላት በተጨማሪ ከፋ ራሱን ችሎ በአሥራ አንደኛነት አባል
ሆኖ እንዲገባ የሚል አቋም ድርጅታቸው እንደሚያምን ገልጸዋል ይህን ጉዳይ በተመለከተ
ከድርጅታቸው የቀረበውን መረጃ ለመገምገም አንዲቀርብ በማያሻማ መንገድ በመግለጽ ምርጫን
ታዛቢ የሆኑት የተለያዩ ወገኖች ቀርበው ለተካሄደ ክርክር
ለመስማት ይቻልና ጉዳዩ ለፍርድ ቤት የህግ ኮሚቴ ቢያቀርቡ እስከአሁን ለሰጡት
ውሳኔ በተጠቀሰ በኮሚሽኑ 765ኛ መደበኛ ስብሰባ ድርጅታቸው ጉዳዩን ማቅረቡን
አስታውቀዋል::

ከዚያ በከፋ ህዝቦች ዲሞክራሲያዊ አንድነት ድርጅት የቀረበውን ማስታወሻ
በተመለከተ የኮሚሽኑ ፀሐፊ በበነዘረት አስተያየት በተጠቀሰው ረቂቅ ላይ የቀረበት
አሥር ክልሎች በህዝብ በተመረጡ የክልል ምክር ቤት አባላት የፀደቀ መሆናቸውን፣
እነዚህን አሥር ክልሎች አለመቀበል ደግሞ ህገ መንግሥትን ለማጽደቅ በህዝብ የተመ
ረጡትን የጉባኤ አባላት የማክበርና መሠረት እንዳለመቀበል እንደሚቆጠር፣ ጉዳዩን እን
ደገና ለማጣራት ከተፈለገ በፍርድ ቤት /Suprem Court / መታየት እንደሚቻል፣
በዚሁ በተመለከተ የህገ መንግሥት ጉባኤ በሚያደርገው ህገ መንግሥታዊ ጉዳዮች ላይ የመወሰን
ስልጣን ስላለው ይህንን ጉዳይ ሊመለከተው እንደሚችል ገልጸዋል::

ክልል በኩል የህገ መንግሥት ጉባኤ ኃላፊነት ረቂቅ ህገ-መንግሥቱን የሚቃረቅ
ክልሎችን የሚመለከት ጉዳይ ተመልክቶ አለመሆኑን፤ ከከፋ ህዝቦች ዴሞክራሲያዊ
ድርጅት የቀረበው ጥያቄ በፌዴሬሽን ምክር ቤት ሊቀርብ የተሻለ እን
ደ የፌዴራል አባላትን የክልል ድንበር በተመለከተ በአንቀጽ አሥር በቀረበው መሠ
ረት የክልል ወሰኑን / Boundary / በስምምነት / Convention
ማረጋገጥ ሁኔታ መፈጠር እንዳለበት፤ በአንቀጽ 13.... ወሰኖች በስምምነት
ባይቻር የአከላለል ስልት ሊደረግ ይችላል፡፡ በዚህ የቀረበው ከፌደሬሽን ምክር
ቤቱ ስልጣንና ምክር ጋር የሚጋጭ ከመሆኑ በሻገር ህገ መንግሥቱን የሚሻሻል
ክብደት የሚሰጥ ጉዳይ መሆኑን ሲገልጹ፤

በተመሳሳይ አንድ የኮሚሽን አባል ህገራት በተከተለው የፖለቲካ ምርህ አኳያ
የክልል ክፍል የሚገኙ ብሔር ብሔረሰቦችን በአንድ ላይ መቀላቀል አለመሆኑን፤ በሽ
ግግ ወቅት የተሰራበትን አመቃለይ ርህያች ሳይለውጡ እንዳሉ መቀበል ተገቢ ስለ
ሆነና በህገ መንግስቱ መግቢያ ዋናውን አድል በራስ የመወሰን መብትን እስፍር
የራስ አስተዳደር ያሉ የረዥም ዘመን የአስተዳደር ታሪክ ያላቸውን ህዝቦች በአ
ንድ ከሌሎች ጋር እንዲሆኑ ማድረጉ አስፈላጊ አይደለም የሚል አስተያየት ሰን
ዝሯል፡፡

በመስከተሉ በተለያዩ አንቀጾች ላይ ከአባላት አስተያየቶች ተሰንዝረዋል፡፡
በአንቀጽ 9 የኢትዮጵያ መንግሥት ፌደራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ነው፡፡
በሚል የቀረበው የሚደራተን እንጂ የአሁኑን በሌላ ለውጥ እንዲስተካከል፤
በአንቀጽ 12 ... በአንቀጽ 10 በተደነገገው መሠረት በሚል የቀረበው እንዲጠ
በከፋ ህዝቦች ዴሞክራሲያዊ አንድነት ድርጅት የቀረበው አስተያየት በአማርኛ ህዝ
ብ ተዘግቦ ይቀረብ፤
በአንቀጽ 9 የቀረበው በአንቀጽ 10 ውስጥ ተመቃሎ ሊቀርብ፤
በአንቀጽ 13 ልዩ ክልል የሚለው ጽንሰ ሀሳብ ምን ማለት እንደሆነ ተጠይቀ
ሲመረ በኋላ የፖለቲካና ሌሎች ሁኔታዎች መንግሥት ልዩ ክልል ሊደነገግ እን
ደሚችል ተገልጿል፤ ልዩ ክልል የሚለው ጽንሰ ሀሳብ ራሱን በቻለ አንቀጽ በሰፊር የተ
ሻለ እንደሚሆን፤

. . . /

አንቀጽ 10ኛ በክልሎች ስለ...ነት የውጣበርና የአከላለል ለውጥ ሊደረግ ይችላል::
በሚል የቀረበው ጸንሰ ሀሳብ የፌደሬሽን ሀሳብና ቀጠሉና ምስትና አጠራጣሪ ያደ
ርገዋል::

የፌዴራል ... ተቀርጎ በተከከለ የሚያንፀባርቀ የሏት አጠቃቀሞች ቢሸሽሉ አንደሚሸለና
ለማብሉ "ክልል" የሚለው ቃል የፌደራል አባልነትን በሌሚያሳያ ንግሥት የሚለው
ቃል ታክሎበት .... ክልል ንግሥት፣ ለ/ብሎ/ የተገለፀ ክልል ንግሥት በሚል
ቢቀጥ አንደሚቸል፣

የመንግሥት ጥያቄ በሚበትነት የሚተገበረው ለብሔር ነው ? ለብሔረሰብ ነውስ ለህዝብ ?
የሚለው ጥያቄ ...ሳበ የሚያስፈልገው ሁኔታና፣ የመንግሥት ...ብትን ለ... ተግበር ተቀባ
ይነት ያገኘውን መሠረት የሚያሳ ክፍል የፌደራሉ አባል ...ሆን አይችልም::

በአንቀጽ 14 ንኡስ አንቀጽ 2 በክልሎች ...ከከል ሊፈጠር የሚችለን የውጣበር አከ
ላለና አ...ባበን ለለ ግበበት በሁለት ... ተነስቶ የ... ጥያቄ አንደሚሆን፣

አንቀጽ 15 ንኡስ አንቀጽ 2 የአርጐ ክልል ጥ... በተጋለ ...ጠን ልዩ ትኩረት
የሰጠዋል:: በ...ል በተቀመጠ ንኡስ አንቀጽ በተጋለ ...ጠን የሚለው አንዳጠ
የደበበ ህዝቦች ግ/ብር ተጋዞ በአንቀጽ 15 ንኡስ አንቀጽ 2 ላይ የአርጐ ህዝብ
በደኖገሽ ከተማ ላይ ... ልዩ ትኩረት የሚሰጠው ሁኔታ የሚገለፀውን ክፍል የሚ...
ሆና ቶሎ አንዲ...ዘገበላቸው /Reservation/ ቢጠይቁ፣ ጥያቄውን ባለ...ቀበል ከ...
ቀዝገበ /Reservation / ከመጠየቅ ይልቅ አ...ራጭ ሀሳቦችን ...ቀረበ የተሻለ አንደ
ሆነ ከስብሰባው ...ሰበቢ ተሰጥቷል::

በ...መረሻ በቀረበው የ...ደ...ራ... ደረጃ ግርዶፍ /ዐራፍ 2 የቀረቡት አንቀ
ጾች በአንቀጾች የተካተተ ጸገብ ሀሳቦች የአብዛኛውን /Majority/ ...
የአነስተኛውን /Minority / አስተሳሰብ ያንፀባርቃሉ የ... አስተሳሰብ ሊኖር
የሚችልና፣ አብዛኛው የአነስተኛው ... አነስተኛ የአብዛኛውን አስተሳሰብ በ...ደገኛ
ሁኔታ ላይ ሊደርስ ስለሚችል በተጠ ቀበ... /ዐራፍ የተካተተ ጸገብ ሀሳብ በአብ
ዛኛው የተደገፈ ሁኔታ በድ/ጽ ገለጸ አንደሚያስፈልግ ...ሰብሰቢ በ...ቀረበ፣ በተጠ
ቃሉ በነዑ በ/ዐራፍ 2 የቀረበው የአብዛኛውን /Majority / አስተሳሰብ ያንፀባ
ርቅ የሚለውን ሀሳብ በ...ደገፍ 10 /አሥር/ በ...ቃ... 6 /ስድስት/ በድ...ፀ ተአቅቦ
/አንድ/ ድ...ጽ ተላልፏል::

ከምሽቱ በ12/ከ25 ሰዓት ኮሚሽኑ ለእረፍት ተነሱ:: ከእረፍት መልስ ጉዳዮችን በመቀጠል በምዕራፍ 3 የመንግሥት አወቃቀርን በተመለከተ ተነጋግሯል በምዕራፉ በሰፈረው አንቀጾችና ጸንበ ሀሣቦች ላይ ከአባላት አስተያየት ተሰንዝሯል::

- የፌዴራሉ መንግሥት የሥልጣን ክልል ተዘርዝሮ እንደሚቀመጥና ቀሪው ሥልጣን የፌዴራሉ አባላት መሆኑ በግልጽ ቢታወቅ፣ በአንድ በኩል አራሳቸውን የሚስተዳደሩ ብቻ ሆነው በሌላ በኩል ጠብቀው መንፈግ ተገቢ አለመሆኑን፣ ይህም አስከፊ ደረስ ያለውን የፖሊቲካ ሥልጣን ዝርዝር በህገ መንግስቱ የግብር ሥልጣን ለፌዴራሉ አባላት አለመስጠት ተገቢ አለመሆኑን፣

- በዚህ ህገ መንግሥት የፌዴራሉ መንግሥት አወቃቀር ከተዘረዘሩ ክልሎች የራሳቸውን ህገ መንግሥት የማርቀቅ መብት ከተሰጣቸው እስከ ምን ድረስ ከዚህ በታች ያለውን አወቃቀር በራሳቸው ሊለውጡ አይችሉም ?

- ምዕራፍ 3 አንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ 11 የክልሉ መንግሥት የሕግ አውጭ ሥልጣንና ተግባሮች ይኖሩታል:: በሚል የቀረበ - የሕግ ምክር ቤት የሕግ አውጭ ሥልጣንና ተግባሮች ይኖሩታል በሚል እንዲሻሻል::

- ሥልጣን የማቀርን አስከ ፈላ የ ዘርጋት ኢዲት ጠቅሰ ህዝቡን ከበር ደ/ር ለሚ ይጠቅማል በሚል አስተባበብ ላይ የተመሠረተ ሆኖ

- በአንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ 11 ሀ የህገራት የባህሉና የቋንቋ አጠባበቅን በተመለከተ የሚገለጽ ጸንበ ሃሣብ ቢካተት፣

- አንቀጽ 18 የፌዴራሉ መንግሥትና የክልሎች አወቃቀር በሚል ቢቀየር

- በአንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ 11ና የክልሉ ምስተዳደር ባለሥልጣናት አፈ ጉባዔ በቀበሌ አስጸ ሕብር ቢገኝ ማን እርሱን ሊመርጥ ይችላል ?

- በአንድ በኩል የራስን አስተዳደር በራስ የመመስረት መብት ተቀበለ ባለ፣ በሌላ በኩል የአስተዳደር መዋቅር አንድነት /Uniformity of Structure/ መስፈርት ተገቢ አለመሆኑና ከህገራት ሁኔታ ጋር የሚጣጣሙን አሰራር መከተል እንደሚሻል፣

- በሌላ በኩል የመንግሥት መዋቅር አስከታች ድረስ የሥልጣን ክፍፍል /Divolution of power/ እንዲኖር ስለሚያስፈልግና ግንኙ ደረጃ ሥልጣን በአንድ በታ እንዳይከማች አስከታች ያለውን አሰራር በህገ መንግሥቱ በቀጥታ እንዲሰፍር ተጠቅሷል::

.../

አንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ 11 ፕ ብርቅዬ የሆነ የተፈጥሮ ሀብቶችንና የቅርስ
ቅርሶችን በ'ሬ ለንጎሸሻል፣

አንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ 11 ነ የ ሬት አጠቃቀ ፖሊሲን አፈጻጸ በ ለከት
ዝ'ና ጠል በ ሬ የበፈረ ፥ አንጎበረዝ፣

በአንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ 1 ከአንድ ክልል አቅ በላይ የሆነ የዐጥታ ችግር
ሲያጋጥ ፣ ' በሁለት ተዓበኝ ክልሎች ካከ የአርስ በአርስ ግጭት በፈጠር፣
የክልሉ ምክር ቤቶች በአንድ ክልል በተነሳ ብጥብጥ ጠክልሉ ባለበለጠናት አድ ቢኖርበት
የጋራ ር በድ ይገባል ? በ ሉ ጥያቄዎች ላይ አስተያየት ተሰንዝሯል::

ሐሰ ፦

የፌዴራል መንግሥቱ ህገ መንግሥት በድነገገ ሠረት ከፍተኛ ፍርድ ቤት
ያጠ ን ድንጋጌዎች ባለ ቀበለ በበአሂ ብተ ከተረገጠ ህግን በሀ የ ስከበር
ሁኔታ ኖሬን የህገዱ ህገ መንግሥት ለ ዴ ያ ለክታል:: በክልሎች ንበጥ ብጥብጥ
ነበቷ፣ በጎጥበጡ የክልሉ ከር ቤት ባለበለጠናት አድ ቢኖርበትና የፌዴራል መንግሥትን
ያለ ዘዝ ሁኔታ በፈጠር መንግሥት የአስ ኳይ ጊዜ አ ዴ እንደ ያ ፎፔበተ በነ ጊዜ
በክልሉ ርጣ የ ክ ህይበትን ሁኔታ በ ፻ቶች አስከዚያ ድረስ በአ ጹ የተከፈሉ
ክልሉ ባለበለጠናት ተዐዝዝ አፈጻጸ አንቀጽ2ን አሰከቶቸ ለ ገኙ የዐጥታና ሉሎቸ
ቸሮች በ በታ ቀ፣ በክልሉ የ ገኙ የፖሊስ ለባለት በፌዴራሉ መንግስት ተለዝዝ ስር
አንዲሆኑ ዶረግ እንደ ያል የአንጎጎዱ ሀገሮቸ ሬ ዴ እንደ ያ ለከት በክልሉ የ ገ
ገጠለ ብት ከተጠየቀ ብተ ቀጸበታዊ /Automatic / ባይሆን ቀድ ሁኔታ የ ጠ
ሥርዓቱ/ Procedural / በ ሆኑ ጊዜ እንደ ያበፈ ገ ፣ በሁለት ክልሎች ካከል በ
ነሳ ግጭት ደ ፋበስ አንጓ ዳጥሮ የፌዴራል መንግሥቱ በሁኔታ ፥ ለ ገባት ሊገደድ
እንደ ቸላ፣ ቢገለጽ በሉላ በኩል::

በአንድ ክልል የዐጥታ ደፍረስ ተከስቶ መንግሥት የአስ ኳይ ጊዜ አ ዴ
በ ጅ የራሱን የዐጥታ ጥበቃ ለ ድረግ ከፈለግ በ ዴ ሪ ያ ቸገሩ የተከሰተበት ክልል
ምክር ቤት ተጠ ቅ ፍ ያድ ስጠት እንደ ኖርበት፣ ይህ ካልሆነ ግን ፌዴራል መንግሥት
የክልሉን ሥልጣንና የዜጎችን በበአ ቢ በት ሊነካ የ ቸል ሁኔታ ለፈጠር ይችላል
በ ሉ አስተያየት ቢኖርበት

...../

000170

የአስቸኳይ ጊዜ በተደነገገበት አካባቢ ድንጋጌው ተጠብ በሚል በዜጎች ላይ ጉዳት የሚደርስ አደጋ መድረስ እንደሌለበት መሠረታዊ መብቶች እንደሚከበሩና ኃሬ ነት ጉዳዩ እንደደረሰው በአጭር ጊዜ ውስጥ ለፓርላማው በማቅረብ የዜጎች ደህንነት እንዲረጋገጥ መደረግ እንዳለበት፣ ሆኖም ከቁጥጥር ሁኔታው እንደገና ለፓርላማው ቀርቦ መጽደቅ እንዳለበትና አስቸጋሪ ያስፈልግ ሁኔታ ሲፈልግ እንደሚገባው ተገልጿል::

አንቀጽ 18 በመላ መንግሥት ለክልሉ መንግሥት በግልጽ ያልተሰጠ ስልጣን የክልል ስልጣን ይሆናል:: በሌላ በኩል በቀረበው ውስጥ ለክልሉ መንግስታት የሌለው ለፌዴራል መንግሥት በሚል መስተካከል እንዳለበት፣

በአንቀጽ 2 ውስጥ የተቀመጡት ጉዳዮች እንደተጠበቁ ሆነው፣ ክልሎች የፌዴራሉን ሕገ መንግሥት ሊቃወሙ ይችላሉ:: በሚል ጉዳዩ አንቀጽ ቢታከልበት፣ የሚል አስተያየቶች ቀርበው በመወያየት ከተጠና በኋላ ሲነገርበት የቀረበው የሕገመንግሥት ድረ ገጽ ሆኖም ሁለት የአብዛኛውን ክፍል / Majority / አስተያየት ያካተተ ነው በሚለው ሀሳብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ ለምክር ቤቱ ሦስት ተቃውሞና ሁለት ድምፀ ተአቅቦ ተመዝግቧል::

በመጨረሻም ስብሰባው በዕለቱ በቀረበው የሕገመንግሥት ድረገጽ ላይ በተደረገው ውይይት ከአባላት የተሰነዘረትን ሐሳብ ልዩ ልዩ የማሻሻያ ሀሳቦች አስተያየቶች እና ጥያቄዎችን መሠረት የህግ ኮሚቴና የሕግ አማካሪዎች ቡድን ከግንዛቤ በማስገባት የመጨረሻውን እንዲቀጥሉ አሳስቦ፣ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ2 ከ30 ሰዓት ተጠናቋል::

000171

የሀገር መንግሥት ኮሚሽን 81ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 13 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 81ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

ስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት
ስብሰባው ቀን .... መጋቢት 13 ቀን 1986 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አቶር .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
5. አቶ አበራ ረገ .... አባል
6. አቶ ያቢ ተጠቀ .... አባል
7. አቶ የማነ በርሔ .... አባል
8. አቶ አበፋ ብሩ .... አባል
9. አቶ ተበፋዮ ተ .... አባል
10. አቶ ማርቆስ ለደሰንበት .... አባል
11. ዶ/ር ከበደች አርጋን .... አባል
12. አቶ ለ ደሣለኝ .... አባል
13. አቶ ያሬድ በርሔ .... አባል
14. አቶ አብደናስር አሊሣህለ .... አባል
15. አቶ ፋሲል ገቢሣ .... አባል
16. አቶ የሺ ስ አደሙ .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ሙጠደ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
2. አቶ አብዱላአዚዝ አህመድ .... አባል
3. አቶ ታዩ አፀቀሥላሴ .... አባል
4. አቶ ዮርዳኖስ ለ .... አባል
5. አቶ ጌታ- ዘቁ .... አባል
6. አቶ ገብረአ ኦሌ ተካ .... አባል
7. ሲስተር አቴነሽ ኃለጠ .... አባል
8. ዶ/ር ርዳ ፈራሁ .... አባል
9. ዶ/ር ገነት ዜሬ .... አባል
10. ዶ/ር አፀደ ቢገ ተከሉ .... አባል

መጋቢት 13 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የሀገ መንግሥት ኮሚሽን 81ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለ መነጋገሪያነት የቀረቡት አጀንዳዎች:

- በመጀመሪያው ግርድፍ ረቂቅ ላይ ውይይት
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር::

የዕለቱ ውይይት ከመጀመሩ በፊት መጋቢት 14 ቀን 1986 ዓ.ም. ከጠዋቱ 3:00 ሰዓት የአስመራና ሀይማኖትን በነፃ የመከተል መብት በተመለከተ ግንዛቤ ለመጠየቅ እንዲሁም በህገ መንግሥቱ ውስጥ እንዲካተትላቸው የሚፈልጉትን ሀሳብ ለማቅረብ እንዲችሉ ኮሚሽኑ ጽ/ቤት ደረሰ የመጡ በመሆኑ የኮሚሽኑ አባላት በጊዜ- ያቸው ስብሰባውን እንዲካፈሉ፣ እንዲሁም የነጋዴዎች ጽ/ቤት በበጠራ ደረጃ ስብሰባ ጠይቆ በተለያዩ አማካይነት የነጋዴውን ጥያቄ በተመለከተ በሕገ መንግሥቱ እን ዲካተትላቸው የሚፈልጉትን ሀሳብ ለማቅረብ እንደሚፈልጉ በደብዳቤ በገለጹት መሠረት መጋቢት ቀን ከቀኑ በ5:00 ሰዓት በኮሚሽኑ ጽ/ቤት እንዲገኙ ሰብሳቢው የኮሚ- ሽኑን አባላት ጋብዘዋል::

በሌላ በኩል የአስመራና ሃይማኖት ተከታዮች/ ሆኑ ሌሎች የክርስትና ሀይማኖት ተከታዮች በተያዘው ፕሮግራም መሠረት በመገኘት ሀሳባቸውን ለማቅረብ እንደሚችሉ የገንዘብ ድርጅቶችን በተመለከተ ግን ሌሎች በኮሚሽኑ ተጋብዘው የሰብ ቤትን አስተያየት ለመንፀባረቅ ላይ በሆነ እንደ በተመለከ ሀሳብ አስተያየት ለማቅረብ መቅረቡ በፈላጊነት ግልጽ እንዳልሆነ ከአንዳንዱ አባላት አስተያየት ተሠንዝሮ ጉዳዩ በኮሚሽኑ የበላይ አባሎች ስለ ጉዳዩ የሚያሳየት ነገር እንዲሰ ጠበራይ እንዲሰጡ ጠይቀዋል::

የኮሚሽኑ የሥራ ሂደት ከፍተኛ የሆነን ህዝብ እንዲረዳው የሰጡ ቲያ ጉ/ር በሉዩዎች በሚሰጡ ዜናው ለህዝብ እንዲተላለፉ የሚያደርግበት ሁኔታ እንዲያጁ ከሰበ ሰቡ ለሰብሳቢ ቀርቧል::

.../

በሌላ በኩል በኮሚሽኑ ለ ሰጥተዋ ለ ፈረንጅ ክፍሎች ሁሉ ክፍት ሆን በበዚህን ገናና እየተገለፀ ከዚሁ ጋር የሚደጣጠም ሥራ ሠራት አገደሌለበት የሚገናኝ ክፍለ ዐቢተደየት ቀበሌ የኮሚሽኑ የአሠራር ደርሁ ሆኑ ታ ቀ አገዳሚደበሬለገ፣ የ ጤ ሀገር ሰጆች በሀገሪቱ ጉዳይ ላይ እንዲከሩ ተፈቀደ፣ ደበ ስዱ ለሀገሪቱ ዜጎች እንዲገደብ የሚረገ አገባብ አለሁኑን፣ የነጋኝጆች /ቤት ያረበ ን ጥያቄ በተ ለከተ ደብዳቤ የደረሰ የነጋኝጆች /ቤት ተ ካይ በ /ር ከበደች አርካች በኩል በሆኑ ለሀኔታ አንዲገለጸ ተጠይቀዋል፡፡ በዚሁ የ ክር ቤት አባላቶች ብሌና ን እንነ ጠሱ ፣ የነጋኑ ህዝብ የታ ቀ ወሀኑ በዘጋች አባላቶች ከየከፈሉ የጡ በሆኑ ያለ ን ህዝብ ለኮሚሽኑ በጽሑፍ ለቀረበና እንዲሁ የኮሚሽኑን አሠራር ለ የተ ሆ ን ገለፀ ል፡፡ በዚሁ ሠረት ከተለያዩ ክፍል የሙት የ ክር ቤት አባላት አ ጣጥ ኮሚሽኑ በ ክፍ አባላት ተቀባይነት ያለ እስከሆነ ደረሰ ጥተ ህዝባችን ያቀረበ የኮሚሽኑን አሠራር ለማከት አገደምቸሉ በ ነት ላይ ተደርሷል፡፡

ለ ይፊት ይህን በለ ጉዳይ ቢያገጥ በአ ራር አባላት በጋ የ ሣኔ በተ ለፍ የአበራር ችግርና አለመግባባትን ለፈጥር በሊቻለ ከአባላት የሠነዘረት አስ ተያየቶች ከግ ተ ገባት እንነሰበ ና የኮሚሽኑ አባላት በ የ ች ጉዳዮች ላይ በጋራ ክር እንነለበ ተገልጿል፡፡

ቀጥሎ ደ ዐለተ የ ነጋሪያ ርዕስ በ ሸንገር በ ዋ ራያ ገርደፍ ረፍ ሁኑን፣ ዐሬፍ አራተና ዐሬፍ አ በተ የተያያዘ በለሆነ ታየት እንነለበትና ደ ዝርዝር ከ ገባት በሬት ሃዝብ ለቀረበ፣ ገለጫ ለ ጠየቀ አገደሚያሬና ከአ በተያየት ለ ጥ በኋላ ደ ዝርዝር ሁኩሉ አገደጋቢ ተጠቋል፡፡

— በአንቀጽ 19 እና 20 ሁለቱ በለ ርጫ ሥርዓት የ ያ ሬ በ ሆኑ በአገዶ አንቀጽ ቢጠያለል የተሻለ ሆኑን፣

— በአንቀጽ 20 የተ ካዮች /ቤት የ ርጫ ሁኔታ ተደገገሚ ሆኑን ክር ቤትን ተ ለከተ ለ5 ዓ ተ አይነሱ የሚለ ፍ ረጠ /ቤት በፈርበ አ በተ አ ተ ይቀያ ራ ? እንዲሁ ሁለተኛ ክር ቤት ከሀገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ቢታይ ተገባሬ ን ሊሆን ይቻላል ? የሚሉ ጥያቄዎች ከ ነሳታ በተጠ ራ ሁለተኛ /ቤት ሆን ገገበትን ይተረጉ ለ ለት የነኖችን ተግባር እንደ ገደበና ፍ/ቤቶችን እንዲ ን ሠር ሆኑ ተጠ ቂ ህገ ገገበትን በተ ለከተ ለ ነሱ ከርከሮች ክር ቤት ገለለተኛ ና ሣኔ በጠተ ይቻላል ለተ አጠራጣሪ ሆኑ ተገልጿል፡፡

000175

- አንቀጽ 2? ንኡስ ቁጥር 8 የሚለው የተወካዮችን ም/ቤት ሳይሆን የአስፈጻሚውን ክፍል በመሆኑ ወደ ሥራ አስፈጻሚ ቢያልፍ የተሻለ መሆኑን፣

- አንቀጽ 21 ንኡስ ቁጥር 17 የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ በአምስት ቀናት ውስጥ ማጽደቅ የሚለው " በወሰናል " በሚል መሻሻል እንዳለበት፣

- አንቀጽ 36 ውስጥ የፕሬዝዳንቱን ተግባር አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ማን እንደሚተካው መታወቅ እንዳለበትና ለዚሁም ምክትል ፕሬዝዳንት ቢሆን ይሻላል የሚል አስተያየት ቀርቧል::

የም/ቤት አባሎች ቁጥሩ ገው የተጠቀሰ በመሆኑ የምርጫ ክልል እንደዚሁ ተገልጸ ቢቀሩ፣ ወረዳ ተብሎ በህገ መንግስት መጠቀስ እንዳለበት፣ የአንድ ፓርላማ አባላት ብዛት ይህን ያህል ነው በሚል በቁጥር ከማስቀመጥ በህግ እንደሚወሰን መግለጽ የተወካዮች ም/ቤት ጊዜው ካለቀና ተግባሩን ካከናወነ ምርጫ በምን ያህል ጊዜ እንደ ሚካሄድ መግለጽ እንዳለበት፣ የሥራ አስፈጻሚ ለም/ቤት ተጠሪ መሆኑን መጥቀስ እንደ ሚያስፈልግ ተገልጿል::

ረቂቁ ላይ የሠፈረው አንቀጽ አርዕስት የተሰጠው ሲሆን በአንዳንዱ ተ የገባው ህግ ለማስተላለፍ የተሞከረውን ህግ ስለማይገልጽ አርዕስት እንዲሰጠው እንዲሁም ቋንቋውን በተመለከተ / consistency / ያለውና ካለው ጋር ተመሳሳይ ቢሆን የተሻለ መሆኑ ተገለጸ በዕለቱ ጠብራት በመጥፋቱ የዕለቱ ስብሰባ 1:20 ሰዓት ተቋርጧል::

000176

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 82ኛ መደበኛ ስብሰባ

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

መጋቢት 14 ቀን 1986 ዓ.ም.

<u>አዲስ አበባ</u>

000177

የሕገ መንግስት ኮሚሽን 82ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገመንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... መጋቢት 14/1986ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. ቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. አቶ አብዱላአዚዝ አሌመድ .... አባል
4. አቶ ታዬ አፀቀሥላሴ .... አባል
5. አቶ አሰፋ ብሩ .... አባል
6. አቶ የማነ በርሔ .... አባል
7. አቶ ተሰፋዬ ቶሚ .... አባል
8. አቶ ናርዶስ ለማ .... አባል
9. አቶ ያሬድ በርሔ .... አባል
10. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... አባል
11. አቶ ለማ ደሣለኝ .... አባል
12. አቶ ፋሲል ገቢሣ .... አባል
13. አቶ የሺጥስ አደምሱ .... አባል

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... አባል
2. ፊታውራሪ ዘውዱ አቸሮ .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
4. አቶ አበራ ማረኝ .... አባል
5. አቶ ቃሲም መሐመድ .... አባል
6. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... አባል
7. አቶ ጳታገው ኩቄ .... አባል
8. አቶ ገብረእግዚአብሔር ተካ .... አባል
9. ቢትወደድ አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
10. ወ/ሮ ማርያ ፋራህ .... አባል
11. ወ/ሮ ገነት ይለማ .... አባል
12. ወ/ሮ አፀደማርያም ተክሌ .... አባል
13. አቶ አብደናሰር አሊሣሀለ .... አባል

መጋቢት 14 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የህገ መንግስት ኮሚሽን 82ኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለመ ወያያነት የቀረበው አጀንዳ

—በመጀመሪያው ንድፍ ረቂቅ ላይ መወያየት

—ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር::

መጋቢት 13 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው ስብሰባ መብራት በመጥፋቱ ምክንያት የተቋረጠውን እስከ ተወሰነ የዕለቱ ውይይት ካለፈው የቀጠለ መሆኑን ጠቁመው የረቂቁ ህገ መንግስት ምዕራፍ አራት ለኮሚሽኑ አባላት ለመግለጽ አንዳንድ በተወካዮች ም/ቤት ህዝብ ተወካዮች ክፍል እየተባዘ መሆኑና ተጠናቅቆ እንደወጣ ለአባላት እንደሚሠራጭ ሰብሳቢው ገልጸዋል::

በመስከተለው ያለፈው ውይይት ስብሰባ ከተቋረጠበት ምዕራፍ አራት ስለ ፌዴራሉ መንግሥት አካል ቤቶች ከሚለው በመነሳት የዕለቱን ውይይት ጀምረዋል:: በዚሁ ለሀገሪቱ የሚያስፈልገውን የመንግስት አወቃቀር በተመለከተ መታወቅና ግልጽ በሆነ መንገድ በህገ መንግስት መስፈር እንደሚገባ ጠቁመዋል:: የሚመረጠው የመንግስት ሥርዓት ፓርላሜንታሪ ሆኖ በፕሬዝዳንት የሚመራ መሆኑንና ፕሬዝዳንቱ ቀጥተኛ ባልሆነ / indirect/ መንገድ እንደሚመረጥ ወዘርፉ ጽ/ረጥ የሚችለው የራሱን ተወካይ ብቻ እንደሆነ፣ የፓርላማው የቀደ ታ ዘመን አራት አመት ሲሆን የሚመረጠው ፕሬዝዳንት ሥልጣን ከፍተኛ የሲቪል እና ወታደራዊ ሹመት መዐረጎችን መስጠት አምባሳደሮችን መሾም የውጭ አምባሳደሮችን መቀበልና ማስ ተፈጸሚ ጠቅላላ ባለ ሥልጣን ሴሬሞኒያል የሆኑ ተግባራትን እንደሚያከናውን ተገልጿል::

ሌሎች አገሮች / Nominal / የሆነ ፕሬዝዳንት ያላቸው ሲሆን ሀገራትን የመ ራት ሙሉ ስልጣን ያለው ጠቅላይ ሚኒስቴር መሆኑን ከነዚሁ በተባለነት የሚጠቀሱት ጀር መንና እስራኤል የተባሉት ሲሆኑ አሁንም ለሀገራችን የሚያስፈልገውን ሥርዓት ግልጽ በሆነ መንገድ መጠቆም እንደሚያስፈልግ ተገልጿል::

በፓርላማ ድምፅ ለሚወጣ ድንገተኛ ፕሬዝዳንት በ15 ቀን ድምፅ ካለፈ የወጣው ህግ በፓርላማው እንደሚወሰድ፣ በፕሬዝዳንትነት ብቻ የሚወጡትን ህጎች መሻር ወይ/ ፓርላማው በስራ ላይ እንዲውል የለቀቀውን ህግ ሊመልስበት የማይችል ሲሆን ፕሬዝዳንት /Head of state / እና / Head of government /.............. ሁለቱን/ ዘርፎች አጣምሮ የሚይዝ መሆኑ ተገልጿል::

.../

— ምክር ቤት ፕሬዚዳንቱን ምክትል ፕሬዚዳንቱንና ጠቅላይ ሚኒስትሩን የመ ሾሙ መብት ስለሌው የሚል ጥመር እንዳለበት

— ፓርላማው በራሱ የመተማመንና የስልጣን ብልጫ ሲያጣ ሉሉ ፣ርጣ ያደርጋል የሚል ያልተጠቀ በመሆኑ መጠቀስ እንዳለበት::

— እንዲሁም ቃለ መሀላ በቀረበው ገርዱ ረቂቅ ላይ ያልተገለፀ መሆኑ ተጠቅሷል::

በማስከተል በውይይቱ ሂደት ጠቅላላ ሀሣቡ ላይ የሚሠነዘረው አስተያየት ሥራውን ወደ ኋላ የሚጎትተው በመሆኑ እስከ አሁን ድረስ የተደረገው ውይይት በቂ ሆኖ ከአሁን በኋላ አንቀጽ በአንቀጽ መነጋገር ይሻላል የሚል አስተያየት ከአንድ የኮሚሽን አባል ተሰንዝሯል:: በሌላ በኩል በጽንሱ ሀሣቡ ላይ ችግር ያለበት በአንቀጽ ከተከሄደ ይበልጥ ግልጽ ስለማይሆን በዚሁ እንደተመረጠው መቀጠሉ አለበት የሚል አስተያየት ቀርቧል::

መንግሥቱ ሰው ለፕሬዚዳንትነት መወዳደር የሚችለው የፓርላማ አባል መሆን እንዳለበትና አባል ካልሆነ በስተቀር መቅረብ እንደማይችል ተመሳሳይ አብላጫ ድምጽ ያገኘው ከፍል ሥራ አስፈጻሚ መምረጥ የሚችል ሲሆን የአሸናፊው ፓርቲ አባል ያልሆነውን ሰው ከፍተኛ የማስተዳደር ኃላፊነቶችን እንዲይዝ ለማድረግ እንደማይችል የስብሰባ ጊዜ አጀንዳን በተመለከተ በጠቅላይ ሚኒስትሩም ሆነ በፕሬዚዳንት ሊያዙ እንደሚችል ነገር ግን ይህንኑ አጥሮ ለፓርላማው ማቅረብና መስጠስን አስፈላጊ መሆኑ ተገልጿል::

የብሔር ብሔረሰቦች ምክር ቤት አስፈላጊነት የህገውን መብት ለመጠበቅ እንዲሁ ሁሉ ህገ መንግስት የሚያየውና የሚተረጉም መብት ህዝብ በወከለው ከህዝብ በተመረጠው ክፍል እንዲሆን በማስፈለጉ በብሔር ብሔረሰቦችና በክልሎች መካከል ለሚነሱ አለመግባባትና የድንበር ግጭት ካለው የጋራ ጥቅም አኳያ ችግሮችን ለመፍታትና ለማቀረብ መሆኑ ተገልጿል:: በሌላ በኩል የዚሁ የብሔር ብሔረሰብ ጥንቅሩ / composition / በሥነ ሁኔታ እንደሚሆን መታየት እንዳለበት የሕዝብን መሠረት የነጋዴዎች ማህበር የሀይማኖት ድርጅት በዚሁ ምክር ቤት ውክልና የሚያገኙበት ሁኔታ እንዲመቻች አንድ የኮሚሽን አባል አሳስበዋል::

.../

የብሔር ብሔረሰብ ም/ቤት ጥንቅር በተመለከተ ሁሉም ክፍል የሚካተተው ቋርጠ የሚገጥሙና የሚወከሉት ከብሔር ብሔረሰቡ መሆኑን አንድ የህብረተሰብ ክፍል ቃቢ ተነክቷል ብሎ በፍ/ቤት ክስ ቢመሰረት ፍ/ቤት ክሱን ተመልክቶ የህገ መንግስት ጉዳይ መሆኑ ከተገለፀ በብሔር ብሔረሰብ ምክር ቤት በኩል እንደሚታይለ ገው ተገልጿል::

በማስከተልም ዳኝነትን በተመለከተ ከፍ/ቤት አቅም ውጭ መስጠት እንደሌለበትና ለብሔር ብሔረሰቦች ም/ክር ቤት ወገ መንግስቱን የመተርጎም ስልጣን መስጠት አግባብ አለመሆኑን የሚነሱት ክርክሮች ከህገ መንግስቱ ድንጋጌዎች ጋር እንዳይጋጩ ታይተው የማይወሰኑ ከሆነ ፍ/ቤት ለምን አበረለገ ? የፍ/ቤት ,.ከህብረተሰቡ የሚው አይደለምን ? ይህን መተርጎም የማይችሉና እኛ ግሙ ተሸበበ የሚቀፍ ከሆነ መኖሩ ገው ጥቅሙ ምንድነው ? የሚሉትን ጥያቄዎች ታሳቢ እንደሚገባ አንዱ የኮሚሽኑ አባል አሳስበዋል::

እንዲሁ ከአሁን ቀደም ፍ/ቤቶች የዳኝነት ነፃነት ህገ መንግስቱ መሠረት አለማግኘታቸውና አሁንም ይህ ድርጊት ከቀጠለ በህገ መንግስቱ ትስትና ካልተሰጠው በፍ/ቤቶች ተግባርና ህልውና ላይ ችግር ይፈጥራል የሚል ሥጋት እንዳለ ገው አንዱ የኮሚሽኑ አባል ገልፀዋል::

ህገ መንግስቱን የፍ/ቤት ዳኞች እንዳይተረጉሙት የተፈለገው እንደምንረዳው ህግ ነክ ጉዳይ ስለማይታይ የብሔር ብሔረሰብ ም/ቤት ኃላፊነቱን በመውሰዱ እንዲሁም የላይኛው ም/ቤት ያወጣውን ህግ ከህግ መንግሥቱ ጋር የሚቃረን ሆኖ ቢገኝ ይኸው ምክር ቤት ቢያየው ይሻላል የሚል አስተሳሰብ በመኖሩ እንደሆነ ተገልጿል::

የብሔር ብሔረሰብ ምክር ቤት አባላትን የሚመርጠው የክልሉ ም/ቤት ከሆነ ይህ ምክር ቤት ከፈረሰ የብሔር ብሔረሰብ ምክር ቤት አብሮ ይፈርሳል ? እንዲሁም የህዝብ ተወካይ ም/ቤት ሲበተን የብሔር ብሔረሰቦች ም/ቤት ተወካዮች አብሮ ይበተናል ወይ ? የሚሉ ጥያቄዎች መሠንዘራቸውን ፣

.../

የክልሉ ም/ቤት የሚያቋቁሙ በክልሉ ህገ መንግሥት መሠረት የሆኑትና በተለያዩ ጊዜያት የክልሉ ም/ቤት ባፀደቃቸው የብሔር ብሔረሰቦች ምክር ቤት ተግባራት እንደሚቀጥል የሥራ ዘርፎች ለአሠራር አመቺ በሆኑ አግባብ የሥራ ዘርፍ ኃላፊነት ለማቅረብ ብቻ እንደሚ ለናበት ተገልጿል::

ብሔር ብሔረሰቦች የራስን እድል በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል ጥያቄ - ቢነሳና የክልሉ ም/ቤት በ2/3 ድ.ም. ከደገፈ የክልሉን ህዝብ / Referandum / ለመጠራ የሚቻል መሆኑን፣ ከ30ሺህ እስከ 40 ሺ ህዝብ ያላቸው ክፍሎች ይህን የመብት ጥያቄ ከጠየቁ የሚታዩበት ሲሆን መብታቸን ለማቅረብ የሚችሉበት ክፍል ብሔር ነው ብሔረሰብ ወይም ህዝብ የሚለው ጉዳይ ጥያቄ እንደሚያስፈልገው፣

- አንቀጽ 21 ላይ የህዝብ ተወካዩ ም/ቤት ም/ን እንደሚሠራ በለጠገና ተግባሩ በግልጽ ተቀምጧል፣ ፓርላማው ህግ አውጪ አካል ሲሆን በበበበ ለኘት እንደሚካሄዱ የአሰራር ሥርዓትን በተመለከተ በግልጽ ማስቀመጥ እንደሚያስፈልግና የቀን ተቀን እንቅስቃሴው ግልጽ ባለመሆኑ መብራራት እንዳለበት ተጠይቋል::
- አንቀጽ 21 የፌዴራሉ መንግስት ሥልጣንና ተግባር እንዲዘረዝር ሌላው የክልል መንግስት ሥልጣን ሲሆን በቀሪው ላይ ፓርላማው ህግ ሊያወጣ እንደሚችል፣
- አንቀጽ 21 ንኡስ ቁጥር 8 በፓርላማው ሊቀርብ ሊያሠራ እንደሚችል ይህ የሚሆነው አስተዳደርና በራስ አስፈጻሚ ሥራ ኃላፊነት በምን ተ ከሳበናዊኑ
- አንቀጽ 21 ንኡስ ቁጥር 6 እና 17 ያፀድቃል ከማለት "ይደግፋል" ተብሎ ቢስተካከል የተሻለ መሆኑን፣
- አንቀጽ 21 ንኡስ ቁጥር 17 የሥራ አስፈጻሚ በራ ለለመሆኑ ነገር ግን ሥራ አስፈጻሚ ከቀረበ ፓርላማ ማጽደቅ እንዳለበትና በሥራ ላይ ለማዋል የንግዘጻንት ፊርማ እንደሚያስፈልግ፣
- አንቀጽ 24 ጉባኤ ም/ቤት ከተበተነ ቀን አንስቶ በ3 ወር ጊዜ ጉባኤ ሌላ ም/ቤት መረጥ ያለበት መሆኑ እንዲገለጽ፣

.../

000182

- አንቀጽ 26 ንኡስ ቁጥር 3 የህዝቦች አኩራነትና መፈቃቀድ ላይ የተሠረተ አንድነት ሥር እንዲሠፍና እንዲዳብር በኃ ሣይሆን " ህዝብ የመቀረብ " የሚል ሀሳብ እንዲታከልበት ተጠይቋል::

- አንቀጽ 26 ንኡስ ቁጥር 3 ተገንጠሉ የሚቻል መሆኑን የሚያረጋግጥ በለሆነ በዚሁ ደረክ ከምበቃቱ ተሻሽሎ ቢቀርብ የተሻለ መሆኑን::

- አንቀጽ 26 ኀብዋ የህዝብ ተወካይ ምክር ቤት የሚያወጣው ህግ በስራ ላይ ከመዋሉ በፊት ከህገ መንግስት ጋር ይፃረራል የሚለውን ክፍል ለተገቢነቱ ጊዜ ጉዳዩ ተማ ተለበ በ/ከር ቤት የሚያጸድቀበት መንገድ እንዲኖ ሃሳብ ቀርቧል::

- አንቀጽ 28 አዬ ክፍሎ ከለተያዘ በበተቀር የሚለው በ ደንብ ተኩረት ያልተደረገ በመሆኑ ጉዳዩ ቢስተካከል የተሻለ መሆኑ ተጠቁሟል::

በመስከተሉ በጥሬ መንግስት ስለጠን የያዘና ጥራት መንግስት በረቦስ ሳለ ጥሬ በ3 ቀን ጓበዋ ፍጠር አንጻለበት ነገር ግን ጥራት ከተለመ በማድረጊ አበተያየት ሥረት ሶለ ፕሬዝዳንት እንደሚረጥ ለህገ መንግስቱ ለረጠሙ ህዝብ ተገዢ ያልሆነኑ የህዝብ ተወካይ ምርለሞች ባላቸው የራሱ ህግ ሥረት ከአበሪነት ሊያስጥጡ እንደሚችሉ ተገልጿል::

የአ/ባ ወገኛ ዶርሚት በተለከተ አበፊላጊ በመሆኑ ጸ/ቤት ደ ቋሞ እንጻለበት የዚሁኑ የበር ኃለፊ ፖርላሞች ርጠ ለሽ እንደሚችል::

በመወረሻ በጸገበ ሀሳብ ላይ ሰፊነት ካለ አቋሙን ከሚያያራቱ ሀሳብ ጋር ማቀረብ የሚቻል ቢሆን ብበተን በተለከተ በተሠራጨው ሠነድ ላይ ጠቀሙን በበሰቡ ገለፀው ዝግለው 1:50 ሰዓት ለሽዪ አርፏል::

..../

000183

ከእረፍት ...ለስ ጉዳይ ተ በ...ቀጠለ

አንቀጽ 36 ፕሬዚዳንት በአዋጁና በተለያዩ ፍ/ቤቶች ሥራ ላይ እ...ጠ ከፍተኛ ቢሆን ...ን እንደሚተካ ስለተገለፀ ቢታሰብ የተሻለ ...ሆኑን፣

– አንቀጽ 38 ንዑስ ቁጥር 4—ረ የዳኞች ...ብቶች ከሚለት " የዳኞች ስት " ቢስተካከል እንደሚሻል፡፡

የበላይ በሆነበት /ከፍ ቤት አባል የሆኑና በሌላኛው ከፍል በህዝብ ተ... ...ፍ/ቤት አባል ...ሆን እንደማይችል አባልነት ከሁለት በአንዱ ብቻ እንዲሆን፣

በቀረበው ግርድፍ ረቂቅ የተለያዩ ሀሣቦች ...ገለፁቸውን፣ በዚሁ ላይ የማሻሻያ አማራጭ ሀሣብ ካለ ...ሊቀርብ እንደሚችል ...ዐራፍ አራት እና አ...ስት የማይደራቸን ሀሣብ ...ቀ...በ ዱ ጽ እንዲሰጥበት ስ... ነት ላይ በተደረሰው መሠረት

– የሚደገፍ ሀሣብ በ...ደገፍ ስድስት
– የሚደግፍ ,, ,, አ...ስት
– ድ... ፀ ተአቅቦ ሰስት ተመዝግቧል

...ዐራፍ ስድስት

ስለ ፍ/ቤት አደ...ቃቀር

አንቀጽ 36 ንዑስ ቁጥር 2 ላይ የተዘረዘረው ለመዐከላዊና ለክልል ...ከ ጠቅላይ ፍ/ቤት ስለተሰጠ የክልል ፍ/ቤትን ...ሽ... ለ...ደራ... አሠራር... አስቸጋሪ ...ሆኑ በ...ክልና ለሠራ የሚችልበት ...ንገድ እንዲ...ቻቸ ሀሣብ የቀረበ ቢሆን በሌላ ...ከሉ የፍ/ቤቶች አ... ቃቀር ሁለት ዘረፍ ለማድረግ የሀገሪቱ አቅ... የማይፈቅድ ...ሆኑ ...ገልጿል፡፡

በ...ከተለ የዳኝነትን ስ...ጣን በተ...ለከተ ለፍርድ ቤቶች የተሰጠ ...ሆኑን ...ረጋገጥ እንደሚያስፈልግ፣ በአገራችንም... ቢሆን የተለያዩ ፍ/ቤቶች ...ኖራቸውና ...ነዚሁ ...ፍ/ቤት አንዱ ...ሆኑን ጠቀ...ሹ ...ታደር... ቢሆን በሰሸል ሀግ ሊኖ... ...ስለማይችል ባለው ሀግና ደንብ ...ሠረት የሚሰራ ...ፍ/ቤት ሊቋቋ... እንደሚገባ ይህ... ...ለማ... / Secular / እንደማይቃረን፣ ባህላዊ ሀጎች... ቢሆኑ ተፈጻሚነት ሊያገኙ

..../

000184

የሌለበት መንገድ ተገንዝበናቸዋል፡ ፍ/ቤት ሀሳቡና የሰጡት የሙሉ አከራካሪ ጉዳይም የመጣው ዎች በጥቅት ማግኘት የሚገባቸውን አድገት ባለማግኘታቸውና የቤቶች ሠራተኞች ብቻ በአ የተጠቃሚ በመሆናቸው እንዲሁም አጥቂቱና ችሎታው ያላቸው እንዳይገቡ መደረጉም ገልፀው በራሱ ህግ እንዳይጠቀም ለማድረግ መሆኑን / Secularism / ጋር፣ ይጋጫሉ አግባብ አለመሆኑን አንዱ የኮሚሽኑ አባል ገልፀዋል፡፡

– አንቀጽ 39 ንኡስ ቁጥር 1 አስፈላጊ ባለመሆኑ እንዲወጣ መጠቆሙን

– አንቀጽ 39 ንኡስ ቁጥር 3 እንዳለ እንዲቀመጥ ከመደበኛ ፍ/ቤት ሙሉ ለየ ፍ/ቤት መቋቋሙ አስፈላጊ አለመሆኑን፣

የእስልምና ሀይማኖት ተከታዮች በራሳቸው ሀይማኖት ህግ ለመዳኘት የራሳቸው ፍ/ቤት ቸውና በህገመንግስት እንዲጠቀስላቸው ጥያቄ ማቅረባቸውን በራሳቸው ውይይት ወቅትም ባቸውን ገልጸ ያደረጉ መሆኑ ተገልጾ ነገር ግን መንግስትና ሀይማኖት የተለያዩ በመ ሆናቸው የክርስቲያንና የእስልምና ሀይማኖት ተከታዮች ህግ ተበሉ ማዘጋጀት የሌለበት ሲሆን ዎች ያለ ለዩ ፍ/ቤት ሊቋቋም እንደማይቻል መገለጹን፣ የሸሪያ ፍ/ቤትና ህግ ከሌላ እስልምና ሀይማኖት የለም ማለት እንዳልሆነ መታወቅ እንዳለበትም፣ መንግስትና ሀይማኖት የተለያዩ በመሆናቸው አንዱ በሌላው ጣልቃ የማይገባ መሆኑም፣ ጋብቻንም ፍቺንም ንብረት ክፍፍልን ከሆነ ባልና ሚስት በፍቺው ካልተስማሙ በፍ/ቤት ይዳኛሉ፡፡ በእርተደከበ ሀይ ማኖት መሠረት በቁርባን ከተጋቡ መፋታት የማይችሉ ሲሆን ፍ/ቤት ከሆነ ግን መክሰስና መብታቸውን ማስከበር እንደሚችሉ፣ ብዙ ሀብትና ገንዘብ ያለው የእስልምና ሀይማኖት ተከታይ ለሚስት 30/ ሰላሳ/ ብር ሰጥቶ ማሰናበት አግባብ አለመሆኑን መደበኛ ፍ/ቤት ከሄደች ግን ሀይማኖት የማይፈቅድላት ሲሆን መብቷን ለማስከበር ስትል በመደበኛ ፍ/ቤት እንተጠቀም ማለት አግባብ አለመሆኑን ሴቶችም በሃይማኖታቸው ጥቀት ጉዳዮችን በፍ/ቤት ታየትና መዳኘት አለባት በማለት መጠየቃቸውን የኮሚሽኑ ፀሐፊ ገልፀዋል፡፡

ባለፉት አመታት መንግስት ከሀይማኖት ጋር ግንኙነት ስለነበረው ችግሮች እንደነበሩ አሁን ግን መንግስትና ሀይማኖት መለያየት ያለባቸው በመሆኑ መንግስት ለማንኛው ሀይማኖት ድጋፍ/ Fever / ማድረግ እንደሌለበት፣ ህገ መንግስቱ ከሀይማኖት ጋር እንዳይገናኝ ጥንቃቄ ማድረግ የሚያስፈልግ መሆኑ ተገልጿል፡፡

.../

የተለያዩ ሀይማኖት ባሏቸው ሀገሮች ደቡብ አፍሪካ፣ ህንድ፣ ኢትዮጵያ በመሳሰሉት አሉዋ ችግሮች ወናሬ ትኩንና የአንድ ሀይማኖት ተከታይ ያለበት አገር በሀይማኖት የጎላ ችግር አለመከሰቱን መቀመጡ / democracy cultural pluralism / ከተተ አንፃለበት ገለፀዋል፡፡

በመጨረሻም በቀረበው ገርደፍ ረቂቅ ላይ በመርህ ደረጃ ተጠሮሪ የሚጠቅ ካለ ስብሰባው ጠይቀው ባለመኖሩ የዕለቱ ጉባኤ በ3:25 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

000186

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 83ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 15 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY
The Constitution Commission
The Transitional Government

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 83ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000187

ስብሰባ ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
ቀን .... መጋቢት 15 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አሪሮ .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. " አበራ ማረኝ .... "
6. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
7. " ቃሲም መሐመድ .... "
8. " አበፋ ብሩ .... "
9. " ናርዶስ ሰማ .... "
10. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
11. " ያሬድ በርሔ .... "
12. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው .... "
13. " አፀደወይን ተክሌ .... "
14. አቶ ሰማ ደሣለኝ .... "
15. " አብደናስር አሊሣህል .... "
16. " ፋሲል ገቢሣ .... "
17. " ዮሺዋስ አድማሱ .... "
18. " ነቢዩ ሣሙኤል .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
3. አቶ የማነ በርሔ .... "
4. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
5. " ጌታቸው ኪቂ .... "
6. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ ዓምጠው .... "
8. ወ/ሮ ማርያም ፋራህ .... "
9. " ገነት ይልማ .... "

መጋቢት 15 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደውን የሕገመንግሥት ኮሚሽን 83ኛ ... ስብሰባ የመሩት የኮሚሽኑ ሊቀመንበር አቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆኑ ውይይቱ የተካ... የፍርድ ቤቶችን አወቃቀርና የብሔራዊ ፖሊስ መርሆዎችን በሚመለከቱ የረቂቅ ... መንግሥቱ አንቀጾች ላይ ነበር።

የኮሚሽኑ ጉባኤ ወደ ተጠቀሱት ጉዳዮች ውይይት ከማምራት በፊት ግን ስብሰ... የተወካዮች ምክር ቤት መጋቢት 15 ቀን 1986 ዓ.ም ባካሄደው 92ኛ መደበኛ ስብሰባው ባደረገው ውይይት በሕገ መንግሥት ኮሚሽን ውስጥ የተገደሉትን የምክር ቤቱን ... ለመተካት በማሰብ እና ወደፊት በረቂቅ ሕገመንግሥቱ ላይ ውይይት ቢካሄድ ... ልዩ አስተያየቶችን ለማግኘት እንዲረዳው ገንዘብ በመውሰድ ሁለት አባላት በኮሚ... ውስጥ እንዲሠሩ መመደቡን ገልፀዋል። እነርሱም፦

1. አቶ ነቢዩ ሣሙኤል በፖለቲካል ሣይንስ ምሁር፣ በምክር ቤቱ የኢ.ዲ.ቀ ተወካይና የሕገ መንግሥቱን ዝግጅት ከመጀመሪያ ጀምሮ በቅርብ ሲከታተሉ የነበሩ፣
2. አቶ አብዱልፈታህ አብዱላሂ የሕግ ምሁር ትምህርት፣ በሙያው የረጅም ጊዜ የሥራ ልምድ ያላቸውና ከሐረሪ ብሔራዊ ሊግ የሆኑ፣

... መሆኑ ተናግረዋል።

... አዲሶቹ የኮሚሽኑ አባላትም በበኩላቸው እንደገለፁት ምንም እንኳ ኮሚሽኑ ...ውን ካገባደደ በኋላ በመምጣታቸው በኮሚሽኑ አባልነት ለሕገ መንግሥቱ የሚያበረ... ...ትን አስተዋጽኦ ሊያሳንሰው ቢችልም ወደፊት በረቂቁ ላይ በሚደረገው የምክር ... ሆነ የሕዝባዊ ውይይት ለሚያደርጉት ተሳትፎ ግን ከፍተኛ አገዛ ሊያደርግላ... ...ው እንደሚችል አመልክተዋል።

ከዚያም ኮሚሽኑ ባለፈው ስብሰባው በፍርድ ቤቶች አወቃቀር ላይ ጀምሮት ...ነበረውን ውይይት የቀጠለ ሲሆን በጠቃላይ ጽንሰ ሐሳቡ ላይ የሚሰነዘሩ አስተያ... ...ቶች ካሉ ሊቀርቡ እንደሚችሉ ሰብሳቢው አባላትን ጋብዘዋል።

በዚህም መሠረት የኮሚሽኑ ፀሐፊ በቀለቡት ማሳሰቢያ የፌደራሉ እና የክል... ...ች ምክር ቤቶች የተወሰነ ደረጃ ላይ ስለመጠመራቸው፣ የልዩ ፍርድ ቤቶች የማይቋ... ...ሙ ስለመሆናቸው እና የሸሪያ ሕግን በሕገ መንግሥቱ ማካተት የማይቻል ስለመሆኑ ... ...ቱ በቅድሚያ ገንዘብ ወስዶ ሊወሰን እንደሚገባ ገልፀዋል።

ስብሰባውም በበኩላቸው የእስልምና ሀይማኖትም ሆነ የሌሎች ሀይማኖት ተከታ[...]ች የፈለጉትን ሀይማኖት የመከተልና ሀይማኖትም የሚፈቅደውን የማድረግ መብታቸው [...]ተጠበቀ መሆኑ "መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶች" በሚለው ምዕራፍ ውስጥ እንደተቀመጠ [...]ልፀው ይህንኑ በተመለከተ በመብት ሕጉ ላይ ውይይት ቢካሄድ ማንባት እንደሚቻል [...]ስበዋል፡፡ አያይዘውም ልዩ ፍርድ ቤቶች አይቋቋሙም ቢባል የጦር ፍርድ ቤቶች እን[...]ማይቋቋሙ ለማመልከት መሆኑን መገንዘብና ከእነዚህ የተለያዩ ፍርድ ቤቶች ገን ጋር [...]ማው እንደአስፈላጊነቱ እያዩ ሊያቋቁም የሚችል መሆኑን ከፍት አድርጎ መተው እንደ[...]ባል ጠቁመዋል፡፡.

ከዚያም አንዱ የኮሚሽኑ አባል የፍርድ ቤቶችን አወቃቀር የሚመለከተው [...]ቀቅ የፌደራሉን ጠቅላይ ፍርድ ቤት ከሚመለከተው በቀር በተጠሩት የፌዴራልና የክ[...]ል ፍርድ ቤቶች የቀረበው አቀራረፅ በዝርዝር ሕግ መቋቋም ያለበት ከመሆኑ በቁ[...] በበው ኃይልና በጀት አጥረት ምክንያት ለጊዜው የተጠሩት ፍርድ ቤቶች ወደፊት [...]ቸውን ችለው የመቋቋማቸውን አዱል የሚዘጋ ስለሆነ ተሻሽሎ ሊቀመጥ እንደሚገባው [...]ስበዋል፡፡

አያይዘውም የፌደራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት የሚ[...]ብለትን ነፃ በጀት እንደሚያስተዳድር መቀመጡን አመልከተው ነፃ በጀት ቢባል ገን [...]ልፀነት የጉደለው ስለሆነ ማብራሪያ እንደሚያስፈልገው ጠቁመዋል፡፡

በማስከተልም አንዱ ሌላ አባል ባለፉት ሥርዓት የታየው የፍትህ መጓደል [...]ንጓወገድ ከተፈለገ የዳኝነት ሥልጣን ከሕግ አውጭውና ከአስፈጻሚው ጣልቃገብነት [...]ሎ በሙሉ ነፃ ሆኖ የፍርድ ቤት ብቻ መሆኑ በሕገመንግሥቱ ዋስትና ሊያገኝ እንደ[...]ገባ፤ የፍርድ ቤቶች ነፃነት ሊጠበቅ የሚችለውም ፍርድ ቤቶች፡

- የራሳቸውን በጀት አዘጋጅተው በማስፀደቅ ራሳቸው ማስተዳደር ሲችሉ፤
- የአወቃቀር ሥርዓታቸውን በዳኞች አስተዳደር ጉባኤ አማካኝነት ራሳቸው ሲወስኑ፤
- ከሕግ በስተቀር ሌላ ሥልጣን በሥራቸው ጣልቃ እንዳይገባባቸው ሲደረግ፤

.../3

– ዳኝነት ከሥራ አስፈጻሚው ጋር የነበረው መቀላቀል ሲወገድ፣ እና

– ለዳኝነት ተግባር ድጋፍ ሰጭ የሆኑ ሠራተኞችን፣ መገልገያ ቁሳቁሶችን እና መሥሪያ ቤቶች ራሳቸውን አሟልተው መንቀሳቀስ ሲችሉ፣

...ሆነ ገልፀዋል፡፡

በሌላ በኩል በቀረበ አስተያየት ደግሞ የፍርድ ቤቶችን አወቃቀር በተመለ... በሕገመንግሥቱ በግልጽ ካልተቀመጠ ወደፊት በሚወጣ ዝርዝር ሕግ ብቻ ማስተካከሉ ...ሚያስቸግር፣ የቀረበው አቀራረጽ ዝርዝርነት እንደሚታይበት የተበነዘረው አስተያየት ...ደሚያስኬድ ተገልጿል፡፡

በመቀጠል ደግሞ ስለፍርድ ቤቶች ጥምረት የተቀመጠው ዝርዝር እንደሆነ አስ...ት የበነዘሩት አባል በቀረቡት አስተያየት አ.ኢ.አ በ1985 ዓ.ም ስለዳኝነት ...ት አስፈላጊነት ዓለማቀፋዊ ድንጋጌ ወጥቶ ተቀባይነት በማግኘቱ አንዳንድ አገ... በሕገመንግሥታቸው አያካትቱት እንደሆነ፣ ሌሎች አገሮችም እንዲቀበሉት ግፊት ...ረግ ላይ እንዳለ፣ የዳኝነት ነፃነት ሲባልም የዳኞችን አዱሜ መወሰንን፣ በቂ ...ማግኘት የሚገባ መሆኑን፣ ያለፍላጉት ከዳኝነት ውጭ ወደሆነ ሥራ መዛወር እን...ስለመሆኑን፣ ወዘተ... እንደሚያካትት፣ ሆኖም እነዚህንና የመሳሰሉትን የዳኝ... ነፃነት መስፈርቶች በሕገ መንግሥት ዝርዝር ማስቀመጥ ስለማይቻል በሕግ ሊወጡ ...ው መሆኑን ከመልከቶ ማሰፉ እንደሚመረጥ አብራርተዋል፡፡

ከዚያም በፍርድ ቤቶች አወቃቀር /ምዕራፍ 6 / ላይ የተደረጉት ማሻሻያዎ... አማራጭ አስተያየት የማቅረብ አዱሉ እንደተጠበቀ ሆነው ጉዳዩ ለድምፅ ቀርቧል፡፡

...ሁም መሠረት፡—

– የቀረበውን አቀራረፅ በመደገፍ 7፣

– አማራጭ አስተያየት ለማቅረብ 8፣ እና

– ተዐቅቦ በማድረግ 3፣ ድምፅ ተመዝግቧል፡፡ አማራጭ አስተያየት ...ቀርባለን ያሉ አባላትም ሃሣባቸውን በጽሁፍ ለቤቱ ማቅረብ እንደሚችሉ ተገልጿል፡፡

..../4

000191

ቀጥሎ ውይይት የተካሄደው የብሔራዊ ፖሊሲዎችና መርሆዎች በሚለው አንቀጽ 7
...ነበር፡፡ በጉዳዩ ላይ ውይይት ከመጀመሩ በፊት ግን ሰብሳቢው የብሔራዊ ፖሊሲዎ
...መርሆዎች በሕገመንግሥት ስለመካተት አለመካተታቸው መወሰን እንደሚያስፈልግ አብራ
...ሩ፡፡

አያይዘውም የብሔራዊ ፖሊሲዎችና መርሆዎች ለመጀመሪያ ጊዜ የተሠራበት በአ
...ጉዱ እንደነበር አሁን ደግሞ ሕንዶች በሕገመንግሥታቸው አንዳስገቡት፤ ሕንዶች
...ሊያደርጉ የቻሉት የዓለም አቀፍ የመብት ሰነዶችን ከመፈረማቸው በፊት እንደ
...ኢትዮጵያ ግን ሰነዶችን የፈረመች በመሆኑና እነዚህም በመሠረታዊ መብቶችና
...ቶች" የተካተቱ ስለሆነ ብሔራዊ ፖሊሲና መርሆዎችን መድገሙ ምን ያህል አስፈ
...እንደሆነ አስተያየት እንዲሰጥ ጠይቀዋል፡፡

በዚህም መሠረት አንድ አባል ምንም እንኳ አገሪቱ የፈረመቻቸው የሰብዓዊ
...ት ድንጋጌዎች በመሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶች ሥር በመካተታቸው ብሔራዊ ፖሊሲ
...ና መርሆዎችን ራሱን የቻለ ምዕራፍ አድርጎ ማስገባቱ ድግግሞሽ ቢመስልም ሕዝቡ
...ገመንግሥት ፅንሰሐሳቦች ላይ ውይይት ባደረገበት ጊዜ ግን የመንግሥት ሚና ምን
...እንዳለበት የጠበቀውን ያካተቱ ስለሆኑ አስፈላጊ ከመሆናቸው በተጨማሪ ሕገመን
...ኦርቃትን ከሚቀጥ ሥጋ የሚያሳብቡት ስለሆኑ ጠቀሜታቸው የጎላ እንደሆነ ተና
...ል፡፡ ድግግሞሹ በጣም በዛ ከተባለም ሁለቱን ምዕራፎች ጎን ለጎን በመመልከት
...ረፁ ማስተካከል እንደሚቻል አሳስበዋል፡፡

የኮሚሽኑ ፀሐፊ በበኩላቸው መሠረታዊ መብትን የሚመለከተውም ሆነ የብሔራዊ
...መርሆዎችን የሚገልጸው ምዕራፍ ሁለቱም በሕገመንግሥቱ ረቂቁን ችለው የሚቀ
...መሆኑ ከዚህ ቀደም በቡድን ከስምምነት ላይ እንደተደረሰበት፤ በሁለቱ ምዕራፎች
...ገለፁት ድንጋጌዎች የሚዛመዱ እንጂ የሚጋጩ ስላልሆኑ የብሔራዊ ፖሊሲ መርሆዎች
...ቱም እንደማይጎዳ፤ እንዲያውም በንደኛው ያልተተረጎመው መብት በሌላው እንዲተ
...ሮ ለማድረግ እንደሚረዳ፤ በተጨማሪም ብሔራዊ ፖሊሲ መርሆዎች በሕገመንግሥቱ
...ትና ሊያገኙ ይገባቸዋል የተባሉትን መብቶች የሚያጎሉ ስለሆኑ ጠቀሜታቸው እንደማ
...መያይቅ አብራርተው ድግግሞሹን በቃላት እንዲስተካከል በደረግና በምዕራፍ ላይ
...ን ውይይት ቢካሄድ እንደሚጠቅም ያቀረቡት ሃሣብ ተቀባይነትን አግኝቷል፡፡

..../5

ከዚያም አንዱ አባል የብሔራዊ ፖሊስ መርሆዎች በሕገመንግሥቱ ይካተቱ ብል መንግሥት በመርሆ የተቀመጡትን ተግባራዊ ማድረግ መቻሉ አጠራጣሪ መሆኑ በቅድሚያ ሊጤን እንደሚገባ፤ ለምሳሌ:—

— በአንቀጽ 48 ንዑስ አንቀጽ 6 መንግሥት መሬትንና የተፈጥሮ ሀብትን ይዞ ለሕዝብ ጥቅምና ዕድገት እንዲውሉ እንዲያደርግ የተደነገገው በሕገ መንግሥት መንግሥትን ከአቅሙ በላይ ውጥረት ማስገባት እንደሚሆን፤

— በአንቀጽ 49 ሁሉም ኢትዮጵያዊ ...፤ ደሀና ውሀ፤ ደሀና መኖሪያ፤... የማግኘት መብትና እድል እንዳለው የተገለፀው የሀገራችን ሁኔታና አቅም ያላገናዘበ እንደሆነ፤

— በአንቀጽ 51 ንዑስ አንቀጽ 1 ሁሉም ዜጋ ንፁህና ጤናማ አካባቢ እንዲኖረው የማድረግ ግዴታ ውስጥ መንግሥትን ማስገባቱ ከአቅም በላይ እንደሆነ፤

አብራርተው የዓለም አቀፍ ድንጋጌዎችን ኢትዮጵያ ስታፀድቅ ከአገሪቱ አቅም በላይ የሆነው ተለይቶ በመውጣት የቀረው እንዲፀድቅ እንደ ተደረገው ሁሉ በብሔራዊ ፖሊሲ መርሆዎች መንግሥት የሚገባው ግዴታም ሲፈፀም የሚችለው ተለይቶ ቢቀመጥ እንደሚበጅ አሳስበዋል፡፡

በሌላ በኩል በቀረቡ አስተያየቶች ደግሞ በምዕራፍ 7 የተካተቱት ፖሊሲዎችና መርሆዎች መንግሥት ለሕዝብ ያለበት ኃላፊነት ጋር እንደሆነ መጠቆሚያዎች ከመሆናቸው በተጨማሪ በሕገመንግሥት ፅንሰ ሀሳቡ ውይይት ወቅት ሐሳቡ በሕገመንግሥቱ እንዲካተቱ የፈለጋቸው በመሆናቸው ከሚሸኑ አይከተቱም ብሎ የሚወስን ሐጋዊነትም እንደሌለው ምንም እንኳ ብሔራዊ ፖሊሲዎች ሥልጣን የሚጨብጠው ፓርቲ የሚያወጣቸው ፕሮግራሞች እንጂ በሕገመንግሥት አይቀመጡም ቢባልም ትክረት ደጣ ፕሮግራም ይዘው የመንግሥት ሥልጣን ለሚረከቡ የፖለቲካ ፓርቲዎች ግን በመሪነት/ Guidance /እንደ ሚያገለግሉ፤ የክልል መንግሥታት ቢሆሩም በእነዚህ ላይ ተመሥርተው ጠቃሚ ተግባራትን ለማከናወን እንደሚረዷቸው ተገልጿል፡፡

ከዚያም አንዱ አባል በአንቀጽ 46 ንዑስ አንቀጽ 3 በዜጎች መካከል የዘር የሀይማኖትና የባህል ልዩነቶች መኖራቸውን መንግሥት ማወቅ እንዳለበት መገለፁ ልዩነቶቹ ከዚህ ቀደም እንዳልነበሩ አድርጎ ስለሚያስቀምጠው አግባብ እንዳልሆነ፤

በአንቀጽ 48 ንዑስ አንቀጽ 6 ደግሞ መሬትና የተፈጥሮ ሀብቶች በጋራ ጥቅም እንዲውሉ መደንገጉ በተግባር ሳይ እንዲውል ከሚፈለገው የነፃ ገበያ ኢኮኖሚ ጋር ይጋጫል የሚል ሥጋት እንዳላቸው ገልፀዋል።

በማስከተልም አንድ ሌላ አባል በሰነዘሩት አስተያየት "መሬትና የተፈጥሮ ሀብት" በኢኮኖሚ መብት ውስጥ ቢካተቱ እንደሚሻል ገልፀው በአንቀጽ 48 ንዑስ አንቀጽ 5 ማህበራዊና በሀላዊ ልዩነቶችን ለማጥበብ መንግሥት አስፈላጊውን ፖሊሲ መንደፍና እንዳስፈላጊነቱም ሕግ ማውጣት በተሰጠው ሥልጣን በበብ የግለሰቦችን መብቶች እንዳይጋፋ እንደሚያሰጋ ተናግረዋል።

ቀጥሎ ደግሞ የፖለቲካና የማህበራዊ ፖሊሲ ዓላማዎች በመሠረታዊ መብት ምዕራፍ ውስጥ ቢገቡ እንደሚሻል ሃሳብ ቀርቧል።

የቀረቡትን አስተያየቶች አስመልክተው የኮሚሽኑ ፀሐፊ በሰጡት ገለፃ በመብት ምዕራፍ ውስጥ መካተት እንዳለባቸው አስተያየት ቢሰጥ የትኞቹ እንደሆኑ በቁጥር ለይቶ ማመልከት እንደሚገባ የኢኮኖሚ ዓላማዎችም ሆኑ ሌሎች የብሔራዊ ፖሊሲ ዓላማዎች በሕገመንግሥቱ እንዲካተቱ የተደረጉት የመንግሥትን ሥልጣን ለሚረከቡት ፓርቲዎች እንደመነሻ እንዲሆኑና ሕዝቡም የመንግሥት አሠራር ፍፀማዊ መሆኑን እንዲቆጣጠርበት በመሆኑ በድንጋጌዎች ስም የግለሰቦች መብቶች ሊጣሱ ይችላሉ የሚል ሥጋትም መኖር እንደሌለበት አብራርተዋል።

አንድ አባል ደግሞ በብሔራዊ ፖሊሲ ዓላማዎች ሥር የተካተቱት መርሆዎች ለሕዝብ ጠቃሚዎች መሆናቸው እንደማያጠያይቅ አንዳንድ መብራራት ያለባቸው ጉዳዮችን መኖራቸውን ገልፀው ለምሳሌ፣ በአንቀጽ 48 ንዑስ ቁጥር 5 ሀብትን ፍትሐዊ በሆነ መንገድ መንግሥት ያከፋፍላል ሲባል የወርቅ ሀብት ክምችት ያለው ለሌላው አካባቢ በግድ ያካፍል ማለት መሆን አለመሆኑ እንዲብራራላቸው ጠይቀዋል።

ለዚህም በተሰጠ ምላሽ ከሕገመንግሥቱ ዓላማዎች መካከል በአሁኑ ጊዜ በሀብታምና በድሀ መካከል የሚታየውን ሰፊ ልዩነት በተቻለ መጠን ለማጥበብ መሞከር እንደሆነ ተገልጾ በተፈጥሮ ሀብት በኩልም ተመሳሳይ መስተካከል ለማድረግ መጣር ስለሚል ንዑስ አንቀጹ በቀረበው መልኩ እንዲቀረፅ ተመልክቷል።

... /7

000194

ከዚያም በስብሰባው የአንዱን አገር የብሔራዊ ፖሊሲ ዓላማ መወሰን ያለበት መንግሥት ሥልጣን ለመያዝ የሚወዳደረው ፓርቲ ለሕዝብ አስተዋውቆ በሕዝብ ተቀባይነት የሚያገኘው ፕሮግራም እንደሆነ፤ በሕገመንግሥት ግን የሕዝቦች መብቶች ዋስትና እንዲያገኙ ከማድረግ አልፎ መንግሥት መከተል ያለበት ፖሊሲ ይህ መሆን አለበት ብሎ ማስቀመጥ እንደሚያስከትል አስረድተዋል፡፡

አያይዘውም የሕገመንግሥት ኮሚሽን ለተወካዮች ምክር ቤት ሆነ ለሕዝብ ሀሳቦችን የሚያቀርብ እንጂ በድምፅ የተወሰነ ሕገመንግሥት አቅርቦ የሚያስፀድቅ አካል ባለመሆኑ የድምፅ አካሄድ ተገቢ ባይሆንም የቀረበው ጉዳይ ግን አከራካሪ ስለሆነ ድምፅ እንዲሰጥበት ባሳሰቡት መሠረት፤

— የቀረበው የብሔራዊ ፖሊሲ መርሆዎች እንዳለ ይቀመጥ ለሚለው 9 እና

— ከቀረበው የተለየ አማራጭ ለማቅረብ ደግሞ 9 ድምፅ ተመዝግቦ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ በ1 ሰዓት ከ10 ደቂቃ ተጠናቋል፡፡

000195

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 84ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 16 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 84ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... መጋቢት 16 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብዱላፊታህ አብደላሂ .... "
4. ፊታውራሪ ዘውዴ አ/ጥር .... "
5. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
6. " ታዬ አፀቀ ሥላሴ .... "
7. " ቃሲም መሐመድ .... "
8. " አሰፋ ብሩ .... "
9. " የማነ ሬርሴ .... "
10. " ተስፋዬ ጫሜ .... "
11. " ናርዶስ ለማ .... "
12. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
13. " ያሬድ በርሄ .... "
14. ዶ/ር በደቸ አርጋቸው .... "
15. " ገነት ደለሳ .... "
16. " አፀደማርያም ተክሌዬ .... "
17. አቶ አብደናስር አሊሣህል .... "
18. " ፋሲል ገቢሣ .... "
19. " ነቢዩ ሳሙኤል .... "
20. " ፒኪዋስ አደሞ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
2. አቶ አበራ መረኝ .... "
3. " ጌታቸው ዘቴ .... "
4. " ገብረአምላክ ኪላ ተክ .... "
5. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
6. መ/ር መርያም ፋሬሁ .... "
7. አቶ ለማ ደባለኝ .... "

መጋቢት 16 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 84ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ ለመጀመሪያ ውይይት በቀረበው ረቂቅ ምዕራፍ አምስት፣ መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶችን ባካተተው ክፍል ላይ ተነጋግሯል::

በቀደሚያ ምዕራፉን በተመለከተ የሰብአዊ መብት ፓናል አባላት አጠቃላይ አስተያየት ሰጥተዋል:: ይኸውም ምዕራፍ በዋነኛነት ያካተተው መሠረታዊ የሰው ልጅ መብትን ሲሆን ኢትዮጵያ ከፈረመቻቸው የሰብአዊ መብት ሰነዶች መካከል ዋና ዋናዎቹ መካተታቸውን፣ እነዚህ መብቶች በሕገ መንግሥቱ እንዴት ይቀረፁ በአለም አቀፍ ደረጃ በተቀረጹበት ቋንቋ ወይስ በሌላ መንገድ ይቀረፁ? መብቶች በመርህ ደረጃ ይቀመጡ ወይም ይዘርዘሩ ? በሌሎች ሀገሮች እንደሚሰራበት በፍርድ ቤት ሊሰራባቸው የሚያስችል ሥርዓት ማስቀመጥ ይቻላል? የሚሉ ጥያቄዎች በፓናሉ የሥራ ሂደት ወቅት ተነስተው እንደነበር፣ ባለፉት አሥር አመታት የተቀረጹ ሕገ መንግሥታትን በመመልከት ግንዛቤ ለማግኘት መሞከሩንና ከዚሁ በመነሳት የፖለቲካ፣ የሲቪልና የዲሞክራሲ መብቶች እንዲካተቱ መደረጉን፣ በደቡብ አፍሪካ የጸደቀውን የመሸጋገሪያ ሕገ መንግሥት በመመልከት ጠቃሚ ሀሳቦች ለማግኘት መሞከሩን፣ የህንዱ የቀድሞ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ዳኛ ሚስተር ባጋዋቲ ባቀረቡት ገለጻ ትኩረት ሰጥቶ የነበረው የኢኮኖሚ አቅማቸው ዝቅተኛ የሆኑ ዜጎች ዳኝነትንና ፍትህን የማግኘት መብታቸውን ለመጠቀም የሚችሉበትን ሁኔታ ሰነዱ ማካተቱን፣ እድገትን የማፋጠን መብት /Right to development እና ጤናማ የሆነ አካባቢን የማበልፀግ መብት /The right to environment እንዲሁም አስተዳደራዊ ፍትህን የማግኘት መብት /The right to Administrative justice የሚሉት የመብት ክፍሎች መካተታቸው ጠቅሞ በአንቀጽ በተቀመጠበት ሁኔታ የማሻሻያ አስተያየት ካለ አባላት ማቅረብ እንደሚችሉ ተገልጿል::

በማስከተልም በምዕራፉ ላይ የሚደረገውን ውይይት አካሄድ በተመለከተ ከኮሚሽኑ አባላት አስተያየቶች ተሰንዝረዋል:: በአንድ በኩል እያንዳንዱ ሰብአዊ መብትን በሚመለከት የተቀረጸ አንቀጽ ራሱን ችሎ መታየት ያለበት በመሆኑ ውይይቱ አንቀጽ በአንቀጽ መካሄድ አለበት የሚል አስተያየት ሲቀርብ፣ በሌላ በኩል ሰነዱ ክፍል በክፍል ተከፍሎ አጠቃላይ አስተያየት ከተሰጠበት በኋላ በያንዳንዱ አንቀጽ መነጋገር ይሻላል፣ የሚል ሀሳብ ቀርቧል::

....//

በመጨረሻ በነቁ በንባብ ተሰምቶ እንደአስፈላጊነቱ አጠቃላይ አስተያየትና በያንዳንዱ አንቀጽ የማሻሻያ ሀሳቦችን በማቅረብ መነጋገር እንደሚቻል ስለታመነበት ረቂቁ ተነቧል::

በቀዳሚያ አንዱ የኮሚቴው አባል በምዕራፉ የሚመለከቱ ክፍል ማለትም <u>መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶች፣ የተፈጻሚነት ወሰን</u> አንቀጽ 1 እና 2 ሥር የተካተተው ጽንስ ሀሳብ እንዲገለጽላቸው ጠይቀው በአንቀጽ 1 ንዑስ አንቀጽ 1 ሀ እና ለ እንዲሁም ንዑስ አንቀጽ 2 የሚያመለክተው በምዕራፍ የተካተቱ መሠረታዊ መብቶች በክልል እና በፌደራሉ መንግሥት የህግ አውጪና አስፈጻሚ አካላት ብቻ እንደሚያገኙ ድንጋጌዎቹ የሚሰሩት በግለሰብ ላይ ብቻ ሳይሆን ህጋዊ ሰውነት ላላቸው አካላት ለምሳሌ የማኅበራት ወይም የሚከፋፈያ ድርጅቶች የኮንትራት ግል የመፈረም የንግድ ራይት የማግኘት መብታቸው የተጠበቀ አሆኑንና ይህም ሀገሪቱ በአለም አቀፍ ደረጃ የተቀበለቻቸው የመብት ክልሎችም ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት በሥራ ላይ መዋል እንደሚኖርበት ተጠቁሟል::

በሌላ በኩል ክልሎችም ሆኑ የፌደራሉ መንግሥት የተለያዩ ክፍሎች ተገዢ የሚሆኑት መሠረታዊ ለሆኑ መብቶች እንጂ ህጋዊ መብት /Jurisdiction Right / የጽሑፍ ባለቤትነት መብት / Copy Right / የፈጠራ ሥራ ባለቤትነት መብት / Patent Right /እንዲሁም ማንኛውም አይነት ድርጅትና የኩባንያ መብት ከመሠረታዊ መብት ጋር በአንድነት መታየት እንደሚገባው፣ በሀገራችን ሊኖር የሚገባው የህግ አተረጓጎም ከአለም አቀፍ ህግ ጋር ሊጣጣም በሚችል መልኩ መሆን እንዳለበት ቢታመንም፣ የዓለም አቀፍ ህግን ሙሉ በሙሉ በአገሪቱ ህግ መተግበር አስቸጋሪ መሆኑ ተጠቁሞ ህጋዊ ሰውነት ላላቸው ክፍሎች በተመለከተ በንዑስ አንቀጽ 1 ለ ላይ የተመለከተው እንዲወጣ የሚል ሀሳብ ቀርቧል::

በማስከተልም ከላይ የተነሳው ሀሳብ በጠቃሚ አስተያየት የቀረበ ቢሆንም ይሁንጂ፣ ማንኛውም ህገ መንግሥት በአለም አቀፍ ደረጃ የተፈረሙ ህጎችን እንደ ሚቀበልና ሊተገብራቸው ማዕከላዊ አስተዳደርን ተቀዳጅታ በአለም አቀፍ ደረጃ የተፈረመቻቸው ሙሉዎች ሁሉ የሀገሪቱ ህግ አካል መሆናቸውንና በደርግ እና በንጉሳዊ ነገሥት የአስተዳደር ዘመን የተፈረሙ ስምምነቶችን ሁሉ እንደሚያጠቃልል፣ በምዕራፍ 5 አንቀጽ 1 ንዑስ አንቀጽ 1 ሀ እና ለ እንዲሁም በንዑስ አንቀጽ 2 የተመለከቱት ጠንካራ ሀሳቦች በረቂቁ ቢካተቱም ባይካተቱም ዳኞች በዕለት ተዕለት

ተግባራቸው በሌሎች አገሮች የተነሱ ተመሳሳይ ጉዳዮችንና የተሰጠባቸውን ብይን በመመልከት ካለው ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ለማዛመድ መሞከራቸው የተለመደ አሰራር መሆኑን፣ የህጋዊ ሰውነት ያላቸው አካላት በህገ መንግሥቱ ተጠያቂ መሆናቸውን በሚመለከት በቅርብ በፀደቀው የደቡብ አፍሪካ ህገ መንግሥት የሰፈረ መሆኑንና የህግ የሰውነት ያለው ህጋ ኩባንያ ብቻ ሳይሆን የአናሳ ብሔር/ብሔረሰብን ወይም የድሆች ራሱ አገዝ ድርጅቶችንና የመሳሰሉትንም ሊጠምር ስለሚችል እንዳለ መቀጠሉ አስፈላጊ ነው የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በመጨረሻም በሚቀርበው ረቂቅ የአብዛኛው ክፍል/ Majority እና የአነስተኛው / Minority /አስተያየት በተገቢው ሁኔታ መንጸባረቅ እንዳለበት በሰብሳቢው ተገልጾ በምዕራፍ 5 በአንቀጽ 1 ንዑስ አንቀጽ 1/ሀ/እና/ለ/ እንዲሁም ንዑስ አንቀጽ 2 የቀረበው ጽንሰ ሀሳብ ከሞሳ ገዴል አመለካከታችን ያንፀባርቃል የሚሉ አባላት ሀሳባቸውን በድምጽ እንዲገልጹ ተጠይቀው 9/ዘጠኝ/ድምጽ ሲመዘገብ አስተያየታቸውን በሚያሟላ መልኩ ስላልቀረበ አማራጭ አስተያየት እናቀርባለን የሚሉትን በመደገፍ 11/አሥራ አን/ ድምጽ ተመዝግቧል::

ከዚያም አንቀጽ 3
በማንኛውም ሰው ሰብአዊ በመሆኑ በሕይወት የመኖር
በአካሉ ላይ ማንኛውም ጉዳት እንዳይደርስበት የመጠበቅ
መብት አለው:: ማንኛውም ሰው በሕግ ለተደነገገ
ከባድ የወንጀል ቅጣት ካልሆነ በስተቀር በሕይወቱን አያጣም::

በሚል የተቀመጠው/... except for grave crimes.../ ከእንግሊዝኛው ትርጉም ጋር እንዲጣጣም /... የተለየ ከባድ ወንጀል ተብሎ በአንቀጹ ውስጥ መጠቀስ አለበት የሚል ማሻሻያ ቀርቧል::

ከምሽቱ 12:30 ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት መልስ ውይይቱ ቀጥሎ በቀደሚያ ስብሰባው ከፍተኛ ክርክር ሲያስነሱ በቆዩና የጋራ ግንዛቤ በተደረሰባቸው ጉዳዮች ላይ ውይይቱን ሳይካሄድ እንደመሬት ባለቤትነት መብት የመሳሰሉትንና አማራጭ ሀሳብ የቀረበባቸውን ሌሎች ጉዳዮች በቀጣዩ ስብሰባ ማየት እንደሚቻል ገልፀው፣ ውይይቱ ካቆመበት በመቀጠል ከአባላት የሚቀርበው አስተያየት እንዲቀጥል ጠይቀዋል::

...///

በአንቀጽ 3 ላይ ቀደም ብሎ ከተከነከረው በተጠሪ ከአባላት የተለያየ አስተያየት ቀርቧል ይኸውም አንዱ አባል በመርህ ደረጃ የሞት ቅጣትን መቀበል ተገቢ ነው አይደለም የሚለው ጉዳይ አጠያያቂ መሆኑና በበኩላቸው የሞት ቅጣትን /Death Penality /የሚደ ቀበሉ መሆኑን በአለም አቀፍ ስምምነትም ከዚህ አይነት ቅጣት ሙሉ የጕሆኑ ከፍሎች ወደፊ ቸውን ለማሳሌም ነፍስወር ቤት የሞት ቅጣት እንደሚደበ የገባት፤ በአሜሪካ ህገ መንግሥት ሙሉ አስያኔ የሆነ ቅጣት በበሙ ላይ አይደረግም የሚል አንቀጽ ቢደነገግም በአንዳንዱ ግዛቶች ሁኔታው ከርከር እንዳንበባና ፍርዱ ቢቶችም /Exceptionally grave crime በሚል የሞት ፍርድ ለፈርዱ እንደሚችሉ ቢገለጹ፤

/Exceptionally grave /የሚለው ጽንስ ሀሳብ/Derega በመሆኑ ግልጽና የተመሰነ ትርጓሜ ለመስጠት አስቸጋሪ መሆኑን፤ ለምሳሌም ጸአንዱ የሀገሪቱ ክፍል ለባሁል ጋብቻ ሲባል ሰው በመግደል ሰለባል በሚል ክስ የተመሰረተበት ግለሰብ የፈጸመው ድርጊት / Exceptionally grave crime/ ተብሎ በፍርድ ቤት በያኔ ለመስጠት መንገሉ የተፈሰመበት አካባቢና ምክንያት ከግምት በማስገባት ሲታይ አስቸጋሪ ሆኖ የተገኘበት አጋጣሚ ተከስቶ እንደነበር አንዱ አባል ተናግረዋል፡፡

በማስከተልም አንቀጽ 5 <u>የመንግሥት ሕግ መደንገብ ተግባር የሚደበራ በለመሆኑ</u> በሚለው ጽንስ ሀሳብ ላይ አንዱ አባል ዱንጋጌው በህገ መንግሥት መሠረት በግለሰብ መብት ላይ ተጽእኖ ሊያሳድር እንደሚችል ተናግረው ለምሳሌም አንዱ ገበሬ ት የተመረ ሰበት ዜጋ ገበሬ ትን ለቀጠ የቱ የሚችለው ገበሬ ት የተመሰደበት መሆኑን በፍርድ ቤት በማስከተ ወይ ም እንደገና እንዲታይለት የሚደረግ መብት ቢኖረው ነው የሚል አስተያየት ሲያቀርቡ በሌላ በኩል ገበሬ ት የተመረሰበት ግለሰብ የሚካካሻ ክፍያ የማግኘት መብቱን በተጠቀሰው አንቀጽ የሰፈረው ድንጋጌ የሚይከለከለው መሆኑ ተጠቅሷል፡፡

በአንቀጽ 5 የተደነገገውን በተመለከተ በሀገራችንም በ1966 ዓ.ም ቀደም ብሎ ባለተደነገገ ህግ ተገቢ ባልሆነ መንገዱ ጉብር ተብብሮ እንደነበር አስታውሰው እንደዚሁ የመሰሰሉት ሁኔታዎችን ከግምት ሚገባ በማስገባት አንቀጹን መመልከት እንደሚያስፈልግ አሳስበዋል፡፡

ከዚያም በአንቀጽ 5 የተደነገገው ሚለትም የመንግሥት ህግ መደ ኃላ ተመለ የሚደበራ በለመሆኑ በመርህ ደረጃ በሌሎች ሀገር ህገ መንግሥ አለመደንገጉን፤

...///

ይህ ድንጋጌ ከህግ የአኗኗር ላንዱ አኳያ አንዱ በወንጀል የተፈረደበት ሰው ከሱን በሚመለከተው አይነት በወንጀል የማሻሻያ ድንጋጌ ቢወጣ ያን ግለሰቡን በተሻለ ሁኔታ የተፈረደበትን ቅጣት የሚያቃልለት ከሆነ የዚሁ እድል ተጠቃሚ የመሆን መብት እንደለው ቀሃን ብሎ ባልተዋነገ ህግ ንብረትን የመጫረስ ሁኔታ ቢከሰት በፍትሀ ብሔር ህግ መሠረት ተፈባይነት እንደሌለው ይህን በሚመለከት የሚፈጠሩ ችግሮችን ለመከላከል አስተዳደራዊ ፍትህን በሚመለከተው አንቀጽ መመላከት እንደሚቻል ተጠቁሟል::

በመስከተለው አንቀጽ 6 <u>በአንዱ ወንጀል ድጋሚ ቅጣት ስለመከላከሉ</u> በሚል የቀረበውን በተመለከተ በአባላት ሰፊ ክርክር ተደርጎበታል:: በአንዱ በኩል በዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጾች የተደነገጉ የዓለም አቀፍ ስምምነቶችን መሠረት በማድረግ ሲሆን አንድ ግለሰብ በአንድ ወንጀል ከተፈረደበት በኋላ በዚሁ ወንጀል በድጋሚ እንደማይጠየቅና ህጉ ወደኋላ / Retrospectively ተመላሽ የማይሠራ መሆኑና ለዚሁም በምሳሌነት የሚጠቀሰው በናዚ ወንጀለኞች ላይ በኑረምበርግ ችሎት የተሰለፈው ፍርድ አስቀድሞ ባልነበረ ዓለም አቀፍ ድንጋጌ የተደረገ ነው የሚል ቅሬታ ባንዳንድ ወገኖች ሚስነሳቱን በሰው ልጅ ላይ የተሰራ ወንጀል / Crime against humanity / የሚለውን በአለም አቀፍ ስምምነት በተገለፀው መሠረት ካልተቀመጠ በሌላ መልክ ዝርዝር ለማስቀመጥ ግን ሰፋ ያለ ጊዜና ጥናት የሚያስ መሆኑ ሲገለጽ በሌላ በኩል

ወደአለም አቀፍ ህጎች ከመሄዱ ፊት ቀድሞ የሚቀረፀውን ህገ መንግሥት እንደ መነሻ ሆኖ እንዲያገለግል የአንቀጹ ተጨባጭ ሁኔታዎችን ከግምት ያስገባ Crime against humanity / የሚለው በኢትዮጵያ ሁኔታ እንዲሁም በአፍሪካ በላቲን አሜሪካ ሀገሮች አምባገነን ገዢዎች በህዝብ ላይ ግፍ ከፈጸሙ በኋላ በሰሩት ወንጀል ተጠያቂ ሳይሆኑ የሚቀሩበት ሁኔታ እየተለመደና ለተመሳሳይ ድርጊት የሚጋበዝ መሆኑን በሽግግሩ ወቅቱም በሰብአዊ መብትን ከተመለከተ ለተሰሩ ወንጀሎች መሠረት የሚይዝ መሆኑ ተገልጿል፡

ለተከሰሱ ወንጀለኞች መሠረት አይሰጥም የሚል ድንጋጌ ማውጣት በፓርላማው ላይ ተጽዕኖ ከማሳደሩም በላይ የሀገሪቱ ፓርላሜንት መሠረት የመስጠት መብት ያለው መሆኑን የሚጻረር በመሆኑ ለመቀበል እንደሚያስቸግር አስተያየት ቀርቧል::

...///

ቀጥሎም አንቀጽ 10 ማንኛውም ሰው በኃይል ተገዶ ሮዬም ግዴታ ለማሟላት ማንኛውንም ሥራ እንዲሠራ የማይገደድ መሆኑን በሚደነግገው ክፍል ንዑስ አንቀጽ /መ/በመደበኛ የማህበራዊ ግዴታ መልክ የሚፈፀም ማንኛውም ሥራ በሚል የሰፈረው የህግ አጣጣል ስልጣን በማዛባት የዜጎችን መብት የሚጻረሩ ሁኔታዎች ሊፈጠሩ እንዲችሉ መንገዱ ሊከፍት ስለሚችል እንዲሰረዝ ሀሳብ በቀረበው መሠረት ተሰርዟል::

ከዚያም በአንቀጽ 11 <u>ስለዜጎች እኩልነት::</u> የሰፈረውን በተመለከተ በአለፉት ሥርአቶች ተጽዕኖ የነበረባቸው ክፍሎች ውጋፍ እንደሚደረግላቸው ቢገ ለጸም በቦታ ከነበረው ተፅዕኖ የሴቶች መብትን በተሻለ ሁኔታ እንደሚጠብቅ ቢደ ነገግ ከዘመናት በሚከተሉ እምነት ምክንያት አንደ ሁለተኛው ዜጋ ሲቆጠር የነ በረው የእስልምና ሀይማኖት ተከታዩ ክፍል ተጨባጭ የሆነ ዋስትና በህገ መንግሥት ላይ ለምን አልተሰጠም የሚል ጥያቄ ተነስቷል፣

የእስልምና ሀይማኖት ተከታዩ ዜጋ ከሌሎች ዜጎች ጋር ያለምንም ልዩነት የማምለክ መብቱ እንደሚጠበቅ ህገ መንግሥት በጾታ በሀይማኖት በሌሎች ምክንያ ቶች የሚደረግን ተጽዕኖ በማስወገድ ዜጎች ሁሉ በህግ ፊት እኩል መሆናቸውን እንደሚያረጋግጥ በአለፉት ሥርዓቶች ለነበረው ችግር ሁሉ በአንድ ጊዜ መፍትሔ ለመስጠት እንደሚያስቸግርና በመንግሥት ላይ ሰላሙ ሥርዓት ዲሞክራሲያዊ ተቋ ማትን በማበረታታት ሁሉንም ዜጎች በእኩልነት እንዲንቀሳቀሱ ስለሚያደርግ በሂደት ለችግሮቹ መፍትሔ ሊገኝ እንደሚችል ተገልጿል::

በሌላ በኩል በመንግሥት [illegible] /Affirmative Action /ማካካሻ ያለበቂ ግንዛቤ በዚህ ያሉ ጉዳዮችን መዘርዘር ለአፈጻጸም ለአፈጻጸም ችግር እንደሚፈጥርና ለአንዳንድ ክፍሎች ትኩረት ለመስጠት [illegible] ጥረት በሌላ ጉኑ ችግር ሊያስከትል ስለሚችል ጥንቃቄ እንደሚያስፈልግ ለምሳሌም በአሜ ሪካ ለጥቁሮች የተሰጠው ልዩ ትኩረት በሬሳቸው በጥቁሮች ዘንድ <u>Reversed Discrimination</u> አስከትሎብናል እስከማለት የደረሰበት ሁኔታ እንዳለ ከአንዱ አባል ተጠቁሟል::

ከዚያም ጾታን በሚመለከት " <u>ሁሉም ሰዎች በሕግ ፊት እኩል ናቸው::</u> ... በሚል የሰፈረው " <u>ሴቶች እና ወንዶች በሕግ ፊት እኩል ናቸው በሚል</u> እንዲቀመጥ በሌሎችም አስፈላጊ በሆኑ የሰነዱ ክፍሎች " ሴትና ወንድ ተለይቶ እንዲቀመጥ አንድ አባል ጠይቀው ፣ <u>ሰው</u> የሚለው የቃል መጠሪያ ለሁሉም ጾታ እንደሚያገለግልና አስፈላጊ በሚሆኑ ቦታ ግን ጾታ ተለይቶ እንደሚቀመጥ ተገልጸ ላቸዋል:: ከምሽቱ በ3:ሰዓት የዕለቱ ስብሰባ ተጠናቋል::

000203

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 85ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 20 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 85ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000204

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

" ቀን .... መጋቢት 20 ቀን 1986ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብዱልፈታህ አብዱላሂ .... አባል
4. ፊታውራሪ ዘውዴ አቦሮ .... "
5. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
6. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
7. " ቃሲም መሐመድ .... "
8. " አበራ ብሩ .... "
9. " የማን በርሔ .... "
10. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
11. " ናርዶስ ለማ .... "
12. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
13. ወ/ሮ ከበደች አርዓቸው .... "
14. " ገነት ይልማ .... "
15. " አፀደወይን ተክሌ .... "
16. አቶ ለማ ደሣለኝ .... "
17. " ፋሲል ገቢሣ .... "
18. " ነቢዩ ሣሙኤል .... "
19. " የሺቀስ አዱማቡ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
2. አቶ አበራ ማረኝ .... "
3. " ያሬድ በርሔ .... "
4. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
5. ሲስተር አቴነሽ ዓምጠው .... "
6. ወ/ሮ ማርያም ፋራህ .... "
7. አቶ ጌታቸው ክቄ .... "
8. አብደናስር አሊሣህል ....

../2

መጋቢት 20 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገመንግሥት ኮሚሽን 85ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ተወያይቷል፡፡

በቅድሚያ ከአሁን ቀደም ስምምነት በተደረሰው መሠረት የአብዛኛውን አባላት ሃሣብ የሚያካትት አንድ ሠነድ መዘጋጀቱን በዚሁ ሠነድ ላይ ይበልጥ የሚጣጣሙትንና የሚታረቁትን ሃሣቦች አርብና በቀጣዩ ስብሰባ ተሠርተው እንዲቀርቡ፣ ምዕራፍ አምስት ሰብአዊ መብትን በተመለከተ ግን ያልተጠናቀቀ ሲሆን በሚቀጥለው ሳምንት ለምክር ቤቱ የሚቀርበውን ዋናውን ሠነድ ሁሉንም አካቶና ጽሑፉ በተሟላ ሁኔታ ተዘጋጅቶ በወቅቱ እንዲደርስ ስምምነት ላይ መድረሱን ሰብሳቢው ገልፀዋል፡፡

የአናሳ /ማይኖሪቲ/ ያቀረበው ሃሣብ መታየቱና መጠን እንዳለበት፣ ይህ ከሆነ በፍሬ ሃሣቡ ይበልጥ መግባባት ላይ የሚደረስ ሲሆን የመሬት አጠቃቀምንና የራስን እድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል በሚለው ላይ በተደጋጋሚ ጊዜ ውይይት በመደረጉ የተለያየ ሃሣብ መኖሩ በግልጽ እንደሚታወቅ ሰብሳቢው ገልፀዋል፡፡

በሌላ በኩል በቀጣዩ ሳምንት የሕገመንግሥት ጉባኤ እጩ ተወዳዳሪ አባላት በየክልሉ ስማቸው የሚገለጽ ሲሆን ሰነዱን በእጃቸው መያዝ እንዳለባቸው፣ የማይኖሪቲን ሃሣብ በተመለከተ የኮሚሽን አባላት ከሕግ ኤክስፐርት ጋር በመሆን በልዩ አቀማመጥና ቀለም በረቂቅ ሕገ መንግሥቱ ላይ ለማካተት እንደሚሞከር፣ ይኼ ተሠርቶ ካለቀ የኮሚሽኑ ሥራ የሚገባደድ መሆኑ ተገልጿል፡፡

በማስከተልም አቶ አበራ ማረኝ የደቡብ ሕዝቦች ግምባር ተወካይና የኮሚሽን አባል ሆነው ረዥም ላሉ ወራቶች በቅንነት ኮሚሽኑን ያገለገሉ መሆኑን አስታውሰው የወከላቸው ድርጅት ውክልናውን ያነሳ በመሆኑ ይህም ከኮሚሽኑ በአድራሻቸው በተጻፈላቸው ደብዳቤ ስለተገለፀላቸው ከአባልነት የተሰናበቱ መሆናቸውን ገልፀዋል፡፡

የኮሚሽኑ ሰብሳቢም አቶ አበራ ማረኝ በድርጅታቸው ውክልና መሠረት በሕገ መንግሥት ኮሚሽን በቅንነት ላደረጉት አስተዋጽኦ ምሥጋና አቅርበው ወደፊትም በኮሚሽኑ ውስጥ በሕግ ኤክስፐርትነት እንደሚያገለግሉ ገልፀዋል፡፡

የአባሉን ስንብት በተመለከተ የኮሚሽኑ አሠራር አግባብ አለመሆኑንና የአቶ አበራ ማረኝ የወከለኝ ድርጅት ስላነሳኝ የሚለው አቀራረባቸው ግራ ያጋባቸው መሆኑን አንድ አባል ገልፀው ኮሚሽኑ በአዋጅ ቁጥር 24/85 ቢቋቋም በ29 አባላት ተመስርቶ አባቻውን አንዱ ሆነው ባለ ከኮሚሽኑ አባልነት የተገለሉበት ምክንያትና የስንብት ደብዳቤ ከመቋረጡ በፊት ሁኔታው በኮሚሽኑ አማካኝነት ከሥነ ሥርዓት አኳያ መታየትና መመርመር እንደነበረበት እንዲሁም ሌሎች ከኮሚሽን አባልነት እንዲለቁ ከድርጅታቸው ደብዳቤ የተጻፈላቸው እንደነበሩ አስታውሰው እስከአሁን ድረስ በተሟሟይ አሠራር ላይ እንዳልተነሱ ጠይቀው በተጨማሪ ኮሚሽኑ በበስት ኃላፊያች የሚሠራ መሆኑንና ምክትል ፀሐፊ ተብሎ እንዴት እንደተሰየመ የኮሚሽኑ አባል ሆነው ይህን ኃላፊነት ማግኘት የሌለባቸው ቢሆን ጉዳዩን በተመለከተ ኮሚሽኑ እንደገና መወያየት እንዳለበት አንድ አባል አሳስበዋል።

ይሁንና አቶ አበራ ማረኝ ከአባልነታቸው የተነሱት ድርጅት ውክልናቸውን በማንሳቱ እባቸውም ውክልና ከሌለኝ አልቀጥልም በማለታቸው ምክንያት ከስድስት ወር በፊት ከኮሚሽን አባልነት ወደ ህግ አስከባሪ ትነት የዛወሩ መሆኑን፣ አንድ ድርጅት አሁን ያለው ተወካይ አይወክለኝም ካለ በግድ በአባልነት መቆየት እንደሌለበት ቢገልፁ በሌላ በኩል አባል የነበሩ ተወካዩ እንዲነሱ ደብዳቤውን ፈርሞ የላከው አካል የሥራ አስፈጻሚውን ኮሚቴ ድጋፍ እንዲያቋርጡ የተወካዮች ምክር ቤት ጠይቆ እስከ አሁን ምላሽ አለመመጠቱን ይህ እስካልተፈጸመ ድረስ በአባልነታቸው መቆየት እንደሚኖርባቸው ተገልጿል።

ምክትል ፀሐፊውን በተመለከተ በተሰጣቸው ውክልና መሠረት የጽ/ቤት ሥራዎችን ለማካሄድ የቀን ተቀን አስተዳደራዊ ሥራዎችን ለመሥራት እንዲሁም ካለው የጊዜ ጥበት አኳያ የኮሚሽኑ ፀሐፊ በወከሏቸው መሠረት ልዩ ረዳት ሆነው በምክትል ፀሐፊነት እንደሚቀጥሉ ተገልጿል።

በመጨረሻም በቀረበው በነዱ ላይ ማስተካከያ ማቅረብ የሚፈልጉ አባላት አስተያየታቸው ለኮሚሽኑ ፀሐፊ ወይም ለጽ/ቤቱ ማቅረብ የሚችሉ መሆኑ ተገልጾ የዕለቱ ውይይት በ12:00 ተጠናቋል።

000207

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 86ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 27 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 86ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... መጋቢት 27 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ አባላት

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ኦቶሮ .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ቃሲም መሐመድ .... "
7. " የማነ በርሔ .... "
8. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
9. " ናርዶስ ለማ .... "
10. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
11. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
12. " መርያም ፋራህ .... "
13. " አፀደወይን ተክሌ .... "
14. አቶ አብደናስር አሊሣሁ .... "
15. " ፈሲል ገቢሳ .... "
16. " ነቢዩ ሳሙኤል .... "
17. ሼ' አብዱልፈታህ አብዱላሂ ....

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ አባላት

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ ሰብሳቢ
2. " አበራ ማረኝ .... "
3. " ታዬ አፀቀ ሥላሴ .... "
4. " አሰፋ ብሩ .... "
5. " ያሬድ በርሄ .... "
6. " ጌታቸው ዝቄ .... "
7. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
8. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
9. ወ/ሮ ገነት ዩለማ .... "
10. አቶ ለማ ደባሰኝ .... "
11. " የሺዋስ አደማሱ ....

000209

መጋቢት 27 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 86ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ ተወያይቷል::

፩ በመጀመሪያ ያለ ተወካዮች ምክር ቤት የሚቀርበውና በኮሚሽኑ ስምምነት የተደረሰበት የሕገ መንግሥት ረቂቅ ሰነድ ዝግጅት በመገባደድ ላይ መሆኑን ፤ በቀረው ላይ ያሉትን የሀሳብ ልዩነቶች በተቻለ መጠን ለማጥበብ እንደሚመከር ገለፀው ረቂቅ ሕገ መንግሥቱን በተመለከተ ማብራሪያ ለኮሚሽኑ አባላት የሚያቀርቡትን በማጆሪቲ በኩል አቶ ዳዊት ዮሐንስ ሲሆኑ በአናሳ/በማይኖሪቲ/በኩል አቶ ማርቆስ ወ/ሰንበት መሆናቸውን ሰብሳቢው ገለፀዋል::

፪ የኮሚሽኑ አባላት ስምምነት የተደረሰበት የመጨረሻ ረቂቅ ሰነድ ተዘጋጅቶ ለምክር ቤቱ መቅረብ እንዳለበት ነገር ግን ያሉት ልዩነቶች ሊጣጣሙ ካልቻሉ በተለየ ቃለም የማይኖሪቲ ሃሳብ ተብሎ ለምክር ቤቱ ሆነ ለሕገ መንግሥት ጉባኤ እንደሚቀርብ ፀሐፊው ገለፀዋል::

በሌላ በኩል አማራጭ ሃሳብ ባላቸው አባላት በኩል በተሰጠው አስተያየት ከሁሉም በኩል የቀረቡት የተለያዩ ሃሳቦችን ለማስታረቅና ለማካተት ሁለት ሁለት አባላት ተከፍለው ለመስራት እንደነበር ነገር ግን ያልተካካና ያልተሠራ መሆኑን አባላት እንዲያውቁት ተጠቁሟል::

በረቂቅ ሰነዱ ከተካተቱት ዋና ኦዲተር ፤ ብሔራዊ ምርጫ ቦርድ ፤ የህዝብ ቆጠራ መስሪያ ቤቶች በቂ ቦባላቸው የሰፈሩ ሲሆን የመሬት ጥያቄና የብሔር ብሔረሰብ የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል የሚለውን በተመለከተ በማይኖሪቲ በኩል አማራጭ ሃሳብ እንደነበራቸውና አጥብቀው ይመጡሉ ተብሎ ያልቀረቡ ሲሆን በሚቀጥለው ውይይት ይዘው እንደሚቀርቡ ፀሐፊው ገለፀዋል::

በማስከተል የኮሚሽኑ ስራ አንዱ ሆኖ የሚዘጋጀው ታሪካዊ ሰነድ በመሆኑ እያንዳንዱ አባል ያለውን አስተያየት በቀን ለቦና እንዲገለጽ፤ ማይኖሪቲም የተለየ ሀሳብ ካለው ለህዝብም ሆነ ለም/ቤቱ መንፀባረቅ ያለበት ሲሆን በኮሚሽኑም ውስጥ በበጎ ፈቃድ የተሳተፉት አባላት ሃሳባቸውን ሲገልጹ ፤ ሊጠበቅና ይመዘገብላቸው ከሉ ይኸው መብታቸው የተጠበቀ መሆኑ ተገልጿል::

...//

ምዕራፉ አንድ ከነመግቢያው መሠረታዊ ለውጥ የሌለው በመሆኑ ማሻሻያው ተደርጎ በማስተካከሉና ስምምነት ላይ በመደረሱ ተዘጋጅቶ ዛሬ ለአባላት እንደሚሠራጭ፣ በዚህም የሚቀጥለው ውይይት በምዕራፍ ሁለት ላይ መሆኑን ቅርፀ መንግሥትን በተመለከተ ፓርላሜንታዊ እንዲሆን ስምምነት ላይ ተደርሷል::

በሌላ በኩል ዳኝነትን በተመለከተ ለፍርድ ቤት መስጠት እንዳለበትና ለነፃ ፍ/ቤት የተሰጠውንም መብት ቀንሶ ማስቀረት እንደማያስፈልግ፣ በአሁኑም የጠቅላይ ፍ/ቤት ስልጣን ለመቀነስ መምቀሩን ለጠቅላይ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንትና ም/ፕሬዚዳንት በየቦስት አመት የሚመጡ 11 ዳኞች መኖር እንዳለባቸው በማይናሪቲ በኩል ተቀርጾ መምጣቱንና የዳኞች አስተዳደር ጉባኤ እንዲኖር መደረጉን ገልፀዋል:: ተወጣሪ ርዕሰ ብሔርና ፕሬዚዳንት መለያየት እንደለበት፣ እንዲሁም ለፕሬዚዳንቱ ተጠሪ እንዲሆን ሀሳብ የነበራቸው መሆኑን ገልፀዋል::

ባጠቃላይ ተቀባይነት ያለው ሥራ ተሠርቶ የተንሸራሸሩ ሀሳቦች ቢሆኑ ሰፍረው ስምምነት በተደረሰበት ላይ አንድ ደከመንት አዘጋጅቶ ማቅረብ እንደሚገባ፣ ድምፀ ተአቅቦ ያደረጉ አባላት መከንያታቸው ተጠይቆ ለሕገ መንግሥት ጉባኤ መቅረብ ያለበት ሲሆን ስምምነት ባልተደረሰባቸውና በቀሩት ላይ አባላት አሁንም በመገናኘት ሠርተው ቢያቀርቡ የተሻለ መሆኑን አንድ አባል አስበዋል::

በሌላ በኩል አጠቃቀሩን በተመለከተ መሠረት ለሚሆነውና ለሕዝብ በሚቀርበው ደከመንት ላይ አይቶ መጠሱ የተሻለና ስምምነት በተደረሰበት ላይ እንዲካተቱ እንዲደረግ፣ በዚህም የማይናሪቲ ሀሳብ በማጆሪቲ ሀሳብ ውስጥ ሲካተት እንደሚቻል ነገር ግን ማይናሪቲ በማጆሪቲ መዋቅር / Structure / የማይገባ ከሆነ የራሱን መዋቅር እንዲያቀርብ፣ ይበልጥ ለሚቀጥለው ውይይት እንዲረዳ የሁለቱን ልዩነቶች ተገንዝቦ መምጣት የተሻለ መሆኑ ተጠቁሟል::

በማስከተል ከሚሽኑ ያለው ትክክለኛ ሥዕል መታየትና መቀመጥ እንዳለበት፣ የሕገ መንግሥት ጉባኤ አባላትም ከሚሽኑ የሚቀርብን ሥራ ለመገምገም ሁለት አመት ያደረገውን ጥረት የተለያዩ ሀሳቦችን ለማሸጋሸግ መቸከሩን እንዲረዱ እንዲደረግ ፀሐፊው አስበዋል::

እንዲሁም አንድ አባል በዋና ዋና ጉዳዮች ላይ ተስማምተናል የሚለውን አባ ባለ በቤቱ ያለ ተወሰነ በግለቸው የማይቀበሉትና እንዲያውም በእያንዳንዱ ነጥብ ላይ ዝባሌው ተወያይቶ ስምምነት ላይ ሲደርስ ብቻ አንድ ሰነድ መዘጋጀት እንዳለበት አሳሰበዋል::

በመጨረሻም ማይኖሪቲ ብሎ ከተመዘገበው ውስጥ/ Reservation /ያለው ወበቱ የተጠበቀ ቢሆን እስከ አሁንም ድረስ በጽሑፍ ያቀረበ አባል ያለመኖሩን ሌሎች. ሀሳበቸው ቢሆን ከዚህ ቤት ውጪ እንደማይወሰኑ ተገልጾ አጠቃላዩን መጋቢት 28 ቀን 1986 ዓ.ም የኮሚሽኑ አባላት በ5:00 ሰዓት በመገናኘት በመጨረሻው ሰነድ ላይ መጥያየትና መወሰን እንደሚገባ አማራጭ ሀሳብ ያቀረቡ ገን በዚሁ ቀን ከጠዋት 3:00 እስከ 5:00 መሰብሰብ እንደሚችሉ ሰብሳቢው ገለፀው የዕለቱ ውይይት ከምሽቱ 2:00 ሰዓት ተጠናቋል::

000212

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 87ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

መጋቢት 28 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 87ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000213

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

" ቀን .... መጋቢት 28 ቀን 1986ዓ..

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዓዴት ዱሕንስ .... ፀሐፊ
3. " አብንክፈታ አብትሳሂ .... አባል
4. ፊታውራሪ ዘውዴ አፎ .... "
5. አቶ አብትሳአዘዝ አህመድ .... "
6. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
7. አቶ ነቢዩ ሣሙኤል .... "
8. " ታዬ አፀ ቀሥላቤ .... "
9. " ያቢዮ መሐመዴ .... "
10. " አበፋ ብሩ .... "
11. " ዮሞን ቦርሒ .... "
12. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
13. " ነርጀስ ለማ .... "
14. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አሬተቸው .... "
16. " መርጀ ፋሪሁ .... "
17. " ገነት ይልማ .... "
18. " አፀደጋዴን ተከሌ .... "
19. አቶ ሉሌ ደሣለኝ .... "
20. " አብዲናስር አሊሣህል .... "
21. " ፋሲል ገቢሣ .... "
22. " የሺዋስ አጐናቡ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ያሬዴ ቦርሒ .... አባል
2. " ጌታቸው ኪዩ .... "
3. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
4. ቢስቲ አቶነ ቀጠው .... "

000214

መጋቢት 28 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገመንግሥቱ ኮሚሽን 87ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን ለተወካዮች ምክር ቤትና ለሕዝብ በሚቀርበው የመጨረሻ ረቂቅ ሕገመንግሥት ላይ ውይይት አካሂዷል።

- በቅድሚያ የኮሚሽኑ ፀሐፊ አቶ ነጋት ዓሰንስ ኮሚሽኑ ቀደም ብሎ እንደሚታወቀው የተሰጠው ኃላፊነት ረቂቅ ሕገመንግሥቱን በማዘጋጀት ለተወካዮች ምክር ቤትና ለሕዝብ ማቅረብ መሆኑ ቢታወቅም በአሠራር የአብላጫ ድምፅ / Majority/ እና የአናሳ ድምፅ /Minotity/ አስተያየቶችን በምን መንገድ ተካተው ይቅረቡ በሚለው ሃሳብ ላይ ስምምነት ላይ ለመድረስ እንዳልቻሉ ችግሩና በጉዳዩ ላይ ኮሚሽኑ መወሰን ያለበት መሆኑን አስታውቀው የማጆሪቲው እና ማይኖሪቲ ሃሳቦችን በበነት እንዴት መካተት ይገባቸዋል የሚለውን ለመለስ የተገኘው ሌላ አማራጭ የኮሚሽኑ ሰብሳቢና ፀሐፊ የምክር ቤቱን ሰብሳቢ ማነጋገር መሆኑን አስታውቀዋል።

በጉዳዩ ላይ አብዛኞቹ የኮሚሽኑ አባላት በአንድ በኩል ኮሚሽኑ በሚነሱ ጽንሰ ሀሳቦች ላይ በስምምነትና አስፈላጊ ሲሆን በድምፅ እየወሰነ አሁን ያለበት ደረጃ መድረሱን አስታውሰው፤ በማቋቋሚያ አዋጁ ሙሉ ሥልጣንና ኃላፊነት የተሰጠው በመሆኑ ከሌላ አካል መመሪያ መቀበሉ አስፈላጊ ባለመሆኑ፤ በተቻለ መጠን ልዩነቶችን በማጥበብ ስምምነት ላይ ደርሶ ሥራውን መቀጠል አለበት የሚል አስተያየት ሲሰነዝሩ በሌላ በኩል አንዳንድ አባላት የኮሚሽኑን የውስጥ አሰራርና የተሰጠውን ኃላፊነት በተገቢው ሁኔታ መጠበቅ አስፈላጊ ቢሆንም፤ የኮሚሽኑ ተጠሪነት በአዋጁ ለአቋቋመው ክፍል በመሆኑ ከምክር ቤቱ ሰብሳቢ መመሪያ መቀበል አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ የኮሚሽኑ ሰብሳቢና ፀሐፊ ሄደው መነጋገር ይችላሉ የሚል አስተያየት ሰንዝረዋል።

አንድ የኮሚሽኑ አባል በማቋቋሚያ አዋጁ በተደነገገው መሠረት ኮሚሽኑ ሥራውን ከመጀመሪያው ጀምሮ ማካሄድ ባለመቻሉ አሁን የተፈጠረው የአሠራር ችግር መከሰቱን ሲገልፁ አንድ ሌላ አባል ደግሞ ኮሚሽኑ አሁን ሥራውን በማጠናቀቅ ላይ ባለበት ደረጃ የማቋቋሚያ አዋጁን አልተከተለም የሚል አስተያየት ማቅረብ አግባብ አለመሆኑን ስህተቱ እንኳ ተከስቷል ከተባለ በተከሰተበት ወቅት እርማት መሰጠቱ የበለጠ ይጠቅም እንደነበር ጠቁመዋል።

በማስከተልም የምክር ቤቱን ሰብሳቢ ከማነጋገር በፊት ጉዳዩ በኮሚሽኑ አማካኝነት ተመክሮበት እልባት ቢያገኝ የተሻለ መሆኑ በአብዛኛው አባላት ገንዘብ

000215

ውስደበት ውይይቱ በየትኛው በኩል ማለትም የአብዛኛውን አስተያየት ያካተተው /Majority/ በኩል ላይ ይሁን ወይም በአናሳው /Minority/ አባላት ተዘጋጅቶ በቀረበው የሚሉ አማራጮች ቀርበዋል። በዚሁ መሠረት በአንዱ በኩል ውይይት የሚደረግበትን በኩል ቤቱ በድምፅ መወሰን ስላለበት ለድምፅ ቀርቦ ይወሰን የሚል ሀሳብ ቢቀርብም በሌላ በኩል በአብላጫ ድምፅ የተጋበነው በኩል ብቻ ውይይት ይደረግበት ከተባለ የአናሳው ክፍል አስተያየት በበኩሉ ውስጥ የመካተቱ እድል ስለሚጠብ የተሻለው አማራጭ ውይይቱ በአንደኛው በኩል ላይ እየተካሄደ በሌላ አማራጭ በኩል የተካተቱትም ጉዳዮች አብሮ በመመልከት አስፈላጊ በሆነበት ቦታ ማስገባት ይቻላል በሚል የቀረበው አስተያየት ቤቱ ግንዛቤ ስለተጋበዘበት፤ ውይይቱ የአብዛኛው አስተያየት /Majority ያካተተው ዶክመንት ላይ ሆኖ የአናሳውን ክፍል አስተያየት ጎን ለጎን በማነጻጸር በሁለቱ ዶክመንቶች ላይ የጉላ ልዩነት ሲያጋጥም የአናሳውን አስተያየት በተለየ ምልክት/ በአስትሪክስ/ ማመልከት እንደሚያስፈልግና ለምክር ቤቱ በሚቀርበው አጠቃላይ ሪፖርት ውስጥ በአንዳንዱ ነጥብ ላይ የተመዘገቡት አስተያየቶች እንዲካተቱ ስምምነት ላይ ተደርሷል።

በማስከተልም ኮሚሽኑ በዕለቱ በቀረበው አጀንዳ መሠረት ውይይቱን በመቀጠል ሰብሳቢው በረቂቅ ሰነዱ መግቢያ ላይ ከአባላት አስተያየት እንዲሰጡ ጋብዘው ከማጆሪቲና ማይኖሪቲ ሀሳብ ከሚደግፉ አባላት ሁለት ሁለት አስተያየት እንደሚቀበሉ ገልፀዋል።

በዚሁ መሠረት በአንዱ በኩል የረቂቅ ሕገ መንግሥቱ መግቢያ በተቻለ መጠን የማይኖሪቲ አስተያየት የሚደግፉ አባላት ያቀረቡትን እንዳለ ለማቅረብ መሞከሩን፤ ልዩነት ያለ ቢሆንም እንኳ የአቀራረብ ካልሆነ በስተቀር መሠረታዊ የሆነ አለመሆኑ ቢገለጽ ከዚሁ በተጨማሪ መግቢያው የአንድነት ኃይሎች በየአደባባዩ ያንፀባርቁ የነበሩትን ሀሳብ እንደሚመስልና የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል የሚለው ጽንሰ ሃሳብ መንፀባረቅ አለበት የሚል አስተያየት ቢሰነዘር በሌላ በኩል፡—

መግቢያው የማይኖሪቲ ሃሳብ የሚያንፀባርቁ አባላት ያቀረቡትን ሙሉ በሙሉ አለማካተቱና እርስ በርሱ የሚጋጩ አንቀጾች እንዳሉበት በተለይ የመግቢያው የመጀመሪያ አንቀጽ ከማይኖሪቲው ክፍል ከቀረበው ሀሳብ ጋር እንደማይጣጣም ተገልጾ ያለው ልዩነት የይዘትና የአቀራረብ በመሆኑ የተቀረውን የመግቢያውን ክፍል ቤቱ በስምምነት ተቀብሎ፤ የሕዝቦችን የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት የሚያካትተው

የመግቢያው አንቀጽ አንዱ ድምፅ እንዲሰጥበት ስምምነት ላይ በተደረሰው መሠረት የመግቢያው የመጀመሪያ አንቀጽ እንዳለ ይሁን የሚለው ሃሳብ በመደገፍ፣

1. አቶ አብዱልናስር አሊ ሀል
2. " የማነ በርሄ
3. " ተስፋዬ ዋሚ
4. " አበራ ብሩ
5. ወ/ሮ ማርያ ፋሪሁ
6. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ
7. " አብዱልፈታህ አብተሳሂ
8. ወ/ሮ ገነት ደልዋ
9. አቶ ፋሲል ገቢብ
10. " ዓዲት ዋጠንስ
11. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ

ድምፅ ሲሰጡ፣

1. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው
2. አቶ ነቢዩ ሣሙኤል
3. " ናርዶስ ለማ
4. " ከፍሌ ወዳጄ
5. " ማርቆስ ወልደሰንበት
6. ፊታውራሪ ዘውዴ አቢሮ

ሲቃወሙ እንዲሁም

1. ወ/ሮ አፀደወይን ተክሌ
2. አቶ ለማ ጌሣሰኝ
3. " ታዬ አዑ ቀሠላቢ

ድምፅ ተአቅቦ አስመዝግበዋል፡፡

በማስከተልም ስብሰባው በመግቢያው የመጀመሪያ አንቀጽ የራስን እድል በራስ የመወሰን መብትን በተመለከተ የሰፈረው ጽንሰ ሀሳብ ከማይኖሪቲው ከቀረበው ጋር የተለየ መሆኑ ከግንዛቤ ውስጥ ገብቶ መግቢያውን በሙሉ እንዲቀበለው በተጠየቀው መሠረት አጠቃላይ ስምምነት ላይ በመድረሱ ውይይቱ በምዕራፍ አንድ ላይ ቀጥሏል፡፡

. . . /4

የረቂቅ ሕገ መንግሥቱን ምዕራፍ አንድ በሚመለከት በአንዱ በኩል የሚደግፉቱ ሀሣብን የሚያንፀባርቀው ክፍል በምዕራፍ ጠቅላላ ድንጋጌ ሥር የክልሎች የግዛት ወሰን ማስቀመጥ እንደሚያስፈልግ የፌደራል መንግሥቱን አባላት ክርክር በተመለከተ በአንቀጽ አርባ ስድስት ላይ ስለሚገኝ በጠቅላላ ድንጋጌው ላይ መደገሙ አስፈላጊ አለመሆኑን፣ በአንቀጽ 1 ንዑስ አንቀጽ 1 ላይ ይህ የሕገ መንግሥት ፌደራላዊና ዲሞክራሲያዊ የሆነ የመንግሥት አወቃቀር ይደነግጋል፡፡ በሚል የቀረበው አወቃቀርን ብቻ ሳይሆን ሥርዓትንም ጭምር እንደሚያመለክት፣ የመንግሥቱ ስያሜ መንግሥቱ የሚያከትታቸውን አባላት መመልከት ይገባዋል የሚል አስተያየት ቢበዛበር በሌላ በኩል

በሚጀሪቲው በኩል በጠቅላላ ድንጋጌ ሥር ዝርዝር ጉዳዮችን ማስቀመጥ አስፈላጊ አለመሆኑን ዝርዝር መቀመጥ አለበት ከተባለ የክልሎችን አወቃቀር ጭምር መካተት እንዳለበት፣ የማይኖሪቲው ሰነዱ ጠቅላላ ድንጋጌንና ዝርዝር ጉዳዮችን በአንዱ ላይ ስለሚያጣብብ ገልጽ አይደለም የሚል አስተያየት ቀርቧል፡፡

የቀረቡትን ሁለት አስተያየቶች ለመመልከት በማይኖሪቲው ሆነ በሚጀሪቲው ክፍል በቀረበው ሰነድ የአቀራረብ /Structural/ እንጂ የሰፋ የጸነበ ሃሣብ ልዩነት አለመኖሩ በአብዛኛው አባላት በመደገፉ፣ በምዕራፍ አንድ እና በምዕራፍ ሁለት አቀራረብ /Structural/ ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ስምምነት ላይ በመድረሱ፣ የምዕራፍ አንድ እና ሁለት አቀማመጥ እንዳለ ይሁን የሚለውን ሃሣብ በመደገፍ፣

1. ወ/ሮ ገነት ይልማ
2. አቶ ታዬ አዕቃሣቢ
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ
4. አቶ ዳዊት ዮሐንስ
5. ወ/ሮ ሜር ሻም ፋራህ
6. አቶ አበፉ ብሩ
7. " ለማ ጓሣለኝ
8. " ተስፋዬ ዋግ
9. " የማነ በርሄ
10. " አብዱልናስር አሊባለሁ

ሌሎች በበጡ፣

..../5

000218

1. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት
2. " ከፍሌ ወንጃ
3. ወ/ሮ አፀደወይን ተከሌ
4. አቶ ነቢዩ ሣሙኤል
5. " ዮርዳኖስ ለማ
6. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው

ቢያወጡ፣ አንጻሩም

1. አቶ ያቢዮ መሰመዴ
2. ፊታውራሪ ዘውዴ አቺሮ
3. አቶ አብዱልፈታሁ አብዱላሂ

ድምፅ ተአቅቦ አስመዝግበዋል::

በማስከተልም በምዕራፍ አንድ በአንቀጽ አንድ በቀረበው ጽንሰ ሃሣብ /Substance/ ድምፅ ተሰጥቶ የቀረበውን ሃሣብ ድጋፍ አሥራ ሶስት/13/ ተቃውሞ አምስት/5/ እና አንድ ድምፅ ተአቅቦ ቀርቧል::

— በተመሣሣይ ሁኔታ በምዕራፍ አንድ አንቀጽ ሁለት የኢትዮጵያ የግዛት ወሰን በሚለው በሰፈረው ሃሣብ ላይ ቀደም ብሎ በቤቱ በቂ ግንዛቤ መኖሩ ስለታመነበት ድምፅ እንዲሰጥበት በቀረበው ማበበቢያ መሠረት አሥራ ዘጠኝ የድጋፍ አንድ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀፁ ተቀባይነት አግኝቷል::

— ምዕራፍ አንድ አንቀጽ ሶስት የኢትዮጵያ ብሔራዊ ዓላማን በተመለከተ አንዳንድ አባላት ብሔራዊ ዓላማው መለኮታዊ /Mystified/ የሆነ ቃለ ጊዜ እንደ ተጠቀሰ ከአንድ ሀይማኖት ጋር የተያያዘ መሆኑን፣ የጭቆና /Operation/ እና የወረራ /Invasion/ መልክት በመሆኑ ሙሉ በሙሉ መለወጥ ይገር በታል የሚል አስተያየት ቢያቀርቡ፣

— ሌሎች በኩል ብሔራዊ ዓላማው ከአንድ ሀይማኖት ጋር በተያያዘ መልኩ መለኮታዊ ቃል ሆኖ ተሰጥቶት መቆየቱን በዚህም ብሔራዊ ዓላማ ስም የተለያዩ ኢሰብአዊ ድርጊቶች ለዘመናት መፈጸማቸው ግልጽ መሆኑ ቢታመንም፣ ዋነኛውን ችግር ከብሔራዊ ዓላማው ከራሱ ነፈሰ፡ አለመሆኑን ከግንዛቤ ማስገባት እንደሚያስፈልግና፣ የብሔራዊ ዓላማውን ቃል ጊዜ ሁሉንም ብሔር ብሔረሰቦች ሊገልጽ በሚችል [illegible] ይቻ ላል የሚል አስተያየት ቢሰጥ፣ በአብዛኛው አባላት በመደገፍ [illegible] አንቀጹ

ቤተ መጻሕፍት LIBRARY The Constitutional Commission of Ethiopia

000219

ላይ ክልሎች የራሳቸው ባንዲራና አርማ ይኖራቸዋል፡፡ በሚል የቀረበው፣ እያንዳንዱ ክልል የግሉ ባንዲራና ዓርማ ይኖረዋል የሚል እንድምታ ስላለው፣ ይኖራቸዋል፣ የሚለው ቃል ሊኖራቸው ይችላል፣ በሚል የቀረበውን ማሻሻያ ጋር በአንቀጽ 3 በአጠቃላይ ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት አሥራ ስድስት ድጋፍ አንድ ተቃውሞ ሁለት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አገኘ፡፡

— አንድ አባል በአንቀጽ ስምንት ላይ ድምፅ ተአቅቦ ያደረጉበትን ምክንያት ሲገልፁ ስለብሔራዊ አርማው ክርክር ሁኔታ በሕግ ቢወሰን ይሻላል የሚል እምነት ስላላቸው መሆኑ እንዲመዘገብላቸው ጠይቀዋል፡፡

— አንቀጽ አራት፣ የኢትዮጵያ ብሔራዊ መዝሙር የሚለውን በተመለከተ በአንቀጹ ላይ አጠቃላይ ስምምነት በመኖሩ እንዳለ ታልፏል፡፡

— አንቀጽ አምስት፣ ስለ ቋንቋ አንቀጹን በሚመለከት የቀረበ አስተያየት ባለመኖሩ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ በሙሉ ድምፅ ተቀባይነት አገኘ፡፡

— አንቀጽ ስድስት፣ ዜግነትን በተመለከተ በየንዑስ አንቀጹ መጨረሻ፣ ዝርዝሩ በሕግ ይወሰናል፡፡ የሚለው ስለማያስፈልግ እንዲወጣ የሚል ሃሳብ ቀርቦ ዜግነት እንዴት ሊገኝ እንደሚችል በዝርዝር ህግ ላይ እንደሚቀመጥ ለማመልከት መሆኑ ተጠቁሟል፡፡

በሌላ በኩል የዜግነትን የማግኘት ጉዳይ ከወላጆቹ አንዱ ኢትዮጵያዊ ከሆነ መብቱ ያለክርክር እንደሚከበር፣ ከዚህ ዉጪ የሆነ ጉዳይ ከጋብቻ ህጉ ቢጋስነው የተሻለ መሆኑ ተገልጾ በአንቀጹ ላይ ድምፅ እንዲሰጥ በተጠየቀው መሠረት አሥራ ስድስት ድጋፍ አንድ ድምፅ ተአቅቦ ብቻ አንቀጹ ተቀባይነት አገኘ፡፡

— በማስከተል ውይይቱ የቀጠለው ምዕራፍ ሁለት በንባብ ተከፍቷል፡፡ ቢቀረቡት አንቀጾች ላይ ከአባላት የሚቀርብ አስተያየት ካለ ተጠይቆ፣ በአንድ በኩል ምዕራፍ ሁለት አንቀጽ ስምንት፣ ንዑስ አንቀጽ ስድስት ድንጋጌ ከመሆኑ በላይ በዝርዝር ስለቀረበ፣ የህዝብ ሉአላዊነት ተገልጾ፣ ይህ በምርጫቸው ተወካዮች አማካኝነት ተግባራዊ እንደሚሆኑ ማስቀመጡ ብቻ በቂ እንደሚሆንና፣ ዋናው የፖለቲካ ሥልጣን የሚመነጨው ከህዝብ ነው፡፡ የሚለው ወጥቶ፣ ሉዓላዊነታቸው በዚህ ሕገ መንግሥት መሠረት በመረጧቸው ተወካዮቻቸው አማካይነት ተግባራዊ ይሆናል፡፡ የሚለው እንዲገባ ቢደረግ የተሻለ ይሆናል የሚል አስተያየት ቢቀርብ በሌላ በኩል፣

. . . /7

000220

የሕዝብ ሉአላዊነት በምን ይገለጻል? የሚለውን ጥያቄ የሚመልሰው ንዑስ አንቀጽ ሶስት እንዳለ ሲቆጠር መሆኑንና ሥልጣን የሚመነጨው ከሕዝብ መሆኑን ማመልከት አስፈላጊ መሆኑ ተገልጿል::

በመጨረሻም በአንቀጽ ሰባት ላይ ያለ ልዩነት የታየበትን ንዑስ አንቀጽ ለብቻ ለድምፅ ማቅረብ አስፈላጊ መሆኑ ስለታመነበት በቀረበው የንዑስ አንቀጽ አንድ እና ሁለት ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ተጠይቆ አንቀጹ በሙሉ ድምፅ ተቀባይነት አግኝቷል::

በማስከተልም ንዑስ አንቀጽ ሶስት እንዳለ ይሁን በሚለው አስተያየት ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት አሥራ ሰባት ድጋፍ፣ አምስት ተቃውሞ በመመዝገቡ ንዑስ አንቀጽ ተቀባይነት አግኝቷል::

ቀጥሎ በአንቀጽ ስምንት <u>የህገመንግሥት የበላይነት፣</u> በሚል ርዕስ በቀረቡት ንዑስ አንቀጾች ላይ ውይይት ተደርጓል:: በዚህም መሠረት በአንቀጽ ስምንት ንዑስ አንቀጽ አንድ ላይ በሀገሪቱ ህገ መንግሥት የበላይ ህግ ሆኖ እንዳይቆይ እንቅፋት ሊፈጥሩ ከሚችሉ ችግሮች አንዱ የባለሥልጣኖች ህግን የተላለፈ አሰራር በመሆኑ ንዑስ አንቀጽ ውስጥ <u>የማንኛውም ባለሥልጣን ሕግ</u> የሚል በተጨማሪ ይግባ የሚል ሀሳብ ቀርቦ፣ ለባለሥልጣኖች **የዘፈቀደ** አሰራር ህገመንግሥታዊ ሕግ በየጊዜው መስጠት ያስቸግራል፣ የሚል ተቃውሞ ቢቀርብም፣ ማሻሻያውን ያቀረቡት አባል ለማንኛዉ አሰራር ህገ መንግሥታዊ ገደብ ከተደረገበት የባለሥልጣን ህግን የተላለፈ አሰራርም ከዚሁ ጋር ስለሚዘለል በህገ መንግሥቱ ገደብ አለበት የሚል እምነት ስላላቸው ያቀረቡት ማሻሻያ እንዲመዘገብላቸው ጠይቀዋል::

በማጠቃለይ በንዑስ አንቀጽ ላይ የቀረበው ማሻሻያ መመዝገቡ እንደተጠበቀ ሆኖ ንዑስ አንቀጹ ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት አንቀጹ እንዳለ ይሰራ-የሚለውን ሃሳብ በመደገፍ፣

1. ወ/ሮ ገነት ይልማ
2. አቶ ፋሲል ገቢሣ
3. " የሺዋስ አሰማቡ
4. " ታዬ አፅቀሥላሴ
5. " ዳቢሶ መሐመዱ
6. " ሄኖት ዋሕንስ
7. " አብዱልፈታህ አብዱላሂ
8. " አብዱላዚዝ አህመዱ

... /8

000221

9. ወ/ሮ ወርቅዬ ፋሪስ
10. አቶ አበፋ በፋ
11. " ለማ ጂሣለኝ
12. " ተበፋዩ ቀጪ
13. " የማነ በርሔ
14. " አብዲልናስር አሊባሳሁ
15. ዶ/ር ነጋሽ ጊዳ

ድምፅ ሲሰጡ፣

1. ወ/ሮ አፀደጋይ ተከሌ
2. አቶ ባርቶስ ጋልደበንበት
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቦ
4. አቶ ከፍሌ ወዳጆ
5. " ነቢዩ ሣሙኤል
6. " ናርዶስ ለማ
7. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው

የተቃውሞ ድምፅ ሰጥተዋል፡፡

በማስከተልም በአንቀጽ ስምንት ንዑስ አንቀጽ ሁለትን በመከተል፣ የመንግሥት አካላት፣ የፖለቲካ ድርጅቶች ሌሎች ማህበራትና ባለሥልጣኖቻቸው እንዲሁም ማንኛውም ዜጋ ህገመንግሥቱን የማስከበርና ለህገመንግሥቱ ተገዢ የመሆን ኃላፊነት አለባቸው፡፡

በሚል የቀረበውን ማሻሻያ ጭምር ከግንዛቤ በማስገባት ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ አሥራ ስምንት ድጋፍ፣ አንድ ተቃውሞ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀፁ ተቀባይነት አግኝቷል፡፡

— አንቀጽ ስምንት ንዑስ አንቀጽ ሶስት በመከተል፣

ሕገመንግሥቱ በደነገገው ሥርዓት ካልሆነ በስተቀር ማንም ሰው ወይም ቡድን በኃይልም ሆነ በሌላ መንገድ የፖለቲካ ሥልጣን መያዝ አይችልም፡፡

በሚል የቀረበውን ማሻሻያ በመቀበል ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት አሥራ ስምንት ድጋፍ፣ አንድ ተቃውሞ፣ ሁለት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ ንዑስ አንቀጽ ተቀባይነት አግኝቷል፡፡

አንቀጽ ስምንት ንዑስ አንቀጽ አራትን በተመለከተ እንዳለ ይሰፈር በሚለው በቀረበው አስተያየት ላይ ድምፅ እንዲሰጥ በተጠየቀው መሠረት በሙሉ ድምፅ በመደገፍ አንቀጹ እንዳለ ተቀባይነት አግኝቷል።

ከምሽቱ 1:00 ሰዓት ስብሰባው ለሻይ አርፏል።

ከእረፍት መልስ ስብሰባው ውይይቱን በመቀጠል በቀጣዩ አንቀጽ ዘጠኝ ላይ ተነጋግሯል ይኸውም አንድ አባል በአንቀጹ ንዑስ አንቀጽ ሁለት ... ልዩነት አይደረግባቸውም። በሚል የሰፈረው ... አድልዎ አይደረግባቸውም በሚል እንዲሻሻል፤ እንዲሁም በንዑስ አንቀጽ አምስት ..... ብሔር ብሔረሰቦች ተዋጽኦ እንዲኖራቸው ይደረጋል። የሚለው በተቻለ መጠን በብሔራዊ ደረጃ ያለውን ማህበራዊ ስብጥር /Social composition/ በሚያመለክት ሁኔታ ይገለጽ የሚል አስተያየት ሰንዝረው ይኸው እንዲመዘገብላቸው ጠይቀዋል።

በሌላ በኩል በንዑስ አራት ላይ የመገንጠል መብትን በተመለከተ የሰፈረውን የማይቀበሉ መሆኑን አንድ አባል ሲገልጹ ይህንኑ በተመለከተ አንድ ሌላ አባል ያሰፈረውን የበደልና የጭቆና ታሪክ በመጥቀስ ብቻ የመገንጠል መብት ከማስቀመጥ፣ በሕገመንግሥቱ የተቀመጡት መብቶች ቢሸራረፉ ብቻ ይህ መብት እንደሚተገበር የሚገልጽ ሃሳብ ቢሰፍር የተሻለ ይሆናል የሚል አስተያየት ሰንዝረዋል።

በመጨረሻም በቀረበው አንቀጽ ላይ ማንኛውንም አስተያየት ማስመዝገብ እንደሚቻል ተገልጾ፣ በያንዳንዱ ንዑስ አንቀጽ ላይ ድምፅ እንዲሰጥ በተጠየቀው መሠረት፣

1. ንዑስ አንቀጽ አንድ፣ አሥራ አምስት ድጋፍ ስድስት ተቃውሞ
2. ንዑስ አንቀጽ ሁለት፣ አሥራ አምስት ድጋፍ ሰባት ተቃውሞ
3. ንዑስ አንቀጽ ሦስት፣ አሥራ አምስት ድጋፍ አምስት ተቃውሞ
4. ንዑስ አንቀጽ አራት፣ አሥራ ሦስት ድጋፍ፣ አምስት ተቃውሞ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ
5. ንዑስ አንቀጽ አምስት፣ አሥራ ሦስት ድጋፍ አንድ ተቃውሞ፣ ስድስት ድምፅ "
6. ንዑስ አንቀጽ ስድስት፣ አሥራ አምስት ድጋፍ፣ ስድስት ድምፅ ተአቅቦ፣

በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

በማስከተልም እንደገና አባላት ድምፅ ተአቅቦ ያደረጉበትን ምክንያት ማቅረብ እንደሚችሉ በተገለጸው መሠረት ሁለት አባላት ምክንያታቸውን አቅርበዋል። ይኸውም

ሁለተኛው አባል ንዑስ አንቀጽ አራት አቀራረቡን የማይቀበሉት በመሆኑ ድምፅ ከመስጠት መቆጠባቸውን ቢገልፁ፣ ሌላኛው አባል ደግሞ ንዑስ አንቀጽ ሦስት ብሔር /ብሔረሰብ ተዋጽኦ የሚለው ሌሎችም መካተት ያለባቸው ክፍሎች አሉ የሚል እምነት ስላላቸው ድምፅ አለመስጠታቸውን ገልፀዋል።

የጥሎ አንቀጽ አሥር መንግሥታዊ ሀይማኖት አይኖርም የሚለው ይሻሻል የሚ አስተያየት ቀርቦ ድምፅ እንዲሰጥበት በመጠየቅ በሙሉ ድምፅ ተቀባይነት በማግኘቱ ሳይሻሻል በአንድነት ላይ ተደርሷል።

– አንቀጽ አሥራ አንድን በተመለከተ በየንዑስ አንቀጾቹ ውስጥ የህዝብ ምርጫ ቢሉ ሁሉንም ምርጫ የሚጨምር እንዲሆን ማናቸውም የመንግሥት ኃላፊ በሚል ቢለይ ይሻላ ለሚለው አስተያየት ቀርቦ ሕዝቡ ያልመረጠው የመንግሥት ኃላፊ ሊኖር ስለማይችል በህዝብ ምርጫ ከሥልጣኑ ጭምር ሊነሳ ይችላል የሚል ሃሳብ ቢሰጠውም፣ ከዚህ በተጻራሪ ማናቸውም መንግሥት ያስቀመጠው ኃላፊ የበላይ ኃላፊ ስላለው መንግሥት እንጂ ህዝብ ሊያስነሣው አይችልም የሚል አስተያየት ቀርቧል።

በመጨረሻም በአንቀጽ ላይ ከአባላት የተሰነዘሩት አስተያየቶች እንደተጠበቁ ሆነው በእያንዳንዱ ንዑስ አንቀጽ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት ፦

1. <u>ንዑስ አንቀጽ አንድ፦</u> በሙሉ ድምፅ
2. <u>ንዑስ አንቀጽ ሁለት፦</u> አሥራ ስድስት ድጋፍ ሦስት ተቃውሞ፣ ሁለት ድምፅ ተአቅቦ
3. <u>ንዑስ አንቀጽ ሦስት፦</u> አሥራ ሰባት ድጋፍ፣ አራት ተአቅቦ፣

በመሆኑም አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል። በማስከተልም አንድ አባል ንዑስ አንቀጽ ሁለትን የተቃወሙበት ምክንያት አንድ ኃላፊ ከሥልጣኑ ሊነሳ የሚችለው በኃላፊው አማካኝነት ነው የሚል እምነት ስላላቸው መሆኑን ገልፀዋል።

– አንቀጽ አሥራ ሁለት እንደቀረበ እንደተጠበቀ ሆኖ ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት አሥራ አራት ድጋፍ፣ ሰባት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

– በምዕራፍ ሦስት አንቀጽ አሥራ ሦስት ላይ የመሠረታዊ መብቶችን ተፈፃሚነት በሚመለከት የቀረበው ክፍል፣ ንዑስ አንቀጽ አንድ እና ሁለት በአብዛኛው አባላት ተቀባይነት እንዳገኙ ተገልጾ፣ በንዑስ አንቀጽ ሦስት ላይ <u>ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው</u> ክፍሎች የመሠረታዊ መብት ተጠቃሚነታቸው የሚለው በአብዛኛው አባላት ባለመደገፉ ድምፅ

..../11

እንዲሰጥበት በቀረበው ማስረጃ መሠረት ስድስት ድጋፍ፣ አሥራ ሁለት ተቃውሞ ሁለት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አላገኘም::

ከምሽቱ በ3:15 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሁለተኛ ዕረፍት ተነሳ::

ኮሚሽኑ ከእረፍት መልስ ውይይቱን ቀጥሎ በቀረቡት የቡድኑ ክፍሎች ላይ ተነጋገረ:: በዚህም መሠረት አንቀጽ አሥራ አራት እያንዳንዳቸው መብቶች ራሳቸውን የቻሉ ጽንሰ ሃሳቦች መሆናቸው ታውቆ በነጠላ አንቀጽነት ሳይሆን በአንቀጽ መቀመጥ አለባቸው የሚል አስተያየት ቀርቦ እያንዳንዱ መሠረታዊ መብት የተቀመጠበት አንቀጽ ርዕስ ቢሰጠው የተሻለ ይሆናል የሚል ሃሳብ በአስታራቂነት ተሰንዝሮ ተቀባይነት በማግኘቱ አንቀጽ አሥራ አራት እና አንቀጽ አሥራ አምስት በአቀረቡአቸው አንቀጾች ላይ ድምፅ እንዲሰጥባቸው በተጠየቀው መሠረት፣ ሃያ ድጋፍ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጾቹ ተቀባይነት አግኝተዋል::

— አንቀጽ አሥራ ስድስት በአንድ ወንጀል ድጋሚ ቅጣት ስለመከልከሉ በሚል በቀረበው ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ተጠይቆ፣ አሥራ ዘጠኝ ድጋፍ፣ ሁለት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት ሲያገኝ፣ በማይኖሪቲ ክፍል በቀረበው በኩል አንቀጽ አሥራ ስድስት የወንጀል ሕግ ወደ ኋላ ተመልሶ የሚሠራ ስለመሆኑ በአማራጭነት ቢቀርብም በቡድኖች ላይ የተሰራ ወንጀል / Crime Against Humanity / የሚለው በ1941–45 ጊዜ ናዚዎች በአይሁዳውያን ላይ የፈጸሙትን ዓይነት የዘር ጭፍጨፋ የሚመለከት ሲሆን ይኸው ጽንሰ ሃሳብ በረቂቁ መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶችን በሚደነግገው ክፍል መካተቱ መታወቁ እንዲሁም የደርግ ህገን የሚጠይቅ ገን በኢትዮጵያውያን ዜጎች ላይ የፈጸመውን ማንኛውንም አሰቃቂ ወንጀል ለመከላከል የሚረዳ በመሆኑ በግልጽ መቀመጥ አለበት የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በመጨረሻም የወንጀል ሕግ ወደ ኋላ ተመልሶ የማይሠራ ስለመሆኑ በሚል በማይኖሪቲው በኩል አንቀጽ አሥራ ስድስት በቀረበው ላይ በስም ጥሪ /Rollcall / ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት ሃሳቡ በረቂቁ ውስጥ ይካተት የሚለውን ሃሳብ በመደገፍ፣

1. ዶ/ር ከበደች አርጋቸው
2. አቶ ነቢዩ ሣሙኤል
3. " አበራ ብሩ
4. " ናርዶስ ሰማ
5. " አብዱልፈታህ አብዱላሂ

000225

6. አቶ ታቢታ መሐሙድ
7. ወ/ሮ አፀደወይን ተከሌ
8. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት

ድምፅ ሲሰጡ፤

1. አቶ አብደልናስር አሊሣ ሀሰ
2. " ተስፋዬ ዋሚ
3. " የማነ በርሄ
4. ወ/ሮ ሙርየን ፋራህ
5. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ
6. " ጓዴት ዮሐንስ
7. ዶ/ር ነጋሽ ጊቶቶ
8. አቶ ታዬ አፀቀሥሳቢ
9. " ፋሲል ገቢሣ
10. " የሺዋስ አድማሱ
11. ወ/ሮ ገነት ይልማ
12. ሲቃወሙ፤
1. ፊታውራሪ ዘውዴ ለፎ

ድምፅ ተአቅቦ አስመዝግበዋል፡፡

– በተመሣሣይ ሁኔታ በአንቀጽ 17 ላይ ድምፅ እንዲሰጥ በተጠየቀው መሠረት አንቀጹ እንዳለ ይሰፈር በሚል የቀረበው አስተያየት በሙሉ ድምፅ በመደገፉ አንቀጹ ተቀባይነት አገኝቷል፡፡

– አንቀጽ አሥራ ስምንትን በተመለከተ ንዑስ አንቀጽ ሦ. በሚመለከተው ሕዝብ ፊት የሚጋበን፣ ማንኛውም ማህበራዊ ሥራ፣ ተብሎ እንዲሻሻል የሚል አስተያየት ቢቀርብም፣ በማይኖሪቲ በኩል የቀረበው አማራጭ ሃሣብ እንዳለ በበኩሉ ላይ በፍር ቢቀርብ የተሻለ ይሆናል የሚል አማራጭ ሃሣብ በመቅረቡ፣ በተጠቀሰው ንዑስ አንቀጽ ላይ የተሰነዘረው አስተያየት እንደተጠበቀ ሆኖ በአንቀጽ አሥራ ስምንት በአጠቃላይ ድምፅ እንዲሰጥበት በተጠየቀው መሠረት፣ አሥራ አራት የደገፉ፣ ሰባት ተቃውሞ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አገኝቷል፡፡

– አንቀጽ አሥራ ዘጠኝ የዜጎችን እኩልነት በተመለከተ የቀረበው ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ፣ አሥራ ስምንት ደጋፊ፣ ሁለት ድምፅ ተቃውሞ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አገኝቷል፡፡

.../13

000226

- አንቀጽ ሃያ የግል መብቶች የሚከበርና የሚጠበቅ መብቶችን በተመለከተ የሰፈረው ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ፣ በሙሉ ድምፅ በመደገፍ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

- አንቀጽ ሃያ አንድ የሃይማኖት የእምነትና የአመለካከት ነፃነቶች በተመለከተ በሰፈረው ንዑስ አንቀጽ አራት ላይ ማለትም፡—

  4. ሃይማኖት እምነት የመግለጽ መብት ሊገደብ የሚችለው የህዝብን ደህንነት፣ ሰላም፣ ጤናን፣ <u>ትምህርትን</u> መልካም ሥነ ምግባርንና የሌሎች መሠረታዊ መብቶችን ነፃነቶችንና የመንግሥትን ከሃይማኖት ነፃነት ለማስከበር በሚወጡ ሕጎች ይሆናል።

በሚለው ንዑስ አንቀጽ ትምህርትን በሚመለከት የሰፈረው ሰፊ ጽንሰ ሃሣብ የያዘ በመሆኑ አለመግባባትንና ከእምነት ጋር የሚገናኙ ሌሎች ሁኔታዎችን ሊነካ ስለሚችል ከአንቀጹ ቢሰረዝ እንደሚሻል ሃሣብ ቢቀርብ፣

በሌላ በኩል የመንግሥትን ከሃይማኖት ነፃ /Secular/ መሆን የሚያመለክት በመሆኑ፣ ትምህርት ቤት በእምነት አመለካከት ሊፈጠሩ ከሚችሉ ግጭቶች እንቅስቃሴዎች ነፃ መሆን እንዳለበትና አለመግባባትን፣ አጋጣሚዎችንና የበኩል ቀንን በተመለከተ በትምህርት ቤት ጥያቄዎችን ለማንሳት አስፈላጊ ስለመሆኑ በግልጽ መታወቅ አለበት የሚል ሃሳብ በመነሳቱ፣ ቀጥሎ ብሎ ትምህርትን በሚመለከት ጽንሰ ሃሣቡ በንዑስ አንቀጽ ውስጥ መስፈር የለበትም የሚል አስተያየት ያቀረቡት አባላት አስተያየታቸው እንዲመዘገብላቸው ጠይቀዋል።

በመጨረሻም በአንቀጽ ሃያ አንድ ንዑስ አንቀጽ አራት ላይ ትምህርትን በሚመለከት የሰፈረው ሃሣብ እንዳለ ይሁን በሚለው አስተያየት ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ተጠይቆ አሥራ አንድ ድጋፍ፣ ሰባት ተቃውሞ፣ ሦስት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ ንዑስ አንቀጹ እንዳለ ተቀባይነት አግኝቷል።

- አንቀጽ ሃያ ሁለት መሠረታዊ ዲሞክራሲያዊ መብቶችን በተመለከተ በሰፈረው ሰነድ ሃሣብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ተጠይቆ አሥራ ሰባት ድጋፍ፣ ስምንት ተቃውሞ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

- <u>አንቀጽ ሃያ ሰባት፣</u> የመሰብሰብ፣ ሰላማዊ ሰልፍ የማድረግና አቤቱታ የማቅረብ ነፃነት በሚል በቀረበው ሃሣብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ፣ አሥራ ሰባት ድጋፍ፣ ስድስት ተቃውሞ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

.../14

- በተመሣሣይ ሁኔታ በማይኖሪቲ ክፍል ተዘጋጅቶ በቀረበው ሰነድ ገጽ 13ና፣ አንቀጽ 28 ሀ ላይ የመናገርን ነፃነት በተመለከተ በቀረበው ጽንሰ ሃሣብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ የተጠቀሰው አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ በዋናው በሰነዱ ይካተት የሚለውን በመደገፍ አንድ፣ በመቃወም አሥራ ስድስት፣ ድምፅ ተአቅቦ ስድስት ተመዝግቧል።

- <u>አንቀጽ ሃያ አራት፤</u> የመዘዋወር መብትን በተመለከተ በተከታተው ሃሣብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ተጠይቆ፣ አንቀጹ በሙሉ ድምፅ በመደገፍ ተቀባይነት አግኝቷል።

- በተመሣሣይ ሁኔታ በማይኖሪቲ ክፍል በቀረበው አማራጭ ሰነድ ገጽ 13 አንቀጽ 29 የመዘዋወር ነፃነትን በተመለከተ የቀረበው ሃሣብ በረቂቅ ሰነዱ ይካተት በሚለው ሃሣብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ፣ ሰባት የደገፉ፣ አሥራ ሁለት የተቃወሙ፣ ስድስት ድምፅ ተአቅቦ ተመዝግቧል።

- <u>አንቀጽ ሃያ አምስት፤</u> ዜግነት የማግኘት መብትን በተመለከተ የቀረበው ጽንሰ ሃሣብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ በሙሉ ድምፅ በመደገፍ፣ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

- <u>አንቀጽ ሃያ ስድስት፤</u> የጋብቻ የጎሳና የቤተሰብ መብቶችን በተመለከተ የቀረበው ጽንሰ ሃሣብ ንዑስ አንቀጽ አራት በኢትዮጵያ ያለው የጋብቻ ችግር ያለዕድሜ ጋብቻ በመሆኑ እየታገዱና ጋብቻ ተጋቢዎች በሚስማሙበት መንገድ መፈጸም እንደሚቻል በግልጽ የሚታወቅ በመሆኑ የንዑስ አንቀጹ መኖር አስፈላጊ አይደለም የሚል አስተያየት በመቅረቡ በንዑስ አንቀጽ አንድ፣ ሁለትና ሶስት ላይ በአንድነት እንዲሁም አንቀጽ አራት ለብቻው ድምፅ እንዲሰጥበት ስምምነት ላይ በመድረሱ፣

- ንዑስ አንቀጽ አንድ፣ ሁለትና አራት ድምፅ እንዲሰጥባቸው ተጠይቆ አሥራ አራት ደጋፊ፣ ሰባት ተቃዋሚ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ ንዑስ አንቀጾቹ ተቀባይነት አግኝተዋል።

- ንዑስ አንቀጽ አራት በሰነዱ ውስጥ እንዲገባ ይካተት በሚለው አስተያየት ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ አሥር ደጋፊ፣ አራት ተቃዋሚ፣ ሁለት ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ ንዑስ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

- ንዑስ አንቀጽ አምስት በተመሣሣይ ሁኔታ እንዳለ በሰነዱ ይካተት በሚለው አስተያየት ድምፅ ተሰጥቶበት፣ አሥራ አራት ደጋፊ ስድስት ተቃዋሚ በመመዝገቡ፣ ንዑስ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።

000228

በማስከተልም በአንቀጽ ሃያ ስድስት በንዑስ አንቀጽ አራት እና አምስት የተደነገገው ድምፅ የሰጡ አባላት ምክንያታቸው እንዲመዘገብላቸው ጠይቀው በተፈቀደላቸው መሠረት፦

- ሁለት አባላት በንዑስ አንቀጽ አምስት ...... ከተከራካሪዎቹ ፈቃድ የሚለውን ሃሳብ እንደማይቀበሉት ሲገልጹ ሌላኛው አባል ደግሞ የሸሪዓ ፍርድ ቤቶች ህልውና የሚቀጥል ከሆነ በሕገ መንግሥቱ እውቅና ማግኘት አለባቸው የሚል እምነት ስላላቸው የተቃውሞ ድምፅ የሰጡ መሆኑን ተናግረዋል።
- በተመሣሣይ ሁኔታ ሌሎች ሁለት አባላት ንዑስ አንቀጽ አራት እና አምስት ላይ በተመለከተው መሠረት የቤተሰብ አስተዳደር የአገር ጉዳይ በመሆኑ በባህልና በሃይማኖት ተቋማት ምክንያት መብቱ ሊሸራረፍ እንደማይገባ፣ አንቀጽ አራት ጠቀሜታው የጎላ ባለመሆኑና ንዑስ አንቀጽ አምስት በንዑስ አንቀጽ ሦስት ሊጠቃለል ከመቻሉም በላይ ሁለቱም አንቀጾች የሴቶችን መብት ስለሚጋፉ ቢወጡ ይሻላል የሚል እምነት ስላላቸው የተቃውሞ ድምፅ መስጠታቸውን ገልፀዋል።
- <u>አንቀጽ ሃያ ሰባት፣</u> የሴቶችን መብት በተመለከተ የቀረበው ረቂቅ ሃሳብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ፣ አሥራ አራት ድጋፍ፣ ሁለት ተቃውሞ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።
- የሴቶችን መብት በተመለከተ በአንቀጽ ሃያ ሰባት ንዑስ አንቀጽ ሰባት የጋርዮሽ ባለመብትነት በተመለከተ የቀረበው ከእምነታቸው ጋር ስለሚጻረር የማይቀበሉት በመሆኑ የተቃውሞ ድምፅ ማስመዝገባቸውን አንድ አባል አስረድተዋል።
- <u>አንቀጽ ሃያ ስምንት፣</u> የሕፃናትን መብት በተመለከተ በቀረበው ረቂቅ ሃሳብ ላይ ድምፅ እንዲሰጥበት ተጠይቆ አሥራ አምስት ድጋፍ፣ አንድ ተቃውሞ፣ አንድ ድምፅ ተአቅቦ በመመዝገቡ አንቀጹ ተቀባይነት አግኝቷል።
- አንድ አባል ተቃውሞ ያቀረቡበትን ሁኔታ ሲገልጹ በንዑስ አንቀጽ አራት ከጋብቻ ውጪ የተወለዱ ሕፃናት በጋብቻ ከተወለዱ ሕፃናት እኩል መብት አላቸው የሚለው ረቂቅ ሃሳብ ከእምነታቸው ጋር ተጻራሪ በመሆኑ ምክንያት እንደሆነ ገልጸዋል።
- አንቀጽ ሃያ ዘጠኝ አስተዳደራዊ ፍትህ የማግኘት መብት፣ አንቀጽ በሰላም ፍርድ ማግኘት መብት በሚሉት ረቂቅ ሃሳቦች ላይ በአንድ በኩል በሕግ ፖሊሲ በሚለው ሥር ስለተካተቱ ድግግሞሽ ስለሚሆን እንዲወጡ የሚል አስተያየት ሲቀርብ፣ በሌላ በኩል በኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታ አስፈላጊና መሠረታዊ በመሆናቸው መካተት አለባቸው የሚል አስተያየት ቀርቧል።

..../16

በመጨረሻም በሁለቱ አንቀጽ ላይ ድምፅ እንዲሰጥ ማስበሲያ ሺብ ተቀባይ ነት በማግኘቱ የድምፅ አሰጣጡ በስም ጥሪ /Roll cali / ተስጥቷል፡፡ በዚሁ መሠረት አንቀጽ ሃያ ዘጠኝና ሰላሳ በሰነዱ ውስጥ ይካተቱ የሚለውን ሃሳብ በመደገፍ፣

1. ዶ/ር ከበደች አር ኒቻ
2. አቶ አበራ ብሩ
3. " ዮርዳስ ለማ
4. " ክፍሌ ዐንዴ
5. ፊታውራሪ ዘውዴ አሾ
6. አቶ ዓቢን መሐመድ
7. ዶ/ር አፀደጋይን ተክሌ
8. አቶ ሜርቆስ ጋልደብንበት

ድምፅ ሰጡ

1. አቶ አብደልናስር አሊባባሁ
2. " የማን በርሄ
3. " ተስፋዬ ቀሚ
4. ዶ/ር መርዲያ ፋራሁ
5. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ
6. " ኑርት ቁሸንስ
7. ዶ/ር ነጋብ ጊጋ
8. አቶ አብዱልፈታህ አብዱላሂ
9. ዶ/ር ገነት ዘውዴ
10. አቶ የሺዋስ አሰማው
11. " ፋሲል ገቢሣ

በመቃወም ድምፅ ሰጥተዋል፡፡

የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 5:40 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 88ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መጋቢት 29 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ቃለ ጉባኤ

000231

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን

የስብሰባው ቀን .... መጋቢት 29 ቀን 198

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ ....
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ሰብሳቢ
3. " አብዱልፈታህ አብዱላሂ .... ፀሐፊ
4. ፊታውራሪ ዘውዱ ስ ቶሮ .... አባል
5. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
6. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
7. አቶ ነቢዩ ሳሙኤል .... "
8. " ታዬ አፅቀ ሥላሴ .... "
9. " ያሲም መሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሔ .... "
12. " ተስፋዬ ቀሚ .... "
13. " ናርዶስ ለማ .... "
14. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
16. " ጦርያም ፋሬሁ .... "
17. " ገነት ዴለማ .... "
18. " አፀደወይን ተከሌ .... "
19. አቶ ለማ ደባለኝ .... "
20. " አብደናስር አሊሣህል .... "
21. " ፋሲል ገቢሣ .... "
22. " የሺዋስ አደማሱ .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ያሬድ በርሔ .... ነቀ
2. " ጌታቸው ዘቄ .... አባል
3. " ገብረአማኑኤል ዘነ .... "
4. [illegible] አቲነሽ ዳምጠው .... "

መጋቢት 29 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 88ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን ውይይቱ የተደመረው በረቂቁ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 31 "የመሬት መብት" በሚለው ላይ ነበር::

በቀደሚያም ስብሰባው በአንቀጽ 31 ሥር በተካተቱ ንዑስ አንቀጾች ላይ በአብዛኛው /ማጆሪቲ/ አባላትም ሆነ በአነስተኛው /ማይኖሪቲ/አባላት በኩል የአስተያየት ልዩነት እንደሚታይ ገልፀው ርዕሱ ግን "የመሬትና የመሬት" መብት በሚል እንዲሻሻል ያቀረቡት ሀሳብ ተቀባይነት ያገኘ ሲሆን ጉዳዩም ለድምጽ ቀርቦ ሙሉ የድጋፍ ድምጽ ተመዝግቦ አለፈ::

ከዚያም "የብሔረሰቦች መብት" በሚለው ላይ ውይይት የቀጠለ ሲሆን በማጆሪቲው ድምጽ አባላት ከቀረበው በተጨማሪ የአነስተኛው/ ማይኖሪቲ/ ድምጽ አባላት የሚያቀርቡት አስተያየት እንዳለ ተገልጾ ይህንንም ከማይኖሪቲው አንዱ አባል የብሔረሰቦች መብት ራስን በራስ የማስተዳደርን እንጂ መገንጠልን እንደማያካትት፣ ራስን በራስ ማስተዳደር የማይቻልበት በደል ከደረሰ ግን የመገንጠል ጥያቄው ሊነሳ እንደሚችል፣ ጥያቄው ሲነሳም አፈጻጸሙ ሥርዓት ባለው መንገድ ሊሆን እንደሚገባ ገልፀዋል::

ከማይኖሪቲው ድምጽ በኩል የሆኑት የኮሚሽኑ ሊቀመንበርም በሰጡት ተጨማሪ አስተያየት የመገንጠል መብት በማንም አገር ሕገ መንግሥት ተካትቶ እንዳልታየ፣ በኢትዮጵያ ሕገ መንግሥትም መግባት እንደሌለበት ገልፀው መሠረታዊ መብቶች ተሟልተው የመገንጠል ጥያቄው ከተነሳ ግን ከጦርነት ውጭ የሆነ አማራጭ ሊስተናገድ እንዲችል ማጆሪቲው ካስቀመጧቸው አንቀጾች በተጨማሪ በማይኖሪቲው በኩል የቀረቡ አማራጮች እንዲታዩ ተናግረዋል::

ይህንኑ በመከተል ከማጆሪቲው ድምጽ አባላት በኩል በቀረበ አስተያየት ደግሞ የብሔረሰቦች መብት ሲባል የራስን እድል በራስ መወሰን እስከመገንጠል የሚለውን ካልጨመረ የተሸራረፈ እንደሚሆን፣ መከባበርና እኩልነት ከተጠበቀ መብቱ እስከ መገንጠል አካትቶ ስተቀመጠ ብቻ ችግር ይኖራል የሚለው እንደሚያስኬድ፣ በአሁኑ ሰዓት የመገንጠል መብትን የማይደግፉ ሰዎች በሕዝቦች እኩልነት ማመናቸውም እንደሚያጠራጥርና አመለካከታቸውን ከፋሽስት የተለየ ነው ብሎ ማስቀመጥ . . . እንደሚያዳግት ተገልጿል::

በሌላ በኩል ደግሞ የሚያምንበትን አስተያየቱን የሰነዘረን ሰው በእኩልነት ከማይምንና ከፋሽስት ጋር መደብ ከሥነ ሥርዓት ውጭ እንደሆነ ከማይኖሪቲው ድምጽ አባላት በኩል ተቃውሞ የቀረበ ሲሆን በማጆሪቲው በኩል አስተያየት የተሰነዘረው |

ከዚያም አንድ የኮሚሽኑ አባል በብሔረሰቦች መብት አንቀጽ 32 ንዑስ አንቀጽ 1 "ያለገደብ" የሚል ቃል ተጨምሮ "የኢትዮጵያ ብሔር ብሔረሰብና ሕዝብ የራሱን እድል በራሱ እስከመገንጠል ያለው መብቱ የተጠበቀ ነው" ተብሎ እንዲቀመጥ አሳስበዋል:: በመቀጠልም በንዑስ አንቀጽ 1 ላይ ያለገደብ የሚለው ቃል መጨመሩ እንደ ተጠበቀ ሆኖ አንቀጽ 32 ለድምጽ ቀርቧል:: በዚህም መሠረት ማጆሪቲው አቀራረብ ብቻ እንዲቀመጥ ለሚለው 14 የድጋፍ፣ 5 የተቃውሞ እና 2 ተዐቅቦ ድምጽ ሲመዘገብ የአነስተኛው/ማይኖሪቲ ተጨማሪ ሀሳብ ታክሎበት እንዲቀመጥ ለሚለው ደግሞ 5 የድጋፍ 14 የተቃውሞ እና 1 ተዓቅቦ ድምፅ ተሰጥቷል:: ሁለቱ አስተያየቶች ጎን ለጎን ለተወካዮች ምክር ቤት መቅረባቸውም በስምምነት ላይ ተደርሶበታል::

ከዚያም በአንቀጽ 33 በንብረት መብት ላይ ውይይቱ የቀጠለ ሲሆን በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳቦች ላይ ውይይት በተካሄደበት ጊዜ ንብረትን አስመልክቶ ሕብረተሰቡ በሕገ መንግሥቱ እንዲካተትለት የፈለገውን አስተያየት በማጆሪቲው አቀራረብ ላይ የተንፀባረቀ ስለሆነና የሕዝብን አስተያየትም መለጠጥ ስለማይገባ ይህንኑ ተቀብሎ ማስቀመጥ እንደሚገባ አንድ የኮሚሽን አባል አሳስበዋል::

ሰብሳቢው በበኩላቸው የአነስተኛው ድምጽ አባላት አቀራረብም ቢሆን ከማጆሪቲው መሰረታዊ ልዩነት እንደሌለው ገልፀው የንብረት መብት ጉዳይ ግን ከፍተኛ ትኩረት የሚያሻው ከመሆኑ አንፃር በጥቅና ውይይት ሊደረግበት ስለሚገባ በቅድሚያ የአነስተኛው/ማይኖሪቲ/ድምጽ አስተያየት ቢደመጥ እንደሚሻል አሳስበዋል::

በዚህም መሠረት የአነስተኛው አስተያየት በአብዛኛው /ማጆሪቲ/ የሚለው በንዑስ አንቀጽ 2 "የግል ንብረት" የሚለው "ንብረት" በሚለው እንዲተካና በአንቀጽ 6 ደግሞ መንግሥት ለሕዝብ ጥቅም አስፈላጊ ሆኖ ሲያገኘው የግል ንብረትን ሲወርስም ክፍያው ከሚወሰደው ንብረት የወቅቱ የገበያ ተመን ጋር ተመጣጣኝ እንዲሆን የሚል አስተያየት መጨመሩ እንደሆነ አንድ አባል ገልፀዋል::

ይህን አስመልክተውም ከማጆሪቲው በኩል የሆኑት የኮሚሽኑ ፀሐፊ "የግል ንብረት" የሚለው "ንብረት" ብቻ ተብሎ ከተቀመጠ በሁለቱ አስተያየቶች መካከል ያለው ልዩነት መሠረታዊ እንደሚሆን፣ ማጆሪቲው "የግል ንብረት" ብሎ ያስቀመጠው የግል ያልሆነ እንደመሬት ያሉ ንብረቶችም መኖራቸውን በማሰብ እንደሆነ ገልፀው ጉዳዩንም በድምጽ መወሰን እንደሚገባ አሳስበዋል::

ከዚያም በንዑስ አንቀጽ 1 "ማንኛውም የኢትዮጵያ ዜጋ የግል ንብረት ባለቤት የመሆን መብት አለው አሳት" የሚለው ተሻሽሎ "የግል ንብረት ባለቤት መሆኑ ይከበርለታል፣ ይከበርለታል..." ተብሎ እንዲቀመጥ አንድ አባል አሳስበዋል::

በሌላ በኩል ደግሞ በዚህ ንዑስ አንቀጽ "ማንኛውም የኢትዮጵያ ዜጋ" የሚለው "ማንኛውም ሰው" በሚል እንዲተካና የውጭ አገር ዜጋም ወደ ኢትዮጵያ የትብብር ገበሬዎች የመፍራት መብቱ በዝርዝር ሕግ የሚወሰን እንዲሆን አስተያየቶች ቀርበዋል::

ይህንኑ በተመለከተም የኮሚሽኑ ፅሑፍ በኢንቨስትመንት አዋጅ እንደተገለጸው የውጭ አገር ሰዎች የመዋዕለ ንዋይ ተሳታፊዎች ለማሳሌ እንደተናገሩ ሀብቶች ያሉ የሥራ መስኮች እንዳሉ ፤ በተሆኑም በሕገ መንግሥቱ "ማንኛውም ሰው" ተብሎ ከተቀመጠ በኋላ የውጭ አገር ሰው በተወሰነ የሥራ መስክ ብቻ እንዲሳተፍ ሲደረግ ከሰማኒ ጋር መጋረን እንደማይሆን፤ የግል ገበሬውን ማክበር የሚገባው ለአገሬው ዜጋ ብቻ እንደሆነና ይህ ራሱ በቂ እንደሆነ፤ የውጭውን በተመለከተ ግን በዝርዝር ሕግ ማውሰን እንደሚሻል ገልፀዋል::

በመቀጠልም በገርብ አንቀጽ 4 ላይ "የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች መሬት በነፃ የመጠቀም መብቱ የተከበረ ነው" የሚለው አቀማመጥ አርሶ አደሩን የመሬት ባለቤት አላከፍላም የሚያስኘው አይሆንም ወይ የሚል ጥያቄ ቀርቦ አገላለጹ የተወሰነ የመጠቀም መብት በነፃ ለማግኘት መቻሉን ለማመልከት እንጂ የአፈጻጸሙን ነገር አከፋፈሉ ግን በዝርዝር ሕግ የሚወሰን እንደሆነ፤ ይህም በዚሁ ንዑስ አንቀጽ ላይ እንደተቀመጠ የኮሚሽኑ ፅሑፍ አብራርተዋል::

አንድ የኮሚሽን አባል ደግሞ በንዑስ አንቀጽ 6 "... የካሳ ክፍያ የመጠየቅ መብትን ..." የሚለው "... የካሳ ክፍያ የማግኘት መብትን ..." በሚለው ቢተካ እንደሚሻል ሀሳብ አቅርበዋል::

በመጨረሻም የንብረት መብት አንቀጽ 33 ከነማሻሻያዎቹ ለድምጽ የቀረበ ሲሆን በአብዛኛው /ማጆሪቲ/ አቀራረብ ላይ 15 የድጋፍ ፤ 5 የተቃውሞ እና 2 ተአቅቦ ድምጽ ሲመዘገብ በሚኖሪቲው አቀራረብ ላይ ደግሞ 6 የድጋፍ፤ 14 የተቃውሞ እና 2 ተዐቅቦ ድምጽ ተሰጥቷል::

ከዚያም በአንቀጽ 34 "የተያዙ ሰዎች መብት" በሚለው ላይ ውይይት የተሉ በቀደምያም የኮሚሽኑ ፀሐፊ የአንቀጽ አቀራረጽ ከሚኖሪቲው አቀራረብ ያለ ከፍ እንደሆነ ገለፀው በ2/ጠ/ላይ ግን የጉደለው ነገር ስላለ "በፍርድ ቤት በራሳቸው ላይ ለመስከርነት ሊቀርብ የሚችል የእምነት ቃል እንዲሰጡ ወይም ማናቸውንም ማረጋ በኃይል እንዲያምኑ አይገደዱም:: በዚህም መንገድ የተገኘ ማስረጃ ሕጋዊነት አይኖረውም::" ተብሎ እንዲነበብ አሳስበዋል::

....///

ሆኖም በተመሰረተው አንቀጽ "በሀይል" የሚለው ቃል ብቻ በቂ ስላልሆነና እንዴት ሰው በራሱ ላይ እንዲመሰክር ለማድረግ ከሀይል በተለየ ለምሳሌ ቅሬታ ሀ በማጋለጥ በማስፈራራት ወዘተም ሊኖር ስለሚችል "በሀይልና በማስፈራራት ጭምር በሌላ መንገድም ቢሆን" ተብሎ ቢቀመጥ ተመራጭነት እንዳለው ከሚደርሶቹ በኩል ማሳሰቢያ ቀርቧል::

በዚህ ተጠሪም በሚደርሶቹ አቀራረብ "በቂ እንዲፈቀ በሕግ በተ ደነገጉ ልዩ ሁኔታዎች ፍ/ቤት ዋስትና ሳለመሰበሰ ጠይም የተያዙትን ሰዎች በገ ደብ ለመፍታት በቂ የሆነ የዋስትና ማረጋገጫዎች ሊጠይቅ ይችላል" የሚለው ንኡስ አንቀጽ /ሠ/ መካተት እንዳለበት ከሚደርሶቹ የቀረበውን ሀሳብ ሚደሪቹ የተቀበለው ሲሆን አንቀጽ 34 በጠቅላላ ከነማሻሻያው ለድምጽ ቀርቦ ሙሉ የድጋፍ ድምጽ ተመዝግቧል::

በአንቀጽ 35 "የተከሰሱ ሰዎች መብት" በሚለው ላይ በተካሄደው ውይይት ደግሞ በንኡስ አንቀጽ 5 የተከሰሱ ሰዎች በመንግሥት ወጪ ጠበቃ እንዲቆምላቸው የሚደረገው "አቅም በሌላቸው መጠን" ብቻ መሆኑን አገባብ እንዳልሆነ፣ ከዚህ ፍደም ለአንዳቢ ሕግ መሥሪያ ቤት ሚኒስቴሪያ አቃቤ አንኳን ለወንጀል ይቀርና ለፍትሐብሔር ጉዳይም ቢሆን መንግሥት አቅም ለሌላቸው ጠበቃ ማቆም እንዳለበት እን ደተደነገገው ሁሉ በሕገ መንግሥቱም መንግሥት ጠበቃ የማቆም ግዴታ ያለበት መሆኑ መቀመጥ እንዳለበት ሀሳብ ቀርቧል::

ከዚህ በተጨማሪም ገንዘብ ሳይከፈለው ጥብቅና የሚቆም ጠበቃ ከሌት ዳጽያ በስተቀር በማንም ሌላ አገር እንደማይታይ፣ ምንም እንኳ መንግሥትም ጠበቃ ለማቆም ያለው የገንዘብ አቅም የሚፈቅደው ቢሆንም ወጪው ግን በልዩ ልዩ መንገዱ ሊደገፍ የሚችልበት መንገድ ስለሚኖር "አቅም በሌላቸው መጠን" የሚለው ቀርቶ መንግሥቱ በግዴታ ጠበቃ ማቆም ያለበት መሆኑ በመርሀ ደረጃ መቀመጥ እንዳለበት ተጨማሪ አስተያየት ተሰንዝሯል::

ይሁንና በተመለከተ የኮሚሽኑ ፀሐፊ በንኡስ አንቀጹ "አቅም በሌላቸው መጠን" የሚለው የገባው በአገሪቱ ያለውን የጠበቃ ቁጥር ማነስና ለአንዳንዱ ተከሳሽ ጠበቃ ለማቆም አገሪቱ ያላት የገንዘብ አቅም የሚፈቅደው መሆኑን ከግምት ውስጥ በማስገባት እንደሆነ ገለፀው መንግሥት የግል ጠበቆችን የማዘዝ መብት እን ደሌለው ተናገረዋል::

ከዚያም ንኡስ አንቀጽ 5 ብቻውን ለውሳኔ ቀርቦ እንዳለ ይቀመጥ ለሚለው 9 የድጋፍ፣ 9 የተቃውሞ እና ተዐቅቦ ደግሞ 3 ድምጽ ተመዝግቧል:: የአማራጭ /አናሳው/ አስተያየት ይቀረብ ለሚለው 9 የድጋፍ፣ 9 የተቃውሞ እና 4 ተዐቅቦ ድምጽ ተመዝግቧል::

አንዱ የከሣሾቹ አባል በንኡስ አንቀጽ 2 ፡፡ ክሱ በቂ በሆነ ዝርዝር እንዲነገራቸው፡፡ የሚለው ፡፡ ክሱ በቂ በሆነ ዝርዝር እንዲነገራቸውና በጽሑፍ እንዲደርሳቸው ፡፡ ተብሎ እንዲቀመጥ ያቀረቡትን ሀሳብ ሚዛናዊ ነው ተቀብሉታል

አንድ ሌላ አባልም ፡፡ በፍርድ ሂደት ባሉበት ጊዜ በተከሰሰበት ወንጀል ጥፋተኛ ሆነው እንዳይመሰክሩና በፍርድም ሂደት ወቅት በምስክርነት እንዲቀርቡ እንዳይገደዱ ፡፡ የሚለው አጭር ፡፡ Presumption of Innacence and self incrimination ፡፡ የሚለውን የእንግሊዝኛ ጽንሰ ሀሳብ በትክክል ስለማያገባ ተካትቶ ሊቀመጥ እንደሚገባው አሳስበዋል::

በመጨረሻም በሁሉም አስተያየቶች በኩል ከስምምነት ላይ የተደረሰባቸውን አንቀጾች ማለትም ንኡስ አንቀጽ 1 ፣ 2፣ 3፣4፣6 እና 7 ለድምጽ ቀርበው ሙሉ የድጋፍ ድምጽ ተመዝግቧል::

ከዚያም ፡፡ በሕግ አስከባሪዎች ጥበቃ ሥርና ተረድባቸው የታሰሩ ሰዎች መብት ፡፡ የሚለውን አንቀጽ 36 በተመለከተ የኮሚሽኑ ፀሐፊ ከሀ—ጠ ያሉት ንዑስ አንቀጾች በመዘርዘሩ በመደገፉ በኩል ተቀባይነት እንዳለው የመደገፉ ተውን አንቀጽ 3 ሲጠበ ካሳ የማግኘት መብት እንዲጠበቅ የሚገልፀውን ንኡስ አንቀጽ 1/መ/ን በዝር ሕግ የሚወጣ ነው በሚል ማዘሪ ተው እንዲሻ ተቀብለው አስገንዝበዋል::

ንኡስ አንቀጽ 1/መ/ን በተመለከተ አነስተኛው/ማደሪያ ቲ/ በኩል በቂ ረበ አስተያየት ደግሞ በሚያስከስስ ወንጀል መብት መረጋገጥን የሚከላከል፣ አሳ ገባብ የሰው መብትን የሚጥስ ሰው ካሳ እከፍላለሁ በሚል እስከደም እንዲጠነቀቅ ስለሚያደርገውና በሕገ መንግሥት ያለ ተቀመጠ የካሳ ክፍያ በፍትሐብሔር ሕግ ለማስከፈልም ስለሚከብድ ጉዳዩ የዝርዝር ሕግ ነው በሚል መታለፍ እንደሌለበት ተገልጿል::

በሌላ በኩል ደግሞ የካሳ ጉዳይ ዝርዝር ብዙ ስለሆነ በሕገ መንግሥት ለማስቀመጥ እንደሚከብድና ዘርዝረው ሲያልቁና መንግሥትም በአጭር ጊዜ ውስጥ ሊፈፅሟቸው የማይችሉ ድንጋጌዎችን ማስቀመጥ የሕገ መንግሥቱን ክብረት እንደሚቀ ንሰው አስተያየት ቢቀርብም ሕገ መንግሥቱ ሲቀረጽ በውስጥ መንፀባረቅ ያለበት ለሕዝብ ጠቃሚ ነገር ለመሥራት ያለው በጉ ፈቃድ እንጂ ከአገራችን አቅም አንፃር መንግሥት ሊፈጽማቸው የሚችሏቸው ብቻ ይካተቱ ማለት ስለሚያስኬድ የቀረበው አስተያየት አሳማኝ እንዳልሆነ የተቃውሞ ሀሳብ ቀርቧል::

ከዚያም ንኡስ አንቀጽ 1/መ/ ይካተት የሚለው ለድምጽ ቀርቦ 7 የድጋፍ 13 የተቃውሞ እና ተዐቀበ ተመዝግቦ ታልፏል::

....///

000237

በመቀጠልም ሰብሳቢው በአንቀጽ 37 ማጆሪቲው የሚኖሪቲውም ሀሳብ ለማካተት ጥረት ያደረገ ስለሆነ በድምጽ ብቻ ተወስኖ እንዲታለፍ ቢያሳስቡም ከሚኖሪቲው አንድ አባል ግን "መንግሥት በኢኮኖሚ፣ የማህበራዊና የባህል መብቶች ፣ ዓለማቀፍ ስምምነት በገባው ግዴታ መሠረት የጤና፣ የትምህርት፣ የማህበራዊ አገልግሎቶችን ለማቅረብ በየጊዜው እየጨመረ የሚሄድ ሀብት ይመድባል" የሚለው እንዲካተት ገልፀው በጉዳዩ ላይ ስምምነት ላይ ካልተደረሰ ልዩነት በግልጽ ወቀ ወቅ እንደሚገባው አሳስበዋል::

ከማጆሪቲው በኩል በቀረበ አስተያየት ደግሞ ውይይት ተካሂዶ ከስምምነት ላይ ካልተደረሰ በድምጽ ወስኖ ማለፍ እንጂ ሁሉም የሚኖሪቲው አስተያየት ጐን ለጐን ይቀመጣል የሚለው አሠራር አግባብነት ያለው እንዳልሆነ ተገልጿል::

ከዚያም ሚኖሪቲው ባይካተት ቁር ቷል ያለው ንዑስ አንቀጽ እንዲካተት የተደረገ ሲሆን አንቀጽ 37 በጠቅላላ ለድምጽ ቀርቦ 19 የድጋፍና 2 የተ. ቃውሞ ድምጽ ተመዝግቧል:'
ቃውሞ ድምጽ ተመዝግቧል::

አንቀጽ 38 "የሠራተኞች መብት" የሚለውን አስመልክቶ በተካሄደው ውይይት አንድ አባል እኩል የሥራ ሥልጠና ያላቸው የመንግሥት ተቀጣሪ ሠራተኞች እኩል ክፍያ ማግኘት እንዲችሉ ተደርጎ በአንቀጹ ውስጥ እንዲገለጽ እንዳለበት አሳስበው ከዚህ ቀደም ይህ ባለመደረጉ ምክንያት በተለይ መምህራን እንደ ተጐዱ ገልፀዋል::

በሌላ በኩል ደግሞ እኩል የሥራ ሥልጠና ያገኙ ሠራተኞች እኩል የደመወዝ ክፍያ እንዲያገኙ ማድረጉ ተገቢ ቢሆንም በነፃ የገበያ ኢኮኖሚ ግን ተግባራዊነቱ እንደሚያጠራጥር አስተያየት ቀርቧል::

ሆኖም ሀሳቡ የቀረበው የመንግሥት ተቀጣሪ ሠራተኞችን በተለከተ እንጂ በግል ተቀጣሪዎችንም ጭምር እንዳልሆነ አስተያየት አቅርበው ተናግረዋል:: ከዚያም አንቀጽ 38 "የሠራተኞች መብት" ለድምጽ ቀርቦ 21 የድጋፍና 1 የ· ቃውሞ ድምጽ ተመዝግቧል::

"የሴቶች መብት" የሚለው አንቀጽ 39 ደግሞ በድምጽ ብቻ እንዲወሰን የተደረገ ሲሆን የማጆሪቲውን አስተያየትና አቀራረብ በመደገፍ 15፣ በመቃወም 5 እና ተዐቅቦ በማድረግ 1፣ የሚኖሪቲውን አስተያየትና አቀራረብ በመደገፍ 7 በመቃወም 12 እና ተዐቅቦ በማድረግ 1 ድምጽ ተመዝግቧል:: የሁለቱ አስተያየቶች ተጣምሮ በአንቀጽ 39 እንዲቀርቡ ለማለው ደግሞ ሙሉ የድጋፍ ድምጽ ተሰጥቶ ከምሽቱ ለምሳ እረፍት ተነስቷል::

ከምሳ ዕረፍት በኋላ በቀጠለው ስብሰባም የረቂቁ ሕገ መንግሥቱ ሰነዶ-ማይኖሪቲው ይከተተልኝ ያላቸው አስተያየቶች ጭምር በማከተት በ30/7/86 ለፕሬዚዳንቱ እንደሚቀርብ ፣ የረቂቁ ኮሚ ለአባላት ብቻ እንዲደርስ እንደማይደረግ የኮሚሽኑ ፀሐፊ ገልፀው ከዚህ ቀደም ከስምምነት ላይ የተደረሰባቸውን በድምፅ ጣቢኔ የተላለፈባቸው ጉዳዮችና አንቀጾች በሙሉ በስነቱ ታትተው ሲቀርቡ በጥቀቱ ሙዴይት ባይደርስባቸው የነፈትን አንቀጾች በድምጽ ጥሰኖ ማለፍ እንደሚሻል አሳስበዋል::

የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በበኩላቸው ሰነዱ ተሠርቶ እስኪቀርብ ድረስ ባጠቃላይ ጉዳዮች ላይ ሲነጋገሩ መቆየት እንደሚሻል ቢያሳስቡም በሰነዱ ተሠርቶ ከቀረበ በኋላ ከማጆሪቲና ከማይኖሪቲው አንዱ አንዱ ሰው የሆላቱን አቋም አስረድተው በድምጽ መወሰን እንጂ አሁን መነጋገር እንደማያስፈልግ የቀረበው ሀሳብ ተቀባይነትን አግኝቷል::

ሰነዱም ለአባላት ከተሰራጨ በኋላ ሙዴይት የቀጠለ ሲሆን በቀድሞ-ያም ስብሰባው አብዛኛውን ማጆሪቲው ያቀረበውን አስተያየት ማይኖሪቲው እንደተቀበለው ገልፀው መሰረታዊ ልዩነቶች የሚታዩባቸው ጉዳዮች ግን እንደአማራጭ ሆነው በሰነዱ በማከተት ለተወካዮች ምክር ቤት መቅረብ እንደሚገባቸው ገልፀዋል::

የኮሚሽኑ ፀሐፊም በማጆሪቲና በማይኖሪቲው አስተያየቶች መካከል የሚታዩትን ሁሉንም ልዩነቶች አካትቶ ማቅረብ እንደማይቻል የተመሰኑት ግን እንደሚካተቱ ተናግረዋል::

አያይዘውም አንቀጽ 43 ንዑስ አንቀጽ 2 ተሻሽሎ "ከዚህ በላይ በንዑስ አንቀጽ 1 የተቀመጡት ክልሎች ቢኖሯም ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች በማንኛውም ጊዜ የራሳቸውን ክልል የመመስረት መብት አላቸው" ተብሎ እንዲቀመጥ አሳስበዋል::

ከዚያም አንድ አባል በአንቀጽ 43 ንዑስ አንቀጽ 1 የደቡብ ሕዝቦች ክልል ሥር የተጠቃለለው የከፋ ሕዝብ ራሱን ችሎ የፌዴሬሽን አባል እንዲሆን ሀሳብ ማቅረባቸውን አስታውሰው ይሀም በቃለ ጉባኤው እንዲመዘገብላቸው ጠይቀዋል:: ሀሳባቸውም ተቀባይነትን አግኝቷል::

በመቀጠል ደግሞ አንድ አባል የፌዴራል መንግሥት አባሎት ዝርዝርን የያየዘው አንቀጽ 43 ክልሎች ብሔር ብሔረሰብን መሠረት በማድረግ የሚዋቀሩ አድርገን የሚደነግገውን የሽግግሩን መንግሥት አዋጅ ቁጥር 7/84 መሠረት በማድረግ የተቀመጠ

....////

እንደሆነ ፤ ሆኖም /ከበጀትረበብና ከቋንቋ መሥፈርት ጋር የሚከናወኑ ስቶም /Econemic veanility / አስተዳደራዊ ብቃት /Administrative Efficiency /፣ ለአስተዳደር አመቺነት /Manageability / የሚባሉት መመዘኛዎችም ከግምት ውስጥ ማግባት እንደነበረባቸው ገልፀዋል::

ከዚያም ከአንቀጽ 44—50 ድረስ በምንነት አንጻር የተገለፀ ሲሆን በአንቀጽ 51 ንዑስ አንቀጽ 6 ማንኛውም የምክር ቤት አባል በምክር ቤቱ ፈቃድ ካልሆነ ወይም ከባድ መንጀል ሲፈጽም እጅ ከፍንጅ ካልተያዘ በስተቀር ሊያዝ ወይም ሊታሰር አይችልም የሚለው በአንቀጽ 62 ላይ ስለተቀመጠ ከሁለት አንቀጽ ወሰረዝ እንዳለባቸው አንድ አባል አሳስበዋል:: ሆኖም በአንቀጽ 62 የተቀመጠው የፌዴሬሽን ምክር ቤት አባላትን የሚመለከት ስለሆኑ ሁለቱ የተለያዩ አካላትን የሚመለከት እንደሆኑ ተገልጿል::

አንድ አባል ደግሞ በአንቀጽ 51 ንዑስ አንቀጽ3/ሐ/ የምክር ቤት አባላት ተገዢነት ለሕሊናቸው እንደሆነ የሚያነገው ግልፅነት ጠያለሌሉው እንዲሰረዝ ቢጠይቅም ንዑስ አንቀጹ የተቀመጠው የምክር ቤት አባላት ለሕገ መንግሥቱ ታማኝ መሆናቸውን የሚያስረዳ ስለሆኑ እንደሆነ ተገልጿል::

በመቀጠልም "በሕገ መንግሥት ሀላፊነት የተሰጣቸው ባለሥልጣኖች ከሀላፊነታቸው ስለሚነሱበት ሥርዓት" የሚለው አንቀጽ 52 ከሀላፊነት በታ መነሳትን የሚመለከቱ በመሆኑና አንድ የምክር ቤት አባልም ሆነ መቀላይ ሚኒስቴር በሕግ የሚያስጠይቅ ጥፋት ከፈፀሙ ከሀላፊነት መነሳት የታመነ ስለሆነ አንቀጹ ስለማያስፈልግ እንዲሰረዝ በብዙዎች ያቀረቡት ሀሳብ ተቀባይነትን አግኝቷል::

የምክር ቤቱን የስብሰባ ጊዜ በተመለከተም ስብሰባ የሚጀመርበትንና ምክር ቤቱ ለእረፍት የሚነሳበትን ወቅት እንደሚያስፈልግ ግንዛቤ በመውሰድ "የምክር ቤቱ የስብሰባ ጊዜ ከመስከረም የመጀመሪያ ሳምንት ሰኞ እስከ ሰኔ 30 ድረስ ይሆናል" ተብሎ በአንቀጽ 56 ንዑስ አንቀጽ 2 እንዲቀመጥ ተወስኗል::

ከዚያም የተደረገው ማሻሻያ እና የተቃውሞ አስተያየት እንደ ተጠበቀ ሆኖ ምዕራፍ 4 ለድምጽ ውሳኔ የቀረበ ሲሆን በዚሁም 20 ድጋፍና 2 ተዐቅቦ ድምጽ ተመዝግቧል::

...///

000240

በምዕራፍ 5 በተሰጠው ድምጽ መሠረትም 21 የድጋፍ እና 2 ድምጸ ተዐቅቦ ተመዝግቦ ውይይቱ በምዕራፍ 6 ላይ ቀጥሏል::

በዚህም መሠረት አንዱ አባል የሁለተኛው ምክር ቤት ስያሜ "የፌዴሬሽን ምክር ቤት" ተብሎ መጠራቱ፣ አግባብ እንዳልሆነና በፊደሉም ማለትም "የብሔር/ብሔረሰቦች ምክር ቤት" በሚለው መጠራት እንዳለበት፣ የምክር ቤት አባላት አመራረጥም በድምፅ ብዛት ሳይሆን በብሔር/ብሔረሰብነት ብቻ መሆን እንደሚገባቸውና እያንዳንዱ ብሔር/ብሔረሰብም ቁጥሩ አነሰም በዛ ቢያንስ አንድ ተወካይ የሚኖረው መሆን እንዳለበት ገልፀው ምክር ቤቱም እንደ ሕዝብ ተወካዮች ም/ቤት የሕግ አውጭነት ሥልጣን እንዲሰጠው አሳስበዋል:: ይህ ሀሳባቸውም በቃለ ጉባኤ እንዲመዘገብላቸው ተገልጿላቸች

ከዚያም አጠያቂሯን በተመለከተ የሜይኖሪቲው አቋም የሚገባ መሆኑን ማሻሻያ የተደረገባቸውና የአንቀጽ 52 መሰረዝም እንደተጠበቀ ሆኖ ምዕራፍ 6 ለድምፅ የቀረበ ሲሆን 21 የድጋፍ፣ 2 የተቃውሞ እና 1 ተዐቅቦ ድምፅ ተመዝግቧል::

በመቀጠል ደግሞ ፡ ስለሥራ አስፈፃሚ አካል "በሚለው ምዕራፍ 7 ላ በተደረገው ውይይት በአንቀጽ 68 ንዑስ አንቀጽ 1 ጠቅላይ ሚኒስትሩ በምክር ቤት አብዛኛው መቀመጫ ካገኘው ፓርቲ የሚመረጥ ከሆነ የጦር ሀይሎች ጠቅላይ አዛዥ በሚሆንበት ጊዜ ችግር እንደሚኖር አስተያየት በመቀረቡ ንዑስ አንቀጹ "ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ውስጥ አብዛኛውን የምክር ቤት አባላት ድጋፍ ያገኘው ሰው ይመረጣል " ተብሎ እንዲስተካከል ተደርጓል::

ከዚያም ምክትል ጠቅላይ ሚኒስትሩ የሰጠውን ተግባር የሚከናውን በመሆኑ ሥልጣኑ በሕገ መንግሥት መቀመጥ ስለማይገባው "ስለምክትል ጠቅላይ ሚኒስትር " የሚለው አንቀጽ 71 ይሰረዝ እንደሚገባ ሀሳብ ቢቀርብም ጥምር መንግሥት በሚመሠረትበት ጊዜ ምክትል ጠቅላይ ሚኒስትሩን አነስተኛ መቀመጫ ካለው ፓርቲ በመደረግ የፖለቲካ አሻጥርን ለመከላከል እንደሚረዳ ተገልጿል::

ምዕራፍ 7 በቀጥታ ለድምፅ ቀርቦ 20 የድጋፍ ፣ የተቃውሞ እና 1 ተዐቅቦ ድምፅ ተመዝግቧል::

...///

አንቀጽ 8 "ስለፍርድ ቤቶች አወቃቀር" ደግሞ የማጆሪቲውም ሆነ የማይኖሪቲው አስተያየት ጎን ለጎን የሚቀርብ በመሆኑ ድምፅ ብቻ እንዲሰጥበት ከስምምነት ላይ ተደርሶ ሁለቱም አስተያየቶች ጎን ለጎን ይቀረቡ በሚለው ሐሳብ የዱጋፍ ድምፅ ፤ የማጆሪቲውን አስተያየት ብቻ በመደገፍ 13፤ እና የማይኖሪቲውን አስተያየት ብቻ በመደገፍ ደግሞ 9 ድምፅ ተመዝግቧል:: በዚሁም አንቀጽ 8 የሸሪያ ሕግ ካልተካተተ በሚል ከፍርድ ቤቶች አወቃቀር ላይ የቀረበው ተቃውሞ በቃለ ጉባኤ የሚመዘገብ መሆኑ ተገልጿል::

ከዚያም ከ81–89 ያሉትን አንቀጾች ባካተተና "የብሔራዊ ፖሊሲ መርሆዎች" በሚለው አንቀጽ 9 ላይ ውይይት ተካሂዷል:: የብሔራዊ ፖሊሲ መርሆዎች በሕገ መንግሥቱ መካተታቸውን የአነስተኛው/ማይኖሪቲ/ድምፅ አባላት የማይደግፉት በመሆኑ ጉዳዩ ለድምፅ እንዲቀርብና የማይኖሪቲ ድምፅ ተዐቅቦ ማድረግ እንዳለባቸው የኮሚሽኑ ፀሐፊ ገልፀዋል::

በአንቀጽ 9 በአጠቃላይ ድምፅ ከመስጠት በፊት ግን "በሰብዕና ላይ ስለሚፈፀሙ ወንጀሎች" የሚለው አንቀጽ 87 "Crime Against humanity" የሚለውን በትክክል እንደሚገልፅና" መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶች በሚለው ላይም መካተት እንደሚገባው አስተያየት ቀርቧል::

ሆኖም ጉዳዩ ሀሳቡን በትክክል የሚገልፅ ከሆነ ማሻሻያ ማቅረብ እንደሚቻል የኮሚሽኑ ፀሐፊ ገልፀው በበኩላቸው "አሰቃቂ ከባድ ወንጀሎች" የሚለው እንደሚሻል ተናግረዋል:: አያይዘውም ከዚህ ቀደም በኢትዮጵያ የተፈፀሙ ግፍ እንዳይደገም የአንቀፁ አስፈላጊነት እንደሚያጠያይቅ አስረድተው ሌላም አቀፍ ድንጋጌ እንደተገለፀው በእነዚህ ወንጀሎች ላይ ክስ ሚቀረብ በይርጋ እንደማይታገድ ገልፀዋል::

በሌላ በኩል በቀረበ አስተያየት ደግሞ በወንጀል ላይ የሚቀርብ ክስ በይርጋ እንዲታገድ ማድረግ ከሳሹ መረጃዎችን በረጋ ሰብስቦ ክሱን እንዲመሰርት ስለሚያደርገው ከከሳሹ አንፃር ሲታይ ጠቀሜታ እንደሚኖረው በይርጋ ጉዳይ በሕገ መንግሥት ከሚቀመጥ ለዝርዝር ሕግ ቢተው እንደሚሻል ተገልጿል::

ሰብሳቢው በበኩላቸው በጉዳዩ ላይ ከዚህ ቀደም ውይይት የተካሄደበትና ማጆሪቲውም ሆነ ማይኖሪቲው የየራሱን አስተያየት የሰጠበት መሆኑን አስታውሰው አንቀጽ 9 በጠቅላይ ለድምፅ የቀረበ ሲሆን 13 የዱጋፍ፤ 1 የተቃውሞ 2

..../////

ደግሞ ተዐቅቦ ድምፅ ተመዝግቧል:: ተያያዥ ያቀረቡት አባልም አንቀጽ 87ን እንዲ የፍሬትን በምዕራፍ 9 ሥር የሚገኙ አንቀጾች እንዲለተያዩ ገልፀዋል::

በመቀጠልም የሕገ መንግሥት ፍርድ ቤትን በተመለከተ አንድ አባል በሰጡት አስተያየት ሕገ መንግሥታዊ ጥያቄ ሲነሳ የሚቀርበው በሁለተኛው ምክር ቤት ማለትም ለፌዴሬሽን ምክር ቤት ስለሚሆን የሕገ መንግሥት ፍርድ ቤት እንደሚያስፈልግ፣ ከሁለት ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ ክልሎች መካከል አለመግባባት ከተፈጠረም ለፌዴሬሽን ምክር ቤት እንደሚቀርብ ገልፀው ይህንን አሳባቸውንም በፅሁፍ አድርገው እንደሚያቀርቡ ገልፀዋል::

ከዚያም የሕገ መንግሥት ፍርድ ቤትን በተመለከተ የሚጀሪ ቱጥን አማራጭ በድጋፍ 12፣ ተዐቅቦ በሚደረግ 2 ድምፅ ፣ የሚደግፍ ቱጥን አማራጭ አቀረበ, በድጋፍ ደግሞ 8 ድምፅ ተመዝግቧል::

" ሕገ መንግሥትን ስለማሻሻል " በሚለው ሥር በሚገኙት አንቀጽ 88 እና 89 ላይ ደግሞ በአንቀጽ 89 ንዑስ አንቀጽ /1/ " በዚህ አንቀጽ /1/ እና /4/ የተደነገጉት እንደተጠበቁ ሆነው በዚህ ሕገ መንግሥት የተደነገጉትን አንቀጾች በከፊል ወይም በሙሉ ከዚህ በታች በንዑስ አንቀጽ /2/ ስር በተደነገገው ወሠረት ማሻሻል ይቻላል:: የሚለው ተቀምጦ እያለ የመደግፊ ቱ ንዑስ አንቀጽ /14/ ግን ሳይካተት ለምን እንደቀረ ተወይቶ በመወረቱ ፈቱ ላይ ከተካከሉ እንደሚቀርብ ተገልጿል:: " የተሻሩ ሕጎች " የሚለው አንቀጽ 90ም እንዲሰረዝ ተወስኗል::

ቀጥሎ ደግሞ አንድ አባል " የመሸጋገሪያ ድንጋጌ " የሚለው አንቀጽ 91 አዲስ መንግሥት ተመርጦ ሥልጣኑን እስኪረከብ ድረስ የሽግግሩ መንግሥት አገሪቱን እየመራ እንዲቆይ ስለሚደነግግ በቻርተሩ የተቀመጠውን የሽግግሩን ዘመን የሚያራዝም ስለሆነ [illegible] በማብራሪያው እንደተገለጸው የሽግግሩ ዘመን ቻርተሩ ከደነገገለት [illegible] ማስከተሉ ባይካድም ለጊዜው ሌላ ተግባራዊ አማራጭ ባለመገኘቱ ግን በአንቀጹ እንደተቀመጠው እንደተፈረፀ በኮሚሽኑ ዐጠራ ተገልጿል:: ጉዳዩን በተመለከተ የተወረሻውን ጣኔ የሚጠበው የሕገ መንግሥት ጉባኤው እንደሆነ ተመልክቷል::

...///

ከዚያም አንድ አባል በአንቀጽ 92 በተደነገገው መሠረት የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታ ሲታወጅ አሰባሰቡና አደላደሉ በሆነ መንገድ ድርጊት እንዳይፈፀም በሕገ መንግሥቱ መቀመጥ እንዳለበት ቢያሳስቡም አዋጅ ሲታወጅ ተግባራዊነቱ ሰብዓዊ መብትን የሚደፍር በሆነ መልኩ መሆን እንዳለበት በዚሁ አንቀፅ ስር እንደተካተተ ተመልሷል::

አንዲት አባል ደግሞ የሴቶችን የወሊድ ሁኔታቸውን የመቆጣጠር መብት እርግዝናቸውን የመከላከል ወይም የማቋረጥ መብትን የሚጨምር ይሁን ሲጠይቁ የሚተላለፈው እርግዝናው ለሴቷ ጤንነት አደገኛ ከሆነ መድኃኒት በመደረጉ ሲሆን የሚል ማሻሻያ እንደተደረገበት አስታውሷል::

ከዚያም የፌዴሬሽን ምዉን፣ ዋና ኦዲተርን፣ ብሔራዊ የምርጫ ቦርድን የሕዝብ ቆጠራ ኮሚሽንን በሚመለከቱ አንቀጾች ላይ ድምፅ ተሰጥቶ ሙሉ የድጋፍ ድምፅ ተመዝግቧል::

ከስምምነት ላይ የተደረሰባቸው እና በአማራጭነት የሚቀርቡት አንቀጾች ተጠቃለው በአንድ ሰነድ ለተወካዮች ምክር ቤት መቅረባቸውን በመደገፍ ደግሞ 21 ድምፅ ሲሰጥ 1 ድምፅ ተዐቅቦም ተመዝግቧል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በረቂቅ ሕገ መንግሥቱ ላይ የሚካሄደው ውይይት መጠቃለሉን ገልፀው የተወካዮች ምክር ቤት ሰነዱን ከተመለከተ በኋላ የሚሻሻል ነገር ካለ ተመልሶ ማሻሻያ ሊያደርግ ስለሚችል የኮሚሽኑ ሥራ ገና የሚቀጥል መሆኑን አመልክተዋል:: አያይዘውም በዴንማርክ ሲሚናር ለመካፈል የዴንማርክ መንግሥት የሰጠው እርዳታ እንዳለና በዚህ እድል መጠቀም ስለሚገባ ከዚህ ቀደም እድሉን ያላገኘ የኮሚሽኑ አባል ሊላክ እንደሚችል፣ ከሚሽኑም ከተቋቋመ ጊዜ ጀምሮ ያከናወናቸውን ተግባራት ፣ ያካሄዳቸውን ውይይቶችና የደረሰባቸውን ስምምነቶች የሚገልፅ የሪፖርት መፅሐፍ እንደሚዘጋጅ በመሆኑ በዕለቱ መሰነባበት እንደማያስፈልግ ገልፀዋል::

የኮሚሽኑ ፅሕፈት በበኩሉ ቸው ረቂቅ ሕገ መንግሥቱን የሚመለከቱ ዶክመንቶች በሙሉ በሚገባ ተጠብቀው መያዝ እንዳለባቸውና ረቂቁን በ30/7/86 በ7:00 ሰዓት በርክክብ ሥርዓት ለተወካዮች ምክር ቤት ሊያስረክብ እንደሚሰጥ፣ ጉዳዩን እስከመጨረሻው መከታተል ስለሚገባ የተወካዮች ምክር ቤት በረቂቁ ላይ በሚያደርገው ውይይት ለመገኘት ለኮሚሽኑ አባላትና ኤክስፐርቶች የመግቢያ ፈቃድ እንደሚሰጥ ተናግረዋል::

የዕለቱ ስብሰባም ከቀኑ በ2:35 ደቂቃ ተጠናቋል::